

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

EUROSISTEMA

METŲ ATASKAITA 2012

2012

2012

2012

2012

2012

2012

2012

2012

2012

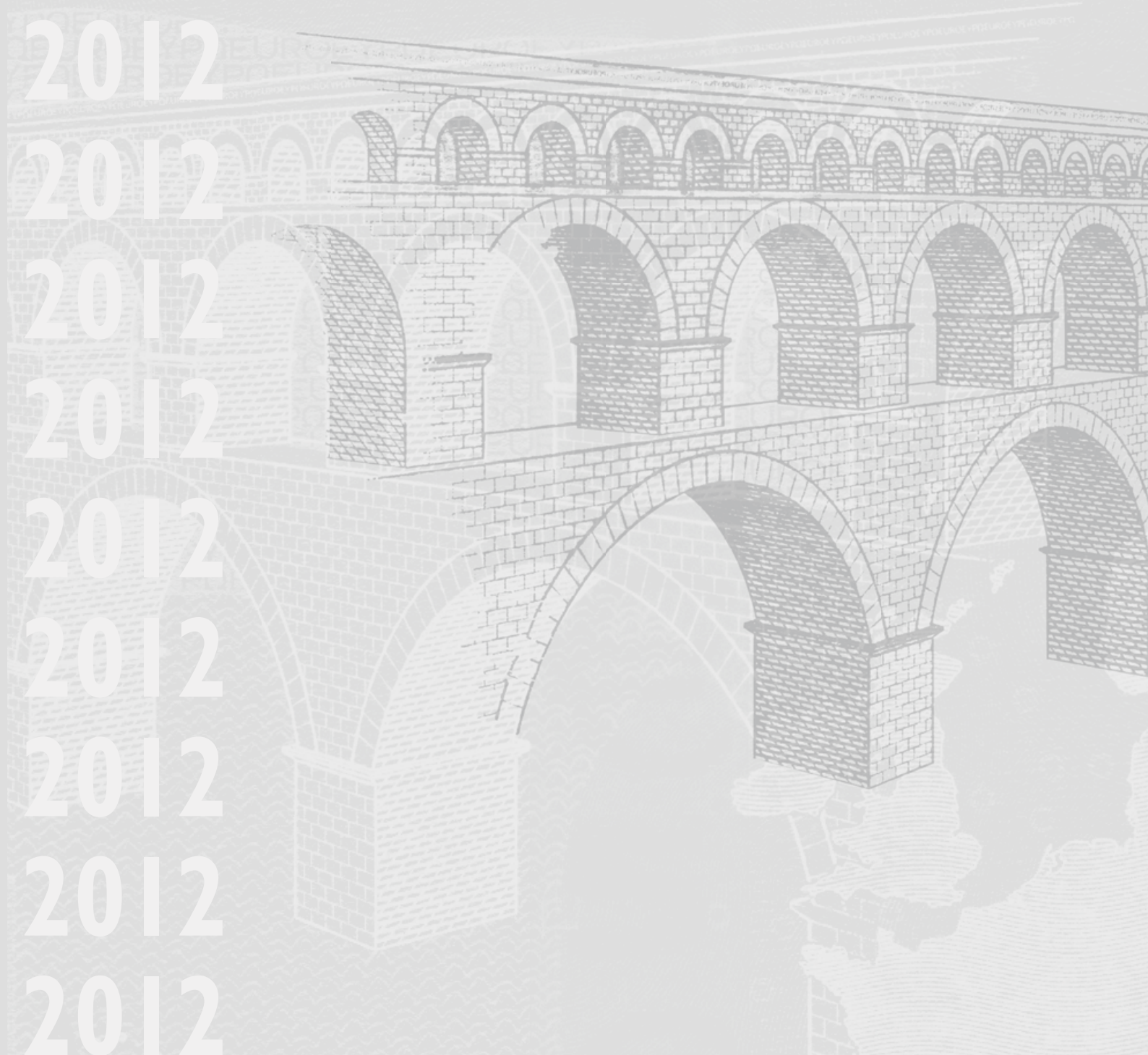
2012

2012

2012

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

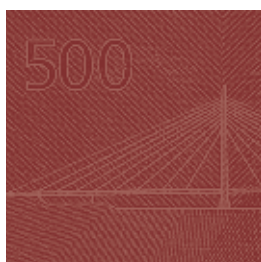
METŲ ATASKAITA
2012

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

EUROSISTEMA

Visuose 2013 m.
ECB leidiniuose
naudojamas
5 eurų banknoto
motyvas.

**METŲ ATASKAITA
2012**

© Europos Centrinis Bankas, 2013 m.

Adresas

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurtas prie Maino
Vokietija

Pašto adresas

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurtas prie Maino
Vokietija

Telefonas

+49 69 1344 0

Internetas

<http://www.ecb.europa.eu>

Faksas

+49 69 1344 6000

Visos teisės saugomos.

*Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais
tikslais, jei nurodomas šaltinis.*

Nuotraukos:

Andreas Böttcher

Robert Metsch

*Šiame leidinyje paskutiniai statistikos duomenys pateikti
2013 m. kovo 1 d.*

ISSN 1830-2890 (print)

ISSN 1830-2971 (epub)

ISSN 1830-2971 (online)

ES katalogo numeris QB-AA-13-001-LT-C (print)

ES katalogo numeris QB-AA-13-001-LT-E (epub)

ES katalogo numeris QB-AA-13-001-LT-N (online)

TURINYS

IŽANGINIS ŽODIS	7
I SKYRIUS	
EKONOMINĖ RAIDA IR PINIGŲ POLITIKA	13
1 PINIGŲ POLITIKOS SPRENDIMAI	13
2 PINIGŲ APLINKOS, FINANSŲ IR EKONOMIKOS RAIDA	16
2.1 Pasaulio makroekonominė aplinka	16
1 intarpas Dėl kokių priežasčių pastaruojų metu sumažėjo pasaulinė prekyba?	18
2.2 Pinigų ir finansų raida	26
2 intarpas Nestandartinių priemonių, patvirtintų 2011 m. gruodžio 8 d., poveikis	32
3 intarpas Euro zonos ilgalaikės infliacijos lūkesčių tendencijos	39
2.3 Kainų ir sąnaudų raida	48
4 intarpas Netiesioginių mokesčių poveikis infliacijai pagal SVKI 2012 m.	50
2.4 Produkcijos, paklausos ir darbo rinkos pokyčiai	55
5 intarpas Perbalansavimo procesas euro zonoje	57
2.5 Fiskalinė raida	63
3 EKONOMINĖ IR PINIGŲ APLINKOS RAIDA EURO ZONAI NEPRIKLAUSANČIOSE ES VALSTYBĖSE NARĖSE	68
2 SKYRIUS	
CENTRINIŲ BANKŲ OPERACIJOS IR VEIKLA	77
1 PINIGŲ POLITIKOS OPERACIJOS, UŽSIENIO VALIUTOS OPERACIJOS IR INVESTICINĖ VEIKLA	77
1.1 Pinigų politikos operacijos	77
1.2 Užsienio valiutos operacijos ir operacijos su kitais centriniais bankais	85
1.3 Investicinė veikla	86
2 MOKĖJIMO IR VERTYBINIŲ POPIERIŲ ATSISKAITYMO SISTEMOS	87
2.1 Sistema TARGET2	88
2.2 TARGET2-securities	89
2.3 Atsiskaitymo už tarpvalstybinį įkaitą tvarka	91
3 BANKNOTAI IR MONETOS	92
3.1 Eurų banknotų ir monetų apyvarta bei pinigų tvarkymas	92
3.2 Banknotų padirbinėjimas ir padirbinėjimo prevencija	94
3.3 Banknotų gamyba ir išleidimas į apyvartą	95
4 STATISTIKA	96
4.1 Nauja ir išsamesnė euro zonos statistika	97
4.2 Kitos statistikos plėtojimas	97
5 EKONOMINIAI TYRIMAI	99
5.1 Tyrimų prioritetai ir laimėjimai	99
5.2 Supažindinimas su tyrimų rezultatais: leidiniai ir konferencijos	100

6	KITOS UŽDUOTYS IR VEIKLA	100
6.1	Piniginio finansavimo ir privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimų laikymasis	100
6.2	Patariamiosios funkcijos	101
6.3	Skolinimosi ir skolinimo operacijų administravimas	105
6.4	Eurosistemos atsargų valdymo paslaugos	106
3	SKYRIUS	
	FINANSINIS STABILUMAS, UŽDAVINIAI, SUSIJĘ SU ESRV, IR FINANSINĖ INTEGRACIJA	109
I	FINANSINIS STABILUMAS	109
1.1	Finansinio stabilumo stebėseną	109
1.2	Susitarimai dėl finansinio stabilumo	111
2	UŽDAVINIAI, SUSIJĘ SU EUROPOS SISTEMINĖS RIZIKOS VALDYBOS VEIKLA	113
2.1	Institucinė sistema	113
2.2	Analitinė, statistinė, logistinė ir organizacinė pagalba ESRV	114
3	FINANSINIS REGULIAVIMAS IR PRIEŽIŪRA	116
3.1	Bankai	116
3.2	Vertybiniai popieriai	118
3.3	Apskaita	119
4	FINANSINĖ INTEGRACIJA	119
5	MOKĖJIMO SISTEMŲ IR RINKOS INFRASTRUKTŪRŲ PRIEŽIŪRA	123
5.1	Didelės vertės mokėjimo sistemų ir infrastruktūrų paslaugų teikėjai	124
5.2	Mažmeninių mokėjimų sistemos ir mokėjimo priemonės	126
5.3	Vertybinių popierių ir išvestinių finansinių priemonių tarpuskaitymas ir atsiskaitymas	127
4	SKYRIUS	
	EUROPOS KLAUSIMAI	131
I	POLITIKA IR INSTITUCINIAI KLAUSIMAI	131
2	ES ŠALIŲ KANDIDAČIŲ RAIDA IR SANTYKIAI SU JOMIS	135
5	SKYRIUS	
	TARPTAUTINIAI KLAUSIMAI	137
I	SVARBIAUSI TARPTAUTINĖS PINIGŲ IR FINANSŲ SISTEMOS POKYČIAI	137
2	BENDRADARBIAVIMAS SU NE ES ŠALIMIS	139
6	SKYRIUS	
	IŠORĖS KOMUNIKACIJA IR ATSKAITOMYBĖ	143
I	ATSKAITOMYBĖ IR KOMUNIKACIJOS POLITIKA	143

2	ATSKAITOMYBĖ EUROPOS PARLAMENTUI	144
3	KOMUNIKACIJOS VEIKLA	145
7	SKYRIUS	
	INSTITUCINĖ STRUKTŪRA IR ORGANIZACIJA	149
I	SPRENDIMUS PRIIMANTYS ORGANAI IR BENDRASIS ECB VALDYMAS	149
1.1	Eurosistema ir Europos centrinių bankų sistema	149
1.2	Valdančioji taryba	150
1.3	Vykdomoji valdyba	152
1.4	Bendroji taryba	153
1.5	Eurosistemos ir ECBS komitetai, biudžeto komitetas, žmogiškųjų išteklių konferencija ir Eurosistemos IT stebėjimo komitetas	155
1.6	Bendrasis valdymas	156
2	ORGANIZACINĖ RAIDA	160
2.1	Žmogiškųjų išteklių valdymas	160
2.2	Darbuotojų santykiai ir socialinis dialogas	162
2.3	ECBS socialinis dialogas	162
2.4	Eurosistemos viešųjų pirkimų koordinavimo tarnyba	162
2.5	Naujos ECB patalpos	163
2.6	Aplinkosaugos klausimai	164
2.7	Informacinių technologijų paslaugų valdymas	164
	ECB METINĖS FINANSINĖS ATASKAITOS	
	2012 m. gruodžio 31 d. pasibaigusių metų vadovybės ataskaita	167
	Balansas 2012 m. gruodžio 31 d.	172
	2012 m. gruodžio 31 d. pasibaigusių metų pelno (nuostolio) ataskaita	174
	Apskaitos politika	175
	Pastabos dėl balanso	181
	Pastabos dėl pelno (nuostolio) ataskaitos	197
	Nepriklausomo auditoriaus išvada	202
	Pastaba dėl pelno (nuostolio) paskirstymo	204
	Eurosistemos konsoliduotas balansas 2012 m. gruodžio 31 d.	206
	PRIEDAI	
1	ECB PRIIMTI TEISINIAI DOKUMENTAI	209
2	EUROSISTEMOS PINIGŲ POLITIKOS PRIEMONIŲ CHRONOLOGIJA	219
3	ECB KOMUNIKACIJOS, SUSIJUSIOS SU LIKVIDUMO TEIKIMU, APŽVALGA	221
4	ECB RENGIAMŲ LEIDINIŲ	223
5	ŽODYNAS	224

SANTRUMPOS

ŠALYS

BE	Belgija
BG	Bulgarija
CZ	Čekija
DK	Danija
DE	Vokietija
EE	Estija
IE	Airija
GR	Graikija
ES	Ispanija
FR	Prancūzija
IT	Italija
CY	Kipras
LV	Latvija
LT	Lietuva
LU	Liuksemburgas
HU	Vengrija
MT	Malta
NL	Nyderlandai
AT	Austrija
PL	Lenkija
PT	Portugalija
RO	Rumunija
SI	Slovėnija
SK	Slovakija
FI	Suomija
SE	Švedija
UK	Jungtinė Karalystė
JP	Japonija
US	Jungtinės Amerikos Valstijos

KITOS

BVP	bendrasis vidaus produktas
EBI	Europos bankininkystės institucija
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
ECB	Europos Centrinis Bankas
ECBS	Europos centrinių bankų sistema
EDPPI	Europos draudimo ir profesinių pensijų institucija
EEE	Europos ekonominė erdvė
EPS	ekonominė ir pinigų sąjunga
ES	Europos Sąjunga
ESS95	Europos sąskaitų sistema 1995
EUR	euro valiuta
EVPRI	Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija
GKI	gamintojų kainų indeksas
NCB	nacionalinis centrinis bankas
PFI	pinigų finansinė institucija
SVKI	suderintas vartotojų kainų indeksas
TAB	Tarptautinių atsiskaitymų bankas
TDO	Tarptautinė darbo organizacija
TVF	Tarptautinis valiutos fondas
VKI	vartotojų kainų indeksas

Remiantis Bendrijos praktika, ES valstybės narės šioje ataskaitoje išvardytos abėcėlės tvarka pagal šalių pavadinimus nacionalinėmis kalbomis.

Jeigu nenurodyta kitaip, visos nuorodos šioje ataskaitoje į Sutarties straipsnių numerius rodo numeraciją, galiojančią nuo tada, kai 2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojo Lisabonos sutartis.

ĮŽANGINIS ŽODIS

Dėl finansų ir valstybių skolų krizės mažėjant ūkio aktyvumui ir esant kintamoms finansinėms sąlygoms, 2012 m. buvo dar vieni metai, kupini iššūkių vykdant pinigų politiką. Vis dėlto ECB pinigų politikos patikimumas tebebuvo didelis, kaip rodė ir toliau labai stabilūs vidutinio ir ilgesnio laikotarpio infliacijos lūkesčiai, visiškai atitinkantys Valdančiosios tarybos tikslą vidutiniu laikotarpiu palaikyti infliacijos lygį mažesnę nei 2 %, bet jam artimą.

2012 m. euro zonos realusis ūkio aktyvumas sumažėjo – daugiausia dėl mažų investicijų ir privataus vartojimo. Ši raida buvo susijusi su mažu ekonomikos pasitikėjimu, padidėjusiu netikrumu ir tebevykstančiu balansų koregavimo procesu finansų ir nefinansiniame sektoriuose, taip pat su dideliu nedarbu, griežtesne fiskaline politika ir nedidele užsienio paklausa. Nepaisant nepalankių makroekonomikos sąlygų, 2012 m. metinė infliacija vis dar buvo didesnė nei įprasta, nors per metus ir sumažėjo. Infliacijos lygis daugiausia buvo susijęs su labai pakilusiomis energijos kainomis, didesniais netiesioginiais

mokesčiais ir administruojamaisiais kainomis kai kuriose euro zonos šalyse. 2012 m. vidutinė infliacija buvo 2,5 % (2011 m. – 2,7 %). Bendras pinigų augimo tempas 2012 m. buvo nedidelis. Atsižvelgdama į sumažėjusį infliacijos spaudimą (nes pasitvirtino kai kurios anksčiau nustatytos mažesnės rizikos ekonominiam augimui) pinigų politikai svarbiu laikotarpiu, 2012 m. liepos mėn. Valdančioji taryba nusprendė sumažinti pagrindines ECB palūkanų normas 25 baziniais punktais.

Metų pradžioje įtampa finansų rinkose buvo didesnė nei įprasta. Su finansavimu susijusi įtampa tarpbankinėse pinigų rinkose vėliau truputį sumažėjo – iš dalies dėl to, kad bankai aktyviai dalyvavo dviejose 3 m. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijose, įvykdytose 2011 m. gruodžio mėn. ir 2012 m. vasario mėn. Šios operacijos, kaip ir visos 2012 m. refinansavimo operacijos, įvykdytos paskirstant visą sumą, o tai padėjo išvengti kredito realiajai ekonomikai sumažėjimo. Be to, Eurosistema ėmėsi tolesnių priemonių išsaugoti ir padidinti įkaito prieinamumą sandorių šalims, pavyzdžiui, kai kuriuos papildomus kredito reikalavimus priėmė kaip įkaitą ir išplėtė kai kurių rūšių turtu užtikrintų vertybinių popierių tinkamumo kriterijus. Derinant šias priemones įkaito prieinamumas euro zonoje padidėjo.

2012 m. pirmąjį pusmetį vėl suintensyvėjusi euro zonos valstybių skolų krizė atskleidė aiškų poreikį šalims geriau ir atidžiau koordinuoti savo ekonominę, fiskalinę ir finansų politiką, kad būtų išvengta netvarios raidos atskirose šalyse, keliančios pavojų sklandžiam EPS funkcionavimui. 2012 m. imtasi kai kurių svarbių iniciatyvų EPS stiprinti.

2012 m. kovo mėn. pasirašyta Sutartis dėl stabilumo, koordinavimo ir valdysenos ekonominėje ir pinigų sąjungoje (taip pat žinoma kaip fiskalinis susitarimas). Ją vėliau ratifikavo 12 euro zonos valstybių, ji įsigaliojo 2013 m. sausio 1 d. Šia Sutartimi siekiama sugriežtinti dabartinę

fiskalinę politiką, nacionaliniuose įstatymuose įtvirtinant subalansuoto struktūrinio biudžeto taisyklę. Nuokrypiai nuo taisyklės ir, svarbiausia, bendras poveikis valdžios sektoriaus skolai bus koreguojami automatiškai. Jeigu bus efektyviai įgyvendinta ir vykdoma, naujoji taisyklė padės valstybių finansus vėl padaryti tvarius.

2012 m. gegužės mėn. euro zonos valstybių ir vyriausybės vadovai pakvietė Europos Vadovų Tarybos, Europos Komisijos, Euro grupės ir ECB pirmininkus parengti pasiūlymus, kaip būtų galima dar labiau sustiprinti ekonominę sąjungą, kad ji visiškai atitiktų pinigų sąjungos poreikius. Šių pasiūlymų pagrindu vėliau 2012 m. priimti svarbūs sprendimai, iš kurių vienas svarbiausių buvo sprendimas sukurti bendrą priežiūros mechanizmą (BPM), sutelktą ECB. Buvo pradėtos svarbios iniciatyvos, kurias reikės vykdyti ir 2013 m., kaip antai bendro bankų pertvarkymo mechanizmo sukūrimas, nauji susitarimai dėl konkurencingumo ir augimo, kad būtų skatinamos struktūrinės reformos, konkurencingumas euro zonos viduje, taigi ir euro zonos atsparumas.

2012 m. viduryje sąlygos finansų rinkose vėl pablogėjo – iš dalies dėl nepagrįstos kai kurių investuotojų baimės dėl galimo euro žlugimo. Kad apsaugotų pinigų politikos perdavimo mechanizmą ir pinigų politikos bendrumą, rugpjūčio mėn. Valdančioji taryba paskelbė esanti pasirengusi vykdyti vienakrypčius pinigų politikos sandorius, daugiau informacijos apie tai paskelbta rugsėjo mėn. Kad tokius sandorius būtų galima vykdyti ir kad jie būtų veiksmingi, būtina, kad vyriausybės laikytųsi savo įsipareigojimų, o Europos finansinio stabilumo fondas ir Europos stabilumo mechanizmas atliktų savo vaidmenį. Jei šios sąlygos būtų įgyvendintos, Euro sistema galėtų apsvarstyti galimybę pirkti valstybių skolos vertybinius popierius antrinėse rinkose tuo atveju, jeigu nuspręstų, kad pinigų politikos perdavimas yra labai sutrikęs. Nors kol kas tokių pirkimų nevykdyta, dėl šio pranešimo ir vyriausybės veiksmų mažinant fiskalinį disbalansą bei einamosios sąskaitos deficitą įtampa finansų rinkose laipsniškai mažėjo. Laipsniškai mažėjantis finansų rinkų susiskaidymas prisidėjo prie šiek tiek vienodesnio pinigų politikos perdavimo realiajai ekonomikai, nors susiskaidymas vis dar yra iššūkis pinigų politikai.

Kalbant apie finansinio stabilumo raidą, pažymėtina, kad 2012 m. pirmąjį pusmetį gerokai padidėjo rizika euro zonos finansų sistemos stabilumui. Po palyginti ramaus pirmojo ketvirčio dėl kai kuriose euro zonos šalyse vėl padidėjusios įtampos vyriausybės obligacijų rinkoje atsinaujino spaudimas euro zonos finansų sistemai. Šis spaudimas pastebimai sumažėjo po vasaros, kai apskritai sumažėjo įtampa finansų rinkoje. Antrąjį pusmetį būta mažiau finansinės įtampos ženklų, bet finansinis stabilumas euro zonoje vis dar buvo trapus. Pagrindinis tokį trapumą nulėmęs veiksnys – galimai vėl padidėję neigiami grįžtamieji ryšiai tarp sisteminės rizikos veiksnių, susiję su disbalansu ir pažeidžiamumu fiskalinėje, makroekonomikos ir finansų srityse.

2012 m. gruodžio mėn. ECOFIN tarybos pasiektas susitarimas dėl BPM sukūrimo buvo reikšmingas žingsnis Europos finansinės integracijos link, nes atsakomybė už bankų priežiūrą buvo nustatyta Europos lygiu. Metų pabaigoje Europos Komisijos pasiūlytame Tarybos reglamente nustatyta, kad ECB bus BPM dalyvaujančių šalių visų bankų priežiūros institucija ir turės tiesioginių priežiūros galių didelių, sistemiškai svarbių bankų atžvilgiu. Taip pat nustatyta, kad ECB ir nacionalinės priežiūros institucijos veiks kaip bendra sistema, atsižvelgiant į tai, kad bendra bankų priežiūros sistema laikoma esminiu pinigų sąjungos elementu.

Kartu su sustiprinta bankų sektoriaus reguliavimo sistema numatoma bankų sąjunga, be bankų priežiūros, dar apima bendrą pertvarkymo mechanizmą su bendromis kraštutinėmis priemonėmis, jei prireiktų laikinos fiskalinės paramos. Šių esminių priemonių įgyvendinimas prisidės mažinant

specifinę riziką finansų sistemos stabilumui, ypač susijusią su sąsaja tarp bankų sektoriaus ir valdžios sektoriaus trapumo, ir stabdant finansų rinkos susiskaidymo procesą.

2012 m. buvo antrieji metai, kai veikia Europos sisteminės rizikos valdyba (ESRV), ES institucija, atsakinga už ES finansų sistemos makrolygio riziką ribojančią priežiūrą. ECB užtikrina ESRV sekretoriato darbą ir teikia ESRV analitinę, statistinę, logistinę ir administracinę pagalbą. Per savo antruosius veiklos metus ESRV ir toliau reguliariai skelbė nuomones apie sisteminę riziką ES finansų sistemai ir pradėjo skelbti savo kiekybinių ir kokybinių rizikos rodiklių rinkinį, siekdama nustatyti ir įvertinti ES finansų sistemos sisteminę riziką. 2012 m. ESRV taip pat patvirtino dvi rekomendacijas: vieną – dėl rizikos, su kuria susiduria bankai savo finansavimo veikloje, sumažinimo būdų ir kitą – dėl ES pinigų rinkos fondų reguliavimo sistemos stiprinimo. ESRV taip pat dirbo, įgyvendindama ankstesniais metais pateiktas rekomendacijas, taikydama principą „veik arba paaiškink“. Kaip nepriklausoma ES institucija, ESRV toliau vykdė savo atskaitomybės įsipareigojimus Europos Parlamentui: ji rengė savo Metų ataskaitą, o ESRV pirmininkas dalyvavo reguliariuose svarstymuose Europos Parlamento Ekonomikos ir pinigų politikos komitete ir konfidencialiose žodinėse diskusijose su šio komiteto pirmininku ir pirmininkų pavaduotojais.

Mokėjimo sistemų ir finansų rinkos infrastruktūrų srityje ECB toliau prisidėjo prie pagrindinių politikos ir reguliavimo iniciatyvų siekdamas didinti rinkos infrastruktūrų stabilumą, įskaitant teisėkūros iniciatyvas ES lygiu. ECB taip pat prisidėjo prie Mokėjimų ir atsiskaitymų sistemų komiteto ir Tarptautinės vertybinių popierių komisijų organizacijos darbo, ypač finansų rinkų infrastruktūrų principų ir tokių infrastruktūrų pertvarkymo ir atkūrimo, taip pat ne biržos išvestinių priemonių rinkos infrastruktūros srityse. Be to, mažmeninių mokėjimų priežiūros srityje Eurosystema apibrėžė priežiūros lūkesčius dėl mažmeninių mokėjimų sistemų tarpusavio sąsajų, o Mažmeninių mokėjimų saugumo forumas nustatė mokėjimų internetu saugumo reikalavimus.

Be to, ECB ir toliau padėjo kurti integruotą Europos mažmeninių mokėjimų rinką. 2012 m. kovo 14 d. Galutinės datos reglamentas yra labai svarbus šiuo atžvilgiu, kadangi nustato galutinę perėjimo prie Bendros mokėjimų eurais erdvės datą – 2014 m. vasario 1 d. Centrinė bankų paslaugų srityje Eurosystema valdo didelės vertės operacijų mokėjimo sistemą TARGET2. Naudojant bendrą TARGET2 platformą galima realiu laiku vykdyti atskirus atsiskaitymus eurais, o 24 ES valstybių narių centriniai bankai ir jų paslaugų naudotojai gali gauti suderintas ir pažangias paslaugas.

2012 m. baigtas svarbus sistemos TARGET2-Securities (T2S) projekto etapas – 22 Europos centriniai vertybinių popierių depozitoriumai (CVPD) pasirašė pamatinį susitarimą, o *Danmarks Nationalbank* – Valiutos dalyvavimo susitarimą. CVPD, pasirašę T2S teisinę sutartį, įvykdo beveik 100 % dabartinių atsiskaitymų eurais operacijų. Tai rodo T2S bendruomenės ryžtą iki galo įgyvendinti projektą. Reikšminga pažanga padaryta baigiant kurti pagrindines T2S platformos funkcijas, o T2S toliau atliko lemiamą vaidmenį skatinant suderinimą poprekybinėje srityje. 2012 m. gegužės mėn. ECOFIN taryba patvirtino, kad palaiko T2S kaip svarbų elementą kuriant bendrą vertybinių popierių paslaugų rinką.

Kalbant apie organizacinius klausimus, pažymėtina, kad 2012 m. pabaigoje visą darbo dieną ECB dirbančių darbuotojų, turinčių neterminuotą darbo sutartį, buvo 1 450,5 (2011 m. pabaigoje – 1 440,5). Ši padidėjimą daugiausia lėmė dėl finansų krizės padidėjusi veiklos apimtis. ECB tarnautojai yra iš visų 27 ES valstybių narių. Jie įdarbinami atviros atrankos būdu, siekiant, kad būtų užimtos laisvos ECB interneto svetainėje skelbiamos darbo vietos. 2012 m., taikant ECB

judumo politiką, 225 personalo nariai pakeitė pareigas organizacijos viduje, 14 darbuotojų stažavosi kitose organizacijose, kad įgytų patirties išorėje, o 41 buvo suteikta galimybė paimti nemokamų atostogų mokytis ar dirbti kitose organizacijose arba dėl asmeninių priežasčių. ECB žmogiškųjų išteklių sistema ir toliau buvo sutelkta į visų personalo narių nuolatinį įgūdžių bei gebėjimų įgijimą ir tobulinimą. Pagrindiniai žmogiškųjų išteklių politikos pokyčiai buvo šie: pradėta bandomoji mentorystės programa ir parengta paramos keičiant profesinę veiklą bandomoji programa.

Ir 2012 m. buvo vykdomi naujų ECB patalpų statybos darbai: montuojamos dvigubo biurų bokšto fasado plokštės, atstatyti *Grossmarkthalle* fasadai ir pradėti techninės infrastruktūros įrengimo ir apdailos darbai. 2012 m. rugsejo 20 d. ECB įvyko naujų patalpų statybos pabaigos ceremonija. Naujų patalpų statybą numatoma baigti 2014 m.

Kalbant apie finansines ataskaitas, pažymėtina, kad 2012 m. ECB uždirbo 2,16 mlrd. eurų grynujų pajamų (2011 m. – 1,89 mlrd. eurų). Valdančioji taryba nusprendė pagal 2012 m. gruodžio 31 d. būklę pervesti 1,17 mlrd. eurų į atidėjinius užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms, padidindama atidėjinius iki didžiausios leidžiamos sumos (7,53 mlrd. eurų), kuri lygi euro zonos nacionalinių centrinių bankų iki tos dienos apmokėto ECB kapitalo sumai. Šių atidėjinių dydis peržiūrimas kiekvienais metais. 2012 m. ECB grynasis pelnas po pervedimo į atidėjinius sudarė 998 mln. eurų. Ši suma paskirstyta euro zonos nacionaliniams centriniams bankams proporcingai jų apmokėtai ECB pasirašyto kapitalo daliai.

Frankfurtas prie Maino, 2013 m. kovo mėn.

Mario Draghi

Grossmarkthalle (buvusios didmeninės turgavietės Frankfurte) pastato restauravimas yra vienas iš išskirtinių naujosios ECB būstinės statybos darbų etapų. Po truputį atkuriamas ankstesnis fasadų puošnumas ir betoninis stogo dangos karkasas, atgaivinant pastato architekto Martin Elsaesser viziją.

Nemažai nuveikta restauruojant *Grossmarkthalle* fasadus. Iki 2012 m. pabaigos buvo nuvalytos flygelių plytos ir atnaujintos siūlės tarp jų, įdėti nauji, gerokai labiau energiją tausojantys langai ir atnaujintas turgavietės betoninės tinklo pavidalo struktūros fasadas. Visuose flygelių aukštuose sudėjus naujus langus pradėta įrenginėti techninę infrastruktūrą.

I SKYRIUS

EKONOMINĖ RAIDA IR PINIGŲ POLITIKA

I PINIGŲ POLITIKOS SPRENDIMAI

PINIGŲ POLITIKA KUPINOJE IŠŠŪKIŲ APLINKOJE

2012 m. Eurosystema vėl įgyvendino savo pinigų politiką kupinoje iššūkių aplinkoje. Kai kuriose euro zonos šalyse užsitęsusi valstybės skolos krizė ir juntamas vyriausybės neryžtingumas šalinti šią krizę sukėlusias priežastis toliau darė neigiamą poveikį ūkio pasitikėjimui, finansų rinkų nuotaikoms ir finansavimo sąlygoms. Finansų rinkų įtampos lygis 2012 m. buvo nevienodas, kai kurias vyriausybės obligacijų rinkas ypač veikė didelės rizikos premijos, kurios metų viduryje tapo per didelės dėl, be kita ko, nepagrįstos baimės dėl euro žlugimo. Šios įtampos padidino jau patiriamą finansavimo įtampą bankų sektoriuje, nes kai kurie bankai negali skolintis tarpbankinėje ir kitose finansų rinkose. Tai vertė bankus griežtinti kredito standartus ir toliau mažinti įsiskolinimą, taip rizikuojant, kad mažės kredito teikimas realiajai ekonomikai. Apskritai finansų rinkos toliau buvo labai susiskaidžiusios, o finansinės sąlygos euro zonos šalyse buvo labai nevienodos.

Mažas ūkio pasitikėjimas, kylančios žaliavų kainos ir balanso koregavimas finansų ir nefinansiniame sektoriuose kartu su dideliu nedarbu, sugriežtinta fiskaline politika ir sumažėjusia užsienio paklausa slopino euro zonos ekonominį aktyvumą 2012 m. Dėl to po dvejus metus trukusio nuosaikiai teigiamo augimo BVP per visus metus sumažėjo 0,5 %. Dėl ypač neigiamos vidaus paklausos raidos euro zonos realusis BVP po sąstingio 2012 m. pirmąjį ketvirtį nuo antrojo ketvirčio toliau mažėjo.

Infliacijos pagal SVKI lygis visus 2012 m. buvo aukštesnis – daugiau negu 2 %, jis sumažėjo nuo 2,7 % (metų pradžioje) iki 2,2 % (lapkričio ir gruodžio mėn.). Vidutinė infliacija visus metus buvo 2,5 %, t. y. tik truputį mažesnė negu 2011 m. fiksuota 2,7 % infliacija. 2012 m. didesnę infliaciją lėmė aukštos energijos kainos ir padidinti netiesioginiai mokesčiai siekiant fiskalinės konsolidacijos. Vidutinės ir ilgalaikės trukmės infliacijos lūkesčiai ir toliau visiškai atitiko Valdančiosios tarybos nustatytą lygį ir tikslą – vidutiniu laikotarpiu palaikyti mažesnę kaip 2 %, tačiau artimą šiam lygiui infliaciją.

P3 augimas 2012 m. apskritai spartėjo nedaug – vidutiniškai 3,1 % per metus, 2011 m. užfiksuotas mažas, 1,5 %, augimo rodiklis. Paskolų privačiajam sektoriui metinio augimo rodiklis 2012 m., priešingai, tapo neigiamas, ypač dėl paskolų nefinansinėms korporacijoms grynojo grąžinimo. Lėta paskolų raida dideliu mastu buvo susijusi su prasta ekonomine padėtimi ir ekonomikos perspektyvomis, padidėjusiu rizikos vengimu ir vis dar koreguojamais namų ūkių ir įmonių balansais. Visa tai veikė kredito paklausą. Be to, daugelyje euro zonos šalių kredito pasiūlą mažino kapitalo suvaržymai, rizikos suvokimas ir finansų rinkų susiskaidymas.

Atsižvelgiant į patvirtintas pinigų politikos priemones, Valdančiosios tarybos manymu, visus metus kainų raida politikai svarbiu laikotarpiu atitiko kainų stabilumą nedidelio ekonomikos augimo, visiško vidutinio laikotarpio infliacijos lūkesčių atitikimo ir lėtos pinigų raidos sąlygomis. Jos nuomone, rizika kainų stabilumo perspektyvoms buvo iš esmės subalansuota.

SUMAŽĖJĘS VIDAUS INFLIACINIS SPAUDIMAS, SUSIJĘS SU NEDIDELIU AKTYVUMU, LĖMĖ TAI, KAD ECB TOLIAU MAŽINO PAGRINDINES PALŪKANŲ NORMAS

Siekdama sumažinti neigiamą įtampą finansų rinkose poveikį ekonomikos ir pinigų raidai, Valdančioji taryba liepos mėn. sumažino pagrindines ECB palūkanų normas 25 baziniais punktais. Priimdama šį sprendimą ji atsižvelgė į tai, kad buvo dar labiau sumažėjęs infliacinis spaudimas,

nes pasitvirtino kai kurios anksčiau nustatytos rizikos ekonominiam aktyvumui. Pagrindinių refinansavimo operacijų pinigų politikos palūkanų norma visą 2012 m. antrąjį pusmetį buvo istoriškai žemo lygio – 0,75 %, indėlių galimybės – 0,00 %, o ribinio skolinimo galimybės – 1,50 % (žr. 1 pav.).

SUTRIKĘS PINIGŲ POLITIKOS PERDAVIMAS STABDĖ VEIKSMINGĄ PAGRINDINIŲ ECB PALŪKANŲ NORMŲ SUMAŽINIMO PERDAVIMĄ

Pagrindinių ECB palūkanų normų sumažinimas 2012 m. liepos mėn., prieš tai jas du kartus mažinus po 25 bazinius punktus 2011 m. pabaigoje, lėmė tolesnį pinigų rinkos palūkanų normų mažėjimą. Nors 2012 m. bankų paskolų namų ūkiams ir nefinansinėms korporacijoms palūkanų normos euro zonoje apskritai sumažėjo – dėl pagrindinių ECB palūkanų normų, mažintų nuo 2011 m. lapkričio mėn., poveikio – šis procesas euro zonos šalyse nebuvo vienodas, kaip anksčiau. Ypač finansų rinkų susiskaidymas trukdė sklandžiam pinigų politikos perdavimui euro zonoje. Dėl to pinigų politikos palūkanų normų mažinimas dideliu mastu persidavė tik daliai šalių, o kai kuriose šalyse bankų paskolų realiajai ekonomikai palūkanų normos nepakito ar netgi padidėjo.

2012 M. EUROSISTEMA PATVIRTINO TOLESNES NESTANDARTINES PINIGŲ POLITIKOS PRIEMONES

Siekdama prisidėti prie veiksmingesnio ECB skatinamosios pinigų politikos pozicijos perdavimo realiajai ekonomikai, paremti realiosios ekonomikos finansavimą ir taip užtikrinti kainų stabilumą vidutiniu laikotarpiu, Valdančioji taryba 2012 m. patvirtino tolesnes nestandartines pinigų politikos priemones. Imtasi priemonių, susijusių su refinansavimo operacijomis, skirtų bankų skolinimui ir rinkų likvidumui paremti, o kitos priemonės buvo skirtos sutrikusiam kai kurių finansų rinkų segmentų veikimui sureguliuoti, jomis ypač buvo siekiama užkirsti kelią tam, kad per daug neišaugtų rizikos premijos ir kad dėl jų netaptų įmanomi destruktivūs scenarijai.

NESTANDARTINĖS PRIEMONĖS, SUSIJUSIOS SU REFINANSAVIMO OPERACIJOMIS

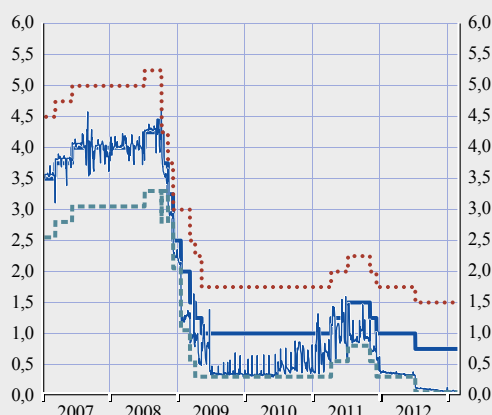
Siekdamas mažinti bankų patiriamus finansavimo suvaržymus ir padėti išvengti netvarkingo bankų turto pardavimo, ECB toliau teikė finansavimo pagalbą vykdydamas išskirtinio termino ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas, visas refinansavimo operacijas atlikdamas kaip fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūras paskirstant visą sumą, ir ėmėsi priemonių įkaito prieinamumui didinti. 2012 m. ypač didelį poveikį turėjo abi 3 m. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos, kurios paskelbtos 2011 m. gruodžio 8 d.¹ Per pirmąją iš šių operaciją, atliktą 2011 m. gruodžio 21 d., bankams buvo suteikta 489,2 mlrd. eurų, o per antrąją, atliktą 2012 m. vasario 29 d., – 529,5 mlrd. eurų. Atsižvelgiant į kitas refinansavimo operacijas, per abi 3 m. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas grynojo likvidumo injekcija sudarė apie 500 mlrd. eurų. Kartu su kai kurių euro zonos šalių pastangomis reformuoti ir siekti geresnės euro zonos ekonomikos valdymo sistemos šios

¹ Išsamų priemonių, kurių buvo imtasi 2011 m. gruodžio mėn., aprašymą žr. 2011 m. gruodžio mėn. ECB mėnesinio biuletenio interpe „Additional non-standard monetary policy measures decided by the Governing Council on 8 December 2011“.

1 pav. ECB palūkanų normos ir vienos nakties palūkanų norma

(metinės palūkanų normos, procentais; dienos duomenys)

— pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma
 palūkanų norma už naudojimąsi ribinio skolinimosi galimybe
 - - - - - palūkanų norma už naudojimąsi indėlių galimybe
 — vienos nakties palūkanų norma (EONIA)

Šaltiniai: ECB ir Thomson Reuters.

operacijos prisidėjo prie finansinės aplinkos gerinimo per 2012 m. pirmus kelis mėnesius ir finansų rinkų įtampas mažinimo visus metus (žr. taip pat 2 interpą).

Valdančioji taryba taip pat paskelbė, kad Eurosistema toliau teiks likvidumą bankams per fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūras paskirstant visą sumą bent iki 2013 m. vidurio. Be to, Valdančioji taryba 2012 m. vasario, birželio ir rugsėjo mėn. priėmė sprendimus dėl įkaito tinkamumo reikalavimų ir rizikos kontrolės priemonių kelių pakeitimų, kuriais buvo siekiama išplėsti Eurosistemos kredito operacijoms tinkamo įkaito sąrašą. Galiausiai 2012 m. gruodžio mėn. ECB paskelbė, kad esami užsienio valiutos apsigėrimo sandorių susitarimai su kitais centriniais bankais pratęsimi iki 2014 m. vasario 1 d.

SUTRIKUSIO VYRIAUSYBĖS OBLIGACIJŲ RINKŲ VEIKIMO SUREGULIAVIMO TIKSLINĖS PRIEMONĖS

Po 2012 m. pirmus kelis mėnesius trukusios santykinės ramybės 2012 m. viduryje šalių skolinimosi rinkų sąlygos vėl pablogėjo. Tai daugiausia buvo susiję su juntamu vyriausybės neryžtingumu imtis reikiamų priemonių krizei sureguliuoti ir Europos lygiu sudarytiems susitarimams įgyvendinti. Rinkos ypatingą dėmesį skyrė galimam Graikijoje tvyrančio netikrumo poveikiui ir pokyčiams Ispanijoje, Italijoje, baiminantis dėl šių šalių valdžios sektoriaus skolos tvarumo ir suvaržytos prieigos prie finansavimo rinkos. Dėl šios baimės kaip niekada išaugo rizikos premijos, tai ypač buvo susiję su nepagrįstu investuotojų susirūpinimu dėl euro žlugimo. Iki 2012 m. liepos mėn. ypač padidėjo valstybės skolos kainodaros skirtumai (žr. 2 pav.).

Siekdama sureguliuoti didelius valstybės skolos kainodaros skirtumus kai kuriose euro zonos šalyse, Valdančioji taryba paskelbė apie savo pasirengimą atlikti vienkrypčius pinigų politikos sandorius (VPPS) euro zonos šalių vyriausybės obligacijų antrinėse rinkose. Pirmą kartą apie juos paskelbta 2012 m. rugpjūčio mėn., o tolesnė išsami informacija apie jų sąlygas – rugsėjo mėn.²

2 Išsamų priemonių, dėl kurių buvo priimtas sprendimas 2012 m. rugsėjo mėn., aprašymą žr. 2012 m. rugsėjo mėn. ECB mėnesinio biuletenio interpe „Monetary policy measures decided by the Governing Council on 6 September 2012“.

2 pav. Kai kurių euro zonos šalių 2 ir 10 m. vyriausybės obligacijų pajamingumas

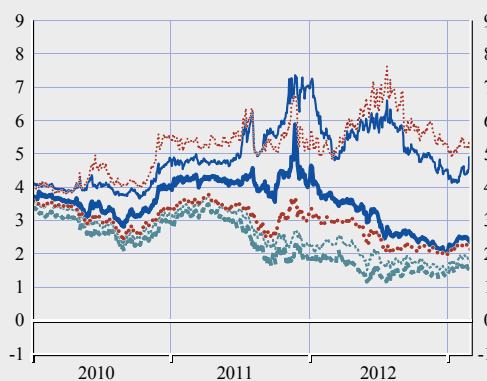
(procentais per metus)

— Belgija — Italija
 Prancūzija Ispanija
 - - - - - Vokietija - - - - - Nyderlandai

2 m. vyriausybės obligacijų pajamingumas

10 m. vyriausybės obligacijų pajamingumas

Šaltinis: Thomson Reuters.

Kartu ECB paskelbė, kad nebevykdys vertybinių popierių rinkų programos, kuri pradėta vykdyti 2010 m. gegužės mėn.

VPPS dar neprađėti vykdyti, bet Eurosistema yra pasirengusi pradėti juos vykdyti, jei bus patenkintos tam tikros sąlygos (kaip toliau smulkiau nurodyta 2 skyriaus 1.1 skirsnyje). Valdančioji taryba pati nuspręš, kiek VPPS reikia įvykdyti, atsižvelgdama į pinigų politikos perspektyvas rinkų susiskaidymo atveju. VPPS siekiama paremti pinigų politikos perdavimo mechanizmą visose euro zonos šalyse ir bendrą pinigų politiką. Jie suteikia visiškai veiksmingą apsaugą siekiant išvengti destruktivių scenarijų su galimai rimtomis kainų stabilumo euro zonoje problemomis.

Sprendimai dėl VPPS padėjo sušvelninti įtampą finansų rinkose ir sumažino mažos tikimybės didelio poveikio rizikas ir netikrumą 2012 m. antrąjį pusmetį. Jie prisidėjo prie bendro finansų sąlygų pagerėjimo, tai buvo matyti iš, pavyzdžiui, sumažėjusio vyriausybės obligacijų pajamingumo įtampą patiriančiose šalyse (žr. 2 pav.) ir bankų, įmonių ir šalių, kurios tam tikrą laiką negalėjo skolintis rinkose, naujų obligacijų emisijų.

Tačiau, kol nebus panaikintos dabartinę krizę lėmusios priežastys, padėtis tebebus trapi. Viskas priklausys nuo vyriausybių, jos turėtų užtikrinti valstybės skolos tvarumą, padaryti savo ekonomikas konkurencingesnes, padidinti savo bankų atsparumą ir toliau tobulinti EPS institucinę sandarą.

2 PINIGŲ APLINKOS, FINANSŲ IR EKONOMIKOS RAIDA

2.1 PASAULIO MAKROEKONOMINĖ APLINKA

2012 M. PASAULIO EKONOMIKOS AUGIMO TEMPAS LĖTĖJO

2012 m. pradžioje apklausų rodikliai rodė, kad 2011 m. paskutinį ketvirtį spartėjęs pasaulinio ekonomikos augimo tempas spartėjo ir 2012 m. pirmąjį ketvirtį, o pasaulio visos pramoninės produkcijos pirkimo vadybininkų indeksas (PVI) vasario mėn. pasiekė 54,5 (2011 m. paskutinį ketvirtį vidutiniškai buvo 52,1). Tačiau šis nuotaikų pagerėjimas buvo trumpalaikis ir pasitikėjimas vėl ėmė mažėti, panašiai kaip 2011 m. Aktyvumas išsivysčiusios ekonomikos šalyse sumažėjo, kadangi įtampa finansų rinkoje ir valstybės skolos krizė kai kuriose euro zonos šalyse suintensyvėjo, o netikrumas nuolat buvo didelis. Mažesnę augimą lėmė vis dar tvarkomi valdžios ir privačiojo sektorių balansai, taip pat prasta darbo ir būsto rinkų padėtis. Augimas taip pat sulėtėjo kai kuriose besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse, bet tebebuvo spartus, palyginti su išsivysčiusios ekonomikos šalių raida. Šį lėtėjimą iš dalies skatino didesnis netikrumo lygis ir iš dalies anksčiau kai kuriose šalyse sugriežtinta politika. Socialiniai neramumai ir geopolitinė įtampa kai kuriose Vidurio Rytų ir Šiaurės Afrikos šalyse taip pat slopino augimą.

Iki metų vidurio Europos lyderių sprendimai, įskaitant patvirtintą bankų sektoriaus bendros priežiūros sistemą, padėjo sumažinti netikrumą kai kuriose srityse, radosi ženklų, kad pasaulio nuotaikos stabilizuojasi, nors tebėra prastos. Tačiau didesnės energijos kainos, skatinamos naftos tiekimo sutrikimų, tebevyraujantis susirūpinimas dėl valstybės skolos ir valdymo problemų sprendimo euro zonoje, netikrumas dėl fiskalinės politikos griežtinimo bei skolos aukštesnės viršutinės ribos nustatymo JAV antrąjį pusmetį slopino aktyvumą. Apskritai pasaulio ekonomikos

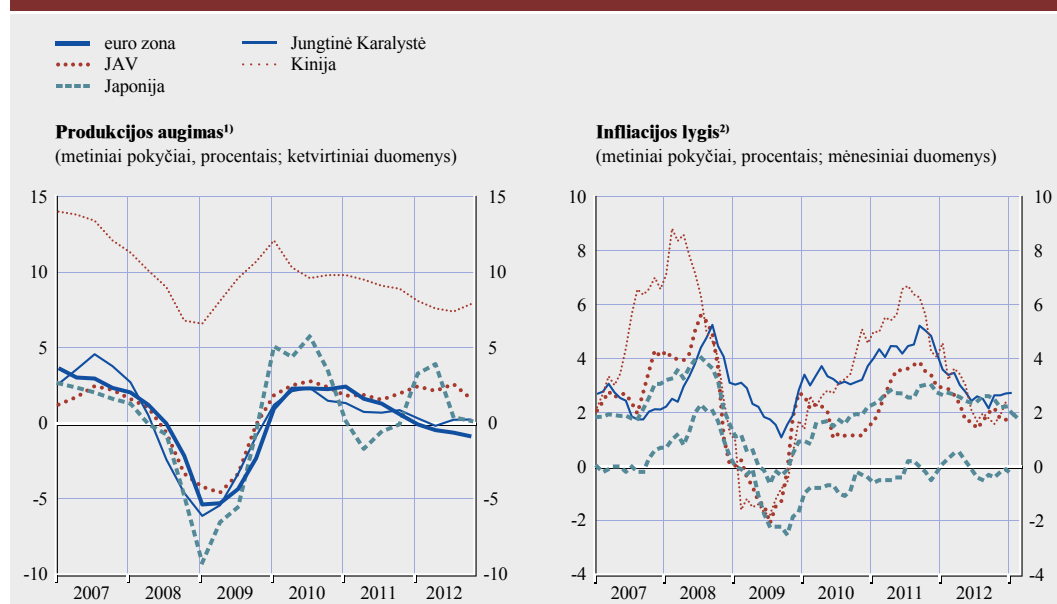
augimo tempas vis dar buvo nedidelis, o atsigavimas vyko lėtai. Tačiau artėjant metų pabaigai iš paskelbtų duomenų ir apklausų rodiklių buvo matyti, kad randasi pirmųjų netvarių pasaulio ūkio aktyvumo stabilizavimosi ženklų.

2010 m. pradėjusi mažėti pasaulinė prekyba sparčiau mažėjo 2012 m., o pagal CPB Nyderlandų ekonominės politikos analizės biuro duomenis, bendras prekybos apimtys augimas sulėtėjo nuo 5,8 % (2011 m.) iki vos 2,2 % (2012 m.). 2012 m. pasaulio importo augimas sulėtėjo daug labiau nei bendras aktyvumas. Didelis netikrumas, ypač Europoje, ir sumažėjęs pasitikėjimas, atrodo, slopino ilgalaikio vartojimo ir investicinių prekių paklausą, o tai turėjo įtakos pasaulinės prekybos srautams. Be to, pasaulinės prekybos srautams neigiamą įtaką galėjo daryti kai kurie struktūriniai veiksniai (taip pat žr. 1 intarpa). Tai rodo riziką, kad prekybos augimas dar ilgai gali būti silpnas. 2012 m. pabaigoje iš trumpojo laikotarpio apklausų rodiklių buvo matyti, kad prekybos aplinka tebėra prasta, o pasaulio naujų apdirbamosios pramonės produkcijos eksporto užsakymų PVI paskutinius devynis mėnesius buvo žemiau plėtros (traukimosi) ribos.

Nedarbo lygiai 2012 m. EBPO erdvėje tebebuvo aukšti. Antraštėse pateikiami skaičiai slėpė pagrindinių išsivysčiusios ekonomikos šalių raidos skirtumus – nedarbo lygis JAV, Kanadoje ir Japonijoje mažėjo, o euro zonoje tebedidėjo.

Kalbant apie kainų raidą, pasakytina, kad vartotojų kainų didėjimas išsivysčiusios ekonomikos šalyse 2012 m. laipsniškai mažėjo, išskyrus nuo rugpjūčio iki spalio mėn. truputį padidėjusias vartotojų kainas, kurios iš esmės kilo dėl brangusių energetinių išteklių (žr. 3 pav.). Gausūs nepanaudoti gamybiniai pajėgumai ir lėtai atsigauančios išsivysčiusios ekonomikos lėmė ir toliau nedidelį infliacinį spaudimą. EBPO šalyse vidutinis bendras vartotojų kainų kilimas sumažėjo

3 pav. Kai kurių ekonomikų pagrindinių rodiklių kaita

Šaltiniai: nacionaliniai duomenys, TAB, Eurostatas ir ECB skaičiavimai.

1) Euro zonos ir Jungtinės Karalystės duomenys iš Eurostato; JAV, Kinijos ir Japonijos naudojami nacionaliniai duomenys. BVP duomenys dėl sezoninio pakoreguoti.

2) Euro zonos ir Jungtinės Karalystės atveju – SVKI; JAV, Kinijos ir Japonijos atveju – VKI.

nuo 2,9 % (2011 m.) iki 2,2 % (2012 m.). Vidutinis vartotojų kainų kilimas, neįskaitant maisto ir energijos, sudarė 1,8 % (2011 m. – 1,6 %). Metinis infliacijos lygis 2012 m. labai sumažėjo Kinijoje ir šiek tiek mažiau kitose besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse, kadangi prasta pasaulio ekonomikos aplinka slopino infliacinį spaudimą.

I intarpas

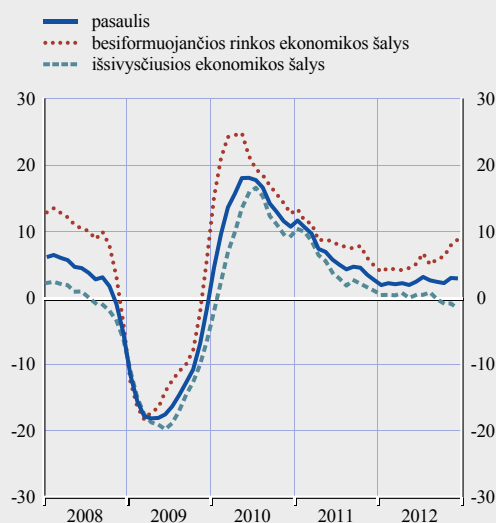
DĖL KOKIŲ PRIEŽASČIŲ PASTARUOJU METU SUMAŽĖJO PASAULINĖ PREKYBA?

Per paskutinius dvejus metus pasaulinė prekyba augo gerokai lėčiau dėl kelių pasaulio ekonomikos sukrėtimų: dėl vartotojų ir verslo pasitikėjimo, sumažėjusio dėl euro zonos valstybės skolos krizės, išskolinimo mažinimo balansuose ir regioniniu lygiu dėl trikdžių, kuriuos sukėlė žemės drebėjimas Japonijoje ir Arabų pavasaris. Sulėtėjęs metinis importo augimas buvo fiksuotas ir išsivysčiusios, ir besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse (žr. A pav.). Pasaulinės prekybos augimas sumažėjo ne tik absoliučiaja reikšme, bet ir lyginant su pasaulio ekonomikos aktyvumu. 1982–2007 m. pasaulio importo augimo ir BVP augimo santykis vidutiniškai buvo 1,8, o 2011 m. antrąjį pusmetį ir 2012 m. pirmąjį pusmetį šis santykis sumažėjo iki 1,0 (žr. A lentelę).

Kodėl pastaruju metu sumažėjimas buvo didesnis, nei turėtų būti, vertinant pagal ilgalaikį ryšį tarp prekybos ir BVP augimo? Pirmą, prekybos augimo sumažėjimas, palyginti su BVP augimu, buvo ypač ryškus išsivysčiusios ekonomikos šalyse ir jį daugiausia lėmė euro zonos raida. Antra, kai kuriuose regionuose BVP mažėjimą skatino paklausos sudedamosios dalys su santykinai didele importo dalimi, t. y. investicijos į pagrindinį kapitalą ir atsargos. Galiausiai yra tam tikrų įrodymų, kad mažesni prekybos finansavimo srantai taip pat mažino pasaulinę prekybą.

A pav. Pasaulinis prekių importas

(metiniai pokyčiai, procentais; dėl sezoniškumo ir darbo dienų pakoreguota)

Šaltinis: CPB Nyderlandų ekonominės politikos analizės biuras. Pastabos: pateikti duomenys apskaičiuojami kaip 3 mėn. slenkamieji vidurkiai. Paskutinis stebėjimas – 2012 m. gruodžio mėn.

Importo augimo ir BVP augimo santykis

	1982–2007 m.	2011 I pusb.	2011 II pusb.	2012 I pusb.
Pasaulis	1,8	1,7	1,0	1,0
Išsivysčiusios ekonomikos šalys	2,9	4,9	1,2	1,1
Išsivysčiusios ekonomikos šalys, neįskaitant euro zonos ir Japonijos	1,9	2,1	1,7	1,6
Besiformuojančios rinkos ekonomikos šalys	1,5	1,5	1,0	1,1

Šaltiniai: *Haver Analytics*, TVF ir ECB skaičiavimai.

Regioninės prekybos raida

Nors prekyba sumažėjo daugelyje vietų, šis sumažėjimas gerokai skyrėsi įvairiuose regionuose. Pasaulio importo augimo ir pasaulio BVP augimo santykis sumažėjo nuo 1,7 (2011 m. pirmąjį pusmetį) iki 1,0 (per paskutinius 12 mėn.). Santykinis prekybos augimas labiau sumažėjo išsivysčiusios ekonomikos šalyse negu besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse (žr. A lentelę). Svarbi to priežastis buvo nuo 2011 m. vidurio gerokai mažiau augantis euro zonos importas ir tai, kad euro zonos importas sudarė didelę dalį – apie 50 % – išsivysčiusios ekonomikos šalių importo. Nuo 2011 m. antrojo pusmečio euro zonos BVP augimas sulėtėjo mažiau nei importo augimas, o euro zonos dalis sumažėjo iki maždaug 30 % išsivysčiusios ekonomikos šalių BVP. Neįtraukiant euro zonos ir Japonijos (pastarosios BVP ir prekybai turėjo įtakos stichinė nelaimė 2011 m.), santykinis prekybos augimas išsivysčiusios ekonomikos šalyse sumažėjo gerokai mažiau. Daugelyje besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių, ypač Vidurio ir Rytų Europoje, importas taip pat augo gerokai lėčiau už gamybą.

Mažų investicijų vaidmuo

Viena iš priežasčių, dėl kurių 2012 m. sumažėjo importo augimo ir BVP augimo santykis, yra ta, kad prie augimo mažiau prisidėjo paklausos sudedamosios dalys su santykinai didele importo dalimi, t. y. atsargos, investicijos į pagrindinį kapitalą ir ilgalaikio vartojimo prekės¹. Pagal Bussière ir kt. įvertčius, EBPO šalyse 2005 m. investicijos sudarė 32 % vidutinės importo dalies ir 28 % eksporto, privatus vartojimas – 25 %, o vyriausybės išlaidos – 10 %. Importo, palyginti su eksportu, dalis yra ypač didelė mažose atviros ekonomikos šalyse ir tokiose šalyse, kaip dauguma Rytų Azijos šalių, kurios yra glaudžiai integruotos į vertikalios gamybos tinklus.

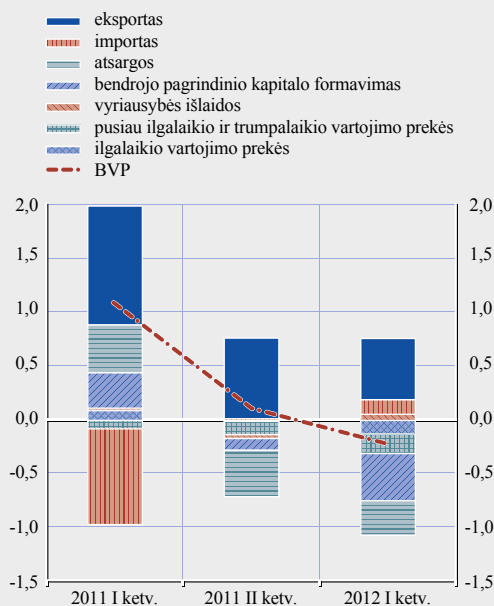
Nuo 2011 m. antrojo pusmečio investicijos į pagrindinį kapitalą ir atsargos darė neigiamą įtaką euro zonos aktyvumo augimui, dėl to reikšmingai sumažėjo importo augimo ir BVP augimo santykis. Nors atkuriamos atsargos 2011 m. pirmąjį pusmetį beveik puse procentinio punkto prisidėjo prie augimo, 2011 m. antrąjį pusmetį ir 2012 m. pirmąjį pusmetį atsargos sumažėjo, taip pat sumažėjo ir per tą patį laikotarpį investicijos į pagrindinį kapitalą (žr. B pav.). Ilgalaikio vartojimo prekių, kurių importo dalis yra didesnė nei neilgalaikio vartojimo prekių, suvartojimas mažėjo kartu su investicijomis, bet lėtesniu tempu.

Besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse 2011 m. antrąjį pusmetį buvo fiksuojamas atsargų mažėjimas, o 2012 m. pirmąjį pusmetį jos buvo šiek tiek atkuriamos (žr. C pav.). Ši raida beveik atitiko mažėjantį importo augimo ir BVP augimo santykį. Vidurio ir Rytų Europos ES valstybėse narėse atsargų neigiamas poveikis augimui buvo šiek tiek didesnis nei kitose besiformuojančiose rinkose, taip buvo ir 2012 m. pirmąjį pusmetį. Be to, mažesnį prekybos augimo ir BVP augimo santykį besiformuojančiose rinkose iš dalies galima paaiškinti mažesniu importu į išsivysčiusios ekonomikos šalis, kaip antai euro zonos šalys, kadangi eksportas taip pat yra santykinai importui imli paklausos sudedamoji dalis.

¹ Žr. Alessandria G., Kaboski J., Midrigan V. „The great trade collapse of 2008–09: An inventory adjustment?“, *IMF Economic Review*, Vol. 58, No 2, pp. 254–294, 2010; Alessandria G., Kaboski J., Midrigan V. „US trade and inventory Dynamics“, *American Economic Review*, Vol. 101, Issue 3, pp. 303–307, 2011; Anderton R., Tewolde T. „The global financial crisis: trying to understand the global trade downturn and recovery“, *Working Paper Series*, No 1370, ECB, August 2011 ir Bussière M., Callegari G., Ghironi F., Sestieri G., Yamano N. „Estimating trade elasticities: Demand composition and the trade collapse of 2008–09“, *NBER Working Paper Series*, No 17712, National Bureau of Economic Research, 2011.

B pav. BVP augimo euro zonoje kaitos veiksniai

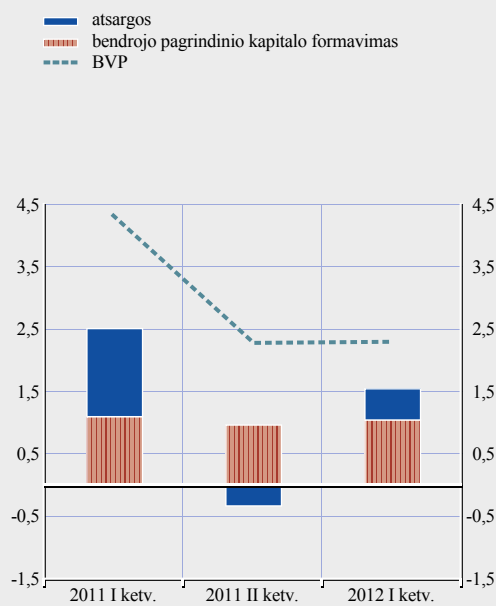
(6 mėn. pokyčiai, procentais; procentiniais punktais)

Šaltinis: Eurostatas.
Pastaba: ECB skaičiavimai, pagrįsti Vokietijos, Ispanijos, Prancūzijos, Italijos, Nyderlandų ir Suomijos duomenimis.

C pav. Investicijų į pagrindinį kapitalą ir atsargų kai kuriose besiformuojančiose rinkose ekonomikos šalyse įtaka augimui

(6 mėn. pokyčiai, procentais; procentiniais punktais)

Šaltinis: Haver Analytics.
Pastaba: ECB skaičiavimai pagrįsti Argentinos, Brazilijos, Čekijos, Honkongo (SAR), Vengrijos, Indijos, Indonezijos, Malaizijos, Meksikos, Lenkijos, Rumunijos, Rusijos, Singapūro, Pietų Korėjos, Taivano, Tailando ir Turkijos duomenimis.

Nevienareikšmiai prekybos finansavimo ir prekybos protekcionizmo poveikio įrodymai

Du papildomi veiksniai yra dažnai minimi kaip galimos pastaruoju metu sumažėjusios pasaulinės prekybos augimo priežastys. Pirmasis veiksnys – tai prekybos finansavimo prieinamumas. Pagal Tarptautinių finansų instituto įverčius², prekybos finansavimo srautų vertė nuo 2011 m. pabaigos reikšmingai sumažėjo, daugiausia tai buvo susiję su euro zonos bankais. Nors sumažėję prekybos finansavimo srautai atitinka sumažėjusį pasaulinės prekybos augimą, santykinai didesnis prekybos finansavimo sumažėjimas tarp euro zonos bankų gali būti iš dalies susijęs su euro zonos bankų finansinio išskolinimo mažinimu ir sąnaudų mažinimu tarpvalstybinio skolinimo srityse.

Duomenys apie tai, kiek sumažėjęs prekybos finansavimas yra susijęs su mažesne paklausa ar mažesne pasiūla, yra nevienareikšmiai. Į ateitį orientuotoje TPR ir TVF rinkos apžvalgoje (2012 m. sausio mėn.) padaryta išvada, kad ir pasiūla, ir paklausa turės neigiamą poveikį prekybos finansavimui 2012 m. Reikšmingas skaičius respondentų nurodė, kad mažesnis paskolų ar likvidumo prieinamumas jų pačių banke (73 %) ar sandorio šalies bankuose (89 %) darys tam tikrą įtaką jų prekybos finansavimo veiklai. Kad mažesnė prekybos finansavimo paklausa prisidėtų prie mažesnio prekybos finansavimo, manė 78 % respondentų. Kalbant apie regionus, pažymėtina, jog apžvalgoje nustatyta, kad mažesnis paskolų prieinamumas prekybai finansuoti buvo Afrikoje į pietus nuo Sacharos, Vidurio ir Rytų Europoje ir Lotynų Amerikoje.

² Capital Markets Monitor, Institute of International Finance, September 2012.

Kita vertus, mažai tikėtina, kad protekcionizmas, kuris turi tendenciją didėti pasaulio ekonomikos nuosmukių metu, darė reikšmingą poveikį pasaulinei prekybai per pastaruosius dvejus metus. Pagal ECB ekspertų skaičiavimus³, krizės metu padidėjo prekybos protekcionizmas, bet nuo 2009 m. beveik visos vyriausybės sulėtino protekcionistinių priemonių taikymo tempą. Įgyvendintų naujų prekybos varžymo ir prekybos liberalizavimo priemonių santykis sumažėjo nuo daugiau nei 8 (2009 m. pradžioje) iki maždaug 2 (2012 m. pirmąjį ketvirtį). ECB ekspertai taip pat apskaičiavo, kad G20 valstybių įgyvendintų laikinų prekybos kliūčių bendras skaičius, padidėjęs 2008–2009 m., 2010–2011 m. vėl atitiko ilgalaikes tendencijas⁴.

3 Remiantis *Global Trade Alert* duomenimis, pakoreguotais dėl atskaitomybės vėlavimo.

4 Remiantis Pasaulio banko Laikinių prekybos kliūčių duomenų baze.

JUNGTINĖS AMERIKOS VALSTIJOS

JAV ekonomika 2012 m. toliau stiprėjo, augdama dar didesniu tempu nei ankstesniais metais. Realusis BVP išaugo 2,2 % (2011 m. – 1,8 %). Ekonomika 2012 m. pirmąjį pusmetį augo nedaug, augimą slopino susirūpinimas dėl pasaulio ekonomikos perspektyvų, sumažėjusios vyriausybės išlaidos ir tai, kad lėčiau augo daugelis kitų vidaus paklausos sudedamųjų dalių. Antrąjį pusmetį BVP augo sparčiau dėl greitai augančių privataus vartojimo išlaidų, kurias daugiausia skatino palankus turto vertės efektas, susijęs su vis kylančiomis akcijų kainomis, gerėjančia būsto rinkos būkle ir aukštu vartotojų pasitikėjimo lygiu. Sparčiai didėjusios investicijos į asmeninį gyvenamąjį būstą irgi rodė būsto rinkos plėtros tvarumą ir prisidėjo prie spartesnio BVP augimo. Nepaisant vyraujančių politinių strigčių, susijusių su 2013 m. pradžioje numatytu fiskalinės politikos griežtinimu, investicijos į asmeninį ne gyvenamosios paskirties turtą ir atsargų kaupimas teigiamai prisidėjo prie augimo. O vyriausybės išlaidos 2012 m., atvirkščiai, slopino augimą, ypač dėl to, kad ketvirtąjį ketvirtį labai sumažėjo gynybos išlaidos. Grynosios prekybos poveikis augimui buvo neutralus. 2012 m. pirmus tris ketvirčius einamosios sąskaitos deficitas buvo apie 3,1 % BVP, taip pat kaip ir 2011 m. Kalbant apie darbo rinką, pažymėtina, kad užimtumo augimo tempas buvo truputį didesnis nei ankstesniais metais, todėl nedarbo lygis sumažėjo nuo 8,9 % (2011 m.) iki 8,1 % (2012 m.).

2011 m. vidutinė metinė infliacija buvo 3,2 %, o 2012 m. infliacija pagal VKI sumažėjo iki 2,1 %. 2012 m. pirmąjį pusmetį infliacija reikšmingai mažėjo dėl kritusių energijos ir maisto kainų. Tačiau 2012 m. rugpjūčio mėn. energijos kainų tendencija pasikeitė, todėl infliacija pagal VKI iki spalio mėn. didėjo, bet vėliau vėl mažėjo iki metų pabaigos. Neįskaitant maisto ir energijos, vidutinė infliacija pagal VKI padidėjo iki 2,1 % (prieš metus buvo 1,7 %), kadangi pakilo būsto, sveikatos priežiūros ir aprangos kainos.

Federalinės rezervų sistemos Federalinis atvirosios rinkos komitetas (FARK) visus 2012 m. nekeitė federalinių fondų tikslinės palūkanų normos ribų (0–0,25 %), esant nedideliam ekonomikos ir užimtumo augimui, dideliame nedarbe ir prislopusios infliacijos perspektyvoms vidutiniu laikotarpiu. 2012 m. birželio mėn. FARK nusprendė iki 2012 m. pabaigos (ne iki 2012 m. birželio mėn.) toliau vykdyti programą, skirtą savo turimų vertybinių popierių vidutiniam terminui pratęsti (anglų k. dažnai vadinamą *Operation Twist*), ir savo politiką reinvestuoti gražinamą pagrindinę skolos dalį iš vyriausybės remiamų įstaigų paskolų ir vyriausybės remiamų įstaigų hipoteka užtikrintų vertybinių popierių. 2012 m. rugsėjo mėn. FARK nusprendė pradėti kiekybinio skatinimo (angl. *quantitative easing*) priemonių taikymo trečiąjį etapą (angl. QE3) siekdamas toliau skatinti ekonomiką. FARK planavo pirkti papildomų vyriausybės remiamų įstaigų hipoteka užtikrintų vertybinių popierių 40 mlrd. JAV dol. per mėnesį tempu. Tikimasi, kad šiais veiksmais FARK sumažins ilgesnės trukmės palūkanų normas, parems hipotekos paskolų rinkas ir padės padaryti

finansavimo sąlygas labiau skatinančiomis. FARK taip pat numatė, kad išskirtinai žemas federalinių fondų palūkanų normos lygis, tikėtina, vis dar bus toks „bent iki 2015 m. vidurio“, nors anksčiau, 2012 m. sausio mėn., teigė, kad taip bus „bent iki 2014 m. pabaigos“. 2012 m. pabaigoje pabaigęs savo programą *Operation Twist*, 2012 m. gruodžio mėn. FARK nusprendė toliau pirkti ilgesnės trukmės išdo vertybinių popierių 45 mlrd. JAV dol. per mėnesį tempu, taip didindamas Federalinių rezervų balansą. Jis taip pat paskelbė, kad pereina nuo kalendorinio prie rezultatais pagrįsto pinigų politikos palūkanų normos nustatymo, tikėdamasis, kad išskirtinai žemas federalinių fondų palūkanų normos lygis bus tinkamas bent tol, kol nedarbo lygis bus didesnis nei 6,5 %, kol nebus prognozuojama, kad infliacija po 1–2 metų bus didesnė nei 2,5 %, ir kol ilgesnės trukmės infliacijos lūkesčiai bus stabilūs.

Kalbant apie fiskalinę politiką, pažymėtina, kad 2012 m. federalinio biudžeto deficitas sumažėjo iki 7,0 % BVP (prieš metus buvo 8,7 %). Tai dar labiau padidino federalinės valdžios viešosios skolos lygį – nuo 68 % BVP (2011 m. pabaigoje) iki 73 % BVP (2012 m. pabaigoje). 2012 m. prie netikrumo neįprasto lygio prisidėjo tai, kad trūko sutarimo dėl būdų, kaip išvengti prognozuojamo fiskalinės politikos griežtinimo 2013 m. pradžioje – vadinamojo fiskalinio skardžio – apimančio mokesčių didinimą ir automatinį išlaidų mažinimą. 2013 m. sausio pradžioje Kongresui patvirtinus Amerikos mokesčių mokėtojų lengvatų įstatymą buvo pasiektas politinis susitarimas dėl mokesčių ir išlaidų reformų ir iš dalies išvengta reikšmingo fiskalinės politikos griežtinimo ekonomikoje. Tačiau susitarimas buvo sutelktas į pajamas, o sprendimai dėl išlaidų reformų buvo nukelti dviem mėnesiams. Taigi ilgalaikio fiskalinio disbalanso problema nebuvo išspręsta, todėl tebėra nemažas netikrumas dėl artimiausio laikotarpio perspektyvų.

JAPONIJA

Japonijos ekonomikos augimas 2012 m. buvo labai nepastovus dėl nemažo netikrumo dėl pasaulio raidos ir nacionalinės politikos. Augimas pirmąjį ketvirtį buvo tvirtas, jį skatino daugiausia didelė vidaus paklausa. Prie augimo prisidėjo valstybės paklausa, skatinama atstatymo darbų po žemės drebėjimo ir cunamio 2011 m., bei privataus vartojimo paklausa, kurią iš dalies lėmė subsidijos ekologiškiems automobiliams pirkti. Nuo antrojo ketvirčio, mažėjant pasaulinei paklausai, ekonomika traukėsi. Iš dalies dėl stiprios jos einamosios sąskaitos balansas tapo neigiamas pirmą kartą nuo eilutės skaičiavimo pradžios 1985 m. Kartu su nedidele vidaus paklausa sumažėjusi išorės paklausa lėmė gerokai mažesnę augimą trečiąjį ketvirtį. Metų pabaigoje ekonomikos augimas lėtėjo mažiau, kadangi, silpnėjant jėgai, privatus vartojimas vėl padidėjo. Metinė infliacija buvo teigiama pirmąjį pusmetį, bet tapo neigiama antrąjį pusmetį. Grynoji infliacija (neįskaitant maisto, gėrimų ir energijos) buvo neigiama visus 2012 m.

Dėl silpnos ekonomikos raidos ir defliacijos Japonijos bankas laikė tikslingą vienos nakties paskolų be užstato palūkanų normą nuo 0,0 iki 0,1 %. Tais metais centrinis bankas paskelbė, kad plečia turto pirkimo programą, kurios bendra suma buvo 46 trln. jenų, ir pratęsė jos galiojimą iki 2013 m. pabaigos. Be to, augimą palaikančio finansavimo priemonę jis pakeitė skatinamojo bankų skolinimo priemone. Pastaroji yra neriboto dydžio ir pagal ją teikiamos paskolos bankams, savo dydžiu lygios tokiai sumai, kuria jie padidina savo grynąjį skolinimą. 2013 m. sausio mėn. Japonijos bankas taip pat paskelbė, kad nustato 2 % kainų stabilumo tikslą, pakeisdamas 2012 m. vasario mėn. nustatytą 1 % infliacijos tikslą. Be to, centrinis bankas patvirtino naują turto atvirojo pirkimo metodą pagal turto pirkimo programą. Jis bus pradėtas taikyti 2014 m. sausio mėn. Nepaisant to, kad buvo patvirtintas laipsniškas PVM didinimas (nuo 5 iki 10 %) pradedant 2014 m., fiskalinė konsolidacija Japonijoje buvo maža. Iš aklavietės, kurioje atsidūrė žemesnieji ir aukštesnieji Japonijos parlamento rūmai, nesutardami dėl skolos finansavimo įstatymo, išvedė nauji rinkimai gruodžio mėn., po kurių pasikeitė vyriausybė ir buvo patvirtintas įstatymas.

BESIFORMUOJANČIOS RINKOS EKONOMIKOS AZIJOS ŠALYS

Ekonomikos augimas besiformuojančios rinkos ekonomikos Azijos šalyse 2012 m. toliau lėtėjo – metinis BVP augimas buvo maždaug 5,9 %, t. y. truputį mažesnis už ilgalaikį vidurkį. Eksportas didėjo gerokai lėčiau, kadangi lėtesnis Europos ir kitų išsivysčiusios ekonomikos šalių ekonomikos augimas prisidėjo prie sumažėjusios pasaulinės prekybos. Nors 2011 m. ir 2012 m. pradžioje sugriežtinta pinigų ir paskolų politika šiek tiek slopino vidaus paklausą, išlaidos vis tiek tebebuvo nemažos dėl pastovaus paskolų augimo ir kylančių gyvenamosios paskirties turto kainų kai kuriose šalyse. Infliacija besiformuojančios rinkos ekonomikos Azijos šalyse 2012 m. mažėjo. Krintančios pasaulinės maisto kainos padėjo sumažinti bendrąją infliaciją, o mažesnis aktyvumas taip pat mažino infliacinį spaudimą. Mažėjant aktyvumui ir prekybai bei slūgstant infliacijai, kai kurie centriniai bankai sustabdė 2010 m. antrąjį pusmetį pradėtą pinigų politikos griežtinimo ciklą, o kai kuriais atvejais net pakeitė jį į atvirkštinį, prisidedami prie metų pabaigoje atsinaujinusio augimo.

Kinijoje realiojo BVP augimas sumažėjo nuo 9,3 % (2011 m.) iki 7,8 % (2012 m.). Metų pradžioje augimas buvo silpnas, bet smarkiai atsigavo antrąjį pusmetį, skatinamas vidaus paklausos. Vartojimas ir investicijos prisidėjo beveik vienodai, o grynojo eksporto poveikis buvo truputį neigiamas. Vidaus paklausą palaikė investicijos į vyriausybės infrastruktūrą ir skatinamosios finansavimo sąlygos. Statybos veikla metų pabaigoje suaktyvėjo, kadangi būsto rinka atsigavo po nedidelio nuosmukio pirmąjį pusmetį. Visus metus infliacija mažėjo dėl mažėjančių maisto kainų, 2012 m. ji sumažėjo iki 2,6 % (2011 m. buvo 5,4 %). Dėl prastų perspektyvų metų pradžioje atsakingos institucijos mažino bankų privalomųjų atsargų normą ir vasario, ir kovo mėn. po pusę procentinio punkto. Lyginamosios 1 m. paskolų ir indėlių palūkanų normos birželio ir liepos mėn. sumažintos atitinkamai 56 ir 50 bazinių punktų. Vykdamas finansų sektoriaus reformas, bankams suteikta daugiau erdvės nustatyti paskolų ir skolinimosi palūkanų normas. 2012 m. antrąjį pusmetį, kai gryniesiems kapitalo srautai tapo neigiami ir stabilizavosi užsienio atsargos, Kinijos liaudies bankas ėmė gerokai dažniau vykdyti atvirosios rinkos operacijas likvidumo sąlygoms valdyti. Dėl prastos pasaulio ekonominės aplinkos eksporto augimas 2012 m. didžiąją dalį mažėjo, ypač į euro zoną, taip pat ir į Japoniją. Kadangi importas didėjo lėčiau už eksportą, teigiamas prekybos balansas padidėjo nuo 157,9 mlrd. JAV dol. (2011 m.) iki 232,8 mlrd. JAV dol. Laikotarpiu nuo 2011 m. pabaigos iki 2012 m. pabaigos ženminbi juanio nominalusis efektyvusis kursas pakilo 1,7 %, o realusis efektyvusis kursas – 2,2 %, nepaisant laikinai kritusio kurso vasarą. Iki 2012 m. pabaigos Kinijos užsienio atsargos pasiekė 3,3 trln. JAV dol. (2011 m. gruodžio mėn. buvo 3,2 trln. JAV dol.).

LOTYNŲ AMERIKA

Ūkinė veikla Lotynų Amerikoje 2012 m. sulėtėjo dėl mažesnės išorės ir vidaus paklausos kai kuriose šalyse. Be to, prastesnės pasaulio perspektyvos lėmė mažesnes žaliavų kainas ir atsargų eksportuotojų, kurie pagamina apie tris ketvirtadalius regiono produkcijos, mažesnes pajamas dėl nepalankaus prekybos sąlygų poveikio. Viso regiono realiojo BVP augimo tempas 2012 m. pirmąjį pusmetį, palyginti su ankstesnių metų atitinkamu laikotarpiu, sudarė 3,1 %, o 2011 m. vidutinis augimas buvo 4,5 %. Privatus vartojimas tebebuvo pagrindinis augimo veiksnys, nors ir truputį sumažėjęs. Valdžios sektoriaus vartojimas taip pat darė teigiamą įtaką augimui, nors ir mažesnę. Grynas eksportas, atvirkščiai, slopino augimą dėl lėčiau augančios pasaulio ekonomikos, o ir investicijos daro neigiamą įtaką augimui, dėl anksčiau sugriežtintos pinigų politikos. Brazilijos ekonomikos, kuri yra didžiausia Lotynų Amerikoje, augimas reikšmingai sulėtėjo dėl labiau, nei tikėtasi, sumažėjusios išorės paklausos ir lėčiau augančios vidaus paklausos. Brazilijos realiojo BVP augimo tempas 2012 m. pirmąjį pusmetį, palyginti su ankstesnių metų atitinkamu laikotarpiu, buvo 0,6 %, o 2011 m. vidutiniškai – 2,7 %. Kalbant apie infliaciją, pasakytina, kad lėtesnis ekonomikos augimas kartu su mažesnėmis energijos ir maisto kainomis lėmė šiek

ties mažesnę infliacinę spaudimą 2012 m. Vidutinis metinis vartotojų kainų kilimas 2011 m. sudarė 6,9 %, o 2012 m. jis sumažėjo iki 6,2 %.

2012 m. paskutiniiais mėnesiais Lotynų Amerikos ekonomikos augimas pagyvėjo, ir tai reiškė, kad pasaulinės perspektyvos po truputį gerėja ir kai kuriose šalyse taikomos politikos švelninimo priemonės daro poveikį. Dėl prastėjančios išorės aplinkos ir mažesnės infliacijos Brazilijos centrinis bankas, anksčiau griežtinęs politiką, nuo 2011 m. rugsėjo mėn. iki 2012 m. spalio mėn. reikšmingai mažino palūkanų normas. 2012 m. *Banco Central do Brasil* sumažino palūkanų normas 375 baziniais punktais. Darbo rinka 2012 m. pirmąjį pusmetį veikė gana gerai, o antrąjį pusmetį jos būklė dar pagerėjo, sukurta šiek tiek naujų darbo vietų, o nedarbo lygis buvo santykinai žemas. Regiono finansų rinkos buvo gana atsparios, o tų šalių, kuriose finansų sektoriai labiausiai išvystyti (Brazilijos, Meksikos ir Čilės), bankų sektoriai tebebuvo stabilūs, pelningi ir likvidūs.

NEPASTOVIOS ŽALIAVŲ KAINOS 2012 M.

Brent žalios naftos kaina 2012 m. apskritai vis dar buvo stabili, nors per metus ir būta didelių jos svyravimų. Nuo 2012 m. kovo vidurio iki birželio pabaigos kainos sumažėjo beveik 40 JAV dol. už barelį, o vėliau vėl pakilo ir metų pabaigoje stabilizavosi ties 110 JAV dol. už barelį (žr. 4 pav.). Be to, 2012 m. buvo antri metai iš eilės, kai vidutinė metinė *Brent* naftos kaina buvo didesnė nei 110 JAV dol. už barelį.

Kaip ir 2011 m., staigius naftos kainų pokyčius lėmė pasiūlos problemos ir paklausos veiksniai. Kalbant apie pasiūlą, pasakytina, kad dėl įtampos, apėmusios santykius su Iranu, kurios kulminacija buvo JAV ir Europos paskelbtas naftos eksporto iš šios šalies embargas, 2012 m. pirmąjį ketvirtį labai pakilo kainos ir tai įvyko gerokai anksčiau, nei faktiškai įsigaliojo embargas (2012 m. liepos 1 d.). Kainos vis dar buvo didesnės nei įprasta netgi tada, kai rinka buvo vis geriau aprūpinama OPEC šalims padidinus gamybą, ypač dėl to, kad greičiau, nei tikėtasi, atsigavo Libijos gamyba. Tačiau galiausiai dėl augančio naftos tiekimo ir vis dažnesnių mažėjančios pasaulinės paklausos ženklų, kuriuos dar labiau stiprino atsinaujinusi įtampa kai kuriose euro zonos šalių valstybės skolos rinkose, naftos kainos raidos tendencijos antrąjį ketvirtį pasikeitė. Antroje metų pusėje, nepaisant mažos naftos paklausos, neplanuoti ne OPEC šalių naftos tiekimo pertrūkiai kartu su geopolitine įtampa darė įtaką naftos kainų kilimui.

Žaliavų, neįskaitant energijos, kainos 2012 m. truputį pakilo (žr. 4 pav.), nors, vertinant raidą per visus metus, buvo gana nepastovios, tačiau gerokai mažesnės už savo didžiausius dienos lygius 2008 ir 2011 m. Metalų kainų raidai daugiausia įtakos turėjo netikrumas dėl pasaulinio augimo, o kai kurių maisto žaliavų, ypač sojos pupelių ir javų, kainoms didelę įtaką darė su meteorologinėmis sąlygomis susiję pasiūlos sutrikimai.

4 pav. Svarbiausi žaliavų kainų pokyčiai

(dienos dažnis)

— *Brent* žalia nafta (JAV dol. už barelį; skalė kairėje)
••••• žaliavos, neįskaitant energijos (JAV dol.; indeksas: 2010 m. = 100; skalė dešinėje)

Šaltiniai: *Bloomberg* ir Hamburgo tarptautinės ekonomikos institutas.

Apskritai žaliavų, neįskaitant energijos, kainos (JAV dol.) 2012 m. pabaigoje buvo apie 1,2 % didesnės negu metų pradžioje.

EURO EFEKTYVUSIS KURSAS PER METUS BEVEIK NEPAKITO

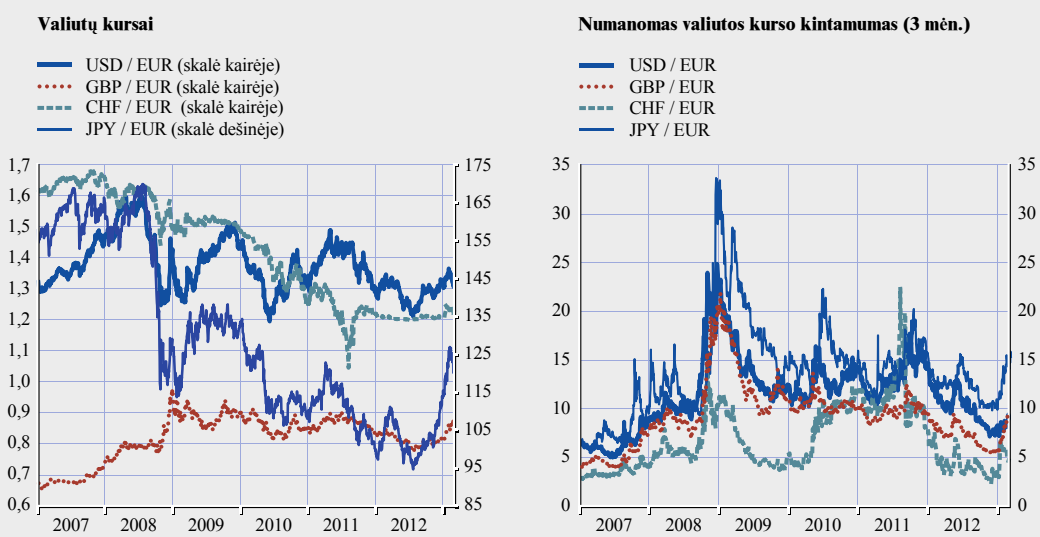
Euro kurso pokyčius 2012 m. iš esmės lėmė tai, kaip rinkos vertino euro zonos ekonomikos perspektyvas, taip pat besikeičiančias rizikos premijas dėl euro zonos šalių valstybės skolos krizės. Per laikotarpį iki 2012 m. balandžio mėn. euro nominalusis efektyvusis kursas ir dvišalis kursas JAV dolerio atžvilgiu truputį padidėjo. Po balandžio mėn. atsinaujinusi įtampa dėl euro zonos šalių valstybės skolos krizės įveikos priemonių lėmė sumažėjusią euro vertę. Konkrečiau – nuo 2012 m. balandžio iki liepos mėn. euro nominalusis efektyvusis kursas sumažėjo 5 %, o dvišalis kursas JAV dolerio atžvilgiu – 8 %. Ši tendencija pasikeitė liepos pabaigoje, kai ECB patvirtino euro neatšaukiamumą ir paskelbė apie Eurosistemos vienakrypčius pinigų politikos sandorius (VPPS). Nuo liepos pabaigos iki rugsėjo pabaigos euro kursas gerokai pakilo, kompensuodamas didelę ankstesnių vertės nuostolių dalį, o kintamumas reikšmingai mažėjo. Euro kurso raidai 2012 m. antrąją pusę buvo būdinga stabilumo aplinka, o kintamumo rodikliai užsienio valiutų rinkose buvo panašūs į buvusius iki finansų krizės (žr. 5 pav.).

Dėl to euro nominalusis efektyvusis kursas 20 euro zonos pagrindinių prekybos partnerių valiutų atžvilgiu per metus beveik nepakito (žr. 6 pav.). Iki 2012 m. pabaigos euro nominalusis efektyvusis kursas buvo 0,4 % žemesnis už jo lygį 2011 m. pabaigoje ir 1 % žemesnis už jo vidutinį lygį nuo 1999 m. 2012 m. gruodžio 31 d. euro valiuta buvo parduodama už 1,32 JAV dol. – 2 % brangiau negu 2011 m. pabaigoje ir 5 % pigiau nei vidutiniškai 2011 m.

Kalbant apie kitas pagrindines valiutas, pažymėtina, kad euro kursas reikšmingai padidėjo Japonijos jenos atžvilgiu, ypač 2012 m. antrąją pusmetį, kadangi netikrumas dėl Japonijos turėjo neigiamos įtakos Japonijos valiutos vertei. 2012 m. gruodžio 31 d. euro kursas Japonijos jenos

5 pav. Valiutų kursų ir numanomo kintamumo tendencijos

(dienos duomenys)

Šaltiniai: Bloomberg ir ECB.

Pastaba: paskutinis stebėjimo laikotarpis – 2013 m. kovo 1 d.

atžvilgiu buvo 114 jenų – 13 % aukštesnis negu metų pradžioje ir 2 % aukštesnis už vidutinį kursą 2011 m. Euro kursas svaro sterlingų atžvilgiu, atvirkščiai, truputį sumažėjo ir 2012 m. pabaigoje euro valiuta buvo perkama už 0,82 Didžiosios Britanijos svoro sterlingų – 2 % pigiau nei metų pradžioje ir 6 % pigiau nei vidutiniškai 2011 m.

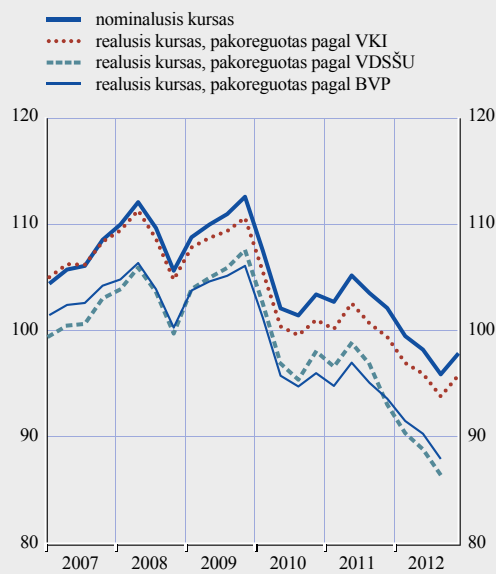
2012 m. euro kursas nepakito Australijos dolerio atžvilgiu, bet susilpnėjo Kanados dolerio (1 %), Norvegijos kronos (5 %) ir Korėjos vono (6 %) atžvilgiu. Azijos valiutų, kurios susietos su JAV doleriu, atžvilgiu euro kursas, atvirkščiai, padidėjo, įskaitant Kinijos ženminbi juanį (1 %) ir Honkongo dolerį (2 %).

Euro kursas Šveicarijos franko atžvilgiu ir toliau buvo artimas minimaliam 1,20 Šveicarijos franko kursui, kurį 2011 m. rugsėjo mėn. vienašališkai paskelbė Šveicarijos nacionalinis bankas ir kuris 2012 m. buvo palaikomas centrinio banko intervencijomis į užsienio valiutų rinką. 2012 m. gruodžio 30 d. euro valiuta buvo parduodama už 1,21 Šveicarijos franko, t. y. kursas nuo metų pradžios beveik nepakito.

Euro realieji efektyvieji kursai, pagrįsti įvairiais sąnaudų ir kainų apskaičiavimais, 2012 m. pirmus tris ketvirčius krito, o 2012 m. pabaigoje kilo iki truputį žemesnių nei 2011 m. pabaigoje lygių (žr. 6 pav.).

6 pav. Euro nominalieji ir realieji efektyvieji kursai (EK20)¹⁾

(ketvirtiniai duomenys; indeksas: 1999 m. I ketv. = 100)

Šaltinis: ECB.

1) EK20 indeksų didėjimas reiškia euro vertės didėjimą. Nominaliojo ir pagal VKI pakoreguoto realiojo kurso atveju paskutinė stebėjimo data yra 2012 m. ketvirtasis ketvirtis, o pagal BVP pakoreguoto realiojo ir pagal VDSŠU pakoreguoto realiojo kurso atveju – 2012 m. antrasis ketvirtis. VDSŠU – vienietinės darbo sąnaudos šalies ūkyje.

2.2 PINIGŲ IR FINANSŲ RAIDA

PINIGŲ AUGIMAS DIDĖJO NEDAUG

P3 augimas 2012 m. ėmė didėti, bet tebebuvo nedidelis. P3 metinis augimo tempas, 2011 m. gruodžio mėn. buvęs 1,5 %, 2012 m. liepos mėn. padidėjo iki maždaug 3,6 %, o iki rugsėjo vėl mažėjo. Tačiau 2012 m. gruodžio mėn. P3 metinis augimo tempas sudarė 3,4 %. Nemažas mėnesinės raidos euro zonoje kintamumas daugiausia buvo susijęs su tuo, kad pinigus turintis sektorius dėl mažų palūkanų normų teikė pirmenybę likvidumui, todėl didėjo netikrumas, ypač iki rugpjūčio mėn. Šiuo požiūriu pinigų raidai ir toliau įtaką darė valdžios sektoriaus skolų krizė, dėl kurios portfeliai buvo perkeltami į piniginių turtą ir iš jo, ypač dažnai tai darė instituciniai investuotojai.

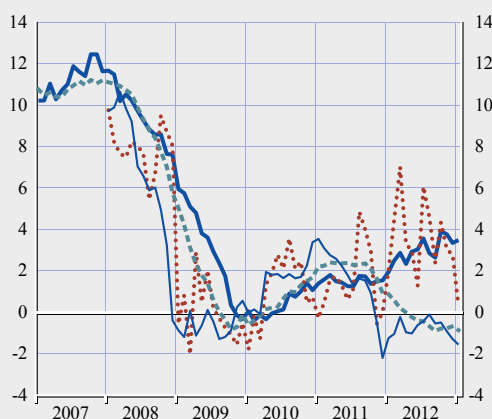
Paskolų privačiajam sektoriui metinis augimo tempas (pakoreguotas dėl paskolų pardavimo ir pakeitimo vertybiniais popieriais), atvirkščiai, stabiliai mažėjo – nuo 1,2 % (2011 m. gruodžio mėn.) iki –0,2 % (2012 m. gruodžio mėn.). Todėl 2012 m. pradžioje stebėtas pinigų ir kredito privačiajam sektoriui metinių augimo tempų skirtumas toliau didėjo visus 2012 m. (žr. 7 pav.). Dėl nestandartinių priemonių, kurių ėmėsi ECB valdančioji taryba, ypač 2011 m. gruodžio mėn. ir 2012 m. vasario mėn. įvykdytų 3 m. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijų (ITRO) (nors jų

poveikis pasireiškia šiek tiek vėliau) ir paskelbtų VPPS, poveikio šiek tiek sumažėjo finansavimo spaudimas, kurį patyrė PFI. Padidėjusį pinigų ir kredito mėnesinių duomenų kintamumą taip pat skatino tarpbankinių sandorių, vykdomų per pagrindines sandorių šalis (PSS), kurie paprastai yra pinigų turinčio sektoriaus dalis, raida. Tai paskatino ECB pakeisti jo naudojamą plačių pinigų ir kredito privačiam sektoriui statistinį matą, kad duomenys būtų pakoreguoti dėl atpirkimo sandorių su PSS, tokiam pakeitimui įsigaliojant rugpjūčio pabaigoje paskelbus pinigų duomenis³. Be to, reguliavimo aplinkos pokyčiai ir netikrumas dėl tolesnių reguliavimo sistemos pakeitimų darė poveikį visai finansų sistemai; jie ne vien tik turėjo įtakos PFI skolinimui, bet taip pat skatino bankų sistemos pastangas stiprinti savo indėlių bazę. Apskritai, atmetus trumpalaikius svyravimus, plačių pinigų ir kredito pokyčiai rodo, kad 2012 m. bendras pinigų augimo tempas truputį padidėjo, bet tebebuvo prislopęs.

7 pav. P3 ir paskolos privačiam sektoriui

(metiniai pokyčiai, procentais; dėl sezoniškumo ir kalendoriškai pakoreguota)

— P3 (metinis augimo tempas)
 P3 (perskaičiuotas į metinį 3 mėn. augimo tempas)
 - - - - - paskolos privačiam sektoriui (metinis augimo tempas)
 — paskolos privačiam sektoriui (perskaičiuotas į metinį 3 mėn. augimo tempas)

Šaltinis: ECB.

PORTFELIŲ FORMAVIMO YPATUMAI BUVO PAGRINDINIS VEIKSNYS, LĖMĖS P3 SUDEDAMŲJŲ DALIŲ POKYČIUS

Kalbant apie pagrindinių P3 sudedamųjų dalių raidą, pažymėtina tai, kad finansų rinkose vyraujantis padidėjęs netikrumas ir dėl to teikiama pirmenybė labai likvidiems indėliams – esant labai mažoms pinigų politikos ir pinigų rinkos palūkanų normoms – pasireiškė daugiausia tuo, kad smarkiai padidėjo P1 metinis augimo tempas, kuris 2012 m. gruodžio mėn. sudarė 6,3 % (žr. 8 pav.). Dėl šio portfelių perkėlimo iš rizikingesnio turto sumažėjo ir atlyginimas už beveik visą turtą, esantį P3, o dėl to sumažėjo labai likvidžių priemonių turėjimo alternatyviosios sąnaudos (žr. 9 pav.). Tai, kad buvo teikiama pirmenybė likvidiems indėliams, esant ypač mažoms pinigų politikos ir rinkos palūkanų normoms, rodo, kad kaupiamos pinigų atsargos, galbūt tai tarpinis žingsnis persikrstant portfeli.

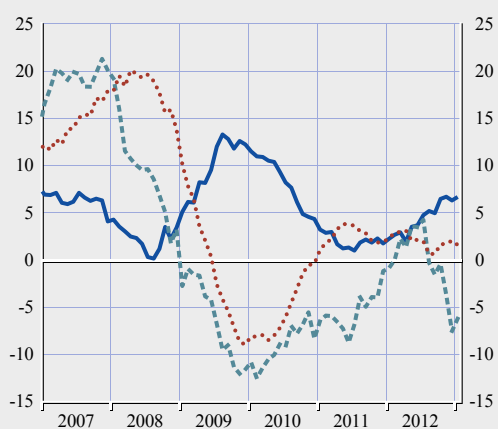
Likvidžių rinkos priemonių metinis augimo tempas 2012 m. mažėjo ir 2012 m. gruodžio mėn. sudarė -7,5 % (2011 m. gruodžio mėn. buvo -1,2 %). Taip buvo todėl, kad gerokai sumažėjo pinigų turinčio sektoriaus sudaryti atpirkimo sandoriai (praeityje jie, atrodo, buvo investuotojų naudojami laikinai „įdarbinti“ likvidžias lėšas). Kartu iki 2 m. pradinio termino skolos vertybinių popierių metinis augimo tempas tebebuvo dviženklis, bet 2012 m. lapkričio mėn. reikšmingai sumažėjo ir dar daugiau mažėjo gruodžio mėn. Iš dalies šis spartus augimas iki rudens galėjo rodyti tai, kad PFI ilgalaikių skolos vertybinių popierių išleidimą pakeitė trumpalaikių skolos vertybinių popierių išleidimu, kadangi investuotojų pasitikėjimas euro zonos bankų sektoriaus gebėjimu išpirkti iki 2 m. termino obligacijas galėjo pakankamai padidėti po dviejų 3 m. ITRO, kad vėl sužadintų trumpalaikę rinką. Be to, dėl 2011 m. rugpjūčio mėn. ECB patvirtinto naujo ir griežtesnio pinigų rinkos fondų apibrėžimo vis daugiau pinigų rinkos fondų buvo perklasifikuojami kaip investiciniai fondai arba jų investavimo strategija buvo keičiama

³ Žr. 2012 m. rugsėjo mėn. ECB mėnesinio biuletenio interpa „The adjustment of monetary statistics for repurchase agreement transactions with central counterparties“.

8 pav. Pagrindinės P3 sudedamosios dalys

(metiniai pokyčiai, procentais; dėl sezoniško ir kalendoriškai pakoreguota)

- P1
- kiti trumpalaikiai indėliai (P2–P1)
- - - likvidžios rinkos priemonės (P3–P2)

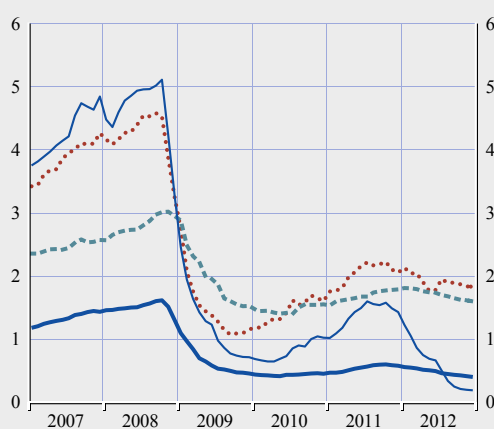

Šaltinis: ECB.

9 pav. PFI trumpalaikių indėlių palūkanų normos ir 3 mėn. EURIBOR

(metinės palūkanos, procentais)

- vienos nakties indėliai
- sutarto termino iki 2 m. indėliai
- - - išpėjamojo laikotarpio iki 3 mėn. indėliai
- 3 mėn. EURIBOR

Šaltinis: ECB.

investicinių fondų strategija. Kadangi investiciniai fondai, kitaip nei pinigų rinkos fondai, priklauso pinigų turinčiam sektoriui, dėl pakeisto pinigų rinkos fondų apibrėžimo padidėjo PFI išleistų trumpalaikių skolos vertybinių popierių paklausa iš subjektų, anksčiau klasifikuotų kaip pinigų rinkos fondai, šiuos vertybinius popierius dabar įtraukiant į apskaitą kaip pinigų turinčio sektoriaus turimus PFI skolos vertybinius popierius.

Pinigų rinkos fondų akcijų ir vienetų raida 2012 m. buvo gana nepastovi. Esant labai mažoms trumpalaikėms palūkanų normoms, pinigų rinkos fondams buvo vis sunkiau kurti reikšmingą teigiamą grąžą investuotojams, todėl jie buvo nepajėgūs gauti naudos iš srautų į trumpalaikį finansinį turtą.

2012 m. pirmąjį pusmetį didesnė atpirkimo sandorių paklausa, atvirkščiai, daugiausia buvo susijusi su padidėjusiu pasitikėjimu įkaitu užtikrintais tarpbankiniais sandoriais, kurie buvo vykdomi per PSS ir kurių privalumas bankams – galimybė svariai sumažinti sandorių šalių riziką. Kadangi tarpbankiniams sandoriams būdingas kintamumas, per finansų krizę (ypač po *Lehman Brothers* žlugimo) padaugėjus tokių įkaitu užtikrintų tarpbankinių sandorių, neišvengiamai padidėjo atitinkamos pinigų eilutės kintamumas. Todėl, siekdamas užtikrinti pinigų analizės ir statistinės sistemos nuoseklumą, ECB nusprendė pakoreguoti P3 ir jo priešinių matą atpirkimo sandoriams ir atvirkštinio atpirkimo sandoriams su PSS, šį pakoreguotą matą pritaikydamas nuo rugpjūčio pabaigos skelbiamiems pinigų duomenims.

SKELBIAMO P3 KINTAMUMAS DAUGIAUSIA BUVO SUSIJĘS SU KFT INDĖLIAIS

P3 indėliai, kurie apima trumpalaikius indėlius ir atpirkimo sandorius ir kurie yra didžiausias pinigų junginys, kurio turima patikima informacija pagal sektorius, padidėjo nuo 1,2 % (2011 m. gruodžio mėn.) iki 4,4 % (2012 m. gruodžio mėn.).

P3 indėlių raidai taip pat turėjo įtakos ne pinigų finansų tarpininkai, išskyrus korporacijas ir pensijų fondus (kiti finansų tarpininkai, KFT). KFT turimų P3 indėlių metinis augimo tempas padidėjo nuo 1,4 % (2011 m. gruodžio mėn.) iki 3,9 % (2012 m. spalio mėn.) ir 0,9 % (2012 m. gruodžio mėn.), nors ir su nemažais svyravimais. Ekonominiu požiūriu KFT elgesiui dėl pinigų paklausos didelę įtaką darė finansų rinkų sąlygos ir įvairaus finansinio turto santykinio pajamingumo pokyčiai. Atsižvelgiant į šiemis lemiantiems veiksniams būdingą kintamumą, KFT turimų pinigų raida kartais gali būti klaidinanti, todėl jų trumpalaikė dinamika neturėtų būti pervertinama. Kita vertus, dėl šių investuotojų aktyvumo jų turimų pinigų raida gali dar ankstyvame etape parodyti prasidedančias portfelių paskirstymo tendencijas, kurios kitų, inertiškesnių sektorių, tokių kaip namų ūkiai, turimuose piniguose atsirastų tik vėliau. Valdžios sektoriaus, išskyrus centrinę valdžią, indėliams taip pat buvo būdinga dinamiška raida, jie padidėjo nuo 4,8 % (2011 m. gruodžio mėn.) iki 9,0 % (2012 m. gruodžio mėn.).

Namų ūkių turimų P3 indėlių metinis augimo tempas 2012 m. toliau didėjo – nuo 1,4 % (2011 m. gruodžio mėn.) iki 4,4 % (2012 m. gruodžio mėn.), iš dalies rodydamas bankų pastangas didinti indėlių finansavimą, taip pat ir dėl reguliavimo priežasčių. Namų ūkiai turėjo didžiąją P3 indėlių dalį. Panašiai padidėjo nefinansinių korporacijų turimų P3 indėlių metinis augimo tempas – nuo –0,9 % (2011 m. gruodžio mėn.) iki 4,7 % (2012 m. gruodžio mėn.). Tai gali rodyti, kad kaupiamos likvidžios lėšos būsimiems vidiniams poreikiams tenkinti.

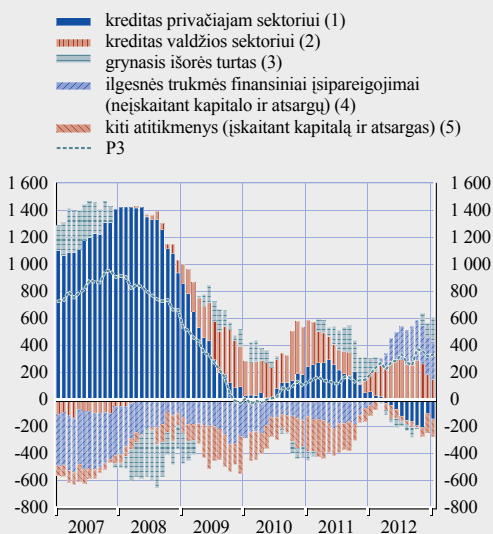
MAŽĖJANTIS PASKOLŲ PRIVAČIAJAM SEKTORIUI AUGIMAS

Kalbant apie P3 atitikmenis, pažymėtina, kad PFI kredito euro zonos rezidentams metinis augimo tempas sumažėjo nuo 0,9 % (2011 m. gruodžio mėn.) iki 0,5 % (2012 m. gruodžio mėn.) (žr. 10 pav.). Ši raida apėmė dviejų priešingų kryptių pokyčius, t. y. didėjantį kredito valdžios sektoriui metinį augimo tempą ir mažėjantį kredito privačiam sektoriui metinį augimo tempą. Didėjantis kredito valdžios sektoriui metinis augimo tempas, kuris 2012 m. gruodžio mėn. sudarė 5,8 %, buvo susijęs ir su didėjančiu paskolų valdžios sektoriui metiniu augimo tempu 2012 m. antrąjį pusmetį, ir su didele vyriausybės skolos vertybinių popierių paklausa 2012 m. pirmąjį pusmetį, todėl metinio augimo tempai 2012 m. sausio–gruodžio mėn. buvo dviženkliai. Didelė paklausa 2012 m. pirmais mėnesiais gali būti susijusi su gausiu likvidumu, kurį teikė 3 m. ITRO, o nuo vasaros pabaigos PFI turimiems vyriausybės skolos vertybiniams popieriams buvo naudinga euro zonos šalių valstybės skolos rinkų stabilizavimas paskelbus apie VPPS.

Kredito privačiam sektoriui augimo pobūdis dažniausiai atitiko paskolų, kurios yra pagrindinė šio junginio sudedamoji dalis, augimo pobūdį. Kaip ir paskolų, kredito privačiam sektoriui augimas tapo neigiamas ir 2012 m. gruodžio mėn. sudarė –0,8 %. PFI paskolų privačiam

10 pav. P3 atitikmenys

(metiniai srautai; mlrd. eurų; dėl sezoniškumo ir kalendoriškai pakoreguota)

Šaltinis: ECB.

Pastabos: P3 pateiktas tik palyginimui ($P3 = 1 + 2 + 3 - 4 + 5$). Ilgesnės trukmės finansiniai įsipareigojimai (neįskaitant kapitalo ir atsargų) pateikiami su priešingu ženklu, nes jie yra PFI sektoriaus įsipareigojimai.

sektoriui metinis augimo tempas (pakoreguotas dėl paskolų pardavimo ir pakeitimo vertybiniais popieriais) 2012 m. taip pat mažėjo – nuo 1,2 % (2011 m. gruodžio mėn.) iki –0,2 % (2012 m. gruodžio pabaigoje). Toks augimo pobūdis atitinka ūkio aktyvumo ir finansų rinkos raidą 2012 m. Paskolų privačiam sektoriui raida atitiko savo pagrindinių sudedamųjų dalių raidą. Tiek paskolų nefinansinėms korporacijoms, tiek paskolų namų ūkiams metiniai augimo tempai (pakoreguoti dėl paskolų pardavimo ir pakeitimo vertybiniais popieriais) 2012 m. didžiąją dalį mažėjo. Paskolos KFT taip pat sumažėjo, bet joms buvo būdingas nemažas kintamumas.

Kalbant apie paskolas nefinansiniam privačiam sektoriui, pažymėtina, kad paskolų namų ūkiams metinis augimo tempas (pakoreguotas dėl paskolų pardavimo ir pakeitimo vertybiniais popieriais), kuris 2011 m. gruodžio mėn. sudarė 2,0 %, toliau po truputį mažėjo ir 2012 m. gruodžio mėn. buvo 0,7 %. Šis mažėjimas buvo susijęs su sumenkusiu ūkio aktyvumu, padidėjusiu netikrumu ir rizikos vengimu, sumažėjusiu vartotojų pasitikėjimu, prastėjančiomis būsto rinkos perspektyvomis ir poreikiu mažinti išsiskolinimą po anksčiau vyravusio nesaikingumo. (Daugiau informacijos apie paskolas namų ūkiams rasite šio skyriaus tolesniame skirsnyje apie namų ūkių skolinimąsi.) Paskolų nefinansinėms korporacijoms metinis augimo tempas (pakoreguotas dėl paskolų pardavimo ir pakeitimo vertybiniais popieriais), atvirkščiai, 2012 m. gruodžio mėn. buvo –1,3 %. Jį daugiausia lėmė blogėjanti ekonomikos aplinka, prastėjantys verslo lūkesčiai, didėjantis bankų ir įmonių rizikos vertinimas ir išsiskolinimo mažinimo poreikiai. Apskritai, laiko eilutės požiūriu, paskolų nefinansinėms korporacijoms augimo tempui, atrodo, buvo būdinga tipinė procikliška ir vėluojanti tendencija. Apibendrinant pasakytina, kad 2012 m. pabaigoje paskolų namų ūkiams metinis augimas vis dar buvo teigiamas, o paskolų nefinansinėms korporacijoms metinis augimas buvo neigiamas.

Korporacijų skolinimosi raidą, atrodo, lėmė papildomų ir pasiūlos, ir paklausos veiksnių sąveika, nors raida įvairiose šalyse šiek tiek skyrėsi. Kalbant apie paklausą, pažymėtina, kad kai kuriose šalyse vidinių ir alternatyvių nebankinių išorinių finansavimo šaltinių finansavimo sąlygos buvo gana palankios, todėl jie mažino PFI paskolų paklausą, o kitose šalyse dėl įmonių išsiskolinimo atsirado poreikis jį mažinti.

Kalbant apie pasiūlą, pasakytina, kad įvairiose euro zonos šalyse kapitalu ir rinka pagrįsto finansavimo suvaržymai, nors ir mažėję metų pabaigoje, toliau riboja PFI kredito pasiūlą ekonomikai. Finansų rinkų susiskaidymas toliau sunkino kredito augimo raidą, nors buvo požymių, kad nuo rugsėjo mėn. susiskaidymas mažėjo. Iš tiesų tikėtina, kad nestandartinės pinigų politikos priemonės, kurių ėmėsi ECB valdančioji taryba, ypač 3 m. ITRO ir rugpjūčio mėn. paskelbti VPPS (rugsėjo mėn. paskelbtos jų techninės savybės), padėjo išvengti netvarkingo bankų sektoriaus išsiskolinimo mažinimo, kadangi jos sumažino finansavimo spaudimą euro zonos kredito įstaigoms.

Kalbant apie kitus P3 atitikmenis, pažymėtina, kad pinigų turinčio sektoriaus turimų PFI ilgesnės trukmės finansinių išpareigojimų (neįskaitant kapitalo ir atsargų) metinis augimo tempas 2012 m. mažėjo – nuo 1,4 % (2011 m. gruodžio mėn.) iki –5,1% (2012 m. gruodžio mėn.) – taip skatindamas P3 didėjimą. Šią raidą skatino reikšmingai sumažėjęs ilgesnės trukmės indėlių ir ilgesnės trukmės vertybinių popierių emisijos augimas. Pastarajam turėjo įtakos PFI išperkamojo pirkimo programos, skirtos jų kapitalo pozicijai gerinti, o kitų PFI atveju – tai, kad finansavimą rinkoje skolintomis lėšomis keitė 3 m. ITRO. Ilgesnės trukmės indėlių išlaidos daugiausia buvo susijusios su tuo, kad buvo nutrauktas anksčiau vykdytas pakeitimas vertybiniais popieriais.

Galiausiai, euro zonos PFI grynoji išorės turto pozicija, kurioje fiksuojami pinigų turinčio sektoriaus kapitalo srautai, kai jie nukreipiami per PFI, ir pinigų turinčio sektoriaus išleisto turto perkėlimas, per 12 mėn. (iki 2012 m. gruodžio mėn.) padidėjo 101 mlrd. eurų. 2012 m. pradžioje

daugiausia buvo fiksuojami neigiami, o antrąjį pusmetį – teigiami kapitalo srautai.

PINIGŲ RINKOS SĄLYGOMS VIS DAR DARĖ ĮTAKĄ VALSTYBIŲ SKOLŲ KRIZĖ

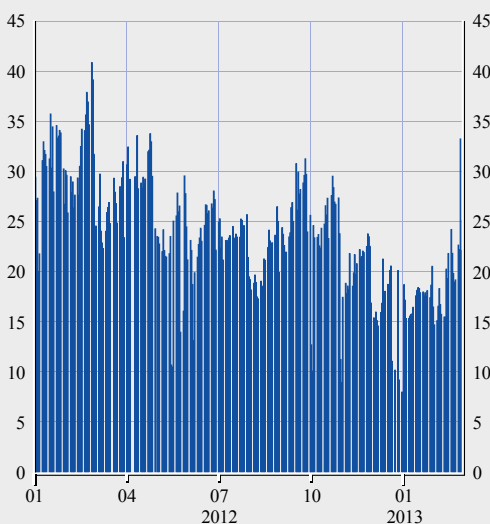
Euro zonos pinigų rinkų sąlygoms 2012 m. ir toliau turėjo įtakos valstybių skolų krizė. ECB pinigų politikos sprendimai, kurie turėjo pastebimiausią poveikį euro zonos pinigų rinkoms, buvo susiję su paskirstytomis dvejomis 3 m. ITRO (2011 m. gruodžio 21 d. ir 2012 m. vasario 29 d.) ir 2012 m. liepos mėn. iki nulio sumažinta indėlių palūkanų norma (žr. taip pat 2 intarpą).

Didelė sandorių šalių paklausa dvejose 3 m. ITRO lėmė tai, kad susidarė nemažas likvidumo perteklius, kuris vidutiniškai per šeštą 2012 m. atsargų laikymo laikotarpį sudarė 773,9 mlrd. eurų. Iš dalies dėl padidėjusio likvidumo pertekliaus prekybos veikla euro zonos pinigų rinkose vis dar mažėjo (žr. toliau 11 pav., jame parodytas EONIA apyvartos mažėjimas per metus). Tačiau tebemažėjusio prekybos aktyvumo priežastis buvo vis dar didelis rinkos susiskaidymas dėl valstybių skolų krizės. 2012 m. rugpjūčio mėn. paskelbus apie vienakrypčius pinigų politikos sandorius (VPPS), finansų rinkos sąlygos apskritai pagerėjo, o likvidumo perteklius sumažėjo, jis per paskutinį 2012 m. atsargų laikymo laikotarpį vidutiniškai sudarė 622,7 mlrd. eurų. Dėl didelio likvidumo pertekliaus 2012 m. trumpalaikės pinigų rinkos palūkanų normos tebebuvo artimos indėlių galimybės palūkanų normai ir svyravo nedaug.

Įkaitu neužtikrintų 3 mėn. palūkanų normų (3 mėn. EURIBOR) ir įkaitu užtikrintų 3 mėn. palūkanų normų (3 mėn. EUREPO ir 3 mėn. vienos nakties indekso apskaitimo sandorių palūkanų normos) raida parodyta 12 pav. 2012 m. visos šios pinigų rinkos palūkanų normos mažėjo. EURIBOR ir vienos nakties indekso apskaitimo sandorių palūkanų normoms ypatingą įtaką darė didėjantis likvidumo perteklius ir lūkesčiai dėl to, kiek laiko bus išlaikytas likvidumo, padidėsiančio po dviejų 3 m. ITRO, perteklius. Pirmąjį

11 pav. EONIA apyvarta

(mlrd. eurų; dienos duomenys)

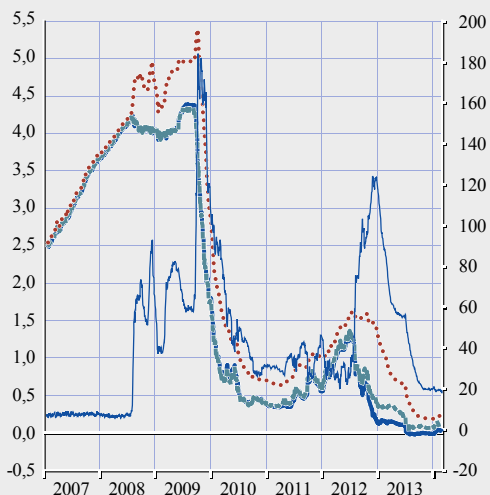

Šaltiniai: ECB ir Thomson Reuters.

12 pav. 3 mėn. EUREPO, EURIBOR ir vienos nakties indekso apskaitimo sandorių palūkanų normos

(metinės palūkanų normos, procentais; skirtumas, baziniais punktais; dienos duomenys)

- 3 mėn. EUREPO (skalė kairėje)
- ... 3 mėn. EURIBOR (skalė kairėje)
- - - 3 mėn. vienos nakties indekso apskaitimo sandorių palūkanų norma (skalė kairėje)
- skirtumas tarp 3 mėn. EURIBOR ir 3 mėn. EUREPO (skalė dešinėje)

Šaltiniai: ECB ir Thomson Reuters.

pusmetį abi šios palūkanų normos labai sumažėjo. 2012 m. antrąjį pusmetį vienos nakties indekso apsikeitimo sandorių palūkanų norma buvo beveik stabili, o 3 mėn. EURIBOR toliau mažėjo.

2012 m. liepos mėn. ECB valdančioji taryba sumažino pagrindines ECB palūkanų normas 25 baziniais punktais. Sprendimą sumažinti palūkanų normą už naudojimąsi indėlių galimybe iki nulio lėmė tai, kad trumpalaikės pinigų rinkos palūkanų normos buvo artimos nuliui, o kai kuriais atvejais sandoriai, ypač įkaitu užtikrintame segmente, buvo sudaromi taikant neigiamą palūkanų normą. EONIA ir toliau buvo didesnė už nulį. Sumažinus palūkanų normą už naudojimąsi indėlių galimybe iki nulio, sumažėjo naudojimas šia galimybe, kadangi daugelis sandorių šalių nusprendė lėšas, viršijančias jų privalomąsias atsargas, laikyti savo einamosiose sąskaitose. Pavyzdžiui, per paskutinį 2012 m. atsargų laikymo laikotarpį indėlių galimybe buvo vidutiniškai pasinaudota už 239,1 mlrd. eurų sumą, o vidutinės atsargos einamosiose sąskaitose, viršijančios privalomąsias atsargas, sudarė 383,6 mlrd. eurų.

2 intarpas

NESTANDARTINIŲ PRIEMONIŲ, PATVIRTINTŲ 2011 M. GRUODŽIO 8 D., POVEIKIS

2011 m. gruodžio 8 d. ECB valdančioji taryba priėmė sprendimą dėl papildomų nestandartinių pinigų politikos priemonių¹, t. y.:

- įvykdyti dvi papildomas 3 m. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas (ITRO) su išankstinio gražinimo po 1 m. galimybe;
- kol kas sustabdyti kiekvieno atsargų laikymo laikotarpio paskutinę dieną vykdomas koreguojamąsias operacijas, pradedant nuo atsargų laikymo laikotarpio, prasidedančio 2011 m. gruodžio 14 d.;
- nuo atsargų laikymo laikotarpio, prasidedančio 2012 m. sausio 18 d., sumažinti privalomųjų atsargų normą nuo 2 iki 1 %;
- padidinti įkaito prieinamumą i) sumažinant reitingo ribą tam tikriems turtu užtikrintiems vertybiniais popieriais (TUVP) ir ii) leidžiant nacionaliniams centriniams bankams (bet tik laikinai) papildomai priimti veiksnius kredito reikalavimus (banko paskolas), kurie atitinka konkrečius tinkamumo kriterijus, kaip įkaitą.

Šiame interpe apžvelgiama Eurosistemos balanso raida, pritaikius šias papildomas nestandartines priemones, ir pinigų rinkos palūkanų normų raida. Be to, trumpai apžvelgiami klausimai, susiję su Eurosistemos rizikos apimtimi, ir diskutuojama, ar šios papildomos nestandartinės priemonės kelia kokią nors riziką kainų stabilumui euro zonoje.

Eurosistemos balanso raida

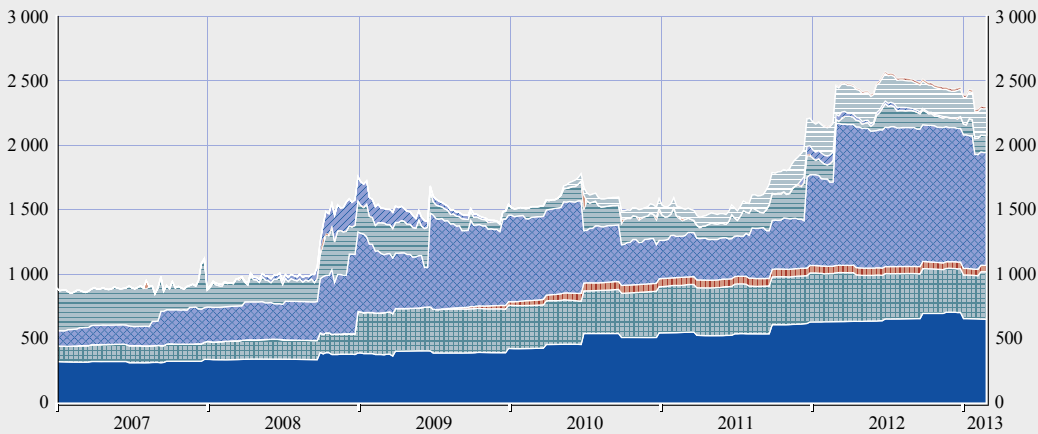
Centrinio banko balanse pateikiama išsami informacija apie tai, kaip jis taiko pinigų politikos priemones. Todėl naudinga suprasti, kaip pinigų politika įgyvendinama įprastu ir krizės metu.

¹ Žr. 2011 m. gruodžio 8 d. ECB pranešimą spaudai „ECB announces measures to support bank lending and money market activity“.

A pav. Supaprastintas Eurosistemos balansas: turtas

(mlrd. eurų)

■ grynasis užsienio turtas	■ vidaus turtas
■ antroji padengtų obligacijų pirkimo programa	■ ITRO
■ pagrindinės refinansavimo operacijos	■ ribinio skolinimosi galimybės ir koreguojamosios operacijos
■ JAV dol. atpirkimo sandoriai ir apsikeitimo sandoriai	■ vertybinių popierių rinkų programa
■ pirmoji padengtų obligacijų pirkimo programa	

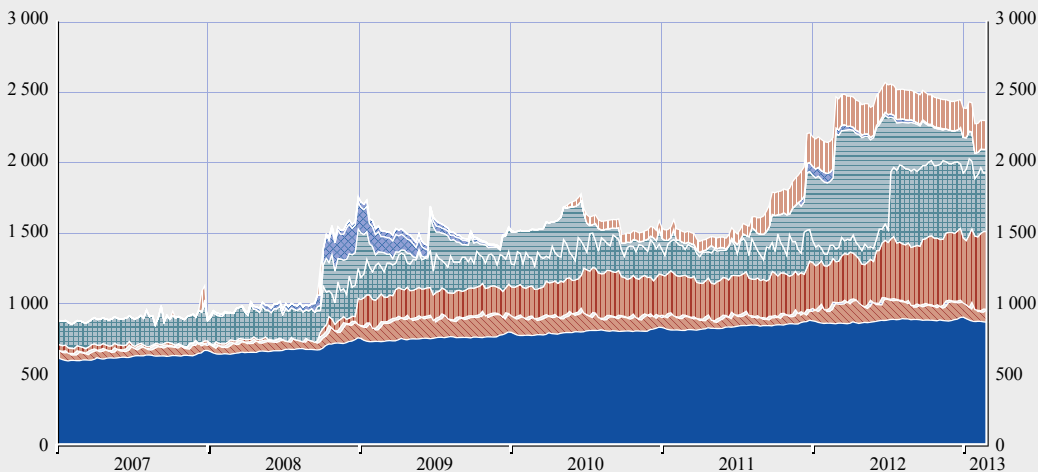
Šaltinis: ECB.

Eurosistema reikšmingai išplėtė savo balansą, reaguodama į įvairių finansų rinkos segmentų sutrikimus (žr. A ir B pav.). Nuo 2011 m. gruodžio 16 d. iki 2012 m. gruodžio pabaigos Eurosistemos balansas padidėjo apie 25 % ir beveik pasiekė 2 500 mlrd. eurų sumą. Šis padidėjimas

B pav. Supaprastintas Eurosistemos balansas: įsipareigojimai

(mlrd. eurų)

■ banknotai	■ vyriausybės indėliai
■ kiti autonominiai veiksniai	■ einamosios sąskaitos
■ indelių galimybė	■ Federalinės rezervų sistemos reikalavimai
■ Šveicarijos nacionalinio banko reikalavimai	■ likvidumo mažinimo koreguojamosios operacijos

Šaltinis: ECB.

daugiausia yra susijęs su didesniu centrinio banko teikiamu ilgesnės trukmės refinansavimu (supaprastinto Eurosistemos balanso turtas²). Iš tiesų, dviejose 3 m. ITRO, įvykdytose 2011 m. gruodžio 21 d. ir 2012 m. vasario 29 d., bendra paskirstyta suma buvo 1 018,7 mlrd. eurų. Tačiau, atsižvelgiant į operacijas, kurių terminas suėjo 2011 m. gruodžio viduryje, ir paklausos pokyčius tarp refinansavimo operacijų iki dviejų 3 m. trukmės operacijų, grynasis likvidumas dėl šių dviejų 3 m. ITRO padidėjo apie 500 mlrd. eurų. Todėl savaitinių pagrindinių refinansavimo operacijų (1 sav. trukmės) metu teikiamas centrinio banko refinansavimas gerokai sumažėjo: nuo 170 mlrd. eurų (2011 m. gruodžio viduryje) iki maždaug 90 mlrd. eurų (2012 m. gruodžio pabaigoje). Kalbant apie pinigų politikos tikslais naudojamas turto pirkimo programas, pasakytina, kad pirmosios ir antrosios padengtų obligacijų pirkimo programų (nuo 2009 m. liepos mėn. iki 2010 m. birželio mėn. ir nuo 2011 m. lapkričio mėn. iki 2012 m. spalio mėn.) ir vertybinių popierių rinkų programos bendrai suteiktas likvidumas per apžvelgiamą laikotarpį (nuo 2011 m. gruodžio vidurio iki 2012 m. gruodžio pabaigos) vidutiniškai sudarė 279,8 mlrd. eurų. Galiausiai, Eurosistema ir toliau turėjo grynąją išraišką didelį kiekį užsienio turto (užsienio valiuta išreikšto turto, laikomo tiesiogiai užsienio valiutos intervencijų ar investicijų tikslais) ir vidaus turto, kurį tiesiogiai turi nacionaliniai centriniai bankai ir kuris nėra svarbus pinigų politikos įgyvendinimui.

Kalbant apie supaprastinto Eurosistemos balanso išsipareigojimus, pažymėtina, kad dėl dviejų 3 m. ITRO labai padidėjo naudojimas indėlių galimybe, kuris 2012 m. kovo 5 d. pasiekė visų laikų didžiausią sumą – 827,5 mlrd. eurų. Tačiau nuo 2012 m. liepos mėn. bankai laikė dideles likvidumo sumas savo einamosiose sąskaitose savo centriniuose bankuose. Tai daugiausia buvo susiję su tuo, kad 2012 m. liepos mėn. indėlių palūkanų norma buvo sumažinta iki nulio, todėl bankams buvo santykinai nesvarbu, ar jų likvidumo perteklius (apibrėžiamas kaip likvidumas, viršijantis bankų sektoriaus likvidumo poreikius, nulemtus autonominių veiksmų ir privalomųjų atsargų reikalavimų) bus panaudotas vienos nakties indėliui ar liks neatlygintinai jų einamosiose sąskaitose kaip atsargų perteklius. Nagrinėjamu laikotarpiu Eurosistema ir toliau grynino su vertybinių popierių rinkų programa susijusį poveikį likvidumui. Apyvartojėje esantys gryniesi pinigai buvo beveik stabilūs, o vyriausybės indėliai (išdo departamentų einamosiose sąskaitose nacionaliniuose centriniuose bankuose laikomos lėšos) padidėjo beveik trigubai. Viena šios raidos priežasčių yra sunkumai, su kuriais susidūrė iždai, įdėdami lėšas į bankų sistemą, dėl, pavyzdžiui, bankų specifinių reikalavimų (pvz., specifinio turto, reikalingo kaip įkaito šioms operacijoms). Galiausiai, autonominiai veiksniai, išskyrus grynuosius pinigus ir vyriausybės indėlius, reikšmingai padidėjo.

Pinigų rinkų raida

Po dviejų 3 m. ITRO likvidumo perviršis sudarė apie 810 mlrd. eurų. 2012 m. gruodžio pabaigoje jis svyravo apie 615 mlrd. eurų sumą. Dėl tokio gausaus likvidumo EONIA lygis tebebuvo labai artimas palūkanų normai už naudojimąsi indėlių galimybe; 2012 m. gruodžio pabaigoje ji buvo apie 62 bazinius punktus mažesnė nei pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma. 2012 m. sausio mėn. sustabdžius atsargų laikymo laikotarpio pabaigoje vykdytas koreguojamas operacijas, išnyko EONIA šuoliai, kurie tradiciškai būdavo paskutinę atsargų laikymo laikotarpio dieną, o tai dar labiau padėjo mažinti kintamumą.

² Taip pat žr. 2009 m. spalio mėn. ECB biuletenio interą „Simplified balance sheets: methodology“ straipsnyje „Recent developments in the balance sheets of the Eurosystem, the Federal Reserve System and the Bank of Japan“.

Poveikis Eurosistemos rizikos apimčiai

Išplėtus pinigų politikos operacijas, Eurosistemos rizikos apimtis 2012 m. taip pat padidėjo. Centriniai bankai visada prisiima tam tikrą finansinę riziką vykdydami rinkos operacijas, kurios yra būtinos įgyvendinant pinigų politikos sprendimus. Tačiau jie taiko veiksmingus rizikos mažinimo mechanizmus.

Kaip minėta pirmiau, 2011 m. gruodžio 8 d. paskelbus sprendimą įvykdyti dvi 3 m. ITRO, kartu buvo pritaikyta priemonė, skirta įkaito prieinamumui padidinti i) sumažinant reitingo ribą tam tikriems TUVP ir ii) leidžiant nacionaliniams centriniais bankams (bet tik laikinai) papildomai priimti veiksnius kredito reikalavimus (banko paskolas), kurie atitinka konkrečius tinkamumo kriterijus, kaip įkaitą. Šis tinkamo įkaito išplėtimas buvo būtinas, kad būtų neutralizuotas galimas sumažintų reitingų poveikis įkaitui – dėl sumažėjusio tinkamumo ir padidėjusios iš rinkos vertės išskaitomos dalies.

Centrinių bankų prisiimama rizika turi būti lyginama su numatoma nauda, kurią teikia susijusios priemonės siekiant institucinių tikslų. Eurosistemos atidžiai sukurta rizikos valdymo sistema leidžia euro zonos centriniais bankams veiksmingai palaikyti ekonomiką, optimaliai nustatant ryšį tarp politikos veiksmingumo ir prisiimamos rizikos. Rizika yra nuolat stebima ir vertinama pagal Eurosistemos lygiu turimas finansines atsargas. Rizikos valdymo sistemos efektyvumas taip pat nuolat vertinamas.

Pirmoji apsaugos linija, skirta tinkamai Eurosistemos balanso apsaugai užtikrinti, yra nuostata priimti tik tas sandorių šalis, kurios laikomos finansiškai patikimomis. Be to, Eurosistema reikalauja, kad jos sandorių šalys pateiktų tinkamą įkaitą. Šis įkaitas yra kas dieną įvertinamas iš naujo pagal užfiksuotas rinkos kainas arba taikant tinkamus teorinius kainų nustatymo metodus, kai nėra patikimų kasdienių rinkos kainų. Be to, iš rinkos vertės išskaitomos dalys naudojamos Eurosistemai nuo finansinių nuostolių apsaugoti tuo atveju, jeigu turto kaina labai sumažėtų dėl sandorio šalies išpareigojimų neįvykdymo (papildoma išskaitoma dalis naudojama, kai taikomi teoriniai vertės nustatymo modeliai). Ši sistema užtikrina didelę atgaunamą vertę tuo atveju, jeigu sandorio šalis neįvykdo išpareigojimų. Taip Eurosistema valdo savo rizikos apimtį ir prisiimamą riziką, kad užtikrintų savo pagrindinio tikslo – palaikyti kainų stabilumą – įgyvendinimą.

Iki šiol ECB valdančioji taryba patvirtino aštuonias papildomų kredito reikalavimų sistemas³. Taikomos iš rinkos vertės išskaitomos sumos suderintos taip, kad rizika būtų priimtino lygio, laikantis ECBS statuto 18 straipsnio 1 dalies nuostatų (pagal kurias Eurosistemos kredito operacijos turi būti pagrįstos tinkamu įkaitu). Papildomais kredito reikalavimais į bendrąjį užtikrinamąjį įkaitą įtraukta daugiau skolininkų, priklausančių įvairiems ekonomikos sektoriams, ir taip pagerintas įkaito portfelio diversifikavimas. Apskritai palaiapsniui didėjanti rizika, susijusi su žemesne tinkamumo riba, taikoma papildomiems kredito reikalavimams, matuojama kaip tikėtinas nuosmukis esant 99 % pasitikėjimo lygiui per vienus metus, padengiama taikomomis iš rinkos vertės išskaitomomis dalimis, ypač atsižvelgiant į pirmiau paašškintus diversifikacijos efektus.

3 Sistemos, kurias pasiūlė *Banc Ceannais na hÉireann / Central Bank of Ireland, Bank of Greece, Banco de España, Banque de France, Banca d'Italia, Central Bank of Cyprus, Oesterreichische Nationalbank ir Banco de Portugal.*

Įtaka kainų stabilumui

Kaip aptarta pirmiau, Eurosistemos balanso plėtrą nuo 2011 m. gruodžio mėn. iki 2012 m. gruodžio mėn. daugiausia skatino didelė bankų paklausa vykdant dvi 3 m. refinansavimo operacijas. Dėl tokios paklausos padidėjo likvidumo perteklius. Bankai laiko likvidumo perteklių einamosiose sąskaitose, naudojasi indėlių galimybe ar dalyvauja savaitinėse likvidumo mažinimo operacijose su Eurosistema.

Gali kilti klausimas, ar tokio didelio likvidumo pertekliaus laikymas kelia riziką kainų stabilumui. Šiuo metu taip nėra. Didelė centrinio banko refinansavimo paklausa tarp euro zonos bankų yra netinkamai veikiančių tarpbankinių rinkų padarinys. Euro zonos bankų didelių likvidumo pertekliaus pozicijų susidarymas yra centrinio banko politikos, siekiant mažinti finansavimo suvaržymus tarpbankinėse pinigų rinkose ir taip mažinti netvarkingo įsiskolinimo procesą, kuris galėtų apriboti kredito pasiūlą realiajai ekonomikai, rezultatas. Toks suvaržymas galėtų sukurti reikšmingą riziką kainų stabilumui.

Vidutiniu ir ilguoju laikotarpiais infliacijos rizika susijusi su dideliu piniginiu likvidumo didėjimu, kurį rodo P3 augimas. Tačiau toks pinigų augimas iš esmės nesusijęs su euro zonos bankų sektoriaus turima likvidumo pertekliaus suma. Nėra stabilaus ryšio tarp bankų atsargų, ypač likvidumo pertekliaus, kurį turi euro zonos bankai, ir piniginio likvidumo, kaip rodo nedidelis pinigų ir kredito augimo tempas, buvęs nuo 2010 m. pabaigos. Tokio ryšio nebuvimo priežastis susijusi su centrinio banko atsargų pobūdžiu, kadangi jų galutinė ir pagrindinė vertė yra ta, kad jos yra vienintelė apsikeitimo priemonė, kuria gali būti įvykdyti atsargų reikalavimai ir refinansuojami autonominiai veiksniai⁴. Iš to matyti, kad banko laikomų atsargų centriniam banke suma nėra svarbiausias veiksnys, lemiantis jo gebėjimą teikti naujas paskolas. Veiksniai, kurie daro įtaką banko paskolų pasiūlai, be kitų dalykų, yra jo kapitalo pozicija, jo stebėjimo technika ir jo išlaidų struktūra.

Galimas bankų sektoriaus turimo didelio likvidumo pertekliaus realus efektas galėtų būti jo poveikis turto kainoms ir pinigų rinkos palūkanų normoms, turintis įtakos bankų refinansavimo išlaidoms, alternatyvių investavimo galimybių santykinėms kainoms ir per šiuos kanalus bankų paskolų pasiūlai. Kaip išsamiai aprašyta pirmiau, tiesioginis poveikis trumpalaikėms pinigų rinkos palūkanų normoms, kurį darė papildomas bankams teikiamas centrinio banko refinansavimas įvykdant dvi 3 m. ITRO, buvo santykinai neryškus, o ilgesnės trukmės pinigų rinkos palūkanų normos turėjo tendenciją mažėti labiau, daugiausia dėl ilgesnės operacijų trukmės.

Todėl, kalbant apie ECB pinigų politikos strategijos piniginio ramsčio perspektyvą, pasakytina, kad papildoma piniginė paskata, atsiradusi dėl didesnių turto kainų ir mažesnių pinigų rinkos palūkanų normų, nevirto spartesniu pinigų junginių augimu ir todėl nėra susijusi su rizika kainų stabilumui vidutiniu ir ilguoju laikotarpiais.

Galiausiai, pažymėtina, kad didelis likvidumo perteklius netrukdo ECB didinti palūkanų normas, jeigu jo išsami rizikos kainų stabilumui analizė rodytų poreikį griežtinti pinigų politikos poziciją.

4 Visapusiškesnė analizė pateikta 2012 m. gegužės mėn. ECB biuletenio intarpe „The relationship between base money, broad money and risks to price stability“.

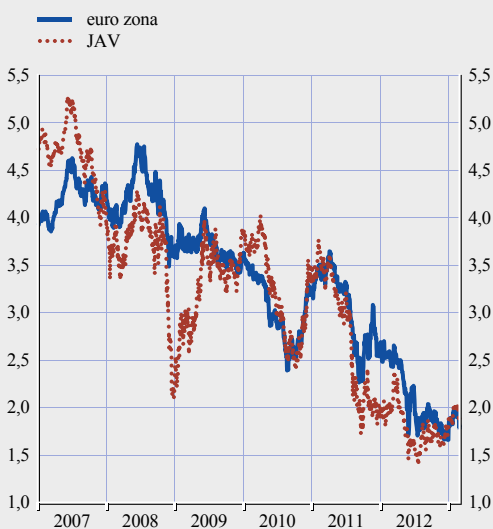
ĮTAMPA VYRIAUSYBĖS OBLIGACIJŲ EURO ZONOS RINKOSE ANTRAJĮ 2012 M. PUSMETĮ GEROKAI SUMAŽĖJO

AAA reitingą turinčių vyriausybės obligacijų pajamingumas euro zonoje 2012 m. sumažėjo nuo 2,6 % (sausio pradžioje) iki 1,7 % (gruodžio pabaigoje) (žr. 13 pav.). JAV ilgalaikių vyriausybės obligacijų pajamingumas per tą patį laikotarpį sumažėjo nedaug – nuo apie 1,9 iki apie 1,8 %.

Ryškiausiai obligacijų rinkos raida dviejose pagrindinėse ekonomikose skyrėsi 2012 m. pirmąjį ketvirtį. AAA reitingą turinčių 10 m. vyriausybės obligacijų pajamingumas euro zonoje beveik nepakito, o 10 m. vyriausybės obligacijų pajamingumas JAV padidėjo daugiau nei 30 bazinių punktų. 2012 m. antrąjį ketvirtį pajamingumas euro zonoje ir JAV mažėjo beveik vienodai, nors 10 m. vyriausybės obligacijų pajamingumas JAV apskritai buvo apie 30 bazinių punktų mažesnis nei euro zonoje. Kitą metų dalį pajamingumas šiose dviejose ekonominėse zonose panašėjo.

13 pav. Ilgalaikių vyriausybės obligacijų pajamingumas

(metinės palūkanų normos, procentais; dienos duomenys)

Šaltiniai: Bloomberg, EuroMTS ir ECB.

Pastabos: euro zonos 10 m. obligacijų pajamingumas išreiškiamas 10 m. nominaliuoju pajamingumu, išvestu iš euro zonos vyriausybės obligacijų, turinčių AAA reitingą, pajamingumo kreivės, apskaičiuotos ECB. JAV obligacijų pajamingumas yra 10 m. termino obligacijų pajamingumas.

Vyriausybės obligacijų pajamingumo 2012 m. raidą galima suskirstyti į tris skirtingus etapus. Pirmajame etape, kuris truko nuo sausio mėn. iki kovo vidurio, nuotaikos vyriausybės obligacijų rinkose buvo gana teigiamos abiejose Atlanto pusėse. Euro zonoje tai pasireiškė sumažėjusiais šalių, kuriose vyravo finansinė įtampa, vyriausybių obligacijų ir AAA reitingą turinčių emitentų obligacijų pajamingumo skirtumais. Šiuo atžvilgiu svarbų vaidmenį atliko keli teigiami veiksmai sprendžiant euro zonos valstybių skolų krizę. Pirmia, euro zonos bankams buvo suteikta išskirtinė pinigų politikos paskata, daugiausia 3 m. ITRO forma; antra, euro zonos šalys pasirašė fiskalinį susitarimą⁴ ir, trečia, dėl Graikijos privačiojo sektoriaus įtraukimo įvyko sėkmingas apsikeitimas skola. Tai pagerino galimybes išvengti netvarkingo valstybės skolos restruktūrizavimo Graikijoje. Nevienareikšmės ekonominės ir finansinės naujienos, įskaitant sumažintus kelių euro zonos valstybių kredito reitingus, nedarė reikšmingos įtakos euro zonos obligacijų rinkos nuotaikoms. JAV teigiamas rinkos nuotaikas labiausiai lėmė geresni, negu tikėtasi, paskelbti makroekonominiai duomenys, dėl to padidėjo JAV 10 m. vyriausybės obligacijų pajamingumas.

Antrasis etapas truko nuo kovo vidurio iki liepos pabaigos. Šiuo laikotarpiu AAA reitingą turinčių ilgalaikių vyriausybės obligacijų pajamingumas ir euro zonoje, ir JAV reikšmingai sumažėjo. Šių tendencijų pasikeitimo priežastys buvo dvi. Pirmia, sumažėję sutampantys ir į ateitį orientuoti aktyvumo rodikliai pagrindinėse ekonomikos srityse, taip pat sumažėjęs namų ūkių ir verslo pasitikėjimas bei prasti darbo rinkos rodikliai lėmė tai, kad buvo reikšmingai sumažintos pasaulio ekonomikos augimo perspektyvos. Antra, susirūpinimas dėl euro zonos politinio ir finansinio stabilumo vėl atsinaujino ir paskatino srautus ieškant saugaus prieglobsčio ir didesnius kai kurių euro zonos šalių vyriausybės obligacijų pajamingumo skirtumus. Ši susirūpinimą daugiausia

4 Fiskalinis susitarimas buvo įgyvendintas kaip tarpvyriausybė sutartis, kurią pasirašė 25 iš 27 ES valstybių narių.

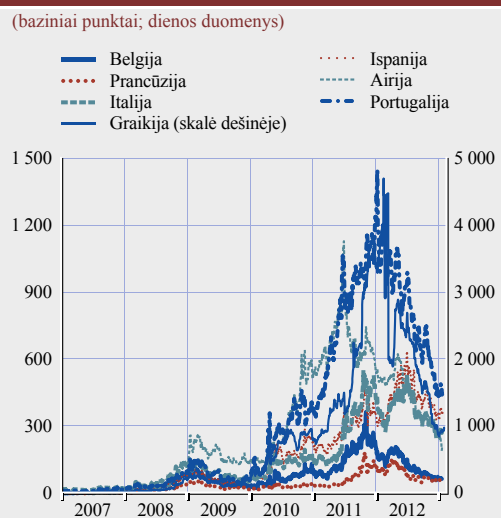
paskatino gegužės mėn. vykusių Graikijos rinkimų rezultatai, sumažinti dalies Ispanijos ir Italijos bankų reitingai, birželio mėn. *Moody's* sumažintas Ispanijos valstybės kredito reitingas.

Trečias etapas prasidėjo liepos pabaigoje, kai ECB dar kartą patvirtino euro neatšaukiamumą ir pabrėžė, kad imsis priemonių rizikos premijų, susijusių su baime, kad euro valiuta gali būti atšaukta, problemai spręsti. Šį pareiškimą patvirtino atitinkamai rugpjūčio pradžioje ir rugsėjo mėn. paskelbti VPPS ir jų techninės savybės. Todėl obligacijų rinkos nuotaikos euro zonoje reikšmingai pagerėjo. Kalbant konkrečiau, pasakytina, kad daugiau nemažėjo AAA reitingą turinčių vyriausybės obligacijų pajamingumas, kuris vėliau, rugpjūčio pradžioje ir 2012 m. pabaigoje, buvo santykinai stabilus. Be to, investuotojų netikrumas dėl obligacijų rinkos raidos artimiausiu metu, kurį rodo numanomas kintamumas, išvestas iš pasirinkimo sandorių, reikšmingai sumažėjo nuo aukščiausio lygio apie 9,5 % (vasarą) iki apie 5,6 % (metų pabaigoje). Be to, euro zonos valstybių, kuriose vyrauja finansinė įtampa, vyriausybės obligacijų pajamingumas per šį laikotarpį reikšmingai sumažėjo. Teigiamą rinkos impulsą dar labiau paskatino pažanga tiek kuriant bendrą priežiūros mechanizmą (BPM), tiek restruktūrizuojant Ispanijos bankų sistemą, taip pat ir gruodžio mėn. sėkmingai įvykdyta Graikijos skolos išpirkimo operacija, po kurios buvo patvirtinta, kad pagalba Graikijai bus suteikta. Visi šie veiksniai reikšmingai pagerino finansų rinkos pasitikėjimą ir sumažino finansų rinkų euro zonoje susiskaidymą 2012 m. pabaigoje. Tačiau pačios vyriausybės privalo pasinaudoti stabilesnėmis rinkos sąlygomis ir imtis sparčių veiksmų fundamentalioms šios krizės priežastims pašalinti. JAV susirūpinimas dėl grėsmingai artėjančio fiskalinio skardžio suintensyvėjo po JAV prezidento rinkimų lapkričio mėn. Todėl 10 m. JAV vyriausybės obligacijų pajamingumas padidėjo nuo istoriškai mažiausio lygio 1,4 % (liepos pabaigoje) iki apie 1,8 % (2012 m. pabaigoje).

Pagrindinė vyriausybės obligacijų rinkų euro zonoje savybė 2012 m. buvo ta, kad pajamingumas turėjo tendenciją panašėti daugelyje euro zonos šalių dėl pirmiau minėtų žingsnių euro zonos valstybių skolų krizės įveikimo link. Panašėjimo tendencija buvo ryškiausia 2012 m. pradžioje ir per 2012 m. paskutinius penkis mėnesius, o pajamingumas kai kuriose šalyse, t. y. Ispanijoje ir Italijoje, nuo kovo vidurio iki liepos pabaigos skyrėsi nuo šios tendencijos. Apskritai 2012 m. sausio–gruodžio mėn. 10 m. vyriausybės obligacijų pajamingumo ir Vokietijos vyriausybės obligacijų pajamingumo skirtumas sumažėjo visose pagrindinėse euro zonos šalyse, išskyrus Ispaniją, kur jis padidėjo apie 70 bazinių punktų (žr. 14 pav.). Teigiamos rinkos nuotaikos euro zonos atžvilgiu buvo vertingiausias šalis, kurioms taikomos finansinės paramos programos. Graikijos vyriausybės obligacijų pajamingumo ir Vokietijos vyriausybės obligacijų pajamingumo skirtumas sumažėjo daugiau nei 2 000 bazinių punktų, o Portugalijos ir Airijos vyriausybių obligacijų pajamingumo skirtumai sumažėjo atitinkamai 600 ir 350 bazinių punktų. Italijos ir Belgijos vyriausybių obligacijų pajamingumo skirtumai taip pat reikšmingai sumažėjo – atitinkamai 190 ir 160 bazinių punktų.

Su šia raida kartu labai sumažėjo visų euro zonos šalių kredito išpareigojimų neįvykdymo

14 pav. Atskirų euro zonos šalių vyriausybės obligacijų pajamingumas

Šaltinis: Thomson Reuters.
Pastaba: 10 m. vyriausybės obligacijų pajamingumo ir atitinkamų Vokietijos Vyriausybės obligacijų pajamingumo skirtumas.

apsikeitimo sandorių (KĪNAS) premijos. Vis dėlto ėtampa 2012 m. pabaigoje dar neišnyko. Kalbant konkrečiau, pasakytina, kad euro zonos šalių, patiriančių finansinę ėtampą, pajamingumo skirtumai ir KĪNAS premijos 2012 m. pabaigoje tebebuvo gerokai didesni už lygius, buvusius iki valstybės skolos krizės pradžios.

Prastėjant ekonomikos perspektyvoms AAA reitingą turinčių vyriausybės obligacijų realusis pajamingumas euro zonoje 2012 m. turėjo tendenciją toliau mažėti, nepaisant 2012 m. pradžioje buvusio ir taip žemo 5 ir 10 m. obligacijų pajamingumo lygio, kuris buvo atitinkamai 0,0 ir 0,7 %. Konkrečiai, prognozuojant, kad ūkio aktyvumas ir toliau bus mažas, 2012 m. pradžioje 5 m. termino AAA reitingą turinčių vyriausybės obligacijų realusis pajamingumas sumažėjo iki neigiamo ir toks buvo visus metus. 10 m. atitinkamų vyriausybės obligacijų realusis pajamingumas 2012 m. taip pat tapo neigiamas, bet tik metų viduryje. 2012 m. gruodžio pabaigoje 5 ir 10 m. neatidėliotinių sandorių realusis pajamingumas buvo atitinkamai apie –0,8 ir –0,2 %. Tais metais realusis pajamingumas taip pat mažėjo dėl stabilių infliacijos lūkesčių (žr. 3 intarpą). 2012 m. pabaigoje 5 m. išankstinių sandorių numatomą infliaciją kompensuojančios normos po 5 m. buvo apie 2,5 %, t. y. panašios kaip metų pradžioje, o to paties termino infliacijos apsikeitimo sandorių palūkanų norma buvo artima 2,2 %, t. y. apie 20 bazinių punktų mažesnė nei prieš metus.

3 intarpas

EURO ZONOS ILGALAIKĖS INFILCIJOS LŪKESČIŲ TENDENCIJOS

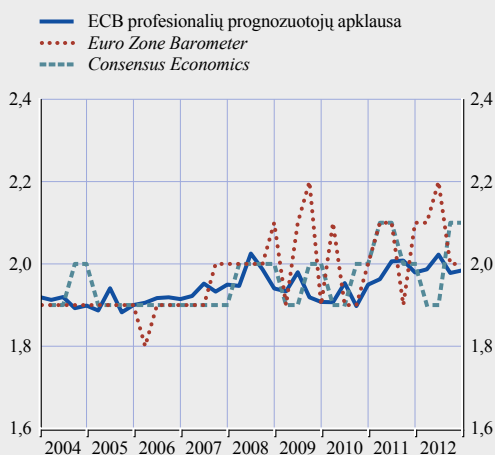
ECB pinigų politika sutelkta į kainų stabilumo euro zonoje užtikrinimą vidutiniu laikotarpiu. Todėl ilgalaikės infliacijos lūkesčių atidus stebėjimas yra prioritetinga veikla. Šiame intarpe apžvelgiama turimų ilgalaikės infliacijos lūkesčių euro zonoje rodiklių raida 2012 m. ir parodoma, kad tiek apklausomis pagrįsti, tiek finansiniai rodikliai rodo stabilius infliacijos lūkesčius, atitinkančius kainų stabilumo apibrėžimą¹.

Apklausomis pagrįsti infliacijos lūkesčių rodikliai

2012 m. apklausomis pagrįsti ilgalaikės infliacijos lūkesčių rodikliai buvo artimi savo istoriniam vidurkiui (žr. A pav.). Ilgalaikės infliacijos lūkesčiai pagal ECB profesionalių prognozuotojų apklausą padidėjo nuo vidutiniškai 1,98 % (2011 m.) iki 1,99 % (2012 m.). Lūkesčiai pagal *Euro Zone Barometer*, 2011 m. buvę 2,03 %,

A pav. Ilgalaikės infliacijos lūkesčiai pagal apklausas

(ketvirtiniai duomenys; metiniai pokyčiai, procentais)

Šaltiniai: ECB, *Euro Zone Barometer* ir *Consensus Economics*. Pastabos: apklausos dėl ilgalaikės infliacijos lūkesčių atliekamos kas ketvirtį ECB profesionalių prognozuotojų apklausos (PPA) atveju ir kas pusmetį *Consensus Economics* atveju. Apklausų prognozių laikotarpiai skiriasi: PPA – penkeri metai, *Euro Zone Barometer* – ketveri metai ir *Consensus Economics* – 6–10 metų.

¹ Taip pat žr. 2012 m. liepos mėn. ECB mėnesinio biuletenio straipsnį „Assessing the anchoring of long-term inflation expectations“.

2012 m. vidutiniškai sudarė 2,10 %, o lūkesčiai pagal *Consensus Economics* sumažėjo nuo 2,05 % (2011 m.) iki 2,00 % (2012 m.).

Finansiniai infliacijos lūkesčių rodikliai

Finansiniams infliacijos lūkesčių rodikliams būdingas didesnis kintamumas nei apklausomis pagrįstiems rodikliams (žr. B ir C pav.). Kadangi numatomą infliaciją kompensuojančios normos (NIKN), apskaičiuojamos kaip nominaliojo obligacijų pajamingumo ir su infliacija susietų obligacijų pajamingumo skirtumas, ir kiti finansiniai rodikliai apima ne tik numatomos infliacijos lygį, bet ir priemoką (rizikos premijas) už riziką, susijusią su tuo būsimu lygiu, jų didesnis kintamumas yra dažnai susijęs su rizikos premijų pokyčiais. Šiuo atžvilgiu apskritai finansinio turto kainų ir konkrečiai obligacijų pajamingumo didesnis kintamumas nuo 2008 m. rudens taip pat didino (laikiną) infliacijos lūkesčių finansinių rodiklių kintamumą².

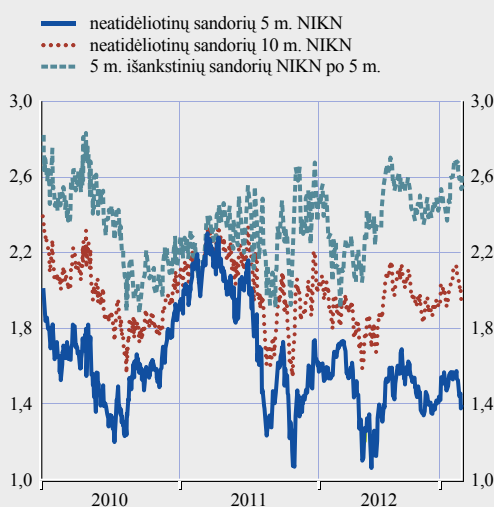
5 m. išankstinių sandorių NIKN po 5 m. – ilgalaikės infliacijos lūkesčių (ir susijusių rizikos premijų) lyginamasis rodiklis – 2012 m. vidutiniškai sudarė 2,4 %, t. y. buvo artimas 2011 m. lygiui ir tik truputį didesnis nei 2,3 % istorinis vidurkis nuo 2004 m. Tačiau ilgalaikės išankstinių sandorių NIKN 2012 m. buvo šiek tiek kintamesnės nei įprasta ir svyravo nuo 2,1 iki 2,7 %.

Ilgalaikių išankstinių sandorių NIKN svyravimas 2012 m., atrodo, buvo labiau susijęs su laikiniais rinkos reiškiniais nei su infliacijos lūkesčių pokyčiais (ir susijusiomis premijomis).

² 2011 m. pabaigoje ECB pakeitė savo euro zonos numatomą infliaciją kompensuojančių normų apskaičiavimo metodiką, kad sumažintų iškraipymus, susijusius su didėjančiu Vokietijos ir Prancūzijos obligacijų pajamingumo skirtumu. Žr. 2011 m. gruodžio mėn. ECB mėnesinio biuletenio interpa „Estimating real yields and break-even inflation rates following the recent intensification of the sovereign debt crisis“.

B pav. Ilgalaikės numatomą infliaciją kompensuojančios palūkanų normos euro zonoje

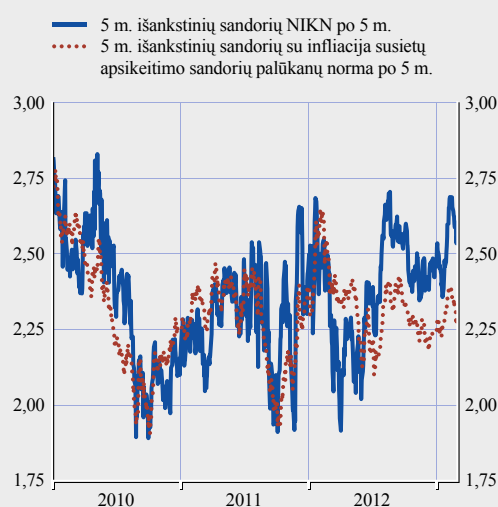
(dienos duomenys; procentais per metus)

Šaltiniai: *Thomson Reuters* ir ECB skaičiavimai.
Pastaba: nulinės atkarpos numatomą infliaciją kompensuojančios normos, pakoreguotos dėl sezoniskumo, apskaičiuojamos pagal AAA reitingą turinčias su infliacija susietas obligacijas, indeksuotas pagal infliaciją euro zonoje.

C pav. Ilgalaikės numatomą infliaciją kompensuojančios normos ir su infliacija susietų apskaitimo sandorių palūkanų normos euro zonoje

(dienos duomenys; procentais per metus)

Šaltiniai: *Thomson Reuters*, ICAP ir ECB skaičiavimai.
Pastaba: nulinės atkarpos numatomą infliaciją kompensuojančios normos, pakoreguotos dėl sezoniskumo, apskaičiuojamos pagal AAA reitingą turinčias su infliacija susietas obligacijas, indeksuotas pagal infliaciją euro zonoje.

Ilgalaikių išankstinių sandorių NIKN didėjimo ir mažėjimo tendencijos gali būti susijusios su srautais ieškant vadinamojo saugaus prieglobsčio, kurie turi tendenciją daryti skirtingą poveikį AAA reitingą turinčių obligacijų nominaliojo pajamingumo ir su infliacija susietų obligacijų pajamingumo skirtumams. Konkrečiai – po įvykusių srautų ieškant vadinamojo saugaus prieglobsčio, AAA reitingą turinčių obligacijų nominalusis pajamingumas turi tendenciją mažėti daugiau nei su infliacija susietų obligacijų pajamingumas, todėl mažėja apskaičiuotos NIKN. Atvirkščiai, kai šie srautai pasikeičia, apskaičiuotos NIKN didėja, o grynosios infliacijos lūkesčiai nesikeičia.

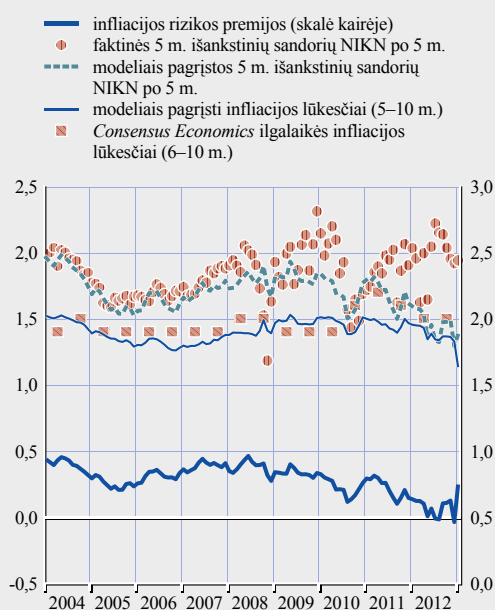
Šiomis sąlygomis NIKN turėjo tendenciją būti mažesnės nei jų metinis vidurkis pirmąjį pusmetį, kai vėl atsinaujinusi įtampa rinkoje nulėmė srautus ieškant saugaus prieglobsčio į AAA reitingą turinčias obligacijas. Tačiau antrąjį pusmetį, sumažėjus įtampai rinkoje, kai buvo paskelbta apie papildomas nestandartines pinigų politikos priemones, ankstesni srautai ieškant saugaus prieglobsčio po truputį keitėsi, todėl apskaičiuotos NIKN padidėjo. Tai patvirtina, pavyzdžiui, mažesnės Vokietijos ir Prancūzijos vyriausybių remiamų įstaigų obligacijų likvidumo premijos, palyginti su jų valstybiniais atitikmenimis. Be to, po to, kai liepos mėn. *Moody's* sumažino Italijos valstybės skolos reitingą nuo A3 iki Baa2, Italijos su infliacija susietos obligacijos buvo pašalintos iš kai kurių pagrindinių su infliacija susietų obligacijų indeksų, o tai lėmė tam tikrus portfelių perkėlimo srautus į AAA reitingą turinčias su infliacija susietas obligacijas ir sumažino jų pajamingumą. Pasikeitę saugaus prieglobsčio paieškos srautai nominaliųjų obligacijų rinkoje kartu su portfelių perkėlimo srautais į AAA reitingą turinčias su infliacija susietas obligacijas antrąjį pusmetį didino NIKN.

Dar dvi pastabos patvirtina rinkos reikšminių svarbą aiškinant pastarojo mėno NIKN kintamumą. Pirma, ilgalaikiai išankstinių sandorių rodikliai, pagrįsti su infliacija susietais apsikeitimo sandoriais, kuriems srautai ieškant saugaus prieglobsčio turėtų daryti mažesnę poveikį, ir toliau buvo stabilesni negu obligacijų rinka pagrįstos NIKN, svyravusios apie mažesnę vidutinę 2,3 % lygį ir nuo 2,1 iki 2,6 %.

Antra, ilgalaikių išankstinių sandorių NIKN išskaidymas į infliacijos lūkesčius, infliacijos rizikos premijas ir matavimo paklaidas (kurios gali būti susijusios su rinkos likvidumo iškraipymais), naudojantis D pav. pateiktais terminų struktūros modeliais, rodo, kad nustatyti rinkos iškraipimai, turintys įtakos ilgalaikių išankstinių sandorių NIKN apskaičiavimui, reikšmingai padidėjo nuo finansų krizės pradžios, padidindami spragą tarp faktinių ir modeliais pagrįstų ilgalaikių išankstinių sandorių NIKN. Kartu ilgalaikės infliacijos lūkesčių finansų rinkose įvertis, kuris 2012 m. buvo truputį mažesnis nei 2 %,

D pav. Euro zonos ilgalaikių išankstinių sandorių numatoma infliacija kompensuojančių normų išskaidymas

(mėnesiniai duomenys: procentais per metus)

Šaltiniai: Thomson Reuters ir ECB skaičiavimai.
Pastaba: išsamesnį modelio aprašymą žr. Garcia J. A., Werner T. „Inflation risks and inflation risk premia“, *Working Paper Series*, No 1162, ECB, Frankfurt am Main, March 2010.

atitiko kainų stabilumo apibrėžimą ir apklausų duomenis. Be to, infliacijos rizikos premijos ir toliau buvo pakankamai kontroliuojamos ir pagal istorinius standartus santykinai nedidelės, tikriausiai atspindėdamos euro zonos makroekonominės sąlygas. Nereikia nė sakyti, kad ekonometriniai modeliai, apimantys krizės laikotarpį, turėtų būti vertinami labai atsargiai. Kai kurie tyrimai patvirtina, kad nominaliojo ir realiojo pajamingumo iškraipymai, nustatyti terminų struktūros modelyje, yra iš tiesų atitinkamai susiję su srautais ieškant saugaus prieglobsčio ir konkretaus turto likvidumo premijos matais³.

Nepaisant įrodymų, kad ilgalaikės infliacijos lūkesčiai yra stabilūs, šiuo metu taip pat yra duomenų, rodančių, kad infliacijos perspektyvą gaubia nemažas netikrumas. Apklausų duomenų netikrumo matai pastaraisiais metais tebėra santykinai dideli, o nuo santykinai kraštutinių (didelių ir mažų) infliacijos rezultatų ir toliau apsidraudžiama taikant infliacijos didžiausias viršutines ir apatines ribas. Šiuos papildomus infliacijos lūkesčių rodiklius atidžiai stebėti taip pat yra būtina. Vis dėlto, atsižvelgiant į visumą, turimi įrodymai ir pagal apklausų duomenis, ir pagal finansų rinkos rodiklius rodo, kad euro zonos ilgalaikės infliacijos lūkesčiai tebėra stabilūs ir tokio lygio, kuris atitinka kainų stabilumo apibrėžimą.

3 Žr. Garcia J. A., Werner T. „Inflation compensation and inflation risk premia in the euro area term structure of interest rates“. – Chadha J., Durré A., Joyce M. (eds.) *Modern Macroeconomic Policy Making*, Cambridge University Press, Cambridge, 2013.

EURO ZONOS AKCIJŲ KAINOS 2012 M. SPARČIAI KILO

Euro zonoje ir JAV akcijų kainos 2012 m. padidėjo atitinkamai 16 ir 13 % (žr. 15 pav.). O Japonijoje – apie 23 %. Bendrieji euro zonos ir JAV akcijų kainų indeksai visus metus kito beveik vienodai. Nepaisant apskritai stabilios euro zonos akcijų rinkų raidos, bendrasis akcijų indeksas padidėjo nevienodai visoje euro zonoje, tarp šalių buvo reikšmingų skirtumų.

2012 m. pirmąjį ketvirtį akcijų rinkos sparčiai atsigavo ir euro zonoje, ir JAV, o *Dow Jones EURO STOXX* ir *S&P 500* indeksai nuo sausio pradžios iki kovo vidurio padidėjo atitinkamai apie 14 ir 12 %. Be to, akcijų rinkos netikrumas, kurį rodo numanomas kintamumas, reikšmingai sumažėjo abiejose Atlanto pusėse. Didžiausias rinkos priaugis gautas abiejų ekonominių zonų finansų sektoriuose, kur akcijų kainos euro zonoje ir JAV padidėjo atitinkamai apie 17 ir 18 %. Finansų sektoriaus akcijų kainos euro zonoje daugiausia augo dėl pinigų politikos paskatos, suteiktos 3 m. ITRO forma, kuri reikšmingai sumažino bankų finansavimo spaudimą. Be to, finansų sektoriaus akcijoms euro zonoje buvo naudinga tai, kad neigiamo poveikio išplitimo iš valstybių į finansų sektorių perspektyva sumažėjo po to, kai sausio pabaigoje euro zonos valstybių ir vyriausybės vadovai posėdžio metu sutarė dėl politinių priemonių. O sumažinti kai kurių euro zonos

15 pav. Pagrindiniai akcijų rinkų indeksai

(nustatyti nauji indeksų baziniai metai – 2012 m. sausio 1 d. = 100; dienos duomenys)

Šaltinis: Thomson Reuters.

Pastaba: euro zonai taikomas bendras *Dow Jones EURO STOXX* indeksas, JAV – *Standard & Poor's 500* indeksas, Japonijai – *Nikkei 225* indeksas.

bankų kredito reitingai ir pranešimai apie apskritai menkas pajamas reikšmingos įtakos rinkos nuotaikoms neturėjo.

Teigiama akcijų kainų tendencija pasikeitė 2012 m. kovo antroje pusėje, o vėliau jos daugiau mažėjo euro zonoje nei JAV. Nuo kovo vidurio iki birželio vidurio euro zonoje akcijų kainų indeksas *Dow Jones EURO STOXX* sumažėjo beveik 15 %, o JAV akcijų *S&P 500* indeksas per tą patį laikotarpį sumažėjo apie 4 %. Be to, akcijų rinkos netikrumas, kurį rodo numanomas kintamumas, reikšmingai (14 proc. p.) padidėjo euro zonoje ir tik truputį (5 proc. p.) JAV. Staigiai sumažėjusios euro zonos akcijų kainos daugiausia buvo nulemtos finansų rinkos nuostolių, atsižvelgiant į tai, kad susijęs subindeksas sumažėjo daugiau kaip 20 %. Be to, atrodo, kad dėl sumažintų kai kurių Italijos ir Ispanijos bankų reitingų ir politinio netikrumo Graikijoje rinkos dalyviai vėl ėmė labiau vengti rizikos. Apskritai mažėjantis ūkio aktyvumas ir padidėjusi Europos korporacijų išsipareigojimų neįvykdymo rizika taip pat mažino euro zonos akcijų kainas.

Akcijų rinkos nuotaikos reikšmingai pagerėjo trečiąjį ketvirtį, kuris buvo priešingas neigiamai raidai antrąjį ketvirtį. Kalbant konkrečiau, akcijų rinkos euro zonoje atsigavo dėl gerokai padidėjusių finansų sektoriaus akcijų kainų, kadangi rinkos susirūpinimas dėl finansų stabilumo sumažėjo po to, kai politikos formuotojai pareiškė apie savo ryžtą imtis reikiamų veiksmų krizei įveikti. Liepos pabaigoje ECB dar kartą užtikrino, kad euro valiuta nežlugs, todėl vėliau, rugsėjo mėn., paskelbė VPPS ir jų sąlygas, siekdamas sureguliuoti rizikos premijas, kurios buvo susijusios su baime, kad gali būti sugrąžintos nacionalinės valiutos. Politines iniciatyvas finansiniam stabilumui euro zonoje stiprinti taip pat palaikė bankų sąjunga (pradėta sukūrus BPM) ir Vokietijos konstitucinio teismo sprendimas dėl Europos stabilumo mechanizmo. Galiausiai, tolesnės pinigų politikos paskatos JAV taip pat skatino akcijų rinkas. Todėl nuo birželio vidurio iki rugsėjo pabaigos *Dow Jones EURO STOXX* indeksas padidėjo 12 %, o *S&P 500* indeksas per tą patį laikotarpį – apie 7 %. Be to, abiejose ekonominėse zonose reikšmingai sumažėjo akcijų rinkos netikrumas, kurį rodo numanomas kintamumas.

Akcijų kainos euro zonoje paskutinį ketvirtį toliau didėjo, nors ir lėčiau nei trečiąjį ketvirtį. Tolesni konkretūs sprendimai dėl BPM struktūros taip pat prisidėjo prie teigiamų akcijų rinkos nuotaikų, o prastėjančios ekonomikos perspektyvos jas veikė neigiamai. Apskritai euro zonos *DOW Jones EURO STOXX* akcijų indeksas paskutinį ketvirtį padidėjo apie 7 %. Finansų sektoriaus akcijų kainų rodikliai ir toliau buvo geresni nei nefinansinio sektoriaus: finansų sektoriaus akcijų kainos pakilo 10 %, o nefinansinio – 6 %. JAV *S&P 500* indeksas per tą patį laikotarpį beveik nepakito, kadangi JAV būsto ir darbo rinkų būklės gerėjimo ženklus atsvėrė susirūpinimas dėl grėsmingai artėjančio vadinamojo fiskalinio skardžio.

NAMŲ ŪKIŲ SKOLINIMASIS TOLIAU MAŽĖJO

2012 m. visų paskolų namų ūkiams metinis augimo tempas toliau mažėjo – nuo 1,6 % (2011 m. gruodžio mėn.) iki 0,5 % (2012 m. gruodžio mėn.). Tai atitinka panašią PFI paskolų namų ūkiams raidą, pakoreguotą dėl paskolų pardavimo ir pakeitimo vertybiniais popieriais. Šį panašumą galima paaiškinti tuo, kad PFI ir toliau yra pagrindinis paskolų namų ūkiams teikėjas. Be to, ne PFI teikiamos paskolos namų ūkiams daugiausia atitinka PFI paskolų pardavimo ir pakeitimo vertybiniais popieriais veiklą, kuri priklausomai nuo nacionalinės apskaitos praktikos pasireiškia tuo, kad paskolos perkeliamos iš PFI sektoriaus į KFT sektorių.

Paskolos būstui įsigyti buvo pagrindinis PFI paskolų namų ūkiams didėjimo veiksnys. Paskolų būstui įsigyti metinis augimo tempas, 2011 m. pabaigoje buvęs 2,3 %, toliau mažėjo ir 2012 m. rugsėjo mėn. sudarė 0,7 %, o gruodžio mėn. vėl padidėjo iki 1,3 %. Euro zonos augimo tempai slepia reikšmingus

raidos skirtumus įvairiose šalyse, kuriuos 2012 m. ir toliau lėmė nevienodi išskolinimo lygiai, dėl kurių skyrėsi išskolinimo mažinimo poreikiai, taip pat bankų gebėjimo ir noro skolinti skirtumai. Be to, tikėtina, kad paskolų namų ūkiams būstui išigyti augimo pobūdį lėmė sumažėjęs ūkio aktyvumas ir pablogėjęs būsto rinkos perspektyvos bei sumažėjęs vartotojų pasitikėjimas. Apklausoje dėl bankų skolinimo sąlygų euro zonoje šie veiksniai įvardyti kaip labiausiai lėmę 2012 m. pirmąjį pusmetį mažėjusią paskolų būstui išigyti grynąją paklausą. Pasiūlos požiūriu 2012 m. antrąjį pusmetį kredito standartų grynasis griežtinimas buvo gana ribotas, kadangi ECB nestandartinės pinigų politikos priemonės (ypač dvi 3 m. ITRO, įvykdytos 2011 m. pabaigoje ir 2012 m. pradžioje) padėjo sumažinti bankų paskolų namų ūkiams suvaržymus ir bankai galėjo naudoti vidutinio termino finansavimu mažomis sąnaudomis. Krintant rinkos palūkanų normoms, bankų paskolų būstui išigyti palūkanų normos 2012 m. taip pat mažėjo visoje euro zonoje.

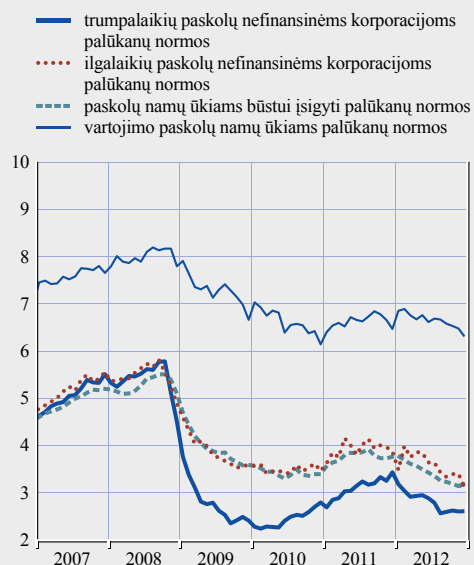
2012 m. visų paskolų namų ūkiams metinis augimo tempas toliau mažėjo – nuo –1,8 % (2011 m. gruodžio mėn.) iki –2,8 % (2012 m. gruodžio mėn.). Šiuos nedidelius su vartojimo paskolomis susijusius pokyčius daugiausia lėmė paklausos veiksniai (paprastai darantys didžiausią įtaką tokios rūšies skolinimui), jie taip pat atitiko vartotojų apklausų rezultatus. Vartojimo paskolų paklausą toliau slopino lėčiau augusios namų ūkių realiosios disponuojamosios pajamos ir vis dar didelis namų ūkių išskolinimas kai kuriose euro zonos šalyse. Tai matyti ir iš bankų apklausos dėl skolinimo sąlygų rezultatų: mažėjo paklausa ir šiek tiek griežtėjo reikalavimai paskolų gavėjams. Bankų teikiamų vartojimo paskolų palūkanų normos antrąjį pusmetį sumažėjo (žr. 16 pav.). Nepaisant to, įvairiose euro zonos šalyse PFI paskolų palūkanų normos buvo gana skirtingos.

NAMŲ ŪKIŲ IŠSKOLINIMAS BEVEIK NEPAKITO, BET VIS TIEK BUVO DIDELIS

2012 m. truputį padidėjo namų ūkių skolos ir nominaliųjų bendrųjų disponuojamųjų pajamų

16 pav. Paskolų namų ūkiams ir nefinansinėms korporacijoms palūkanų normos

(metinės palūkanų normos, procentais; neįskaitant mokesčių; naujų paskolų palūkanų normos)

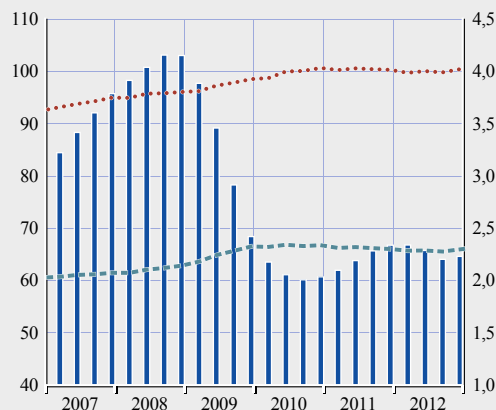

Šaltinis: ECB.

17 pav. Namų ūkių skola ir palūkanų mokėjimai

(procentais)

— palūkanų mokėjimai, palyginti su bendrosiomis disponuojamosiomis pajamomis, procentais (skalė dešinėje)
 namų ūkių skolos ir visų disponuojamųjų pajamų santykis (skalė kairėje)
 - - - - - namų ūkių skolos ir BVP santykis (skalė kairėje)

Šaltiniai: ECB ir Eurostatas.

Pastabos: namų ūkių skola apima visas paskolas namų ūkiams iš visų institucinių sektorių, įskaitant kitas šalis. Palūkanų mokėjimai neapima visų namų ūkių mokamų finansavimo išlaidų, nes į juos neįtraukti mokesčiai už finansines paslaugas. Paskutinio pateikto ketvirčio duomenys yra iš dalies įverčiai.

santykis, o jo lygis buvo artimas buvusiam 2010 m. viduryje. Šis nedidelis padidėjimas buvo susijęs su išaugusia bendrąja namų ūkių skola ir nedidėjančiomis disponuojamosiomis pajamomis (žr. 17 pav.). Namų ūkių palūkanų mokėjimai kaip bendrųjų disponuojamųjų pajamų procentinė dalis 2012 m. beveik nepakito, daugiausia dėl truputį sumažėjusių paskolų būstui įsigyti palūkanų normų. Namų ūkių skolos ir BVP santykis, atvirkščiai, truputį sumažėjo ir 2012 m. ketvirtąjį ketvirtį buvo 66,0 %.

SUMAŽĖJUSI NEFINANSINIŲ KORPORACIJŲ FINANSAVIMO IŠORĖS LĖŠOMIS KAINA

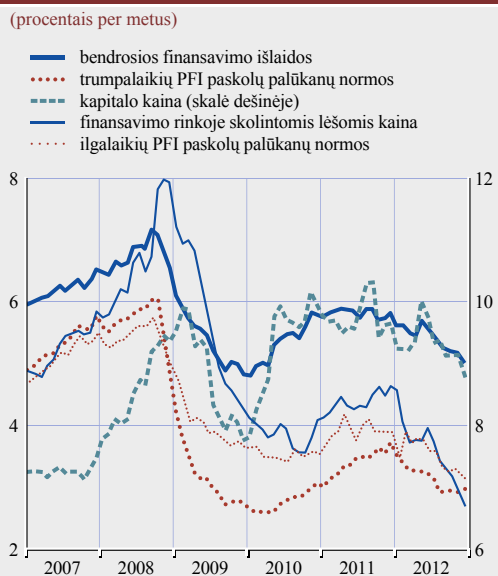
Nefinansinių korporacijų finansavimo išorės lėšomis bendra kaina nuo 2011 m. pabaigos iki 2012 m. pabaigos sumažėjo apie 80 bazinių punktų. Sumažėjo finansavimas iš visų išorės finansavimo šaltinių (žr. 18 pav.). Tačiau, nors vidutinės nefinansinių korporacijų finansavimo išlaidos sumažėjo visoje euro zonoje, tebebuvo nemažų regioninių skirtumų.

2011 m. pabaigoje sumažintų pinigų politikos palūkanų normų poveikis kartu su pagerėjusiomis rinkos nuotakomis po 3 m. ITRO, įvykdytų 2011 m. gruodžio mėn. ir 2012 m. vasario mėn., 2012 m. pirmąjį pusmetį prisidėjo prie sumažėjusios nefinansinių korporacijų finansavimo išorės lėšomis kainos. Apie metų vidurį ji nustojo mažėti, kai padidėjo įtampa rinkoje. Tačiau 2012 m. liepos mėn. dar sumažinus pinigų politikos palūkanų normas ir paskelbus apie VPPS, finansavimo išorės lėšomis kaina vėl mažėjo, bet spartesniu tempu.

Kalbant apie bankų teikiamą finansavimą, pažymėtina, kad nominaliosios trumpalaikių PFI paskolų palūkanų normos sumažėjo nuo 3,7 % (2011 m. pabaigoje) iki 2,9 % (2012 m. pabaigoje). Trumpalaikės rinkos palūkanų normos per tą patį laikotarpį sumažėjo daugiau: 3 mėn. EURIBOR apie 120 bazinių punktų. Taigi skirtumas tarp trumpalaikių PFI paskolų palūkanų normų ir 3 mėn. pinigų rinkos palūkanų normos 2012 m. padidėjo. Nominaliosios ilgalaikių PFI paskolų palūkanų normos sumažėjo mažiau nei nominaliosios trumpalaikės paskolų palūkanų normos – apie 60 bazinių punktų. Skirtumas tarp nominaliosios ilgalaikių PFI paskolų palūkanų normos ir 10 m. vienos nakties indekso apskaitos sandorių normos taip pat padidėjo.

Nors didžioji dalis 2011 m. pabaigoje sumažintų pinigų politikos palūkanų normų poveikio jau galėjo visiškai pasireikšti paskolų palūkanų normoms iki 2012 m. pabaigos, 2012 m. liepos mėn. sumažintos pinigų politikos palūkanų normos poveikis dar galėjo ne visiškai pasireikšti, o tai paaiškintų didėjančius bankų paskolų palūkanų normų skirtumus. Be to, 2012 m. PFI paskolų palūkanų normos tebebuvo labai įvairios skirtingose euro zonos šalyse. Iš tiesų keli veiksniai galėjo prisidėti prie didesnių paskolų palūkanų normų skirtumų, ypač kai kuriose euro zonos šalyse, o kai kurie iš jų galėjo rodyti sutrikusį pinigų politikos perdavimo mechanizmą. Viena vertus, mažėjantis korporacijų kreditingumas kai kuriose šalyse dėl ilgą laiką mažo ūkio aktyvumo ir didelis

18 pav. Nefinansinių korporacijų finansavimo išorės lėšomis bendra kaina ir sudedamosios dalys

Šaltiniai: ECB, Thomson Reuters ir Merrill Lynch.
Pastabos: nefinansinių įmonių išorinio finansavimo bendrosios išlaidos apskaičiuojamos kaip bankų skolinimo išlaidų, skolos vertybinių popierių išlaidų ir akcijų išlaidų svertinis vidurkis, pagrįstas jų atitinkamais likučiais (žr. 2005 m. kovo mėn. ECB mėnesinio biuletenio interpa „A measure of the real cost of the external financing of euro area non-financial corporations“).

netikrumas dėl augimo perspektyvų paskatino bankus reikalauti didesnės priemokos už riziką ir atitinkamai taikyti didesnes paskolų palūkanų normas. Kita vertus, didėjantis bankų paskolų palūkanų normų skirtumas galėjo būti susijęs su įtampos valstybės skolos rinkose neigiamu poveikiu bankų finansavimo sąlygoms, taip pat su tam tikru galimu bankų išskolinimo mažinimo strategijų poveikiu, bankams reaguojant į numatomus griežtesnius reguliuojamojo kapitalo reikalavimus.

Finansavimo rinkoje skolintomis lėšomis kaina nuo 2011 m. pabaigos iki 2012 m. pabaigos sumažėjo apie 180 bazinių punktų ir metų pabaigoje pasiekė istoriškai žemiausią lygį. Tai įvyko dviem etapais. Metų pradžioje mažėjimą iš dalies skatino 2011 m. pabaigoje sumažintos pinigų politikos palūkanų normos ir ECB nestandartinių priemonių, ypač dviejų 3 m. ITRO, palankus poveikis. Ši kaina nustojo mažėti apie metų vidurį, kai įtampa rinkoje vėl pradėjo didėti, bet vėliau, po pinigų politikos veikslių, – 2012 m. liepos mėn. sumažintų pinigų politikos palūkanų normų ir paskelbtų VPPS, – kai buvo atkurtas pasitikėjimas, o rinkos nuotaikos labai pagerėjo, ji vėl mažėjo.

Kotiruojamųjų akcijų išleidimo kaina 2012 m. taip pat mažėjo ir gruodžio mėn. buvo apie 60 bazinių punktų mažesnė nei prieš 12 mėnesių. Iki 2012 m. vidurio atsinaujinusi įtampa rinkoje didesnę įtaką darė kapitalo ir skolinimosi rinkoje kainai. Tačiau 2012 m. antrąjį ketvirtį fiksuotas didėjimas greitai pakeitė kryptį, kai padidėjo pasitikėjimas 2012 m. antrąjį pusmetį įgyvendinus pinigų politikos veiksmus ar apie juos paskelbus.

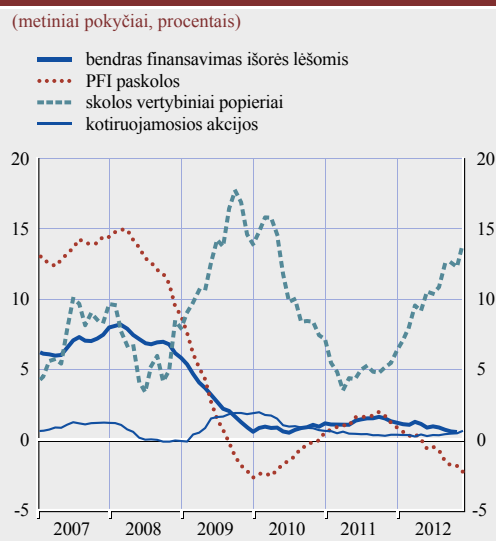
NEIDELIS NAUDOJIMASIS FINANSAVIMU IŠORĖS LĖŠOMIS

Euro zonos nefinansinių korporacijų grynasis išorės finansavimas 2012 m. didėjo nedaug ir pasiekė istoriškai mažiausią prieaugio sumą – mažiau nei 100 mlrd. eurų per metus. Kalbant apie sudedamąsias dalis, pažymėtina, kad mažėjančias naujas PFI paskolas nefinansinėms korporacijoms iš dalies atsverė didėjantis finansavimas rinkoje skolintomis lėšomis, o kotiruojamųjų akcijų ir toliau buvo išleidžiama nedaug.

Nagrinęjant išsamiau, matyti, kad 2011 m. truputį padidėjusios, paskolos nefinansinėms korporacijoms 2012 m. sumažėjo – iš viso apie 50 mlrd. eurų. Kalbant apie finansavimą rinkoje skolintomis lėšomis, pažymėtina, kad skolos vertybinių popierių išleidimo metinis augimo tempas padidėjo nuo 5 % (2011 m. pabaigoje) iki 12 % (2012 m. pabaigoje), bet vis dar buvo mažesnis nei ankstesnis aukščiausias (16 %) jo lygis, buvęs 2010 m. pradžioje (žr. 19 pav.). O kotiruojamųjų akcijų išleidimas ir toliau augo nedaug.

Sumažėjusi finansavimo išorės lėšomis paklausa iš dalies yra susijusi su blogėjančiomis ekonomikos sąlygomis ir prasta investicijų dinamika. Euro zonos bankų apklausa apie skolinimo sąlygas duomenimis, paskolų įmonėms gryoji paklausa euro zonoje mažėjo visus metus dėl mažesnių investicijų ir atsargų finansavimo poreikių. Vangią finansavimo

19 pav. Euro zonos nefinansinių korporacijų finansavimo išorės lėšomis pasiskirstymas pagal priemonę

Šaltinis: ECB.
Pastaba: kotiruojamosios akcijos yra išreikštos eurais.

išorės lėšomis raidą, visų pirma didelių įmonių grupėje, kaip rodo į biržos prekybos sąrašus įtrauktų nefinansinių korporacijų finansinės ataskaitos, galima paaiškinti ir galimybe pasinaudoti vidinėmis lėšomis. Kalbant apie mažas įmones, pažymėtina, kad iš euro zonos mažų ir vidutinių įmonių (MVĮ) apklausos dėl galimybių pasiskolinti lėšų matyti, kad padėtis dar prastesnė.

Kalbant apie kredito pasiūlą, pasakytina, kad iš euro zonos bankų apklausos apie skolinimo sąlygas rezultatų matyti, kad euro zonos bankų kredito standartai, taikomi paskoloms įmonėms, 2012 m. tebebuvo griežti, o iš kredito standartų grynojo procentinio pokyčio matyti, kad sąlygos buvo dar šiek tiek sugriežtintos tais metais. Atrodo, kad tais metais rizikos suvokimas turėjo reikšmingesnį poveikį kredito pasiūlos sąlygoms, o bankų balansų ar finansavimo suvaržymai, atvirkščiai, turėjo mažiau įtakos sugriežtintiems kredito standartams po to, kai ECB ėmėsi nestandartinių priemonių (ypač dviejų 3 m. ITRO).

Iš finansavimo išorės lėšomis srautų pokyčių 2012 m. matyti, kad kai kurios bendrovės sugebėjo diversifikuoti savo finansavimo šaltinius, reaguodamos į griežtesnius bankų paskolų standartus. Toks bankų teikiamo finansavimo pakeitimas kitais šaltiniais buvo būdingesnis didesnėms bendrovėms, kurios daugiausia išikūrusios tose šalyse, kuriose geriau išplėtos korporacijų obligacijų rinkos. O tos bendrovės, kurios yra labiausiai priklausomos nuo bankų teikiamo finansavimo, įskaitant MVĮ, ir įmonės, esančios šalyse, kuriose vyrauja įtampa, tebebuvo pažeidžiamos dėl ribotos kredito pasiūlos. Kalbant konkrečiai, pažymėtina, jog iš 2012 m. atliktų dviejų MVĮ apklausų dėl galimybių pasiskolinti lėšų rezultatų matyti, kad MVĮ finansavimo sąlygos įvairiose euro zonos šalyse skyrėsi, o MVĮ finansavimo kliūtys buvo aiškiai pastebimos šalyse, kurioms krizė turėjo didesnę įtaką.

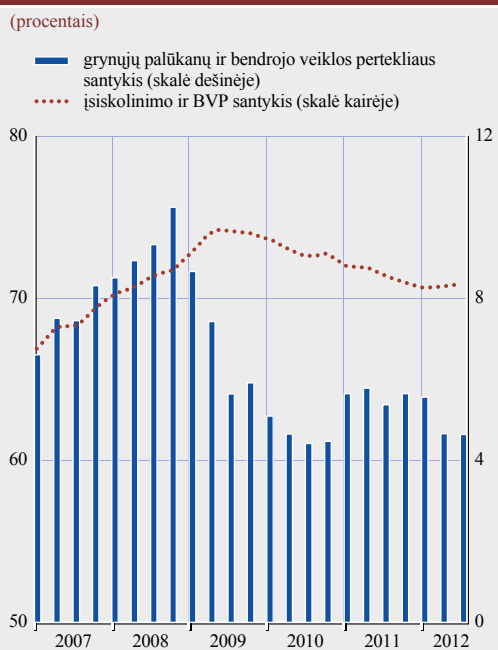
STABILUS KORPORACIJŲ ĮSISKOLINIMAS

Mažas ūkio aktyvumas 2012 m. turėjo įtakos euro zonos nefinansinių korporacijų sektoriaus pajėgumui uždirbti pajamų, o įmonių pelningumas vis dar buvo santykinai žemas visus metus. Sumažėjęs gebėjimas kaupti pajamas trukdė įmonių sektoriaus pastangoms mažinti įsiskolinimą.

Tačiau pelningumo raida 2012 m. gerokai skyrėsi priklausomai nuo įmonių dydžio. Viena vertus, atsirado ženklų, kad šiek tiek padidėjo į biržos prekybos sąrašus įtrauktų (ir paprastai didesnių) bendrovių pelningumas. O iš MVĮ apklausos dėl galimybių pasiskolinti lėšų rezultatų, atvirkščiai, matyti, kad MVĮ pelnas toliau mažėjo nuo 2011 m. pabaigos.

Euro zonos nefinansinių korporacijų sektoriaus įsiskolinimas 2012 m. beveik nepakito, o kalbant apie ilgesnį laikotarpį, pažymėtina, kad jis nekito nuo 2008 m. (žr. 20 pav.). Jis tebebuvo didelis, ypač šiuo ekonomikos ciklo momentu ir tam tikruose sektoriuose, kaip antai statybų sektorius. Nors įmonių gebėjimą tvarkyti savo skolą ir toliau palaikė mažos palūkanų normos

20 pav. Euro zonos nefinansinių korporacijų skola ir jos grąžinimo sąnaudos

Šaltinis: ECB.

Pastabos: įsiskolinimas pateiktas remiantis Europos sektorių ketvirčio ataskaitomis. Įsiskolinimą sudaro paskolos, išleisti skolos vertybiniai popieriai ir pensijų fondų atsargos. Duomenys apima informaciją iki 2012 m. trečiojo ketvirčio.

ir mažas įmonių obligacijų pajamingumas, nefinansinių korporacijų pajamos vis dar yra nedidelės, todėl, palyginti su pajamomis, grynujų palūkanų mokėjimų lygis ir toliau yra padidėjęs.

2.3 KAINŲ IR SĄNAUDŲ RAIDA

Euro zonos bendroji infliacija pagal SVKI, 2010 m. buvusi 1,6 %, o 2011 m. – 2,7 %, 2012 m. vidutiniškai sudarė 2,5 %. Nuo 2010 m. pabaigos metinė infliacija buvo truputį didesnė nei įprastai – daugiausia dėl didelių energijos kainų metinių augimo tempų, taip pat dėl kai kuriose euro zonos šalyse labai padidintų netiesioginių mokesčių ir administruojamųjų kainų. Bendroji infliacija pagal SVKI, mažėjusi 2012 m. antrąjį ketvirtį, padidėjo vasaros mėnesiais, o nuo spalio mėn. vėl mažėjo – daugiausia dėl energijos kainų pokyčių.

Kaip rodė gamintojų kainų raida ir apklausų duomenys, spaudimas tiekimo grandinėje 2012 m. pirmąjį pusmetį toliau mažėjo – daugiausia dėl sumažėjusių naftos ir žaliavų kainų. 2012 m. liepos mėn. laikinai sumažėjęs, pramonės (neįskaitant statybos) gamintojų kainų indeksas padidėjo, nors spalio mėn. pradėjo vėl mažėti. Jo raidai darė poveikį naftos kainų svyravimai ir vasarą pakilusios tarptautinės maisto kainos.

2012 m. vidaus sąnaudų spaudimas, susijęs su darbo sąnaudomis, vis dar buvo nedidelis. Mažėjant ūkio aktyvumui ir didėjant sąstingiumi darbo rinkoje, matyti ir darbo užmokesčio, įskaitant atlygį vienam darbuotojui, mažėjimo, palyginti su 2011 m., ženklų. Darbo našumo metinis augimo tempas 2012 m. buvo labai mažas, bet teigiamas. Atlygio vienam darbuotojui augimas sulėtėjo, palyginti su ankstesniais metais. Šis sulėtėjimas iš dalies atsvėrė mažesnio našumo kilimo didinančią poveikį vietinių darbo sąnaudų augimui, pirmuosius tris ketvirčius sudariusiam 1,5 %.

Vartotojų kainų infliacijos suvokimas bei trumpalaikiai infliacijos lūkesčiai ir 2012 m. buvo daugiau ar mažiau stabilūs. Ilgalaikiai infliacijos lūkesčiai, užfiksuoti vykdant apklausas, buvo labai stabilūs ir toliau visiškai atitiko Valdančiosios tarybos tikslą vidutiniu laikotarpiu palaikyti mažesnę kaip 2 %, tačiau artimą šiam lygiui infliaciją.

2012 M. INFLIACIJA PAGAL SVKI BUVO DIDESNĖ NEI ĮPRASTA

Netiesioginių mokesčių pokyčiai buvo svarbus infliaciją lemiantis veiksnys ir nacionaliniu, ir euro zonos mastu. 2011 ir 2012 m. padidintas pridėtinės vertės mokesčio tarifas ir akcizo mokesčiai 2012 m. turėjo didesnę įtaką euro zonos infliacijai pagal SVKI nei padidiniai ankstesniais metais ir daugiau šalių. 4 intarpe visapusiškiau nagrinėjamas netiesioginių mokesčių poveikis infliacijai pagal SVKI tiek visoje euro zonoje, tiek pavienėse euro zonos šalyse. Kitas veiksnys, kuris turėjo įtakos bendrosios infliacijos pagal SVKI raidai 2012 m., kaip ir ankstesniais metais, buvo energijos ir žaliavų kainų svyravimai (žr. 1 lentelę ir 21 pav.).

Energijos sudedamosios dalies, kuri sudaro 11,0 % viso SVKI, metinis pokyčio tempas 2012 m. vis dar buvo dviženklis, o jo 12 mėn. vidurkis – 7,6 % (2011 m. – 11,9 %). Tai daugiausia nulėmė bazės efektai. Didžiausias poveikis buvo pastebimas prekių, tiesiogiai susijusių su naftos kainomis, tokių kaip skystasis kuras, asmeninių transporto priemonių degalai ir tepalai, kainų raidai, bet taip pat ir elektros, dujų ir šildymo kuro kainoms.

Atspindėdamas tarptautinių maisto žaliavų kainų raidą, taip pat vietines tiekimo sąlygas, maisto kainų metinis pokyčio tempas 2012 m. vis dar buvo didelis – apie 3 %. Tačiau nebuvo jokių konkrečių įrodymų, kad vasarą sparčiai kilusios žaliavų kainos turėjo ilgiau trunkantį poveikį.

I lentelė Kainų raida

(metiniai pokyčiai, procentais, jei nenurodyta kitaip)

	2010	2011	2012	2011 IV ketv.	2012 I ketv.	2012 II ketv.	2012 III ketv.	2012 IV ketv.	2012 11	2012 12
SVKI ir jo sudedamosios dalys										
Bendrasis indeksas	1,6	2,7	2,5	2,9	2,7	2,5	2,5	2,3	2,2	2,2
Energija	7,4	11,9	7,6	11,5	9,1	7,2	8,0	6,3	5,7	5,2
Neperdirbti maisto produktai	1,3	1,8	3,0	1,8	2,0	2,3	3,4	4,3	4,1	4,4
Perdirbti maisto produktai	0,9	3,3	3,1	4,2	4,0	3,5	2,7	2,4	2,4	2,4
Pramonės prekės, neįskaitant energijos	0,5	0,8	1,2	1,2	1,1	1,3	1,3	1,1	1,1	1,0
Paslaugos	1,4	1,8	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8	1,7	1,6	1,8
Kiti kainų ir sąnaudų rodikliai										
Pramonės gamintojų kainos	2,9	5,9	2,6	5,1	3,7	2,2	2,4	2,3	2,1	2,1
Naftos kainos (eurais už barelį)	60,7	79,7	86,6	80,7	90,1	84,6	87,3	84,4	84,8	82,8
Žaliavų, neįskaitant energijos, kainos	44,6	12,2	0,5	-2,5	-5,8	-1,1	5,3	4,4	5,2	2,5

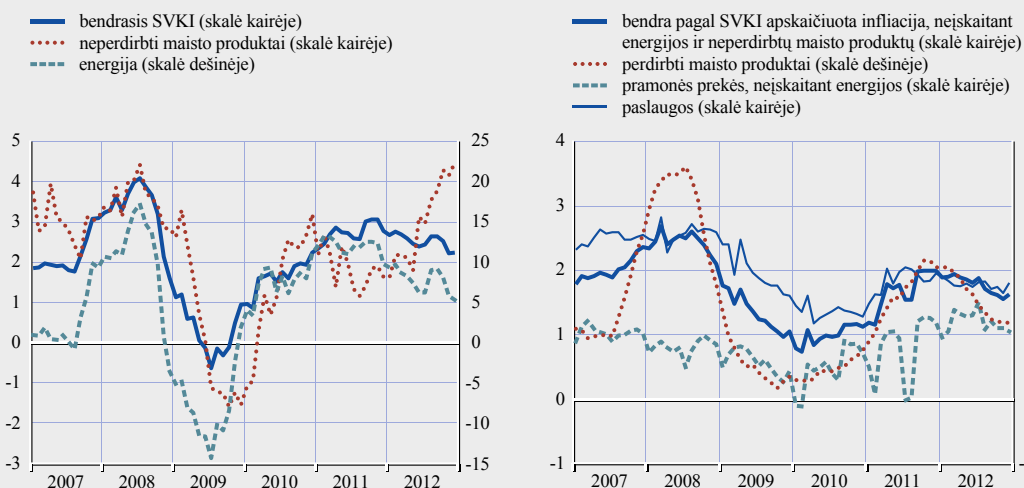
Šaltiniai: Eurostatas, ECB ir ECB skaičiavimai, pagrįsti Thomson Reuters duomenimis.

Tai, kad maisto sudedamosios dalies infliacija svyravo apie vienodą lygį, slėpė skirtingą jos dviejų subkomponentų raidą. Neperdirbtų maisto produktų kainų kilimas 2012 m. didėjo, o vidutinis metinis pokyčio tempas sudarė 3,0 %. Šis tempas buvo gerokai didesnis nei 2010 m. (1,3 %) ir 2011 m. (1,8 %). Perdirbtų maisto produktų kainų kilimas, atvirkščiai, 2012 m. stabiliai mažėjo iki 3,1 % (2011 m. sudarė 3,3 %, o 2010 m. – 0,9 %).

Vidutinė infliacija pagal SVKI, neįskaitant maisto ir energijos, 2012 m. buvo didesnė nei 2011 ir 2010 m., nepaisant mažesnės paklausos ir mažesnio darbo užmokesčio kilimo. Ją sudarė dvi pagrindinės sudedamosios dalys, t. y. pramonės prekės, neįskaitant energijos, ir paslaugos. Per paskutinius pusantų metų šių subkomponentų metinius pokyčio tempus didino keliose euro zonos šalyse padidintas pridėtinės vertės mokesčio tarifas. Pramonės prekių, neįskaitant energijos, kainų metinis pokyčio tempas ir toliau spartėjo nuo 2010 m. antrojo ketvirčio, tiek dėl kainas

21 pav. Infliacija pagal SVKI pagal pagrindines sudedamąsias dalis

(metiniai pokyčiai, procentais; mėnesiniai duomenys)

Šaltinis: Eurostatas.

didinančio bazės efekto, tiek dėl mėnesinių padidėjimų. Pastarieji buvo susiję su tam tikru ankstesnio valiutos kurso mažėjimo, kylančių žaliavų kainų ir didinamų mokesčių poveikiu. 2012 m. pirmąjį pusmetį paslaugų kainų metinis kilimas laipsniškai mažėjo nuo 2011 m. pabaigoje buvusio 2 % lygio. Vėliau, kitą metų dalį, jis buvo santykinai stabilus ir sudarė apie 1,7 %, kartais padidėdamas dėl didinamų netiesioginių mokesčių kai kuriose šalyse, esant apskritai sumažėjusiai paklausai ir mažesniu mastu – darbo sąnaudoms.

4 intarpas

NETIESIOGINIŲ MOKESČIŲ POVEIKIS INFLIACIJAI PAGAL SVKI 2012 M.

Netiesioginio apmokestinimo pokyčiai tapo vis labiau pastebima infliacijos dinamikos savybe ir nacionaliniu, ir euro zonos lygiais. 2011 ir 2012 m. padidinti pridėtinės vertės mokesčio (PVM) tarifai ir akcizo mokesčiai 2012 m. turėjo didesnę įtaką euro zonos infliacijai pagal SVKI nei tie, kurie buvo padidinti ankstesniais metais ir daugiau šalių. Teigiamas grynas netiesioginių mokesčių poveikis infliacijai per pastarąjį dešimtmetį yra susijęs su bendra tendencija didinti mokesčių tarifus vartojimui ir mažinti mokesčius darbo pajamoms¹. Pagrindinė šio pokyčio priežastis yra ta, kad netiesioginiai mokesčiai paprastai laikomi lengviau surenkamais, jų sunkiau išvengti ir jie yra palankesni ekonomikos augimui. Netiesioginių mokesčių padidinimų skaičius pastaraisiais metais padidėjo dėl fiskalinės konsolidacijos pastangų daugelyje euro zonos valstybių, kurios mėgino padidinti pajamas, nedarydamos neigiamos įtakos savo konkurencingumui. Šiame interpe apžvelgiamas netiesioginių mokesčių poveikis infliacijai ir nagrinėjama infliacijos raida tiek visoje euro zonoje, tiek pavienėse euro zonos šalyse, neįvertinant minėtų trumpalaikių efektų.

Netiesioginių mokesčių pokyčių poveikis infliacijai euro zonoje ir pavienėse euro zonos šalyse²

Netiesioginių mokesčių pokyčių mechaninis poveikis euro zonos SVKI gali būti nustatytas iš SVKI pagal pastovius mokesčius (SVKI-PM), kurį skelbia Eurostatas. Toks poveikis yra mechaninis ta prasme, kad daroma prielaida, jog mokesčių pokyčių poveikis vartotojų kainoms pasireiškia iškart ir iki galo. Todėl jį galima vertinti kaip galimą viršutinę ribą faktinio tiesioginio poveikio, kuris paprastai būna mažesnis ir pasireiškia per tam tikrą laiką, priklausomai nuo įvairių veiksnių, susijusių su cikline padėtimi ir kainas nustatančių įmonių konkurencine aplinka³. Tai, kad vartotojų paklausa tebėra labai silpna daugelyje šalių, padidinusių netiesioginius mokesčius, rodo, kad poveikis galėjo būti dalinis.

Pagal SVKI-PM, didesnių netiesioginių mokesčių mechaninis infliaciją didinantis poveikis euro zonos mastu, 2010 ir 2011 m. buvęs atitinkamai 0,1 ir 0,3 procentinio punkto, 2012 m.

1 Žr. „Taxation trends in the European Union – Data for the EU Member States, Iceland and Norway“, Eurostat Statistical Books, European Commission, 2012.

2 SVKI pagal pastovius mokesčius neskelbiamas Airijai. Airija neįtraukta į šiam interpe pateikiamus duomenis. Airijoje standartinis PVM tarifas padidėjo 2 procentiniais punktais, o tai turėjo reikšmingą poveikį infliacijai šioje šalyje 2012 m.

3 Mokesčių pokyčių poveikio ekonometriniai įrodymai yra nevienareikšmiai. Pavyzdžiui, *Deutsche Bundesbank*, 2007 m. atlikęs Vokietijoje padidinto PVM tyrimą, padarė išvadą, kad, nors mokesčių pokyčio kokiame nors poveikiui vartotojų kainoms pasireikšti prireikė kelių mėnesių, apskritai poveikis pasireiškė iki galo. Kitą tyrimą atlikęs *Banco de España* padarė išvadą, kad 2010 m. viduryje Ispanijoje padidinto PVM poveikis sudarė tik apie 40–60 % viso poveikio. Daugiau informacijos žr. *Monthly Report, Deutsche Bundesbank*, April 2008 ir *Economic Bulletin, Banco de España*, October 2010.

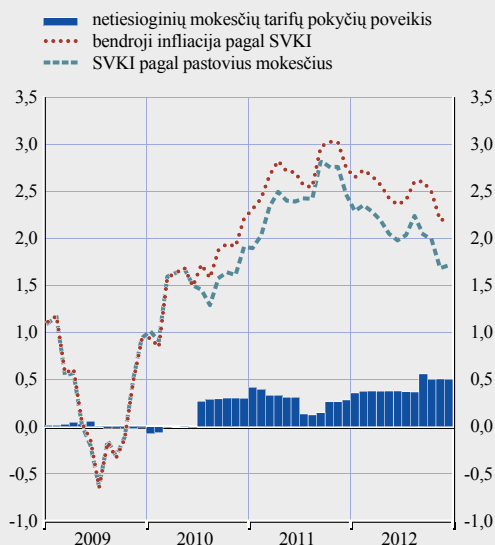
vidutiniškai sudarė 0,4 procentinio punkto. Tai nedaug skiriasi nuo vidutinio 0,2 procentinio punkto poveikio nuo 2004 m. Nepaisant to, kad kai kurie mokesčių pokyčiai yra laikino pobūdžio ir, darant prielaidą, kad jų poveikis atsiranda iš karto, jie nustoja daryti poveikį metiniam infliacijos tempui po 12 mėnesių, jų poveikį euro zonos mastu iš dalies išlygino tai, kad skirtingos šalys skirtingu metu ėmėsi daugelio įvairių priemonių.

2012 m. dešimtyje euro zonos šalių netiesioginių mokesčių pokytis turėjo ¼ procentinio punkto ar didesnę infliaciją pagal SVKI didinantį poveikį (žr. B pav.). Šis šalių skaičius buvo didesnis nei bet kuriais kitais metais nuo SVKI-PM skaičiavimo pradžios 2004 m. Vis dėlto poveikio dydis 2012 m. gerokai skyrėsi įvairiose šalyse. Didžiausias poveikis užfiksuotas Portugalijoje (1,9 proc. p.), Graikijoje ir Suomijoje (0,9 proc. p.). Graikijos atveju poveikis 2012 m.

buvo gerokai mažesnis nei 2010 ir 2011 m., kai jis sudarė atitinkamai 3,3 ir 2,0 procentinio punkto. Kai kuriose šalyse, kurios pakeitė mokesčius vėliau tais metais, vidutinis metinis poveikis maskavo gerokai didesnę poveikį: pavyzdžiui, Ispanijoje 2012 m. rugsėjo mėn. padidintas PVM turėjo 2,1 procentinio punkto mechaninį poveikį per paskutinius keturis mėnesius, bet tik 0,7 procentinio punkto poveikį per visus metus. Šis mokesčių pakeitimas ir toliau turės infliaciją didinantį poveikį 2013 m. pirmus aštuonis mėnesius, todėl mechaninis poveikis per visus metus bus 1,4 procentinio punkto.

A pav. Netiesioginių mokesčių tarifų pokyčių mechaninis poveikis infliacijai pagal SVKI euro zonoje

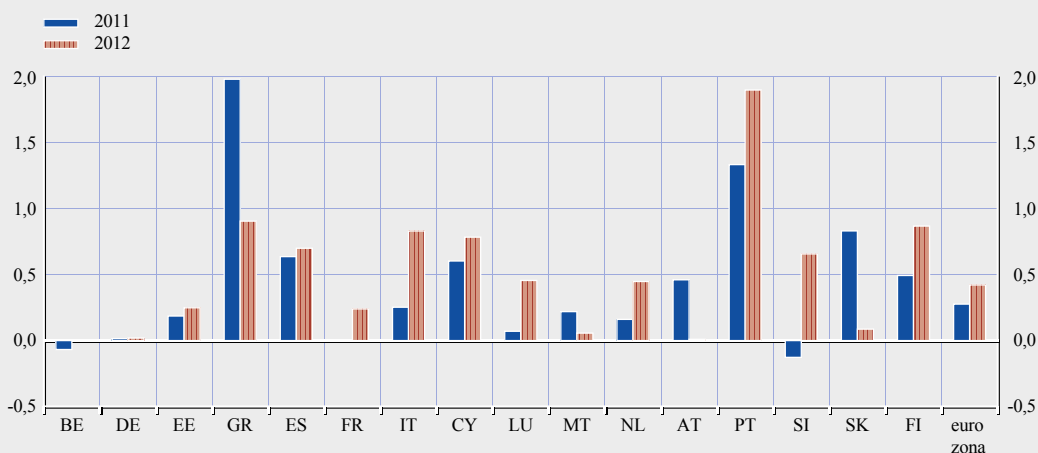
(metiniai pokyčiai, procentais; procentiniais punktais)

Šaltinis: Eurostatas.

B pav. Netiesioginių mokesčių tarifų pokyčių poveikis infliacijos lygiui 2011 ir 2012 m.

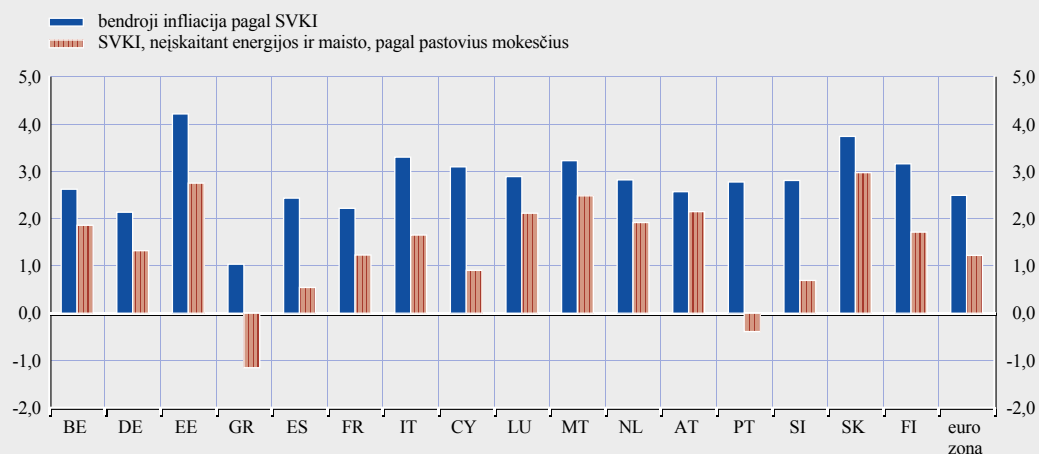
(procentiniais punktais)

Šaltiniai: Eurostatas ir ECB skaičiavimai.

C pav. Infliacija visoje euro zonoje ir atskirose euro zonos šalyse 2012 m.

(metiniai pokyčiai, procentais)

Šaltiniai: Eurostatas ir ECB skaičiavimai.

Grynoji infliacija

Netiesioginių mokesčių tarifų pokyčiai dažniausiai turi vienkartinį efektą kainų lygiui, panašų į tą, kurį daro žaliavų kainų sukrėtimai. Nesant antrinio poveikio, poveikis metiniams infliacijos tempams yra laikinas. Todėl, norint išmatuoti grynosios infliacijos pokyčius, naudinga neįtraukti ne tik nepastovių SVKI energijos ir maisto produktų sudedamųjų dalių, bet taip pat ir netiesioginių mokesčių pokyčių poveikio⁴ (žr. C pav.). Taikant šį neįtraukimo matą, 2012 m. grynoji infliacija buvo neigiama Graikijoje ir Portugalijoje, mažesnė nei 1 % Ispanijoje, Kipre ir Slovėnijoje. Italijoje bendroji infliacija buvo didesnė nei 3 %, bet grynoji infliacija sudarė 1,7 %. Grynoji infliacija visoje euro zonoje 2012 m. buvo 1,2 %, o bendroji infliacija – 2,5 %.

Išvada

Netiesioginių mokesčių pokyčiai turėjo reikšmingą infliaciją pagal SVKI euro zonoje didinantį poveikį 2012 m. Jie taip pat prisidėjo prie mažesnės infliacijos tempų euro zonos šalyse sklaidos, nei būtų kitu atveju, atsižvelgiant į tai, kad jie buvo ypač reikšmingi tose šalyse, kuriose buvo silpnesnė grynosios infliacijos dinamika dėl makroekonominio koregavimo procesų. Netiesioginių mokesčių poveikiui taip pat teko svarbus vaidmuo lemiant infliaciją 2013 m., kadangi kai kurių priemonių poveikis vis dar turi pasireikšti iki galo, taip pat kai kuriose šalyse planuojamos papildomos priemonės. Nors kiekvienos atskiros priemonės infliaciją didinantis poveikis yra tik laikinas, svarbu, kad besikartojantys infliaciją didinantys poveikiai nesukeltų antrinių poveikių didesnių infliacijos lūkesčių ir didesnių prašomų atlyginimų forma. Iš tiesų, atsižvelgiant į tai, kad ECB siekia palaikyti euro zonoje infliaciją pagal SVKI mažesnę nei 2 %, bet artimą šiam dydžiui vidutiniu laikotarpiu, tokie besikartojantys infliaciją didinantys poveikiai riboja erdvę galimam kainų didinimui, susijusiam su atlyginimų ir pelno raida, kuri turėtų būti pastovi, jei norima pasiekti šį kainų stabilumo tikslą⁵.

4 Pateikti duomenys apskaičiuoti Eurostato skelbiamo SVKI pagal pastovius mokesčius pagrindu, išskaidžius pagal pagrindines sudedamąsias dalis, taip išvengiant dvigubo mokesčių poveikio energijai ir maistui apskaičiavimo.

5 Žr. 2012 m. sausio mėn. ECB mėnesinio biuletenio interpą „Factors limiting the scope available for increases in domestic prices“.

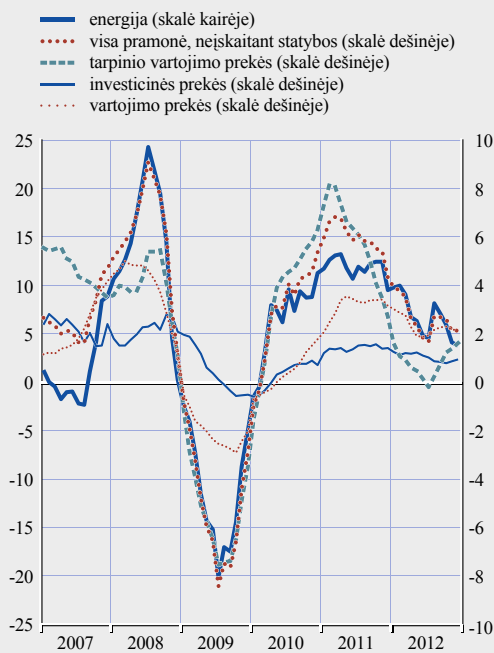
GAMINTOJŲ KAINOS MAŽĖJO IR 2012 M.

Gamintojų kainų metinis pokyčio tempas, didėjęs 2010 m. pabaigoje ir 2011 m. pirmąjį pusmetį, 2012 m. mažėjo – daugiausia dėl krintančių žaliavų kainų. Pirmąjį pusmetį toliau mažėjo spaudimas tiekimo grandinėje. Dėl didėjančių naftos kainų pakilus energijos kainoms, gamintojų kainos vasarą laikinai padidėjo, o ketvirtąjį ketvirtį vėl sumažėjo. Pavėluotas vasaros mėnesiais padidėjusių, o rudenį vėl sumažėjusių tarptautinių maisto kainų poveikis toliau reiškėsi maisto gamybos grandinėje.

Pramonės gamintojų kainos, neįskaitant statybos, euro zonoje 2012 m. vidutiniškai pakilo 2,6 % (2011 m. – 5,9 %, o 2010 m. – 2,9 %). Neįskaitant statybos ir energijos, pramonės gamintojų kainų metinis augimo tempas 2012 m. buvo 1,3 %, mažesnis negu ankstesniais metais (2011 m. buvo 3,8 %, 2010 m. – 1,6 %). Kainų spaudimo mažėjimas pradžiniuose kainodaros grandinės etapuose (tarpinio vartojimo prekių gamintojų kainos) buvo pastebimesnis negu vėlesniuose etapuose (vartojimo prekių, neįskaitant maisto, gamintojų kainos; žr. 22 pav.).

22 pav. Pramonės gamintojų kainų išskaidymas

(metiniai pokyčiai, procentais; mėnesiniai duomenys)

Šaltiniai: Eurostatas ir ECB skaičiavimai.

VIDAUS KAINŲ SPAUDIMAS IR 2012 M. BUVO NEDIDELIS

Mažėjant ūkio aktyvumui ir didėjant sąstingui darbo rinkoje, 2012 m., palyginti su 2011 m., matyti darbo užmokesčio, įskaitant atlygį vienam darbuotojui, mažėjimo ženklą. Šią raidą reikia vertinti atsižvelgiant į 2011 m. pirmąjį pusmetį buvusį didelį darbo užmokesčio spaudimą gerėjant darbo rinkos sąlygoms po paskutinio ciklinio pakilimo.

Atlygio vienam darbuotojui metinis augimo tempas 2012 m. trečiąjį ketvirtį buvo 1,8 %, t. y. gerokai mažesnis nei 2,2 % vidutinis tempas 2011 m. (žr. 2 lentelę). Kiti darbo užmokesčio rodikliai, kaip antai valandinių darbo sąnaudų didėjimas, 2012 m. truputį sumažėjo, kitaip negu buvo 2011 m., kai valandinis darbo užmokestis kilo gerokai sparčiau. Apskritai su darbo užmokesčiu nesusijusios

2 lentelė Darbo sąnaudų rodikliai

(metiniai pokyčiai, procentais, jei nenurodyta kitaip)

	2010	2011	2012	2011 IV ketv.	2012 I ketv.	2012 II ketv.	2012 III ketv.	2012 IV ketv.
Sutartas darbo užmokestis	1,7	2,0	2,1	2,0	2,0	2,2	2,2	2,2
Valandinių darbo sąnaudų indeksas	1,5	2,2	.	2,2	1,6	1,9	2,0	.
Atlygis vienam darbuotojui	1,7	2,2	.	2,2	2,0	1,6	1,8	.
<i>Palyginimui:</i>								
Darbo našumas	2,5	1,2	.	0,7	0,4	0,3	0,1	.
Vienetinės darbo sąnaudos	-0,9	1,0	.	1,6	1,6	1,3	1,7	.

Šaltiniai: Eurostatas, nacionaliniai duomenys ir ECB skaičiavimai.

sąnaudos toliau augo sparčiau nei euro zonos valandinių darbo sąnaudų sudedamoji dalis, kurią sudaro darbo užmokesčiai ir atlygiai.

Sutartas darbo užmokestis euro zonoje 2012 m. kilo šiek tiek sparčiau negu 2011 m., 2012 m. jis sudarė vidutiniškai 2,1 % (2011 m. – 2,0 %). Tai, kad faktinis darbo užmokestis, kurį rodo atlygis vienam darbuotojui, kilo lėčiau nei sutartas darbo užmokestis, rodo, kad euro zonos mastu vyko tam tikras darbo užmokesčio sąnaudų koregavimas esant neigiamam darbo užmokesčio atotrūkiui.

Kadangi nuo 2011 m. antrojo ketvirčio lėčiau augo BVP, metinis darbo našumo kilimas vienam darbuotojui per 2012 m. pirmus tris ketvirčius vidutiniškai sulėtėjo iki apie 0,3 %, 2011 m. buvo 1,2 %. Kadangi darbo našumo kilimas vienam darbuotojui euro zonoje buvo gerokai mažesnis nei atlygio vienam darbuotojui augimas, vienetinės darbo sąnaudos didėjo gerokai didesniu tempu nei ankstesniais metais. 2012 m. trečiąjį ketvirtį, palyginti su ankstesnių metų atitinkamu laikotarpiu, vienetinės darbo sąnaudos padidėjo 1,7 %, o 2011 m. – 1,0 %.

Dėl šio vienetinių darbo sąnaudų padidėjimo ir nepalankių ekonomikos sąlygų vienetinio pelno augimas 2012 m. pirmuosius tris ketvirčius mažėjo, o trečiąjį ketvirtį netgi tapo neigiamas. Nuo 2009 m. vidurio didėjo, 2011 ir 2012 m. pelno lygiai beveik nepakito. O vienetiniai mokesčiai 2012 m. didėjo truputį sparčiau nei 2011 m. Bendras metinis BVP defliatoriaus augimas vis dar buvo beveik stabilus ir sudarė 1,2 % per paskutinius dvejus metus.

GYVENAMOSIOS PASKIRTIES TURTO KAINOS MAŽĖJO

Euro zonos gyvenamosios paskirties turto kainos, neįtraukiamos apskaičiuojant SVKI, 2012 m. trečiąjį ketvirtį, palyginti su ankstesnių metų atitinkamu laikotarpiu, sumažėjo 2,6 % (žr. 23 pav.). Vyraujant įtampai kai kuriose euro zonos šalių finansų rinkose, šio rodiklio metinis augimo tempas laipsniškai mažėjo nuo 2010 m. pabaigos, kai jis sudarė 2 %, ir 2011 m. paskutinį ketvirtį tapo neigiamas. Metinis būsto kainų kilimas euro zonos šalyse reikšmingai skyrėsi ir 2012 m. Metinis būsto kainų kilimas buvo neigiamas ir toliau mažėjo daugelyje euro zonos šalių, tačiau vis dar buvo teigiamas Belgijoje, Vokietijoje, Austrijoje, Liuksemburge, Estijoje ir Suomijoje.

INFLIACIJOS LŪKESČIŲ POKYČIAI

Iš *Consensus Economics, Euro Zone Barometer* ir ECB profesionalių prognozuotojų apklausos duomenų matyti, kad apklausomis pagrįsti ilgalaikiai infliacijos lūkesčiai (po 5 m.) 2012 m. buvo artimi 2,0 %. Rinka pagrįsti rodikliai, kaip antai numatomą infliaciją kompensuojančios normos, apskaičiuotos iš obligacijų, susietų su infliacija, ir palyginamosios normos, gautos iš apsikeitimo sandorių, susietų su infliacija, taip pat visiškai atitiko Valdančiosios tarybos kainų stabilumo apibrėžtį (žr. taip pat 3 intarpą).

23 pav. Gyvenamosios paskirties turto kainų raida euro zonoje

(metiniai pokyčiai, procentais; ketvirtiniai duomenys)

Šaltinis: ECB skaičiavimai, pagrįsti nesuderintais nacionaliniais duomenimis.

Pastaba: 2012 m. duomenys – iki 2012 m. trečiojo ketvirčio.

2.4 PRODUKCIJOS, PAKLAUSOS IR DARBO RINKOS POKYČIAI

2012 M. AUGIMAS TAPO NEIGIAMAS

2009 m. labai sumažėjus gamybai, euro zonos realiojo BVP augimas dvejus metus iš eilės buvo teigiamas. Tačiau 2012 m. augimas sulėtėjo, skaičiuojama, kad BVP sumažėjo 0,5 % (žr. 3 lentelę). Kaip ir 2009 m. nuosmukio metu, 2012 m. ir vidaus paklausa, ir atsargų pokyčiai neigiamai prisidėjo prie BVP augimo. BVP augimo raidai didelę įtaką darė mažos investicijos ir privatus vartojimas, o juos savo ruožtu neigiamai veikė mažas verslo ir vartotojų pasitikėjimas, didelės naftos kainos, griežtos bankų kredito pasiūlos sąlygos ir įtampa valstybės skolos rinkose, kurią daugiausia lėmė susirūpinimas dėl valstybės finansų kai kuriose euro zonos šalyse tvarumo. Kitaip negu nuo 2009 m., grynoji prekyba teigiamai prisidėjo prie augimo 2012 m. Tokių poveikį lėmė sumažėjęs importas ir augęs, nors ir menkai, eksportas. Šie pokyčiai atitinka požiūrį, kad mažas euro zonos ūkio aktyvumas 2012 m. pirmiausia buvo susijęs su vidaus rinkomis ir tai nebuvo pasaulinis reiškinys, kaip kad buvo 2009 m.

Kalbant apie ketvirtinę raidą, pažymėtina, kad euro zonos realusis BVP, 2011 m. paskutinį ketvirtį sumažėjęs 0,3 % dėl suintensyvėjusios finansų krizės ir laikinai sumažėjusios užsienio

3 lentelė Realiojo BVP augimo sudedamosios dalys

(pokyčiai, procentais; dėl sezoninio pakoreguota, jei nenurodyta kitaip)

	Metiniai tempai ¹⁾								Ketvirtiniai tempai ²⁾				
	2010	2011	2012	2011 IV ketv.	2012 I ketv.	2012 II ketv.	2012 III ketv.	2012 IV ketv.	2011 IV ketv.	2012 I ketv.	2012 II ketv.	2012 III ketv.	2012 IV ketv.
Realusis bendrasis vidaus produktas													
<i>iš jo:</i>													
Vidaus paklausa ³⁾	2,0	1,4	-0,5	0,6	-0,1	-0,5	-0,6	-0,9	-0,3	0,0	-0,2	-0,1	-0,6
Privatus vartojimas	1,3	0,5	.	-0,7	-1,6	-2,3	-2,3	.	-0,9	-0,4	-0,6	-0,3	.
Valdžios sektoriaus vartojimas	0,9	0,1	.	-0,8	-1,1	-1,1	-1,4	.	-0,5	-0,3	-0,5	-0,1	.
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	0,7	-0,1	.	-0,4	-0,1	-0,2	-0,1	.	0,0	0,1	-0,1	-0,1	.
Atsargų pasikeitimas ^{3),4)}	-0,1	1,5	.	0,8	-2,5	-3,9	-4,2	.	-0,5	-1,4	-1,7	-0,6	.
Grynas eksportas ³⁾	0,6	0,2	.	-0,3	-0,5	-0,8	-0,6	.	-0,5	0,0	0,0	-0,1	.
Eksportas ⁵⁾	0,7	0,9	.	1,3	1,5	1,8	1,6	.	0,6	0,3	0,5	0,3	.
Importas ⁵⁾	11,2	6,3	.	3,6	2,4	3,5	3,0	.	0,0	0,5	1,6	0,9	.
Realioji bendroji pridėtinė vertė	9,6	4,2	.	0,5	-1,1	-0,6	-0,7	.	-1,4	-0,3	0,6	0,3	.
<i>iš jos:</i>													
Pramonė, neįskaitant statybos	2,1	1,6	.	0,9	0,0	-0,3	-0,5	.	-0,3	0,0	-0,1	-0,1	.
Statyba	9,1	3,4	.	0,1	-1,1	-1,4	-1,7	.	-1,6	0,1	-0,1	-0,2	.
Paslaugos	-5,4	-0,8	.	0,7	-2,8	-2,6	-2,7	.	-0,1	-1,0	-0,9	-0,8	.
<i>Palyginimui:</i>													
Išskirtinai su rinka susijusios paslaugos ⁶⁾	1,2	1,3	.	1,1	0,6	0,2	0,0	.	0,1	0,0	0,0	0,0	.
1,2	1,5	.	1,1	0,5	0,0	-0,1	.	0,0	0,0	-0,2	0,1	.	

Šaltiniai: Eurostatas ir ECB skaičiavimai.

Pastabos: metiniai duomenys apskaičiuojami pagal ne dėl sezoninio pakoreguotus duomenis. Eurostatas antrą kartą paskelbė 2012 m. ketvirčio ketvirčio nacionalinių sąskaitų duomenis (į juos įeina išlaidų suskirstymas) po galutinės duomenų šiai ataskaitai pateikimo datos.

1) Pokytis procentais, palyginti su ankstesnių metų atitinkamu laikotarpiu.

2) Pokytis procentais, palyginti su ankstesniu ketvirčiu.

3) Įtaka realiojo BVP augimui; procentiniais punktais.

4) Įskaitant vertybių įsigijimą atėmus netekimą.

5) Į importą ir eksportą įtrauktos prekės, paslaugos ir vidaus prekyba tarp euro zonos šalių. Kadangi vidaus prekyba tarp euro zonos šalių neįtraukiama į importo ir eksporto duomenis, kurie naudojami nacionalinėse sąskaitose, šie duomenys nėra visiškai palyginami su mokėjimų balanso duomenimis.

6) Apima prekybą ir remontą, viešbučius ir restoranus, transportą ir ryšius, finansinį tarpininkavimą, nekilnojamąjį turimą, nuomą ir verslo veiklą.

paklauso, 2012 m. pirmąjį ketvirtį buvo stabilus. Antrąjį ir trečiąjį ketvirčiais ekonomikos aktyvumas sumažėjo atitinkamai 0,2 ir 0,1 %, kadangi vidaus paklausa ir atsargos toliau mažėjo dėl mažo pasitikėjimo ir didelio netikrumo. Kaip rodo ketvirtojo ketvirčio Eurostato pirminis įvertis, realiojo BVP pokytis, palyginti su ankstesniu ketvirčiu, buvo –0,6 %. Dar nėra ketvirtojo ketvirčio išskaidytų duomenų, bet iš naujausios informacijos matyti, kad vidaus paklauso ir sumažėjusio eksporto poveikis buvo neigiamas.

PIRMĄ KARTĄ NUO 2009 M. MAŽĖJO VIDAUS PAKLAUSA

2012 m. privatus vartojimas buvo mažesnis nei 2011 m., kai jis padidėjo tik 0,1 %. Atrodo, kad šis sumažėjimas 2012 m. susijęs su lėčiau didėjusiomis vartojimo išlaidomis mažmeninėms prekėms ir rečiau perkamais automobiliais. Paslaugų vartojimas, atrodo, padidėjo, bet nedaug. Vartojimo raida atitiko sumažėjusias realiąsias pajamas dėl didesnės infliacijos ir mažėjančio užimtumo. Kartu, siekdami sumažinti mažesnių disponuojamųjų pajamų poveikį einamiesiems vartojimo standartams, namų ūkiai naudojo santaupas. Todėl 2012 m. jų taupymo norma sumažėjo iki žemiausio lygio per daugelį metų. Vartotojų pasitikėjimo rodiklis, pagal kurį galima pakankamai tiksliai numatyti vartojimo tendencijas, nuo 2011 m. vidurio mažėjęs, 2012 m. pirmąjį pusmetį truputį padidėjo, nors tebebuvo neigiamas. Tačiau 2012 m. antrąjį pusmetį pasitikėjimas labai sumažėjo – iki lygio, gerokai mažesnio už ilgametį vidurkį (žr. 24 pav.).

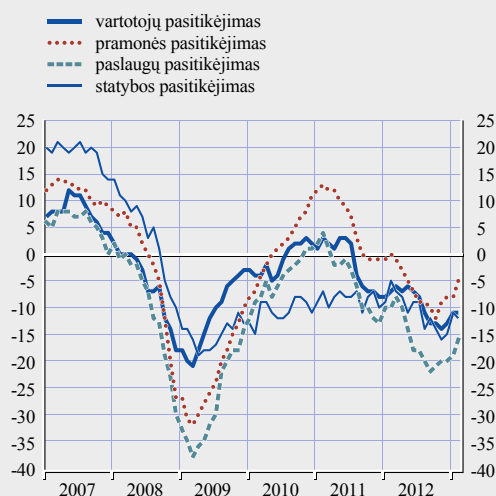
Bendrųjų investicijų į pagrindinį kapitalą augimas 2011 m. tapo teigiamas po to, kai trejus metus iš eilės mažėjo, o 2012 m. vėl tapo neigiamas. Šis mažėjimas apėmė ir statybų, ir ne statybų investicijas. Neigiama raida 2012 m. daugiausia buvo susijusi su dideliu netikrumu ir prastesnėmis nuotaikomis, taip pat dėl griežtų bankų kredito pasiūlos sąlygų kai kuriose šalyse ir visoje euro zonoje. Vis dar restruktūrizuojami balansai ir nepalankios finansinės sąlygos taip pat visus metus mažino augimo tempą. Tolesnės nemažos būsto rinkų korekcijos kai kuriose šalyse mažino investicijas į gyvenamosios paskirties turą.

Valdžios sektoriaus vartojimo metinis augimas 2012 m. tikriausiai buvo arti nulio, toliau siek tiek mažėdamas, panašiai kaip ir 2011 m. Tai lėmė tolesnės fiskalinio konsolidavimo pastangos kai kuriose euro zonos šalyse. Tokios pastangos buvo sutelktos į valstybės tarnautojų darbo užmokesčio, sudarančio beveik pusę viso valdžios sektoriaus vartojimo euro zonoje, mažinimą ir tarpinio vartojimo išlaidų mažinimą, o socialinėms reikmėms perkeltos lėšos natūra toliau didėjo ir atitiko ankstesnių metų tendencijas.

Mažėjant gamybai, prastėjant ekonomikos perspektyvoms ir reikšmingai sugriežtinus finansavimo sąlygas kai kuriose šalyse, augimą slopino ir atsargų mažinimas. Todėl atsargos neigiamai prisidėjo prie augimo 2012 m. – apie –0,6 procentinio punkto BVP (remiantis 2012 m. pirmų trijų ketvirčių duomenimis). 2010 ir 2011 m. jų poveikis buvo teigiamas ir sudarė atitinkamai 0,6 ir 0,2 procentinio punkto.

24 pav. Pasitikėjimo rodikliai

(balansas, procentais; dėl sezoninio pakoreguota)

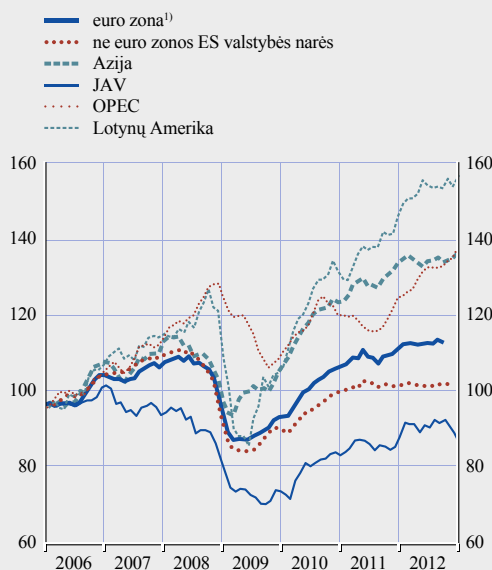
Šaltiniai: Europos Komisijos verslo ir vartotojų apklausoje.
Pastaba: duomenys apskaičiuoti kaip nuokrypis nuo vidurkio: nuo 1985 m. sausio mėn. – vartotojų, pramonės ir statybos pasitikėjimo, o nuo 1995 m. balandžio mėn. – paslaugų pasitikėjimo.

GRYNOJI PREKYBA TEBEBUVO TEIGIAMA, DAUGIAUSIA DĖL MAŽO IMPORTO

Užsienio prekyba buvo vienintelė sudedamoji dalis, kurios grynas poveikis euro zonos realiojo BVP augimui buvo teigiamas 2012 m. Nors eksportas augo nedaug, importas sumažėjo pirmą kartą nuo 2009 m. Atitinkamai grynosios prekybos poveikis euro zonos realiojo BVP augimui 2012 m. buvo vienas didžiausių kada nors užfiksuotų. Mažėjanti importą daugiausia lėmė nedidelis ūkio aktyvumas euro zonoje, kuris mažino importuojamų vartojimo, investicinių ir tarpinio vartojimo prekių paklausą. Kadangi eksporto augimą slopino mažėjanti užsienio paklausa lėtėjant pasaulio ekonomikos augimui, jo tempas buvo gerokai mažesnis nei 2011 m. buvęs tempas. Vis dėlto pagerėjęs kainų konkurencingumas vykstant perbalansavimo procesui palaikė eksporto augimą kai kuriose euro zonos šalyse (žr. 5 intarpą). Kalbant apie euro zonos prekių eksporto geografinį pasiskirstymą, pažymėtina, kad eksportas į JAV buvo gana stabilus, nors ir šiek tiek sumažėjo (žr. 25 pav.). Prekyba euro zonos viduje, atvirkščiai, gerokai sumažėjo, kaip ir eksportas į ne euro zonos ES valstybes nares ir Aziją.

25 pav. Euro zonos eksporto į kai kurias prekybos partneres apimtis

(indeksas: 2006 m. I ketv. = 100; dėl sezoninio pakoreguota; 3 mėn. slenkamieji vidurkiai)

Šaltinis: ECB.

Pastaba: paskutinis stebėjimo laikotarpis – 2012 m. gruodžio mėn., išskyrus euro zoną ir ne euro zonos ES valstybes nares, kurių paskutinis stebėjimo laikotarpis – 2012 m. lapkričio mėn.

1) Euro zona apima raidą visoje euro zonoje likusio pasaulio atžvilgiu.

5 intarpas

PERBALANSAVIMO PROCESAS EURO ZONOJE¹

Iki dabartinės krizės kai kuriose euro zonos šalyse darbo užmokesčio kilimas ir infliacijos tempai nuolat buvo didesni už euro zonos vidurkį. Ši raida bei palankios finansavimo sąlygos prisidėjo prie sumažėjusio konkurencingumo ir susidariusių išorinių bei vidinių makroekonominių disbalansų. Šiame intarpe apžvelgiamas perbalansavimo euro zonos šalyse procesas, prasidėjęs dabartinės krizės pradžioje.

Makroekonominių disbalansų susidarymas iki 2008 m.

Mažos realiosios finansavimo išlaidos kartu su per daug optimistiškomis namų ūkių, įmonių ir viešojo sektoriaus prielaidomis dėl ekonominės raidos ateityje buvo vieni iš pagrindinių veiksnių, prisidėjusių prie disbalansų. Konkrečiai jie, kartu su nuolat už našumo augimą sparčiau kylančiu darbo užmokesčiu ir už euro zonos vidurkį didesniais infliacijos tempais,

¹ Šiame intarpe nagrinėjamas perbalansavimo procesas 12 ES valstybių narių, kurios prisijungė prie euro zonos iki 2001 m., t. y. Belgijoje, Vokietijoje, Airijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Liuksemburge, Nyderlanduose, Austrijoje, Portugalijoje ir Suomijoje. Tos šalys, kurios prie euro zonos prisijungė po 2001 m., neįtrauktos, atsižvelgiant į tai, kad realiosios ir nominaliosios konvergencijos klausimams tenka svarbesnis vaidmuo aiškinant infliacijos skirtumus tose šalyse.

nulėmė reikšmingai pablogėjusį konkurencingumą². Kai kuriose šalyse kreditais finansuojamas vidaus paklausos augimas buvo netvarus ir susidarė būsto rinkos burbulai. Dėl prastėjančio konkurencingumo ir sparčiai augančio importo esant didelei vidaus paklausai kai kuriose euro zonos šalyse reikšmingai padidėjo einamosios sąskaitos deficitas. Atsižvelgiant į tai, kad didelė paklausa daugiausia buvo susijusi su privačiojo ir valstybės vartojimo bei investicijų į užsienio konkurencijai uždara sektorių (daugiausia į statybos sektorių, dėl ko kai kuriose šalyse susidarė būsto rinkos burbulas) raida, atitinkamai nedidėjo pajėgumas tvarkyti didėjančią išorės skolą. Kalbant apie fiskalinę padėtį, pasakytina, kad dėl spartaus pajamų augimo, palaikomo netvaraus vidaus paklausos bumo, vyko struktūrinis viešųjų išlaidų didinimas, netgi tose šalyse, kuriose valstybės biudžeto deficitas ir skola jau buvo santykinai dideli. Vėliau dėl krizės sumažėjusi vidaus paklausa atskleidė su tuo susijusį reikšmingą fiskalinį pažeidžiamumą, o valstybių viešųjų finansų deficitai ir skolos lygiai reikšmingai padidėjo.

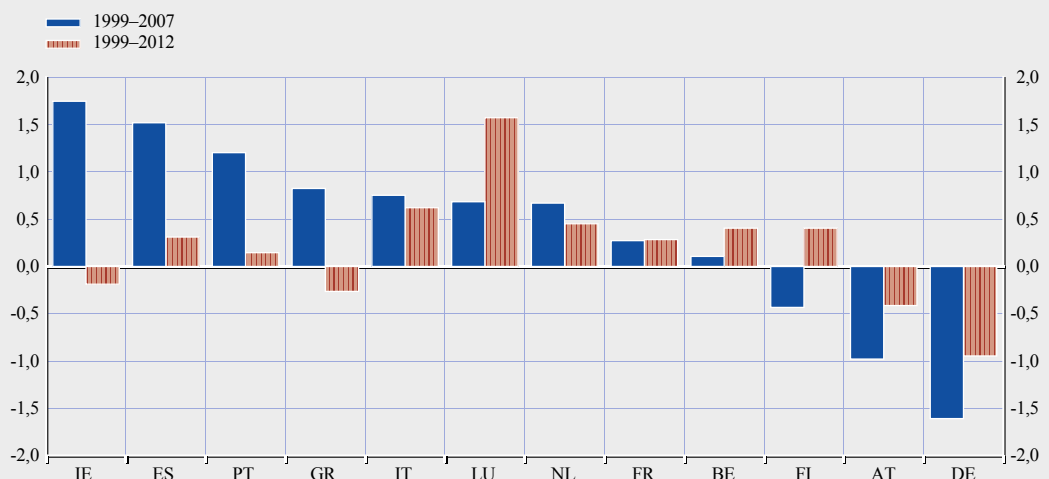
Perbalansavimo procesas nuo krizės pradžios

Perbalansavimo procesas, prasidėjęs 2008 m., apima santykinio konkurencingumo pozicijų ir vidaus bei išorės makroekonominių disbalansų koregavimą. Vidutinis vienetinių darbo sąnaudų augimas daugelyje euro zonos šalių, turinčių koregavimo poreikių, mažėjo nuo 2008 m. ir padėjo atkurti konkurencingumą (žr. A pav.). Plačiu mastu mažinant darbo jėgą, dėl didesnio

2 Pirmaisiais EPS metais gerokai didėjusios santykinės išlaidos ir kainos gali būti iš dalies priskirtos normaliam realiosios ir nominaliosios konvergencijos procesui. Tačiau, atlikus empirinius tyrimus, negauta vienareikšmių įrodymų, kad vyksta atotrūkio mažinimo procesas (Balassa–Samuelson efektų forma) prasidėjęs EPS trečiajam etapui. Ankstesnių Balassa–Samuelson efekto euro zonoje tyrimų (pvz., Hofmann B., Remsperger H. „Inflation differentials among the euro area countries: potential causes and consequences“, pranešimas konferencijoje, pristatytas 2005 m. *Allied Social Science Association (ASSA)* metinio susitikimo metu, ir Katsimi M. „Inflation divergence in the euro area: the Balassa-Samuelson effect“, *Applied Economics Letters*, 2004, Vol. 11, Issue 5, pp. 329–332) metu nenustatyta jokio reikšmingo tarpvalstybinės kainų konvergencijos poveikio nacionaliniams infliacijos tempams EPS trečiajame etape. Tam tikri Balassa–Samuelson efektai grupėje euro zonos šalių 1992–2001 m. aprašyti Wagner M. „The Balassa-Samuelson-effect in East and West. Differences and similarities“, *Economic Series*, No. 180, Institute for Advanced Studies, Vienna.

A pav. Vidutinis metinis vienetinių darbo sąnaudų pokytis, palyginti su euro zonos vidurkiu 1999–2007 m. ir 1999–2012 m.

(procentiniais punktais)

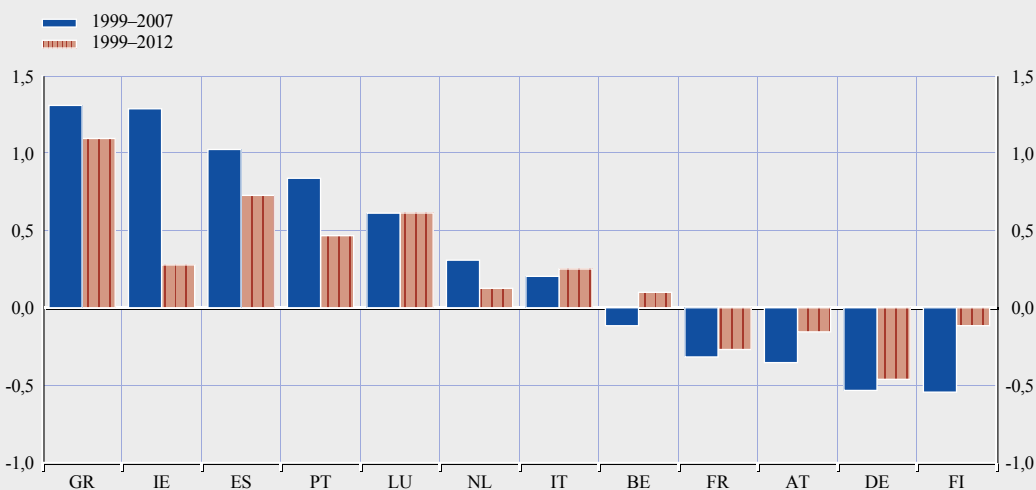

Šaltiniai: Europos Komisija ir ECB skaičiavimai.

Pastabos: duomenys apima 12 ES valstybių narių, kurios prisijungė prie euro zonos iki 2001 m. 1999–2007 m. šalys sugrupuotos mažėjimo tvarka. Graikijos duomenys apima tik 2001–2007 m. ir 2001–2012 m.

B pav. Vidutinės metinės infliacijos pagal SVKI skirtumai, palyginti su euro zonos vidurkiu 1999–2007 m. ir 1999–2012 m.

(procentiniais punktais)

Šaltiniai: Eurostatas ir ECB skaičiavimai.

Pastabos: duomenys apima 12 ES valstybių narių, kurios prisijungė prie euro zonos iki 2001 m. 1999–2007 m. šalys sugrupuotos mažėjimo tvarka. Graikijos duomenys apima tik 2001–2007 m. ir 2001–2012 m.

našumo pagerėjo sąnaudų konkurencingumas. Nors darbo užmokesčio koregavimas iš pradžių buvo gana ribotas, pastaruoju metu jis buvo didesnis, o kai kuriais atvejais jį lėmė darbo užmokesčio sumažinimas viešajame sektoriuje vykdant fiskalinę konsolidaciją. Pradėtos sparčiau įgyvendinti struktūrinės reformos giliai išsisknijusio struktūrinio nelankstumo problemoms kai kuriose šalyse spręsti, įskaitant tas šalis, kurioms taikoma ES ir TVF koreguojamoji programa. Konkrečiai – reformos darbo rinkos lankstumui didinti galėjo prisidėti prie padidėjusio santykinio konkurencingumo.

Siekiant padidinti kainų konkurencingumą, reikia, kad dėl mažesnių santykinų darbo sąnaudų atitinkamai būtų koreguojamos santykinės kainos. Tačiau santykinės kainos nebuvo koreguojamos gerėjant santykinėms darbo sąnaudoms (žr. B pav.). Tai iš dalies galėjo nulemti šalių fiskalinės konsolidacijos pastangos, kuriomis buvo didinami netiesioginiai mokesčiai ir administruojamosios kainos, taip darant kainas didinančią spaudimą. Be to, ribotas kainų koregavimas galėjo būti susijęs su kartu padidėjusiomis pelno maržomis, o tai galėjo būti nulemta įvairių veiksnių. Šis padidėjimas gali rodyti įprastą ciklinį pelno maržų atkūrimą po pradinio sumažėjimo ankstesniais metais dėl vis dar stabilios darbo užmokesčio dinamikos. Be to, didesnės bendros pelno maržos galėjo būti iš dalies nulemtos struktūrinių efektų, pavyzdžiui, dėl nepelningų įmonių uždarymo. Tačiau didėjančios pelno maržos taip pat galėjo būti susijusios su konkurencijos trūkumu kai kuriuose ekonomikos sektoriuose, leidžiančiu įmonėms uždirbti perviršinį pelną, kadangi konkurencija jų nevertė perkelti mažesnių darbo sąnaudų į galutines kainas. Šioje aplinkoje, atsižvelgiant į tai, kad reformos produktų rinkose kol kas apskritai buvo ribotos, pastangos didinti konkurenciją yra esminės užtikrinant, kad kainos koreguotųsi pagal darbo sąnaudas.

Nuo 2008 m. sumažėjusi vidaus paklausa ir kartu gerokai mažiau didėjantis ne energijos importas buvo pagrindiniai veiksniai, nulėmę gerėjančius einamosios sąskaitos balansus euro zonos šalyse, kuriose iki krizės buvo einamosios sąskaitos deficitai (žr. C pav.). Dalis iki šiol

C pav. Einamosios sąskaitos balansai

(procentais, palyginti su BVP)

Šaltiniai: Europos Komisija ir ECB skaičiavimai.

Pastabos: duomenys apima 12 ES valstybių narių, kurios prisijungė prie euro zonos iki 2001 m. Šalys pateikiamos didėjimo tvarka pagal einamosios sąskaitos balansą 2008 m.

gauto išorės balansų pagerėjimo gali būti prarasta, kai atsigaus ūkio aktyvumas šiose šalyse. Tačiau nesitikima, kad paklausa vėl bus perviršinio, iki krizės buvusio lygio, o krizės paveiktų šalių ekonomikų gamybos potencialas dėl krizės taip pat sumažėjo. Be to, kai kuriose šalyse einamosios sąskaitos balansas turėtų vis daugiau būti susijęs su gerėjančiu santykinu sąnaudų ir kainų konkurencingumu, taip pat kai kuriais atvejais su didesniu eksportuojančių įmonių skaičiumi. Didėjantis importo pakeitimas (importo pakeitimas vietine produkcija) ir augančios eksporto rinkos dalys turėtų palaikyti išorinį koregavimą³. Nepaisant pagerėjusių einamosios sąskaitos balansų, vis dar yra reikšmingas iššūkis, susijęs su atsargomis, kadangi praėjusį dešimtmetį buvę nuolatiniai deficitai nulėmė tai, kad kaupėsi gryniesi išipareigojimai kitų šalių atžvilgiu. Gryniesi tarptautinių investicijų balansas pastaraisiais metais ir toliau prastėjo daugelyje šalių, kurios turėjo einamosios sąskaitos deficitus iki krizės, nepaisant pastebimai sumažėjusių einamosios sąskaitos deficitų. Šalys privalės kurį laiką turėti einamosios sąskaitos perviršius, kad sumažėtų išorės išsiskolinimas ir būtų atgautas investuotojų pasitikėjimas.

BŪTINOS TOLESNĖS PASTANGOS TĖSTI PERBALANSAVIMO PROCESĄ

Nepaisant ligšiolinio koregavimo, atrodo, kad būtinas tolesnis perbalansavimas, kad būtų atkurtos konkurencingumo pozicijos ir tinkamai pakoreguoti likę disbalansai, kaip rodo vis dar esantys sąnaudų skirtumai ir einamosios sąskaitos deficitai (žr. A ir C pav.). Šiam procesui tęsti šalys turės imtis tolesnių daugybės plačiai taikytinų priemonių ir kainų, ir ne kainų konkurencingumui didinti. Priemonės, kurių reikia imtis, ir šių priemonių skubumas įvairiose šalyse skiriasi. Reikšmingas tikras vienetinių darbo sąnaudų ir pelno maržų (kai konkurencijos trūkumas yra akivaizdus) sumažinimas ypač skubiai reikalingas šalyse, kur dideli nedarbo lygiai gali tapti struktūriniu nedarbu ir kur maža konkurencija.

³ Tačiau vidutiniu laikotarpiu importo pakeitimas galėtų potencialiai turėti neigiamą poveikį našumui ir eksporto augimui dėl ribotai naudojamų geresnių, įvairesnių ir pigesnių žaliavų.

Kai kurios politikos sritys yra ypač svarbios vis dar vykdomam perbalansavimo procesui palaikyti. Jos susijusios su reformomis, didinančiomis darbo rinkų lankstumą ir konkurenciją produktų rinkose, kad būtinas kainų konkurencingumo koregavimas būtų paprastesnis. Kalbant apie darbo rinką, pažymėtina, kad reikia didinti darbo užmokesčio nustatymo proceso lankstumą kai kuriose euro zonos šalyse, pavyzdžiui, priimant lankstesnius darbuotojų apsaugos įstatymus, atsisakant darbo užmokesčio indeksavimo schemų, mažinant minimalų darbo užmokestį ir leidžiant dėl darbo užmokesčio derėtis įmonės lygiu. Be to, nuolat keliamas našumas padeda lengviau koreguoti konkurencingumą, kadangi mažėja vienetinės darbo sąnaudos ir didėja potenciali gamybos apimtis. Tačiau našumui didinti (procesų ir produktų inovacijomis, darbo jėgos įgūdžiais ar verslo aplinkos veiksniais) paprastai būtinos struktūrinės reformos – tokios kaip draudimų užsiimti tam tikra profesine veikla panaikinimas ir darbo jėgos judėjimo liberalizavimas, išlaidų perorientavimas į švietimą ir mokslinius tyrimus bei plėtrą, taip pat pagrindinių sistemos sąlygų reformos, kaip antai teisinės ir reguliavimo sistemos pakeitimai, skirti jų palankumui verslui didinti. Joms įgyvendinti gali prireikti nemažai laiko, kol bus gauta rezultatų. Be to, didelės pelno maržos ypač vyrauja į vidaus rinką orientuotuose sektoriuose, daugiausia paslaugų. Todėl struktūrinių reformų priemonėmis galima išspręsti šias problemas pašalinant kliūtis konkurencijai (tarptautinei), ypač apsaugotų profesijų, pavyzdžiui, mažinant patekimo į rinką kliūtis naujoms įmonėms ir apskritai mažinant perteklinį biurokratizmą. Tai savo ruožtu padės mažinti vyraujančią kainų mažinimo nelankstumą ir leis šalims pasinaudoti koregavimo privalumais.

Kalbant apie fiskalinę politiką, pažymėtina, kad reikia spręsti problemas, susijusias su viešojo sektoriaus disbalansu ir fiskaliniu tvarumu. Viešųjų finansų tvarumo atkūrimas mažinant skolos santykį yra prioritetas darbas. Šiuo atžvilgiu tikslūs ir patikimi vidutinio laikotarpio konsolidavimo planai yra esminis dalykas atkuriant finansų rinkos pasitikėjimą ir mažinant skolos tvarkymo išlaidas.

Kainų ir išlaidų konkurencingumo euro zonos šalyse perbalansavimas reiškia, kad darbo užmokesčio ir kainų kilimas šalyse, kuriose jis anksčiau buvo perviršinis, pereinamuoju laikotarpiu turės būti gerokai mažesnis už euro zonos vidurkį. Kartu tikėtina, kad kelios euro zonos šalys, kurios padidino savo konkurencingumą iki krizės, plėtosis greičiau, laikinai ir darbo užmokestis bei kainos jose kils sparčiau už euro zonos vidurkį. Tačiau konkurencingesnėse šalyse reikia išvengti per daug keliamo darbo užmokesčio ir sparčiai kylančių kainų taip pat ir pereinamuoju laikotarpiu, kadangi jos kenktų realiam augimui ir lemtų didesnę nedarbą.

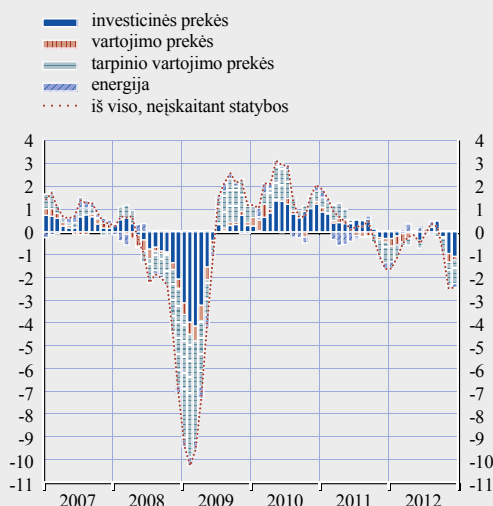
EKONOMIKOS AUGIMO LĖTĖJIMĄ LĖMĖ DAUGELIS SEKTORIŲ

2012 m. ekonomikos augimo lėtėjimą lėmė įvairūs sektoriai. Pramonėje (išskyrus statybą) pridėtinė vertė per metus sumažėjo, per pirmus tris ketvirčius vidutiniškai – 1,4 % (2011 m. ji padidėjo 3,4 %). Tais metais augimo dinamika mažėjo ir atitiko lėtėjančią BVP augimą. Šią tendenciją patvirtino pramonės (neįskaitant statybos) gamyba, kuri 2012 m. gruodžio mėn. buvo 2,3 % mažesnė nei prieš metus. Iš pramonės (neįskaitant statybos) gamybos sudedamųjų dalių tarpinio vartojimo prekės 2012 m. sumažėjo labiausiai (žr. 26 pav.).

Statybos produkcija, ilgą laiką buvusi maža, 2012 m. toliau mažėjo. 2011 m. sumažėjusi 0,8 %, per 2012 m. pirmus tris ketvirčius, palyginti su ankstesnių metų atitinkamu laikotarpiu, pridėtinė vertė statyboje sumažėjo vidutiniškai 3,5 % (remiantis ne dėl sezoniško pakoreguotais duomenimis). Tuo pačiu laikotarpiu paslaugų pridėtinės vertės vidutinis metinis augimas buvo nedidelis ir sudarė 0,2 %, t. y. buvo mažesnis nei 2011 m., kai jis padidėjo 1,3 %.

26 pav. Pramonės produkcijos augimas ir kaitos veiksniai

(augimo tempas ir kaitos veiksniai, procentiniais punktais; mėnesiniai duomenys; dėl sezoniskumo pakoreguota)

Šaltiniai: Eurostatas ir ECB skaičiavimai.
Pastaba: pateikiami duomenys apskaičiuojami kaip 3 mėn. slenkamieji vidurkiai pagal atitinkamą vidurkį prieš tris mėnesius.

27 pav. Darbo rinkos raida

(augimo tempas, palyginti su ankstesniu ketvirčiu; procentais, palyginti su darbo jėga; dėl sezoniskumo pakoreguota)

Šaltinis: Eurostatas.

PADETIS DARBO RINKOSE TOLIAU PRASTĖJO

Užimtumas pagal darbuotojų skaičių, kuris pradėjo mažėti 2011 m. antrąjį pusmetį, toliau mažėjo 2012 m. (žr. 27 pav.). Todėl 2012 m. trečiąjį ketvirtį euro zonos užimtumas buvo apie 0,7 % mažesnis nei prieš metus. Apklausų duomenys rodo, kad 2012 m. ketvirtąjį ketvirtį toliau mažėjo darbo vietų skaičius. Apskritai tikėtina, kad 2012 m. užimtumas sumažėjo apie 0,7 % (2011 m. jis padidėjo 0,3 %). Kalbant apie sektorius, pasakytina, kad darbo vietų skaičius mažėjo visuose pagrindiniuose sektoriuose. 2012 m. užimtumas pagal bendrą dirbtų valandų skaičių sumažėjo labiau nei užimtumas pagal darbuotojų skaičių. Kadangi augimas ir vėl buvo nedidelis, daugelis įmonių nusprendė mažinti savo darbo sąnaudas, mažindamos darbo valandų, o ne darbuotojų skaičių, kad išvengtų koregavimo išlaidų, susijusių su atleidžiamais darbuotojais.

Kadangi darbo rinkos raida turi tendenciją atsilikti nuo bendros ciklinės raidos, užimtumo augimas sumažėjo mažiau nei gamybos augimas. Tai reiškia, kad metinis našumo augimas vienam asmeniui sumažėjo nuo 0,7 % (2011 m. paskutinį ketvirtį) iki 0,1 % (2012 m. trečiąjį ketvirtį). Vidutinis metinis augimo tempas per pirmus tris ketvirčius buvo 0,3 %, o ankstesniais metais – 1,2 %. Našumo augimas sumažėjo daugelyje sektorių, labiausiai – pramonės (neįskaitant statybos) sektoriuje. Kadangi darbo valandų skaičius sumažėjo daugiau nei darbo vietų skaičius, bendro našumo, matuojamo darbo valandomis, metinis augimas per 2012 m. pirmus tris mėnesius vidutiniškai buvo truputį didesnis kaip 1 %, t. y. šiek tiek mažesnis nei 2011 m.

Sumažėjęs 2011 m. pirmąjį pusmetį, nedarbo lygis toliau didėjo 2012 m. ir pasiekė lygius, kurių nebuvo nuo euro zonos eilutės skaičiavimo pradžios 1995 m. (žr. 27 pav.). 2012 m. gruodžio mėn. nedarbo lygis sudarė 11,8 % ir buvo 2 procentiniais punktais didesnis už savo žemiausią kryčio tašką 2011 m. balandžio mėn. Tačiau nedarbo lygio metinis pokytis ėmė mažėti nuo 2012 m. vidurio. Apskritai 2012 m. vidutinis nedarbo lygis sudarė 11,4 %, o 2011 m. – 10,2 %.

2.5 FISKALINĖ RAIDA

Tikimasi, kad euro zonos valdžios sektoriaus deficitai 2012 m. reikšmingai mažės antrus metus iš eilės dėl didelių konsolidavimo pastangų daugelyje šalių. Dabartinė krizė patvirtina, kad patikimų valstybės finansų užtikrinimas ar patikimų konsolidavimo strategijų skolos tvarumui atkurti, kai jam gresia pavojus, sukūrimas yra būtina visos makroekonomikos ir finansinio stabilumo bei sklandaus pinigų sąjungos funkcionavimo sąlyga. Euro zonos šalys, įskaitant labiausiai paveiktas krizės, ryžtingai reagavo į tebesitęsiančią valstybės skolos krizę ir neigiamą persidavimo poveikį, įgyvendindamos fiskalinio konsolidavimo, struktūrinių reformų priemones ir sustiprindamos savo biudžeto sudarymo mechanizmus. ES fiskalinio valdymo sistema dar labiau sustiprino patvirtintas fiskalines susitarimas (žr. 4 skyriaus 1 skirsnį).

FISKALINIS KONSOLIDAVIMAS 2012 M.

Nepaisant ekonomikos „priešinių vėjų“, kaip rodo Europos Komisijos 2013 m. žiemos ekonominės prognozės, bendrasis euro zonos valdžios sektoriaus deficitai 2012 m. sumažėjo nuo 4,2 % BVP (2011 m.) iki 3,5 % BVP (2012 m.) (žr. 4 lentelę). Biudžeto deficito mažėjimą skatino didesnės valdžios pajamos, skaičiuojamos procentais, palyginti su BVP, susijusios su didesniais pajamų ir turto mokesčiais ir, šiek tiek mažiau – su didesniais netiesioginiais mokesčiais, nors išlaidų santykis truputį padidėjo. Visos valdžios pajamos padidėjo nuo 45,4 % BVP (2011 m.) iki 46,3 % BVP (2012 m.), o visų valdžios pajamų ir išlaidų santykis – nuo 49,5 % BVP (2011 m.) iki 49,8 % BVP (2012 m.).

Pagal Europos Komisijos 2013 m. žiemos prognozes euro zonos vidutinis valdžios sektoriaus bendrosios skolos ir BVP santykis toliau didėjo – nuo 88,1 % (2011 m.) iki 93,1 % (2012 m.) – dėl

4 lentelė Euro zonos ir euro zonos šalių fiskalinės pozicijos

(procentais, palyginti su BVP)

	Valdžios sektoriaus perteklius (+) / deficitai (-)				Valdžios sektoriaus bendroji skola			
	Europos Komisijos prognozė			Stabilumo programa 2012	Europos Komisijos prognozė			Stabilumo programa 2012
	2010	2011	2012		2010	2011	2012	
Belgija	-3,8	-3,7	-3,0	-2,8	95,5	97,8	99,8	99,4
Vokietija	-4,1	-0,8	0,1	-1,0	82,5	80,5	81,6	82,0
Estija	0,2	1,1	-0,5	-2,6	6,7	6,1	10,5	8,8
Airija	-30,9	-13,4	-7,7	-8,3	92,2	106,4	117,2	117,5
Graikija ¹⁾	-10,7	-9,4	-6,6	-6,6	148,3	170,6	161,6	-
Ispanija ¹⁾	-9,7	-9,4	-10,2	-6,3	61,5	69,3	88,4	-
Prancūzija	-7,1	-5,2	-4,6	-4,4	82,3	86,0	90,3	89,0
Italija	-4,5	-3,9	-2,9	-1,7	119,2	120,7	127,1	123,4
Kipras	-5,3	-6,3	-5,5	-2,6	61,3	71,1	86,5	-
Liuksemburgas	-0,8	-0,3	-1,5	-1,5	19,2	18,3	20,5	20,9
Malta	-3,6	-2,7	-2,6	-2,2	67,4	70,4	73,1	70,3
Nyderlandai	-5,1	-4,5	-4,1	-4,2	63,1	65,5	70,8	70,2
Austrija	-4,5	-2,5	-3,0	-3,0	72,0	72,4	74,3	74,7
Portugalija ¹⁾	-9,8	-4,4	-5,0	-5,0	93,5	108,0	120,6	-
Slovėnija	-5,7	-6,4	-4,4	-3,5	38,6	46,9	53,7	51,9
Slovakija	-7,7	-4,9	-4,8	-4,6	41,0	43,3	52,4	50,2
Suomija	-2,5	-0,8	-1,7	-1,1	48,6	49,0	53,4	50,7
Euro zona	-6,2	-4,2	-3,5	-3,2	85,6	88,1	93,1	-

Šaltiniai: Europos Komisijos 2013 m. žiemos ekonominės prognozės, 2012 m. balandžio mėn. atnaujintos stabilumo programos ir ECB skaičiavimai.

Pastabos: duomenys pagrįsti ESS95 apibrėžimais.

1) Graikijos, Ispanijos ir Portugalijos pateikiami duomenys, susiję ne su stabilumo programų tikslais, o su antrosios koregavimo programos peržiūra (Graikijos) ir patikslintais perviršinio deficito procedūros tikslais (Ispanijos ir Portugalijos).

didelio „sniego gniūžtės“ efekto, kuris sudarė 2,5 % BVP (jis parodo palūkanų išlaidų, realiojo BVP augimo ir infliacijos poveikį skolos santykiui), bei atsargų ir srautų koregavimo, kuris sudarė 2,2 % BVP, o pirminio biudžeto balansas, kuris sudarė –0,4 % BVP, tik truputį prisidėjo prie skolos mažėjimo. 2012 m. pabaigoje dvylikoje iš septyniolikos euro zonos šalių skolos santykiai buvo didesni nei 60 % BVP pamatinė vertė.

Kaip parodyta 4 lentelėje, Europos Komisijos 2013 m. žiemos fiskalinėse prognozėse daugumai šalių 2012 m. deficito ir skolos rodikliai pateikiami didesni nei įverčiai, nurodyti 2012 m. balandžio mėn. stabilumo programose, peržiūrėtuose perviršinio deficito tiksluose (Ispanijai ir Portugalijai) ar antrosios koregavimo programos peržiūrėtuose tiksluose (Graikijai). Kai kuriose šalyse deficitas buvo reikšmingai didesnis, nei tikėtasi. Tai buvo ypač būdinga Ispanijai, Italijai, Kiprui ir Slovėnijai. Šiek tiek mažiau tikslų neatitiko Belgija, Prancūzija, Malta, Slovakija ir Suomija. Kalbant apie šalis, kurias apima ES ir TVF finansinės paramos programos, pabrėžtina, kad fiskalinis deficitas Airijoje ir Graikijoje pastebimai sumažėjo, palyginti su 2011 m., o Portugalijoje deficitas truputį padidėjo. Tai iš dalies lėmė baigęs galioti laikinas sandoris. Toliau pateiktoje naujausios biudžeto raidos trumpoje apžvalgoje apsiribojama šalimis, įtrauktomis į ES ir TVF finansinės paramos programą.

Į ES IR TVF PROGRAMĄ ĮTRAUKTŲ ŠALIŲ RAIDA

GRAIKIJA

Nuo 2010 m. gegužės mėn., kai buvo pradėta įgyvendinti pirmoji ekonomikos koregavimo programa, Graikijoje pasiekta didelė fiskalinė konsolidacija. Tačiau, kad valstybės skola taptų tvari, dar reikia daug ką padaryti.

Atsižvelgiant į prastėjančias valdžios sektoriaus skolos tvarumo perspektyvas, atsirado būtinybė keisti pradinį programos projektą, todėl valdžios įstaigos 2012 m. kovo mėn. susitarė dėl antrosios programos. Į šią programą savanoriško obligacijų apskaitimo būdu buvo taip pat įtrauktas privatusis sektorius, todėl gerokai sumažėjo Graikijos skolos našta. Tačiau vėliau tais metais politika daugelyje sričių buvo įgyvendinama gerokai vėluojant, o makroekonomikos sąlygos gerokai suprastėjo padidėjus politiniam netikrumui, kai vyko dveji rinkimai. Reikšmingų abejonių kilo dėl Graikijos Vyriausybės sugebėjimo ir noro įgyvendinti fiskalines ir struktūrines reformas, reikalingas skolos tvarumui ir konkurencingumui atkurti. Po antrųjų rinkimų 2012 m. birželio mėn. naujoji Graikijos Vyriausybė įsipareigojo toliau vykdyti programą.

Fiskalinis konsolidavimas pagal antrąją programą buvo peržiūrėtas 2012 m. gruodžio mėn., įvertinant blogesnes, nei tikėtasi, makroekonomikos sąlygas. Todėl 2012 m. pirminio balanso tikslas buvo patikslintas nuo –1,0 iki –1,5 % BVP, o tikslas pasiekti 4,5 % BVP pirminį perviršį iš 2014 m. nukeltas į 2016 m. Perviršinio deficito koregavimo terminas taip pat nukeltas iš 2014 į 2016 m. Siekdamas užpildyti šią konsolidavimo spragą, kuri 2013–2014 m. buvo įvertinta maždaug 13,5 mlrd. eurų (7,3 % BVP), valdžios institucijos apibrėžė daugiausia išlaidomis pagrįstą konsolidavimo paketą, kaip 2013–2016 m. vidutinio laikotarpio fiskalinės strategijos dalį.

Kalbant apie skolos ir BVP santykį, pasakytina, kad tikslas iki 2020 m. pasiekti 120 % santykį, nustatytas tuo metu, kai buvo tvirtinama antroji programa, tapo nepasiekiamas. Siekdama sumažinti skolą ir palengvinti programos finansavimą, Euro grupė 2012 m. lapkričio 26–27 d. sutarė dėl kelių priemonių skolai mažinti, įskaitant skolos išperkamojo pirkimo galimybę. Atsižvelgiant į priemonių skolai mažinti poveikį, įskaitant 2012 m. gruodžio mėn. sėkmingai įvykdytą skolos išperkamojo pirkimą, ir darant prielaidą, kad programa bus griežtai įgyvendinama, tikimasi, kad skolos santykis 2020 m. pasieks 124 % BVP, o iki 2022 m. sumažės iki gerokai mažiau nei 110 %.

AIRIJA

Airijoje, kur visi ankstesni deficito tikslai buvo įvykdyti, 2012 m. ES ir TVF koregavimo programa buvo toliau sėkmingai įgyvendinama. Tikimasi, kad 2012 m. valdžios sektoriaus deficitas bus mažesnis už stabilumo programoje ir koregavimo programoje numatytus tikslus.

2012 m. lapkričio mėn. paskelbtas atnaujintas 2013–2015 m. vidutinio laikotarpio fiskalinis pareiškimas. Šiame pareiškime Vyriausybė įsipareigojo toliau vykdyti fiskalinį konsolidavimą pasibaigus programai, kad perviršinis deficitas būtų panaikintas laiku – iki 2015 m. Pareiškime numatoma, kad koregavimo struktūra nebus keičiama ir vieną trečdalį likusio koregavimo sudarys pajamų, o kitą dalį – išlaidų koregavimas. Pagal pajamų priemones numatoma, kad bus įvestas pagal vertę nustatomas nekilnojamojo turto mokestis ir išplėsta gyventojų pajamų mokesčių ir socialinio draudimo įmokų bazė. Daug išlaidų bus sutaupyta socialinės paramos bei viešojo sektoriaus darbo užmokesčio ir pensijų srityje.

Kalbant apie ateitį, pažymėtina, kad Airijos Vyriausybė tebėra pasiryžusi vykdyti pagal programą sutartas reformas ir yra pasirengusi, jei prireiks, imtis papildomų priemonių. Struktūrinio koregavimo priemonių sudėtis turi būti peržiūrima kuo rečiau, kad būtų išvengta netikrumo. Nuolatinis fiskalinių tikslų laikymasis pasiųstų stiprų signalą rinkoms ir padidintų galimybes 2013 m. atgauti visą prieigą prie rinkos finansavimo po sėkmingo pirminio pasinaudojimo rinka 2012 m. vasarą.

PORTUGALIJA

Portugalijoje koregavimo programa vykdoma maždaug taip, kaip buvo numatyta. Nors išlaidų (išskyrus nedarbo išmokas) rodikliai 2012 m. buvo geresni, nei numatyta biudžete, pajamos atsilikio nuo pradinių biudžeto planų, daugiausia dėl prastesnių, nei tikėtasi, makroekonominių sąlygų.

Fiskalinis konsolidavimas pagal programą buvo pakoreguotas, atsižvelgiant į vidinį ekonomikos perbalansavimą, kartu užtikrinant, kad skolos ir BVP santykis vidutiniu laikotarpiu mažėtų. 2012 m. deficito tikslai buvo pakoreguoti nuo 4,5 iki 5 % BVP.

Reikšmingos papildomos konsolidavimo pastangos reikalingos fiskalinei padėčiai pagerinti. 2013 m. į biudžetą įtrauktos konsolidavimo priemonės, kurių suma sudaro 3 % BVP. Didžiąją konsolidavimo dalį sudarys pajamų konsolidavimas, reikšmingai didinant gyventojų pajamų mokesčių tarifus. Kalbant apie išlaidas, pabrėžtina, kad plačiai taikomas naujas konsolidavimo priemonės beveik visiškai atsvėrė kasmetinės papildomos pensijų ir algų išmokos pensininkams ir valstybės tarnautojams, atkurtos po Konstitucinio teismo sprendimo.

Kalbant apie ateitį, pažymėtina, kad tolesni politiniai įsipareigojimai vykdyti programą ir sutartų fiskalinių tikslų įgyvendinimas bus esminiai dalykai, reikalingi reformų tempui palaikyti ir prieigai prie finansinių rinkų 2013 m. atgauti, kaip planuota.

DĖL CIKLIŠKUMO PAKOREGUOTI RODIKLIAI

Kaip parodyta 5 lentelėje, visi trys fiskaliniai rodikliai, pakoreguoti pagal ekonomikos ciklą (pagal ciklą pakoreguotas balansas, dėl cikliškumo pakoreguotas pirminis balansas ir struktūrinis balansas), patvirtina reikšmingas euro zonos suvestinio rodiklio konsolidavimo pastangas 2012 m. Dėl cikliškumo pakoreguotas balansas ir dėl cikliškumo pakoreguotas pirminis balansas, į kurių neįtrauktas palūkanų mokėjimų poveikis, pagerėjo atitinkamai 1,2 ir 1,3 procentinio punkto BVP. Euro zonos struktūrinis balansas (į kurių neįtrauktos vienkartinės ir laikinosios priemonės) pagerėjo 1,4 procentinio punkto BVP. Šiuos skaičius reikia vertinti atsargiai, nes ciklinio poveikio biudžeto balansui vertinimams realiuoju laiku būdingas tam tikras netikrumas, ypač ekonomikose, kuriose vyksta reikšmingas perbalansavimas.

5 lentelė Euro zonos ir euro zonos šalių dėl cikliško pakoreguoto balanso, dėl cikliško pakoreguoto pirminio balanso ir struktūrinio balanso pokyčiai

(palyginti su BVP, procentiniais punktais)

	Dėl cikliško pakoreguoto biudžeto balanso pokytis			Dėl cikliško pakoreguoto pirminio biudžeto balanso pokytis			Struktūrinio biudžeto balanso pokytis		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Belgija	1,2	-0,4	1,3	0,9	-0,4	1,4	0,5	-0,2	0,7
Vokietija	-2,8	2,4	1,4	-2,9	2,4	1,3	-1,5	1,3	1,4
Estija	1,1	-0,9	-1,8	1,1	-0,9	-1,8	-0,1	0,5	0,8
Airija	-16,8	16,7	5,0	-15,6	16,9	5,5	0,7	1,4	0,3
Graikija	6,7	3,4	4,2	7,3	4,7	2,2	6,7	3,3	4,2
Ispanija	1,8	-0,1	-0,5	1,9	0,4	0,0	1,1	0,1	1,5
Prancūzija	0,1	1,6	1,2	0,1	1,8	1,1	0,3	1,3	1,2
Italija	0,0	0,4	1,7	-0,1	0,8	2,3	0,4	0,0	2,3
Kipras	0,8	-1,0	1,5	0,5	-0,8	2,8	0,8	-0,7	0,5
Liuksemburgas	-1,1	0,3	-0,9	-1,1	0,4	-0,8	-1,1	0,2	-0,8
Malta	-0,1	0,8	0,3	-0,2	0,9	0,4	-0,5	1,2	0,0
Nyderlandai	0,0	0,5	1,1	-0,2	0,5	1,1	0,1	0,4	1,1
Austrija	-1,0	1,2	-0,3	-1,1	1,1	-0,2	-0,6	1,0	-0,1
Portugalija	-0,5	5,9	0,2	-0,5	7,0	0,4	-0,1	2,2	2,2
Slovėnija	-0,2	-1,1	2,4	0,0	-0,9	2,9	-0,3	-0,1	1,4
Slovakija	-0,4	2,5	0,3	-0,5	2,8	0,4	0,0	2,0	0,5
Suomija	-1,4	0,7	-0,5	-1,5	0,7	-0,5	-1,4	0,7	-0,6
Euro zona	-0,6	1,6	1,2	-0,6	1,8	1,3	0,1	0,9	1,4

Šaltinis: Europos Komisijos 2013 m. žiemos ekonominės prognozės.

Pastabos: teigiami skaičiai rodo fiskalinės būklės pagerėjimą, o neigiami – fiskalinės būklės pablogėjimą. Dėl cikliško pakoreguoto balanso ir dėl cikliško pakoreguoto pirminio balanso pokyčiai, įskaitant vienkartines ir laikinas priemones, apimančias paramos finansų sektoriui priemones.

PERVIRŠINIO DEFICITO PROCEDŪROS

Pagal Europos Komisijos 2013 m. žiemos ekonomines prognozes numatoma, kad 2012 m. visose euro zonos šalyse, išskyrus Vokietiją, Estiją, Italiją, Liuksemburgą, Maltą ir Suomiją, deficitas bus didesnis arba lygus 3 % BVP pamatinei vertei. Iki 2012 m. pabaigos dvylikai euro zonos valstybių buvo taikoma perviršinio deficito procedūra, o terminai deficito santykiams sumažinti žemiau pamatinės vertės buvo nustatyti nuo 2012 m. Belgijai, Italijai ir Kiprui, o nuo 2016 m. Graikijai (žr. 6 lentelę). ES Taryba 2012 m. birželio mėn. atšaukė perviršinio deficito procedūrą Vokietijai, o 2012 m. gruodžio mėn. – Maltai, kadangi galutiniai duomenys parodė, kad 2011 m. deficitai

6 lentelė Perviršinio deficito procedūros euro zonos šalyse

(procentais, palyginti su BVP)

	2012 m. biudžeto balansas	Pradžia	Terminas	Rekomenduojamas vidutinis struktūrinis koregavimas per metus
Belgija	-3,0	2010	2012	¾
Airija	-7,7	2010	2015	2
Graikija	-6,6	2010	2016	-
Ispanija	-10,2	2010	2014	2½
Prancūzija	-4,6	2010	2013	1
Italija	-2,9	2010	2012	½
Kipras	-5,5	2010	2012	1½
Nyderlandai	-4,1	2011	2013	¾
Austrija	-3,0	2011	2013	¾
Portugalija	-5,0	2010	2014	1¾
Slovėnija	-4,4	2010	2013	¾
Slovakija	-4,8	2010	2013	1

Šaltinis: Europos Komisijos 2013 m. žiemos ekonominės prognozės.

neviršijo 3 % BVP pamatinės vertės, o Komisijos prognozėse 2012 m. numatyti mažesni nei 3 % BVP deficitai abiejose šalyse.

TIKIMASI, KAD IR 2013 M. BUS VYKDOMAS FISKALINIS KONSOLIDAVIMAS

Tikimasi, kad 2013 m. euro zonos fiskalinė padėtis toliau gerės. Pagal Europos Komisijos 2013 m. žiemos ekonomines prognozes, euro zonos valdžios sektoriaus deficito santykis sumažės 0,7 procentinio punkto – iki 2,8 % BVP (žr. 28 pav.). Prognozuojama, kad euro zonos pajamų santykis padidės 0,5 procentinio punkto BVP, o išlaidų santykis sumažės 0,3 procentinio punkto BVP. Euro zonos valdžios sektoriaus skolos santykis turėtų toliau didėti 2,0 procentinio punkto – iki 95,1 % BVP, penkiose šalyse (Belgijoje, Airijoje, Graikijoje, Italijoje ir Portugalijoje) skolos santykis turėtų būti didesnis kaip 100 % BVP.

FISKALINIS KONSOLIDAVIMAS VYKDOMAS TOLIAU

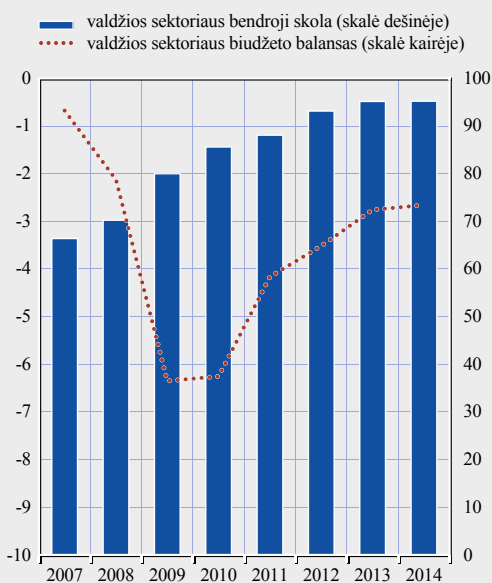
Nepaisant iki šiol pasiektos pažangos, būtina toliau dėti pastangas siekiant atkurti ilgalaikį skolos tvarumą euro zonoje. Nors ekonomikos augimas dėl fiskalinio konsolidavimo gali laikinai sulėtėti, dėl gerai suplanuoto fiskalinio koregavimo struktūriniai balansai nuolat gerėja ir turi teigiamą poveikį skolos ir BVP santykių raidai⁵. Augimo problemas reikia spręsti spartinant struktūrines ir finansų sektoriaus reformas.

Jeigu jos nebūtų sprendžiamos, dideli skolos lygiai ir nuolatiniai deficitai galėtų pakenkti ekonomikos augimo perspektyvoms. Nors buvo prognozuota, kad euro zonos valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykio didėjimo tempas 2012 m. sumažės, tačiau valdžios sektoriaus skolos santykis 2013 m. daugelyje šalių vis dar didėja. Iš empirinių duomenų matyti, kad nuolat dideli valdžios sektoriaus skolos santykiai (apie 90 % BVP ir didesni) daro poveikį ekonomikos augimui. Be to, kad tiesiogiai išstumiamos privačios investicijos, šie santykiai reiškia didesnes valstybės skolos rizikos premijas, dėl kurių savo ruožtu didėja realiosios palūkanų normos, o tai turi neigiamą poveikį investicijoms ir kitoms ekonomikos sritims, kurios jautrios palūkanų normų pokyčiams.

Fiskaliniu konsolidavimu galima ekonomikos augimą palaikyti trumpuoju laikotarpiu, skatinant finansų rinkos pasitikėjimą. Jis turi būti vykdomas lygiagrečiai su struktūrinėmis ir finansų sektoriaus reformomis. Darbo, produktų ir paslaugų rinkų lankstumo didinimas labai padidintų euro zonos ekonomikų atsparumą. Fiskalinė politika taip pat gali prisidėti prie konkurencijos didinimo ir augimo vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu. Tam reikia riboti išlaidas ir užtikrinti didesnių jų efektyvumą, ypač švietimo, sveikatos, viešojo administravimo ir infrastruktūros srityse, taip pat sukurti augimui palankesnes mokesčines struktūras ir dėti pastangas kovojant su šešėline ekonomika.

28 pav. Euro zonos fiskalinė raida

(procentais, palyginti su BVP)

Šaltinis: Europos Komisijos 2013 m. žiemos ekonominės prognozės.
Pastaba: pateikti biudžeto balanso duomenys, į kuriuos neįskaitytos pajamos iš UMTS licencijų pardavimo.

5 Taip pat žr. 2012 m. gruodžio mėn. ECB mėnesinio biuletenio interpa „The role of fiscal multipliers in the current consolidation debate“.

Fiskalinio konsolidavimo strategijos turi būti patikimai įgyvendinamos griežtai laikantis esamų įsipareigojimų pagal Stabilumo ir augimo pakta ir fiskalinį susitarimą. Ypač svarbu, kad ES ir TVF finansinę paramą gaunančios šalys visapusiškai vykdytų įsipareigojimus, numatytus jų programose. Visos šalys, kurioms taikoma perviršinio deficito procedūra, turi užtikrinti, kad būtų visiškai vykdomi jų biudžeto tikslai. Vidutinio laikotarpio biudžeto planuose turi būti numatytos patikimos priemonės ir pakankamai atsargų jiems įgyvendinti, o fiskalinės strategijos turėtų būti labiausiai orientuotos į perviršinio deficito koregavimą. Jeigu taip nėra, būtina laiku imtis atitinkamų veiksmų pagal perviršinio deficito procedūrą, kad konsolidavimo pastangos nebūtų nepagrįstai atidėliojamos ir kad pasitikėjimas naujai sustiprinta fiskalinio valdymo sistema nebūtų prarastas nuo pat pradžios.

3 EKONOMINĖ IR PINIGŲ APLINKOS RAIDA EURO ZONAI NEPRIKLAUSANČIOSE ES VALSTYBĖSE NARĖSE

EKONOMINIS AKTYVUMAS

Nepaisant gerėjančių finansinių sąlygų, daugumoje iš dešimties euro zoni nepriklausančių ES valstybių narių (toliau – ir ES10 šalių) ekonominis aktyvumas ir 2012 m. buvo nedidelis, ypač metų pabaigoje. BVP augimas 2012 m. buvo gerokai mažesnis negu 2011 m. Ekonomikų atsigavimą daugiausia stabdė daugelyje šalių tebesantis poreikis mažinti finansinį išsiskolinimą ir silpna euro zonos ekonomika. Tai turėjo įtakos visų pirma toms šalims, kuriose augimą pirmiausia skatino išorės paklausa 2011 m. Vidaus paklausa (neįskaitant atsargų) toliau buvo svarbus BVP augimą skatinęs veiksnys, daręs iš esmės teigiamą įtaką tose šalyse, kuriose buvo ekonominis augimas. Daugelyje šalių, įskaitant Bulgariją, Daniją, Rumuniją ir Jungtinę Karalystę, didėjo investicijos. Mažas ar vis dar neigiamas kredito augimas toliau varžė ekonomikos augimą daugelyje šalių tiek dėl griežtų pasiūlos sąlygų, tiek dėl mažos paklausos. Tai buvo susiję su nedideliu ekonominiu aktyvumu ir išsiskolinimo mažinimu. Nors keliose šalyse nedarbas sumažėjo, tačiau ir toliau mažas augimas reiškė, kad jo lygis tebebuvo aukštas daugumoje ES10 šalių, ypač Bulgarijoje, Latvijoje, Lietuvoje ir Vengrijoje.

ES10 šalyse BVP metinio augimo svartinis vidurkis per 2012 m. pirmus tris ketvirčius, palyginti su 2011 m., sumažėjo. Skirtumai tarp šalių buvo nemaži, bet mažesni, negu krizei pasiekus aukščiausią tašką 2009 m. (žr. 7 lentelę). BVP toliau sparčiai augo Latvijoje ir Lietuvoje, nors ir lėčiau negu 2011 m., o Lenkijoje augimo lygis vis dar buvo gerokai aukštesnis už ES vidurkį. Latvijoje visuose sektoriuose atsigavo gamyba – atsigavimas sudarė 5,2 % ir buvo didžiausias visoje ES per 2012 m. trečiąjį ketvirtį. Lietuvoje padidėjęs netikrumas turėjo įtakos vidaus išlaidoms ir, nors sumažėjusi išorės paklausa slopino eksportą, grynojo eksporto teigiama įtaka BVP augimui toliau buvo didelė. Lenkijoje realiojo BVP augimas 2012 m. pastebimai sulėtėjo, palyginti su santykinai aukštais jo lygiais – daugiausia dėl sulėtėjusio vidaus ir išorės paklausos augimo visuose sektoriuose. Čekijoje ir Vengrijoje augimas 2012 m. (pirmuosius tris ketvirčius) buvo neigiamas. Čekijoje pagrindinis ekonominio augimo sulėtėjimą lėmęs veiksnys buvo vidaus paklausa, mažėjusi dėl mažėjančio namų ūkių vartojimo ir mažesnių valdžios sektoriaus išlaidų. Vengrijoje reikšmingai sumažėjo bendras ekonominis aktyvumas sumenkus vidaus paklausai dėl namų ūkių ir įmonių išsiskolinimo mažinimo, fiskalinio konsolidavimo ir mažo vartotojų ir verslo pasitikėjimo. Jungtinėje Karalystėje 2012 m. pirmąją pusę mažėjo gamyba. Trečiąjį ketvirtį gerokai išaugo realusis BVP, jį padidino teigiamas kalendorinio laikotarpio poveikis ir Londono olimpinės žaidynės, bet ketvirtąjį ketvirtį jo augimas vėl sumažėjo. Bulgarijoje ir Rumunijoje ekonominio

7 lentelė Realiojo BVP augimas euro zonai nepriklausančiose ES valstybėse narėse ir euro zonoje

(metiniai pokyčiai, procentais)

	2009	2010	2011	2012 ¹⁾	2012			
					I ketv.	II ketv.	III ketv.	IV ketv.
Bulgarija	-5,5	0,4	1,7	.	0,5	0,5	0,5	.
Čekija	-4,5	2,5	1,9	.	-0,5	-1,0	-1,3	.
Danija	-5,7	1,6	1,1	-0,6	0,2	-1,4	0,0	-1,0
Latvija	-17,7	-0,9	5,5	.	5,6	4,8	5,2	.
Lietuva	-14,8	1,5	5,9	3,6	4,3	3,1	3,4	3,0
Vengrija	-6,8	1,3	1,6	.	-1,3	-1,4	-1,6	.
Lenkija	1,6	3,9	4,3	.	3,5	2,3	1,8	.
Rumunija	-6,6	-1,7	2,5	0,2	0,8	1,3	-0,3	0,1
Švedija	-5,0	6,6	3,7	.	1,2	1,4	0,6	.
Jungtinė Karalystė	-4,0	1,8	0,9	0,2	0,3	-0,2	0,2	0,3
ES7 ²⁾	-3,1	2,1	3,2	.	1,7	1,1	0,6	.
ES10 ³⁾	-4,0	2,4	1,8	.	0,8	0,3	0,3	.
Euro zona	-4,4	2,0	1,4	-0,5	-0,1	-0,5	-0,6	-0,9

Šaltinis: Eurostatas.

Pastabos: metiniai duomenys apskaičiuojami pagal ne dėl sezoninio pakoreguotus duomenis. Visų šalių ketvirtiniai duomenys yra dėl sezoninio ir kalendoriškai pakoreguoti, išskyrus Rumuniją, kurios duomenys yra pakoreguoti tik dėl sezoninio.

1) 2012 m. duomenys yra išankstiniai įverčiai, t. y. išankstiniai duomenys.

2) ES7 suvestinis rodiklis apima 7 euro zonai nepriklausančias ES valstybes nares, kurios į ES įstojo 2004 arba 2007 m.

3) ES10 suvestinis rodiklis apima 10 iki 2012 m. gruodžio 31 d. euro zonai nepriklausiusių ES valstybių narių.

aktyvumo atsigavimas 2012 m. toliau buvo nedidelis. Danijoje realiojo BVP augimas tebebuvo nedidelis dėl sumažėjusios vidaus paklausos. Tai rodė būtinybę koreguoti balansą po spartaus įsiskolinimo mažinimo iki krizės. Švedijoje ekonomikos augimas 2012 m. šiek tiek sumažėjo, palyginti su 2011 m., bet jo lygis vis dar buvo pastebimai aukštesnis už ES vidurkį.

KAINŲ RAIDA

2012 m. metinės infliacijos pagal SVKI svertinis vidurkis ES10 šalyse buvo 3,0 %, (2011 m. – 4,0 %). Vis dėlto infliacijos raidos skirtumai tarp įvairių šalių ir toliau buvo dideli (žr. 8 lentelę). Didžiausia metinė infliacija 2012 m. buvo Vengrijoje (5,7 %), o Švedijoje infliacijos lygis sumažėjo iki 0,9 %, tai buvo mažiausias infliacijos lygis tarp ES10 šalių. Daugumoje šalių sumažėjusi vidaus

8 lentelė Infliacija pagal SVKI euro zonai nepriklausančiose ES valstybėse narėse ir euro zonoje

(metiniai pokyčiai, procentais)

	2009	2010	2011	2012	2012			
					I ketv.	II ketv.	III ketv.	IV ketv.
Bulgarija	2,5	3,0	3,4	2,4	1,9	1,8	3,0	2,8
Čekija	0,6	1,2	2,1	3,5	4,0	3,8	3,4	2,9
Danija	1,1	2,2	2,7	2,4	2,8	2,2	2,4	2,1
Latvija	3,3	-1,2	4,2	2,3	3,3	2,4	1,9	1,6
Lietuva	4,2	1,2	4,1	3,2	3,6	2,8	3,2	3,0
Vengrija	4,0	4,7	3,9	5,7	5,6	5,5	6,0	5,5
Lenkija	4,0	2,7	3,9	3,7	4,2	4,0	3,9	2,8
Rumunija	5,6	6,1	5,8	3,4	2,7	2,1	4,2	4,7
Švedija	1,9	1,9	1,4	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0
Jungtinė Karalystė	2,2	3,3	4,5	2,8	3,5	2,7	2,4	2,7
ES7 ¹⁾	3,7	3,2	3,9	3,7	3,9	3,6	4,0	3,4
ES10 ²⁾	2,7	3,2	4,0	3,0	3,4	2,9	2,9	2,8
Euro zona	0,3	1,6	2,7	2,5	2,7	2,5	2,5	2,3

Šaltinis: Eurostatas.

1) ES7 suvestinis rodiklis apima 7 euro zonai nepriklausančias ES valstybes nares, kurios į ES įstojo 2004 arba 2007 m.

2) ES10 suvestinis rodiklis apima 10 iki 2012 m. gruodžio 31 d. euro zonai nepriklausiusių ES valstybių narių.

paklausa ir dideli nepanaudoti pajėgumai turėjo ribojantį poveikį infliaciniam spaudimui. Kalbant apie kitus veiksnius, turinčius įtakos infliacijai, pažymėtina, kad žaliavų kainų kilimo tarptautiniu mastu 2011 m. pirmąjį pusmetį bazės efektas lėmė infliacinio spaudimo mažėjimą daugumoje ES10 šalių. Tačiau tam tikrų žaliavų kainų padidėjimas trečiąjį ketvirtį darė infliacijai didinantį spaudimą, ypač Bulgarijoje ir Rumunijoje, nes šiose šalyse svyruojančios maisto kainos daro didesnę poveikį infliacijai. Administruojamųjų kainų ir netiesioginių mokesčių pokyčiai turėjo nevienodą poveikį infliacijai ES10 šalyse. Latvijoje ir Jungtinėje Karalystėje anksčiau kilusių netiesioginių mokesčių blėstantis poveikis padėjo slopinti infliaciją (kartu su standartinio PVM dydžio sumažinimu vienu procentiniu punktu – iki 21 % Latvijoje nuo 2012 m. liepos mėn.). Dėl to Latvijoje infliacija sumažėjo nuo 4,2 % (2011 m.) iki 2,3 % (2012 m.), o Jungtinėje Karalystėje – nuo 4,5 % (2011 m.) iki 2,8 % (2012 m.). Čekijoje ir Vengrijoje, priešingai, naujausios fiskalinio konsolidavimo priemonės turėjo kainas didinantį poveikį. Todėl Čekijoje infliacija padidėjo nuo 2,1 % (2011 m.) iki 3,5 % (2012 m.), o Vengrijoje – nuo 3,9 % (2011 m.) iki 5,7 % (2012 m.). ES10 šalyse vidutinė infliacija pagal SVKI, neįskaitant energijos ir neperdirbto maisto, 2012 m. sumažėjo iki 2,5 % (2011 m. buvo 3,1 %). Apskritai stipri išskirtinių veiksnių įtaka lėmė didelę kainų kaitą įvairiose šalyse per metus, bet ES10 šalyse infliacija 2012 m. buvo vidutiniškai mažesnė negu 2011 m.

FISKALINĖ POLITIKA

Budžeto balanso ir BVP santykis pagerėjo daugumoje euro zonai nepriklausančių ES šalių. Tik Čekijoje, Danijoje, Vengrijoje ir Švedijoje 2012 m. fiksuotas prastėjantis fiskalinis balansas. Tačiau Vengrijoje, neįskaitant vienkartinį įplaukų, susijusių su privalomojo privačių pensijų kaupimo fondų nacionalizavimu 2011 m., fiskalinė padėtis, prieš tai dvejus metus blogėjusi, 2012 m. pagerėjo. Apskaičiuota, kad penkiose iš dešimties euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių budžeto deficitas 2012 m. buvo didesnis negu 3 % BVP pamatinė vertė (žr. 9 lentelę). Jungtinėje

9 lentelė Valdžios sektoriaus finansai

(procentais, palyginti su BVP)

	Biudžeto balansas					Bendroji skola				
	Europos Komisija				2012 m. balandžio mėn. atnaujintos stabilumo / konvergencijos programos	Europos Komisija				2012 m. balandžio mėn. atnaujintos stabilumo / konvergencijos programos
	2009	2010	2011	2012		2009	2010	2011	2012	
Bulgarija	-4,3	-3,1	-2,0	-1,0	-1,6	14,6	16,2	16,3	18,9	19,8
Čekija	-5,8	-4,8	-3,3	-5,2	-3,0	34,2	37,8	40,8	45,5	44,0
Danija	-2,7	-2,5	-1,8	-4,0	-4,0	40,7	42,7	46,4	45,6	40,5
Latvija	-9,8	-8,1	-3,4	-1,5	-2,1	36,7	44,5	42,2	41,9	44,5
Lietuva	-9,4	-7,2	-5,5	-3,2	-3,0	29,3	37,9	38,5	41,1	40,2
Vengrija	-4,6	-4,4	4,3	-2,4	-2,5	79,8	81,8	81,4	78,6	78,4
Lenkija	-7,4	-7,9	-5,0	-3,5	-2,9	50,9	54,8	56,4	55,8	53,7
Rumunija	-9,0	-6,8	-5,7	-2,9	-2,8	23,6	30,5	34,7	38,0	34,2
Švedija	-0,7	0,3	0,3	-0,2	-0,1	42,6	39,5	38,4	37,7	37,7
Jungtinė Karalystė	-11,5	-10,2	-7,8	-6,3	-5,9	67,8	79,4	85,2	89,8	89,0
ES7 ¹⁾	-7,0	-6,5	-3,6	-3,4	-2,8	44,1	48,6	50,3	51,2	49,5
ES10 ²⁾	-8,5	-7,5	-5,3	-4,7	-4,3	56,8	64,1	67,5	70,7	69,5
Euro zona ³⁾	-6,3	-6,2	-4,2	-3,5	-3,2	80,0	85,6	88,1	93,1	-

Šaltiniai: Europos Komisijos 2013 m. žiemos ekonominės prognozės, 2012 m. balandžio mėn. atnaujintos stabilumo / konvergencijos programos ir ECB skaičiavimai.

Pastabos: duomenys pagrįsti ESS95 apibrėžimais. 2012 m. balandžio mėn. atnaujintose stabilumo / konvergencijos programose buvo nurodyti nacionalinių vyriausybės 2012 m. duomenys, todėl gali skirtis nuo galutinių rezultatų.

1) ES7 suvestinis rodiklis apima 7 euro zonai nepriklausančias ES valstybes nares, kurios į ES įstojo 2004 arba 2007 m.

2) ES10 suvestinis rodiklis apima 10 iki 2012 m. gruodžio 31 d. euro zonai nepriklausiusių ES valstybių narių.

3) Euro zonos biudžeto balanso suvestinis rodiklis yra pagrįstas ES / TVF ir (arba) Airijos, Graikijos, Ispanijos ir Portugalijos perviršinio deficito procedūros tikslais bei 2012 m. balandžio mėn. atnaujintomis kitų euro zonos šalių stabilumo programomis. Euro zonos bendrosios skolos suvestinis rodiklis nenurodytas dėl trūkstamos informacijos iš kai kurių šalių.

Karalystėje, nepaisant didžiulių konsolidavimo pastangų, toliau buvo fiksuojamas labai didelis fiskalinis deficitas, vertinamas 6,3 % BVP, dėl gerokai mažiau palankios, negu anksčiau manyta, makroekonominės aplinkos. Danijoje biudžeto deficitas reikšmingai padidėjo – iki 4,0 % BVP, dėl mažesnio BVP augimo, didesnių valstybės investicijų ir vienkartinių išmokų dėl savanoriško išėjimo į išankstinę pensiją. Be to, 2012 m. biudžeto deficitas buvo didesnis už pamatinę vertę Čekijoje, Lietuvoje ir Lenkijoje. Pastarosiose dviejose šalyse padėtis labai pagerėjo. Apskritai, išskyrus Čekiją ir Lenkiją, fiskalinės veiklos rezultatai 2012 m. iš esmės atitiko 2012 m. balandžio mėn. konvergencijos programų tikslus. Biudžeto balansų pagerėjimą 2012 m. labiausiai lėmė struktūrinis fiskalinis konsolidavimas daugumoje šalių.

2012 m. pabaigoje visos euro zonos nepriklausančios ES valstybės narės, išskyrus Bulgariją ir Švediją, vykdė ES Tarybos sprendimą dėl perviršinio deficito. ES Taryba 2012 m. birželio mėn. nustojo Bulgarijai taikyti perviršinio deficito procedūrą (PDP) ir 2012 m. buvo toliau vykdomas fiskalinis konsolidavimas. Nustatyta galutinė perviršinio deficito padėties sureguliuavimo data, Latvijai, Lietuvai, Vengrijai, Lenkijai ir Rumunijai – 2012, Čekijai ir Danijai – 2013, o Jungtinei Karalystei – 2014–2015 finansiniai metai.

Skaiciuojama, kad penkiose euro zonos nepriklausančiose ES valstybėse narėse (Bulgarijoje, Čekijoje, Lietuvoje, Rumunijoje ir Jungtinėje Karalystėje) 2012 m. valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis padidėjo. Vengrijoje ir Jungtinėje Karalystėje skolos ir BVP santykis toliau buvo didesnis kaip 60 % pamatinė vertė, Vengrijoje jis sumažėjo, bet Jungtinėje Karalystėje toliau didėjo. Vengrijoje valdžios sektoriaus skolos santykis buvo susijęs su forinto sustiprėjimu, taigi ir su valstybės skolos dalies užsienio valiuta perkainojimu.

MOKĖJIMŲ BALANSO RAIDA

2012 m. daugumoje ES10 šalių bendras einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas (procentais, palyginti su BVP) toliau gerėjo, išskyrus Bulgariją, Daniją ir Jungtinę Karalystę (žr. 10 lentelę). Danijoje, Latvijoje, Vengrijoje ir Švedijoje fiksuotas perteklius, o Bulgarijoje ir Lietuvoje – nedidelis deficitas. Čekijoje, Lenkijoje ir Rumunijoje bendro einamosios ir kapitalo sąskaitų

10 lentelė Euro zonos nepriklausančių ES valstybių narių ir euro zonos mokėjimų balansas

(procentais, palyginti su BVP)												
	Einamosios ir kapitalo sąskaitos balansas				Grynųjų tiesioginių investicijų srautai				Grynųjų kitų investicijų srautai			
	2009	2010	2011	2012 ¹⁾	2009	2010	2011	2012 ¹⁾	2009	2010	2011	2012 ¹⁾
Bulgarija	-7,6	-0,7	1,6	-0,5	7,2	2,7	4,1	5,9	-2,0	-2,7	-5,1	-0,4
Čekija	-1,0	-3,0	-2,5	-1,2	1,0	2,5	2,0	4,1	-1,4	-1,8	0,3	-4,2
Danija	3,4	5,9	5,9	5,3	-0,8	-3,7	-0,2	-1,8	3,8	4,2	-3,0	4,1
Latvija	11,1	4,9	0,0	0,4	0,6	1,5	4,9	2,9	-9,8	-0,8	-7,2	-5,7
Lietuva	7,1	2,7	-1,3	-0,4	-0,6	2,2	3,2	1,7	-10,3	-9,2	-1,5	-5,0
Vengrija	0,9	2,8	3,3	3,6	0,1	0,8	0,3	2,1	9,1	0,7	-3,8	-10,6
Lenkija	-2,2	-3,3	-2,9	-1,5	1,9	1,4	2,3	1,1	3,1	2,1	0,5	-0,7
Rumunija	-3,6	-4,2	-3,9	-2,7	3,0	1,8	1,3	1,8	2,3	4,7	1,6	-0,3
Švedija	6,6	6,5	6,3	6,6	-3,9	-4,2	-2,3	-4,5	-10,0	-8,8	-9,7	-5,6
Jungtinė Karalystė	-1,5	-3,1	-1,2	-2,9	1,2	0,9	-2,3	-1,2	-3,0	0,0	5,9	12,3
ES7 ²⁾	-1,4	-2,1	-1,9	-0,9	1,8	1,7	2,0	2,2	1,8	0,9	-0,4	-2,7
ES10 ³⁾	-0,2	-1,1	0,0	-0,7	0,7	0,2	-1,0	-0,8	-1,9	-0,4	1,7	5,9
Euro zona	-0,1	0,1	0,3	1,1	-0,8	-1,0	-1,6	-0,9	-2,1	-0,3	-1,6	0,3

Šaltinis: ECB.

1) 2012 m. duomenys yra keturių ketvirčių vidurkis iki 2012 m. trečiojo ketvirčio.

2) ES7 suvestinis rodiklis apima 7 euro zonos nepriklausančias ES valstybes nares, kurios į ES įstojo 2004 arba 2007 m.

3) ES10 suvestinis rodiklis apima 10 iki 2012 m. gruodžio 31 d. euro zonos nepriklausiusių ES valstybių narių.

balanso deficitai labai sumažėjo, o Lenkijoje ir Rumunijoje fiksuotas mažiausias deficitas nuo šių šalių įstojimo į ES. Išorinį koregavimą Čekijoje ir Lenkijoje iš esmės lėmė pagerėjęs prekių balansas, palaikomas spartaus eksporto augimo pirmąjį pusmetį, o Rumunijoje jis buvo susijęs su palankesniu pajamų balansu ir kapitalo sąskaitos balansu. Vengrijoje ir Švedijoje einamosios ir kapitalo sąskaitų perviršiai reikšmingai nepakito. Latvija ir Lietuva, kuriose iki pasaulio finansų krizės buvo fiksuotas didžiausias einamosios sąskaitos deficitas, o vėliau padėtis reikšmingai gerėjo, truputį pagerino savo einamąją ir kapitalo sąskaitas ir jos buvo beveik subalansuotos.

Kalbant apie finansavimą, pasakytina, kad ES10 šalių bendri grynieji tiesioginių užsienio investicijų nutekėjimai buvo artimi 1 % BVP. Nors Danija, Švedija ir Jungtinė Karalystė nebuvo tiesioginių investicijų eksportuotojos, Vidurio ir Rytų Europos šalyse, ES šalyse, nepriklausančiose euro zonai, fiksuotos grynosios įplaukos. Danijoje ir Jungtinėje Karalystėje fiksuoti dideli portfelinė investicijų nutekėjimai, o Lietuvoje ir Švedijoje buvo stebimos didelės įplaukos. Kalbant apie kitas investicijas, pažymėtina, kad ES10 šalyse, išskyrus Daniją ir Jungtinę Karalystę, 2012 m. buvo stebimi grynieji nutekėjimai; gali būti, kad tai lėmė tebevykstantis išsiskolinimo mažinimo procesas.

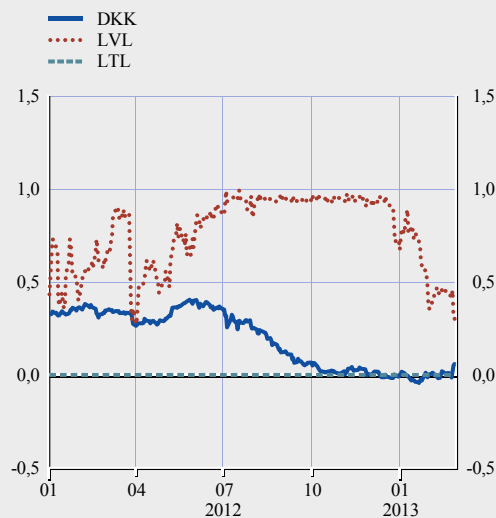
VALIUTŲ KURSŲ RAIDA

ES10 šalių valiutų kursų raidą lėmė atskirose šalyse taikomi skirtingi valiutų kursų režimai. Danijos, Latvijos ir Lietuvos valiutos dalyvavo VKM II. Buvo nustatytos standartinės Latvijos lato ir Lietuvos lito $\pm 15\%$ šalies centrinio kurso svyravimo euro atžvilgiu ribos, o Danijos kronos – siauresnės svyravimo ribos, t. y. $\pm 2,25\%$ (žr. 29 pav.). Latvijos ir Lietuvos dalyvavimas VKM II susijęs su vienašališkais įsipareigojimais palaikyti siauresnes svyravimo ribas arba valiutų valdybos režimus. Šiais vienašališkais įsipareigojimais nenustatoma ECB jokių papildomų įpareigojimų. Lietuvos litas VKM II pradėjo dalyvauti tebeveikiant valiutų valdybos modeliui, o Latvijos valdžios institucijos nusprendė palaikyti centrinį lato kursą euro atžvilgiu su $\pm 1\%$ svyravimo ribomis. 2012 m. Lietuvos lito kursas tebebuvo centrinis, o Latvijos litas svyravo apie vienašališkai nustatytą $\pm 1\%$ svyravimo ribą euro atžvilgiu.

Kalbant apie ES10 šalių, kurios 2012 m. nedalyvavo VKM II, valiutas, pažymėtina, kad galima nustatyti tris aiškius valiutų kursų raidos etapus (žr. 30 pav.). Pirmąjį ketvirtį daugiausia sumažėjo Vidurio ir Rytų Europos šalių valiutų vertė euro atžvilgiu dėl šio regiono vis stabilesnių ekonomikos perspektyvų ir mažėjančio tarptautinių investuotojų rizikos vengimo. 2012 m. antrąjį ketvirtį ir vasarą padidėjęs netikrumas dėl euro zonos šalių ekonomikos perspektyvų ir šių šalių skolų krizės raida lėmė didesnę kintamumą Vidurio ir Rytų Europos šalių užsienio valiutų rinkose ir svaro sterlingų bei Švedijos kronos nuvertėjimą. Pasibaigus vasarai ši tendencija pasikeitė, nes pagerėjo nuotaikos pasaulio finansų rinkose ir sumažėjo rizikos vengimas. Dėl to svaras sterlingų ir Švedijos krona neteko trupučio

29 pav. VKM II dalyvaujančių ES valiutų raida

(dienos duomenys; nuokrypis nuo centrinio pariteto, procentiniais punktais)

Šaltinis: ECB.

Pastabos: teigiamas (neigiamas) nuokrypis nuo centrinio kurso euro atžvilgiu reiškia, kad valiuta yra aukštesnėje (žemesnėje) ribų pusėje. Danijos kronos svyravimo ribos yra $\pm 2,25\%$. Visoms kitoms valiutomis taikomos standartinės $\pm 15\%$ svyravimo ribos. Paskutinio stebėjimo data – 2013 m. kovo 1 d.

savo ankstesnio prieaugio ir 2013 m. pradžioje prekybos šiomis valiutomis kainų lygiai buvo atitinkamai 2,5 ir 4 % aukštesni negu prieš metus. Kartu stabilizavosi Vidurio ir Rytų Europos šalių valiutų kursai, kurių lygiai dažniausiai buvo aukštesni už 2012 m. pradžioje vyravusius lygius. 2013 m. pradžioje Vengrijos forintais ir Lenkijos zlotais buvo prekiaujama maždaug 7–9 % brangiau negu 2012 m. sausio mėn., o Čekijos kronos lygis buvo maždaug 1 % aukštesnis negu 2012 m. pradžioje, o Rumunijos lėjos – 2,5 % žemesnis negu prieš metus. Bulgarijos levo kursas euro atžvilgiu per visą nagrinėjamą laikotarpį nepakito dėl taikomo valiutų valdybos modelio.

FINANSŲ RAIDA

Finansų rinkų sąlygos euro zonai nepriklausančiose ES valstybėse narėse 2012 m. apskritai pagerėjo. Ilgalaiškės palūkanų normos, apskaičiuojamos pagal 10 m. vyriausybės obligacijų pajamingumą, visose šalyse sumažėjo, o daugelyje šalių jų lygis krito iki istoriškai žemo. Tai iš dalies lėmė suvokiamos mažos tikimybės didelio poveikio rizikos sumažėjimas ir mažo augimo lūkesčiai. Danijoje, Švedijoje ir Jungtinėje Karalystėje ilgalaiškės palūkanų normos sumažėjo ir dėl srautų į saugias investicijas – daugiausia 2012 m. pirmąjį pusmetį. Kitų ES10 šalių išleistoms didesnio pajamingumo obligacijoms buvo naudingas pasaulinis pajamingumo siekimas, kuris buvo ypač stiprus 2012 m. antrąjį pusmetį. 2012 m. antrąjį pusmetį dėl apskritai pagerėjusios finansų rinkų padėties labai sumažėjo kredito rizikos premijos, apskaičiuojamos pagal kredito įsipareigojimų neįvykdymo sandorius. Taip plačiu mastu buvo dėl iš euro zonos kylančių mažos tikimybės didelio poveikio rizikų sumažėjimo rugpjūčio–rugsėjo mėn. paskelbus apie vienakrypčius pinigų politikos sandorius. Kalbant apie pinigų rinkas, pažymėtina, kad visose ES10 šalyse sumažėjo palūkanų normos, išskyrus Rumuniją, kur pinigų rinkos palūkanų normų kilimo tendenciją lėmė keli veiksniai, įskaitant bankų lūkesčius dėl pinigų politikos palūkanų normos perspektyvų patikslinimą ir likvidumo būklę, taip pat nuo 2012 m. rugpjūčio mėn. *Banca Națională a României* sugriežintą likvidumo valdymą. ES10 šalyse akcijų rinkos 2012 m. vidutiniškai padidėjo 11 %, t. y. truputį mažiau negu 16 % padidėjimas, stebėtas euro zonoje. Akcijų kainos labiausiai išaugo Danijoje ir Lenkijoje (atitinkamai 28 ir 25 %), truputį pakilo Bulgarijoje, o Rumunijoje iš esmės nepakito.

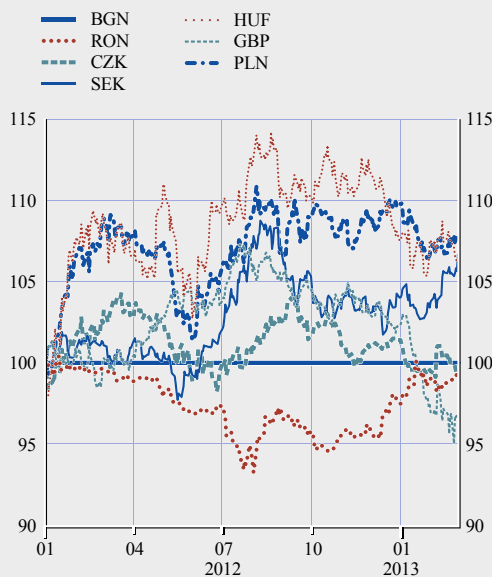
PINIGŲ POLITIKA

Visų ES10 šalių pagrindinis pinigų politikos tikslas – kainų stabilumas. Tačiau pinigų politikos strategijos įvairiose šalyse 2012 m. ir toliau buvo labai nevienodos (žr. 11 lentelę).

2011 m. gruodžio mėn. ir 2012 m. liepos mėn. ECB 25 baziniais punktais sumažino pagrindinę pinigų politikos palūkanų normą ir tai sudarė sąlygas keletui ES10 šalių centrinių bankų imtis tam tikrų priemonių. Palūkanų normos buvo sumažintos ir kai kuriose Vidurio ir Rytų Europos šalyse bei Danijoje. *Danmarks Nationalbank* iki liepos pabaigos keletą kartų sumažinus palūkanų normas, indėlių sertifikatų palūkanų norma sudarė –0,20 % (2011 m. gruodžio mėn. buvo +0,30 %),

30 pav. VKM II nedalyvaujančių ES šalių valiutų pokyčiai euro atžvilgiu

(dienos duomenys; indeksas: 2012 m. sausio 2 d. = 100)

Šaltinis: ECB.

Pastabos: padidėjimas (sumažėjimas) rodo valiutos vertės didėjimą (mažėjimą). Paskutinio stebėjimo data – 2013 m. kovo 1 d.

II lentelė Euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių oficialioji pinigų politikos strategija

	Pinigų politikos strategija	Valiuta	Požymiai
Bulgarija	Valiutos kurso tikslas	Bulgarijos levas	Valiutos kurso tikslas: susietas su euru kursu 1,95583 Bulgarijos levo už 1 eurą pagal valiutų valdybos modelį.
Čekija	Infliacijos tikslas	Čekijos krona	Infliacijos tikslas: 2 % ±1 proc. p. Valdomas kintamas valiutos kursas.
Danija	Valiutos kurso tikslas	Danijos krona	Dalyvauja VKM II su ±2,25 % svyravimo nuo centrinio kurso ribomis, 7,46038 Danijos kronos už 1 eurą.
Latvija	Valiutos kurso tikslas	Latvijos lats	Dalyvauja VKM II su ±15 % svyravimo nuo centrinio kurso ribomis, 0,702804 Latvijos lato už 1 eurą. Latvija tebėra vienašališkai įsipareigojusi laikytis ±1% svyravimo ribų.
Lietuva	Valiutos kurso tikslas	Lietuvos litas	Dalyvauja VKM II su ±15 % svyravimo nuo centrinio kurso ribomis, 3,45280 Lietuvos lito už 1 eurą. Lietuva tebėra vienašališkai įsipareigojusi taikyti valiutų valdybos modelį.
Vengrija	Infliacijos tikslas	Vengrijos forintas	Infliacijos tikslas: nuo 2007 m. – 3 % vidutiniu laikotarpiu ±1 proc. p. tikslo pasiekimui įvertinti (<i>ex post</i>). Laisvai kintamas valiutos kursas.
Lenkija	Infliacijos tikslas	Lenkijos zlotas	Infliacijos tikslas: 2,5 % ±1 proc. p. (VKI padidėjimas per 12 mėn.). Laisvai kintamas valiutos kursas.
Rumunija	Infliacijos tikslas	Rumunijos leja	Infliacijos tikslas: 3,0 % ±1 proc. p. iki 2011 m. pabaigos ir 2012 m. pabaigos, 2,5 % ±1 proc. p. – nuo 2013 m. kiekvienų metų pabaigoje. Valdomas kintamas valiutos kursas.
Švedija	Infliacijos tikslas	Švedijos krona	Infliacijos tikslas: 2 % VKI metinis pokytis. Laisvai kintamas valiutos kursas.
Jungtinė Karalystė	Infliacijos tikslas	Svaras sterlingų	Infliacijos tikslas: 2 % VKI padidėjimas per 12 mėn. Esant didesniai negu 1 proc. p. nuokrypiui, Anglijos banko valdytojas turėtų parašyti atvirą laišką išdo kancleriu Pinigų politikos komiteto vardu. Laisvai kintamas valiutos kursas.

Šaltinis: ECBS.

Pastaba: Jungtinės Karalystės VKI yra tapatus SVKI.

skolinimo palūkanų norma – 0,20 % (buvo 0,70 %), o einamosios sąskaitos ir diskonto palūkanų normos – 0,00 (buvo atitinkamai 0,25 ir 0,75 %). *Latvijas Banka* sumažino refinansavimo palūkanų normą iš viso 100 bazinių punktų – iki 2,5 %. 2012 m. pirmąjį ketvirtį *Banca Națională a României* toliau trimis etapais mažino savo pinigų politikos palūkanų normą kiekvieną kartą 25 baziniais punktais – iki 5,25 %. Vėliau pinigų politikos palūkanų norma nebuvo keičiama. *Sveriges Riksbank* taip pat sumažino savo atpirkimo sandorių palūkanų normą iš viso 75 baziniais punktais – iki 1,00 % dėl suprastėjusių ekonomikos ir infliacijos perspektyvų. *Magyar Nemzeti Bank* švelnino savo pinigų politiką nuo 2012 m. rugpjūčio mėn. iki 2013 m. vasario mėn., sumažindamas savo bazinę normą iš viso 175 baziniais punktais – iki 5,25 %. *Narodowy Bank Polski* gegužės mėn. padidino savo atpirkimo sandorių palūkanų normą, o lapkričio, gruodžio, sausio ir vasario mėn. ją mažino (kas kartą po 25 bazinius punktus), taip sumažindamas atpirkimo sandorių palūkanų normą iki 3,75 % (2013 m. vasario pabaigoje). Pagrindinę pinigų politikos palūkanų normą sumažino ir *Česká národní banka*, 2012 m. pabaigoje ji sudarė 0,05 %.

Kalbant apie kitas pinigų politikos priemones, pasakytina, kad, be pirmiau paminėtų pinigų politikos palūkanų normų pakeitimų, *Danmarks Nationalbank* 2012 m. pirmąjį pusmetį atliko intervenciją į užsienio valiutų rinką, siekdamas pažaboti spaudimą Danijos kronai. Bendras šių priemonių tikslas buvo palaikyti stabilų šalies valiutos kursą euro atžvilgiu ir kartu sumažinti paskolų palūkanų normos ir indėlių sertifikatų palūkanų normos skirtumą, siekiant sumažinti trumpalaikių pinigų politikos palūkanų normų svyravimo galimybę. *Česká národní banka* buvo pasirengęs naudoti

Čekijos kronos kursą kaip pinigų politikos priemonę aktyviau švelninant pinigų politiką. O *Bank of England* padidino savo turto įsigijimo programos apimtį: vasario mėn. – 50 mlrd. ir liepos mėn. – dar 50 mlrd. svarų sterlingų. Dėl to visas už centrinio banko atsargas įsigytas turtas padidėjo nuo 275 mlrd. (2011 m.) iki 375 mlrd. Didžiosios Britanijos svarų sterlingų (2012 m. pabaigoje). Be to, *Bank of England* ir Jos Didenybės Išdas pradėjo taikyti skolinimo finansavimo schemą, pagal kurią bankai gali naudotis pigiu finansavimu ir kuria kartu skatinama daugiau skolinti. Naują ilgalaikį likvidumą suteikiančią priemonę pradėjo naudoti ir *Magyar Nemzeti Bank*, kuris yra pasirengęs pradėti vykdyti hipotekos obligacijų pirkimo programą, kai tik bus parengtas universalus hipotekos obligacijų emisijos modelis. Likvidumą suteikiančia priemone siekiama paremti bankų sistemos likvidumo atsargas ir padėti šiam sektoriui mažinti turto ir įsipareigojimų neatitikimus. *Latvijas Banka* sumažino savo privalomųjų atsargų normą 1 procentiniu punktu, atsižvelgdamas į infliacijos mažėjimo tendenciją ir dėl to atsiradusią galimybę didinti finansų sektoriaus išteklių prieinamumą ekonomikai. O Lietuvos bankas pradėjo naudoti ribotas atvirosios rinkos operacijas, siekdamas padėti bankams optimaliau valdyti likvidumą.

Sprendimus mažinti palūkanų normas ES10 šalyse iš esmės padiktavo suvokiamas dezinfliacinis spaudimas vidutiniu laikotarpiu, be to, toliau teikiama parama šalies atsigavimui ir kredito augimui po krizės (Latvijoje) ir pastangos vėliau įveikti prastėjančias ekonomikos perspektyvas. ES10 šalyse pinigų politikos pozicija vidutiniškai toliau buvo skatinamoji. Buvo keletas atvejų, kai buvo labai sumažintos realiosios pinigų rinkos palūkanų normos *ex ante* (Bulgarijoje, Čekijoje, Vengrijoje ir Jungtinėje Karalystėje). Daugumoje šalių sumažėjo realiųjų trumpalaikių palūkanų normų *ex post* priemonių, palūkanos vidutiniškai buvo neigiamos. Apskritai skatinamąją pinigų politiką lėmė suprastėjusios infliacijos perspektyvos, taip pat netikrumas dėl ekonomikos atsigavimo daugumoje ES10 šalių.

2012 m. ėmė ryškėti naujojo ECB pastato forma. Jis tapo nauju matomu Frankfurto panoramos objektu. Dangoraižis kilo sparčiau, negu buvo tikėtasi, – per šešias dienas pastatyta maždaug po aukštą.

2 SKYRIUS

CENTRINIŲ BANKŲ OPERACIJOS IR VEIKLA

I PINIGŲ POLITIKOS OPERACIJOS, UŽSIENIO VALIOTOS OPERACIJOS IR INVESTICINĖ VEIKLA

I.1 PINIGŲ POLITIKOS OPERACIJOS

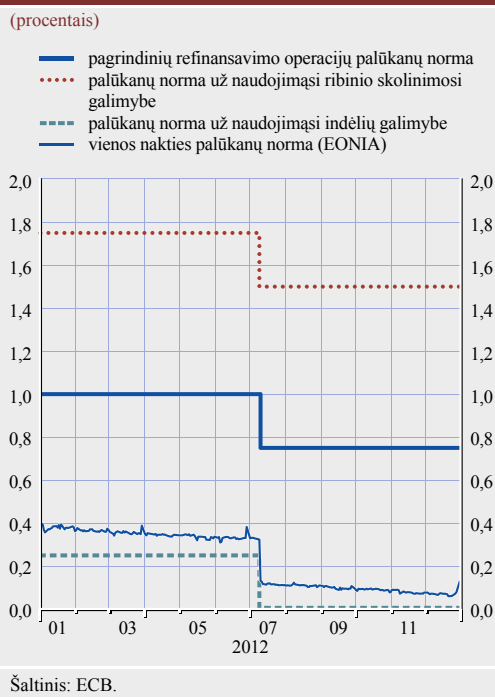
2012 m. Eurosystemos taikytos pinigų politikos priemonės apima atvirosios rinkos operacijas – pagrindines refinansavimo operacijas (PRO), ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas (ITRO), koreguojamąsias operacijas, taip pat nuolatinės galimybes ir privalomųjų atsargų reikalavimus. 2012 m. rugsėjo mėn. ECB paskelbė naujos nestandartinės priemonės – vienakrypčių pinigų politikos sandorių (VPPS) – operacinius požymius. Šia priemone užtikrinamas tinkamas pinigų politikos perdavimas ir pinigų politikos euro zonoje vienodumas. Antroji padengtų obligacijų pirkimo programa buvo baigta 2012 m. spalio 31 d., kaip ir planuota. Paskelbus apie vienakrypčius pinigų politikos sandorius, buvo baigta ir vertybinių popierių rinkų programa.

2012 m. Valdančioji taryba pagrindines ECB palūkanų normas keitė vieną kartą (žr. 31 pav.). 2012 m. liepos 11 d. pagrindinių refinansavimo operacijų, ribinio skolinimosi ir indėlių galimybių palūkanų normos buvo sumažintos 25 baziniais punktais – atitinkamai iki 0,75 %, 1,50 % ir 0,00 %. Palūkanų normų intervalas sudarė 150 bazinių punktų (po 75 bazinius punktus į abi puses nuo fiksuotosios PRO palūkanų normos).

2012 m. pinigų politikos įgyvendinimą lėmė Eurosystemos pastangos mažinti įtampą kai kuriuose finansų rinkų segmentuose ir atkurti tinkamą pinigų politikos perdavimo mechanizmą. Visos sumos paskirstymo ir fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūros buvo toliau taikomos visose likvidumo didinimo refinansavimo operacijose¹. Todėl refinansavimo operacijų apimtį ir toliau lėmė sandorių šalių paklausa, iš kurios matyti, kad visų pirma buvo siekiama užsitikrinti likvidumą. Bankų sistemos poreikis iš Eurosystemos gauti likvidumą labai padidėjo dėl dviejų 3 m. ITRO, kurių metu buvo paskirstyta daugiau kaip 1 000 mlrd. eurų 800 įvairių sandorių šalių. Todėl 2012 m. pirmąjį pusmetį visas bankų sistemos likvidumo poreikis pasiekė daugiau kaip 1 200 mlrd. eurų ribą, tačiau antrąjį pusmetį jis stabilizavosi ir baigiantis metams šiek tiek sumažėjo, iš dalies sumažėjus įtampai finansų rinkoje (žr. 32 pav.).

Per 2012 m. dvylika laikymo laikotarpių (nuo 2012 m. sausio 18 d. iki 2013 m. sausio 15 d.) euro zonos bankų sistemos dienos likvidumo

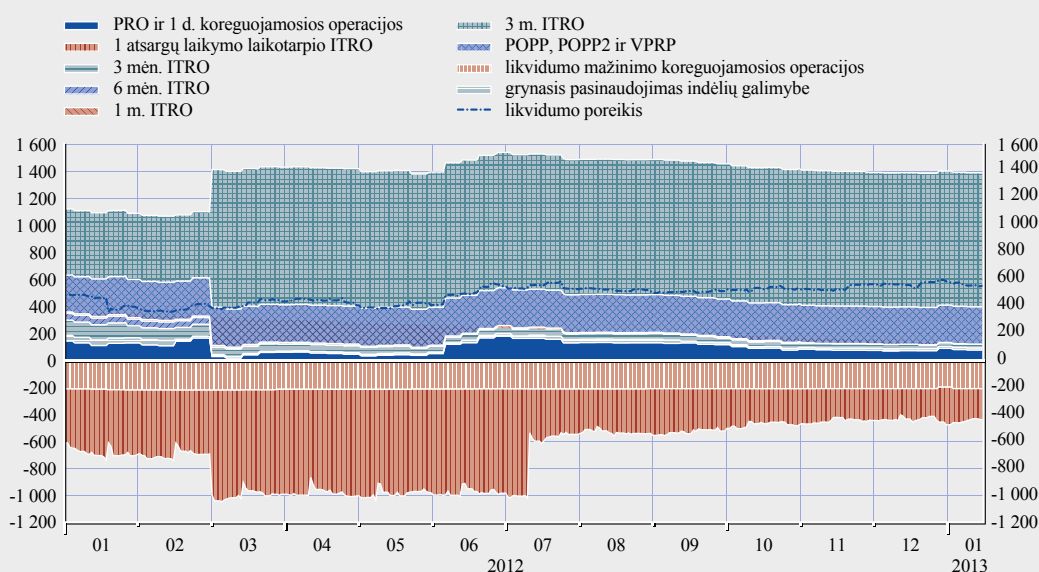
31 pav. ECB palūkanų normos ir vienos nakties palūkanų norma

1 3 mėn. ITRO buvo nustatytos vidutinės pagrindinių refinansavimo operacijų (PRO) palūkanos visu ITRO laikotarpiu.

32 pav. Pinigų politikos operacijos, kurių terminas dar nepasibaigęs

(mlrd. eurų)

Šaltinis: ECB.

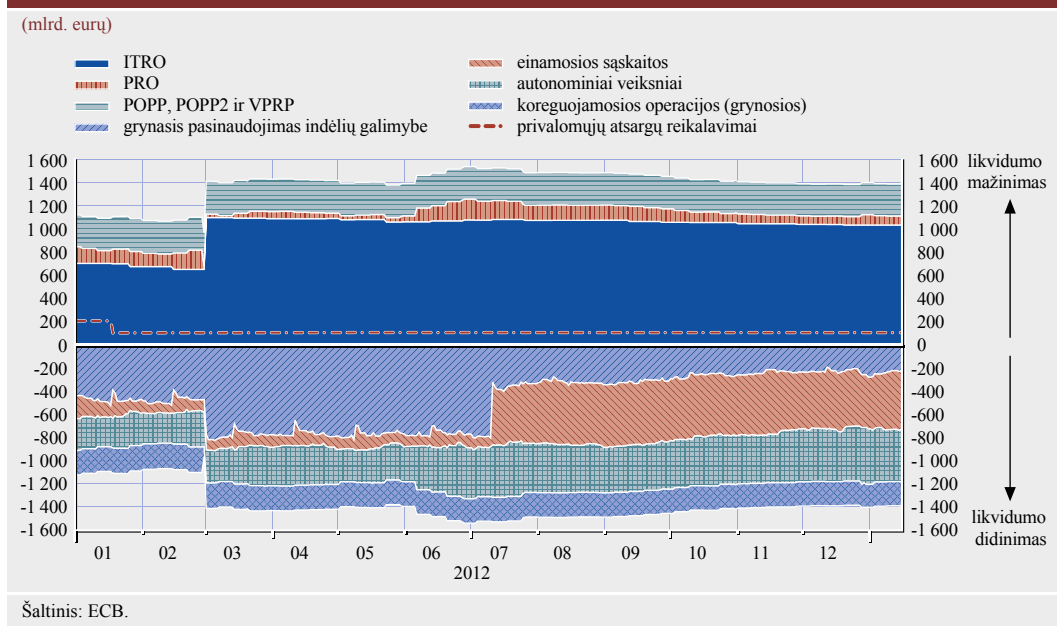
poreikis, apibrėžiamas kaip autonominių veiksnių² ir privalomųjų atsargų reikalavimo suma, vidutiniškai sudarė 487,6 mlrd. eurų, tai yra buvo 4 % didesnis negu per 2011 m. dvylika laikymo laikotarpių. Likvidumo poreikis šiek tiek padidėjo dėl to, kad autonominiai veiksniai vidutiniškai padidėjo 47 % – iki 381,6 mlrd. eurų (žr. 33 pav.) ir labai sumažėjo privalomųjų atsargų reikalavimai, nes 2011 m. gruodžio mėn. Valdančioji taryba priėmė sprendimą sumažinti šią normą privalomųjų atsargų laikymo laikotarpiu, prasidedančiu 2012 m. sausio 18 d. – nuo 2 iki 1 %. Autonominiai veiksniai daugiausia padidėjo dėl 2012 m. labai padidėjusių vyriausybės indėlių. Privalomųjų atsargų reikalavimai per 2012 m. dvylika laikymo laikotarpių sumažėjo vidutiniškai iki 106 mlrd. eurų (per 2011 m. dvylika laikymo laikotarpių sudarė 208 mlrd. eurų).

Atsargų perteklius per mėnesį (privalomųjų atsargų perteklius einamosiose sąskaitose) 2012 m. vidutiniškai sudarė 208,7 mlrd. eurų – per 2012 m. pirmus šešis laikymo laikotarpius (nuo 2012 m. sausio 18 d. iki birželio 10 d.) jų vidurkis buvo 4,61 mlrd., o per 2012 m. paskutinius šešis laikymo laikotarpius (nuo 2012 m. birželio 11 d. iki 2013 m. sausio 15 d.) buvo 412,74 mlrd. eurų. Tai buvo daugiau nei per keletą paskutinių metų (per 2011 m. dvylika laikymo laikotarpių sudarė 2,53 mlrd., o per 2010 m. dvylika laikymo laikotarpių – 1,26 mlrd. eurų).

2012 m. liepos mėn. sumažinus indėlių galimybės normą iki nulio, 2012 m. antrąją pusę atsargų perteklius padidėjo, todėl bankams nebuvo skirtumo, ar naudotis vienos nakties indėlių galimybe, ar palikti atsargų perteklių savo einamosiose sąskaitose (žr. 33 pav.). Per 2012 m. pirmus šešis laikymo laikotarpius atsargų perteklius per dieną sudarė vidutiniškai 29,7 mlrd. eurų, o per 2012 m. paskutinius šešis laikymo laikotarpius – 419,9 mlrd. eurų. Per pirmus šešis laikymo laikotarpius indėlių galimybe per dieną buvo pasinaudota vidutiniškai už maždaug 701,9 mlrd., o per paskutinius šešis laikymo laikotarpius – už 282,8 mlrd. eurų.

2 Autonominiai veiksniai – tai Eurosistemos balanso straipsniai, tokie kaip banknotai apyvartoje ir vyriausybės indėliai, darantys įtaką kredito įstaigų einamųjų sąskaitų lėšoms, tačiau tiesiogiai nekontroliuojami ECB likvidumo valdymo funkcijos.

33 pav. Euro zonos likvidumo veiksniai 2012 m.

ATVIROSIOS RINKOS OPERACIJOS

2012 m. Eurosistema vykdė pagrindines refinansavimo operacijas (PRO), reguliarias ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas (ITRO), specialios trukmės refinansavimo operacijas, kurių terminas yra vienas atsargų laikymo laikotarpis, 3 mėn. ITRO ir koreguojamosios operacijas likvidumui pinigų rinkoje valdyti. Visos likvidumo operacijos turi būti visiškai užtikrintos įkaitu.

PRO yra reguliarios, kartą per savaitę vykdomos savaitės trukmės operacijos. Jos yra tradicinė pagrindinė priemonė, rodanti ECB pinigų politikos poziciją. Tačiau dėl labai didelio likvidumo pertekliaus santykinė PRO svarba laikinai sumažėjo, paskirsčius 3 mėn. ITRO sumas. 2012 m. visos 52 PRO atliktos kaip fiksuotųjų palūkanų konkursų procedūros, kai visi pasiūlymai buvo patenkinti. 2012 m. sandorių šalių, kurios ėmėsi būtinų veiksmų būti tinkamomis vykdyti atvirosios rinkos operacijas, skaičius sumažėjo – iki 2 298 (2011 m. – 2 319), o euro zonos pinigų finansinių institucijų (PFI) skaičius sumažėjo nuo 7 533 (2011 m. pabaigoje) iki 7 059 (2012 m. pabaigoje). 2012 m. PRO vidutiniškai dalyvavo 95 sandorių šalys. PRO paskirstomos sumos vidurkis 2012 m. buvo 98 mlrd. eurų (2011 m. – 159 mlrd. eurų), o paskirstoma suma pirmąjį pusmetį buvo vidutiniškai apie 20 % mažesnė nei antrąjį pusmetį. 2012 m. mažiausias skaičius (65) kitų sandorių šalių, dalyvavusių PRO, ir mažiausia suma (17,5 mlrd. eurų), paskirstyta per PRO, užregistruota per operaciją, kuri įvykdyta kovo 7 d. Daugiausia dalyvių (169) dalyvavo vasario 22 d. operacijoje, o didžiausia suma (180,4 mlrd. eurų) paskirstyta birželio 27 d.

2012 m. vykdant reguliarias 3 mėn. ITRO, specialios trukmės refinansavimo operacijas ir papildomas ITRO, vidutinė per dieną paskirstyta likvidumo suma buvo 1 022 mlrd. eurų. 3 mėn. ITRO vidutiniškai paskirstyta 14,4 mlrd. eurų, ir šis dydis toliau kito visus metus – mažiausia suma (6,2 mlrd. eurų) paskirstyta spalio mėn., o didžiausia suma (26,3 mlrd. eurų) – birželio mėn. Specialios trukmės refinansavimo operacijose, kurių trukmė 1 mėn., vidutiniškai paskirstyta 17,8 mlrd. eurų,

o vidutinis dalyvavusių kitų sandorių šalių skaičius buvo 26. Galiausiai papildomose 3 m. ITRO³, kurios įvykdytos kovo 1 d., dalyvavo 800 kitų sandorių šalių dėl 529,5 mlrd. eurų bendros sumos paskirstymo, o 3 m. ITRO 2011 m. gruodžio 22 d. dalyvavo 523 sandorių šalys dėl 489,2 mlrd. eurų sumos paskirstymo.

Be atvirosios rinkos operacijų, vykdomų pinigų politikai įgyvendinti, tinkamoms sandorių šalims ECB taip pat gali suteikti likvidumo kitomis valiutomis (žr. šio skyriaus 1.2 skirsnį).

VERTYBINIŲ POPIERIŲ RINKŲ PROGRAMA

2010 m. gegužės mėn. Valdančioji taryba nusprendė sukurti vertybinių popierių rinkų programą (VPRP). Šios laikinos programos tikslas – spręsti tam tikrų euro zonos skolos vertybinių popierių rinkos segmentų sutrikusios veiklos problemas ir užtikrinti tinkamą pinigų politikos įgyvendinimo procesą. Šią programą įgyvendino Eurosistemos vertybinių popierių portfelių valdytojai, kurie, vykdydami rinkos intervencijas, perka tam tikrus euro zonos šalių valstybės skolos vertybinius popierius. Pirkimai vyko nuo 2010 m. gegužės mėn. iki 2011 m. kovo mėn. ir nuo 2011 m. rugpjūčio mėn. iki 2012 m. vasario mėn. 2012 m. rugsėjo 6 d. paskelbus techninius vienakrypčių pinigų politikos sandorių požymius, VPRP buvo užbaigta. Likvidumo injekcijos per VPRP bus toliau mažinamos, kaip ir anksčiau, o per VPRP nupirkti vertybiniai popieriai bus laikomi iki jų termino pabaigos. Didžiausia programos suma atsiskaitymams už VPRP vertybinius popierius, kuriuos laikė Eurosistema, buvo 219,5 mlrd., 2012 m. pabaigoje – 208,7 mlrd. eurų⁴.

ANTROJI PADENGTŲ OBLIGACIJŲ PIRKIMO PROGRAMA

2011 m. spalio mėn. Valdančioji taryba paskelbė antrąją padengtų obligacijų pirkimo programą (POPP2). Ši programa pradėta vykdyti siekiant palengvinti bankų ir bendrovių finansavimo sąlygas ir paskatinti bankus palaikyti ar didinti skolinimą savo klientams. Pagal šią programą Eurosistema gali pirkti tinkamas euro zonoje išleistas eurais išreikštas padengtas obligacijas už numatytą 40 mlrd. eurų nominaliąją sumą. Pirkimai vyko nuo 2011 m. lapkričio mėn. iki 2012 m. spalio mėn. pirminėse ir antrinėse rinkose. Bendra jų suma nominaliąja verte buvo 16 418 mlrd. eurų. Programa nebuvo iki galo panaudota, nes nebuvo pirminės rinkos padengtų obligacijų emisijos, tačiau teigiamą įtaką turėjo 3 m. ITRO. Nupirktas obligacijas pagal pirmąją ir antrąją padengtų obligacijų pirkimo programas ketinama laikyti iki jų termino pabaigos.

Valdančioji taryba nusprendė du POPP2 portfelius naudoti ir vertybiniams popieriams skolinti. Skolinimas yra savanoriškas ir vykdomas naudojant vertybinių popierių skolinimo galimybes, kurias siūlo centriniai vertybinių popierių depozitoriumai, arba su tinkamomis sandorių šalimis sudarant suderintus atpirkimo sandorius. Nors ši skolinimo veikla tebėra ribota, kalbant apie sumas, ji laikoma naudinga tinkamam rinkų veikimui, kadangi pagal šias programas įsigytus vertybinius popierius iš esmės galima skolinti.

VIENAKRYPČIAI PINIGŲ POLITIKOS SANDORIAI

2012 m. rugpjūčio mėn. Valdančioji taryba paskelbė, kad pradeda vykdyti vienakrypčius pinigų politikos sandorius (VPPS). Daugiau apie jų techninius požymius buvo nurodyta rugsėjo mėn.⁵ Šių VPPS tikslas – užtikrinti tinkamą pinigų politikos perdavimo mechanizmą ir pinigų politikos euro zonoje vienodumą.

3 Šios ITRO palūkanų normos nustatytos PRO vidutinės palūkanų normos dydžio visu šių ITRO laikotarpiu. Nuo 2013 m. vasario 27 d. sandorių šalys turės galimybę kas savaitę (datą, kai vykdoma savaitės PRO) grąžinti lėšas (arba jų dalį), pasiskolintas šioje antroje 3 m. ITRO.

4 Daugiau informacijos apie VPRP galima rasti 2010 m. gegužės 10 d. ECB pranešime spaudai, 2010 m. gegužės 14 d. ECB sprendime sukurti vertybinių popierių rinkų programą ir Eurosistemos savaitinėse finansinėse ataskaitose.

5 Žr. 2012 m. rugsėjo 6 d. spaudos pranešimą, kuris skelbiamas ECB interneto svetainėje.

Būtina tokių VPPS sąlyga – griežtai ir veiksmingai laikytis sąlygų, kurios nustatytos atitinkamoje Europos finansinio stabilumo fondo ir (ar) Europos stabilumo mechanizmo (EFSF / ESM) programoje. Šia sąlyga siekiama užtikrinti, kad vyriausybės vykdytų reikiamas reformas ir laikytis fiskalinės drausmės. Valdančioji taryba naudosis VPPS tiek, kiek to reikia dėl pinigų politikos perspektyvos, jei bus vykdomos visos programos sąlygos, ir nutrauks šiuos sandorius, įgyvendinus jiems keliamus tikslus arba jei nebus laikomasi makroekonominio koregavimo ar atsargumo programos. VPPS bus sudaromi ateityje vykdant EFSF / ESM makroekonominio koregavimo ar atsargumo programas (palankesnių sąlygų kredito linija). Juos taip pat gali vykdyti makroekonominį koregimą vykdančios valstybės narės, joms vėl atgavus prieigą prie obligacijų rinkos. VPPS nebūtų atliekami, kol bus peržiūrima tam tikra programa, ir būtų atnaujinti pasibaigus peržiūros laikotarpiui, kai bus užtikrinta atitiktis programai.

Pirmenybė turėtų būti teikiama trumpesnio termino vertybinių popierių sandoriams, ypač vyriausybės obligacijoms, kurių terminas yra nuo 1 iki 3 m. Iš anksto nenustatoma VPPS suma. Eurosistema ketina vienodai traktuoti euro zonoje išleistų ir vykdant VPPS Eurosistemos nupirktų obligacijų privačius ar kitus kreditorius. Vykdamas VPPS gautas likvidumas turėtų būti visapusiškai išimtas iš sistemos, kaip ir VPRP atveju, tačiau VPPS portfelis bus skaidresnis negu VPRP portfelis. Iki 2012 m. pabaigos VPPS nebuvo sudaromi.

EUROPOS FINANSINIO STABILUMO FONDO IR (AR) EUROPOS STABILUMO MECHANIZMO TARPININKAS

2011 m. gruodžio mėn. Valdančioji taryba patvirtino ECB kaip tarpininką EFSF ir (ar) ESM vardu vykdant EFSF intervencijas antrinėje obligacijų rinkoje. 2012 m. birželio mėn. paskelbta, kad pradėti visi būtini parengiamieji darbai, tačiau iki 2012 m. pabaigos ši tarpininko funkcija nebuvo atliekama, nes faktiškai tokie sandoriai nebuvo vykdomi.

KOREGUOJAMOSIOS OPERACIJOS

Siekdamas sumažinti likvidumą, padidintą vykdant VPRP, ECB kartą per savaitę vykdė likvidumo mažinimo koreguojamąsias operacijas, siekdamas pritraukti vienos savaitės trukmės terminuotųjų indėlių, kurių suma per savaitę atitiko pagal VPRP vykdomų operacijų, atliktų iki ankstesnio penktadienio, apimtį. Šios koreguojamosios operacijos atliktos kaip kintamųjų palūkanų konkursų procedūros, taikant maksimalią siūlomą normą, atitinkančią vyraujančią PRO normą. Baigęs VPRP, ECB paskelbė, kad vykdant VPRP atliktos likvidumo injekcijos bus toliau mažinamos, kaip ir anksčiau. Taip pat buvo pranešta, kad vykdant VPPS suteiktas likvidumas taip pat bus išimtas iš sistemos. Koreguojamosios operacijos, kurios buvo vykdomos siekiant suvaldyti likvidumo disbalansą, buvo nutrauktos 2011 m. gruodžio 14 d., paskutinę atsargų laikymo laikotarpį dieną.

NUOLATINĖS GALIMYBĖS

Sandorių šalis savo iniciatyva gali naudotis dviem nuolatinėmis galimybėmis: pateikiant tinkamą įkaitą gauti vienos nakties likvidumą arba padėti vienos nakties indėlius Eurosistemoje. 2012 m. pabaigoje ribine skolinimosi galimybe galėjo naudotis 2 321 sandorių šalis, o indėlių galimybe – 2 910 sandorių šalių. 2012 m. pirmąją pusę buvo gausiai naudojamos indėlių galimybe, o kovo 5 d. pasiektas aukščiausias naudojimosi lygis – 827,5 mlrd. eurų. 2012 m. liepos mėn. sumažinus indėlių galimybės palūkanų normą iki nulio, atgręžtinio reikalavimo dėl indėlio galimybės vidurkis nukrito nuo 701,9 mlrd. eurų (per 2012 m. pirmus šešis laikymo laikotarpius) iki 282,8 mlrd. eurų (per 2012 m. paskutinius šešis laikymo laikotarpius), nes, kaip pirmiau šiame skyriuje paaiškinta, bankai palikdavo savo einamosiose sąskaitose didesnes lėšų sumas. Per 2012 m. dvylika laikymo laikotarpių kasdien indėlių galimybės suma vidutiniškai buvo 484,3 mlrd. eurų (per 2011 m. dvylika laikymo laikotarpių – 120 mlrd., o per 2010 m. dvylika laikymo laikotarpių – 145,9 mlrd. eurų). 2012 m. per kiekvieną atsargų laikymo laikotarpį naudojimosi indėlių galimybe

tendencijos buvo iš esmės panašios: naudojimosi indėlių galimybe sumos buvo mažesnės kiekvieno laikotarpio pradžioje, bet vėliau padidėdavo vis didesniam sandorių šalių skaičiui įvykdžius privalomųjų atsargų reikalavimus. Kasdien ribine skolinimosi galimybe pasinaudota vidutiniškai už 1,76 mlrd. eurų (2011 m. – už 2,1 mlrd., o 2010 m. – už 0,62 mlrd. eurų).

PRIVALOMŪJŲ ATSARGŲ SISTEMA

Euro zonos kredito įstaigos privalo laikyti privalomas atsargas Eurosistemos einamosiose sąskaitose. Nuo 1999 iki 2011 m. privalomųjų atsargų reikalavimas buvo 2 % kredito įstaigos atsargų bazės. 2011 m. gruodžio 8 d. Valdančioji taryba nusprendė sumažinti atsargų normą nuo 2 iki 1 % nuo privalomųjų atsargų laikymo laikotarpio, prasidedančio 2012 m. sausio 18 d. Tai buvo papildoma didesnės kreditų teikimo paramos priemonė. Per 2012 m. dvylika laikymo laikotarpių privalomųjų atsargų reikalavimai sudarė vidutiniškai 106 mlrd. eurų, o tai buvo pusė 2011 m. dvylikos laikymo laikotarpių sumos. Kadangi Eurosisistema moka už laikomas atsargas palūkanas, kurių norma atitinka PRO normą, pagal privalomųjų atsargų sistemą nenumatomas mokestis bankų sektoriui.

KREDITO OPERACIJOMS TINKAMAS TURTAS

Kaip numatyta ECBS statuto 18 straipsnio 1 dalyje, visos Eurosistemos kredito operacijos yra užtikrinamos tinkamu įkaitu. Tai pasaulinė standartinė centrinių bankų praktika. Įkaito tinkamumo sąvoka reiškia, kad Eurosisistema dideliu mastu yra apsaugota nuo nuostolių atliekant kredito operacijas (žr. toliau dėl išsamesnės informacijos apie rizikos valdymo klausimus). Be to, Eurosisistema užtikrina, kad daugeliui sandorių šalių tinkamo įkaito pakanka, kad Eurosisistema galėtų teikti tokį likvidumą, kuris, jos nuomone, būtinas jos pinigų politikos operacijoms.

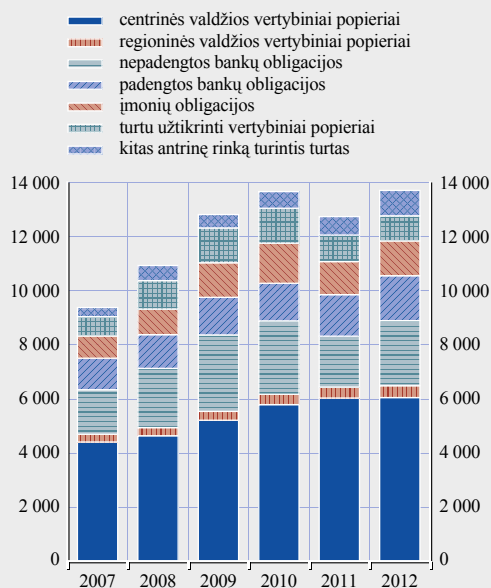
Eurosisistema priima daugelio rūšių turtą kaip įkaitą visoms savo kredito operacijoms. Ši Eurosistemos įkaito valdymo sistemos savybė ir tai, kad prieiga prie Eurosistemos atvirosios rinkos operacijų turi didelę sandorių šalių grupę, yra pagrindiniai veiksniai, kuriais pagrįstas pinigų politikos įgyvendinimas sukretimo laikotarpiu. Dėl operacinei sistemai būdingo lankstumo Eurosisistema gali užtikrinti reikiamą likvidumą finansų krizės metu stringančiam pinigų rinkos veikimui pagerinti, o sandorių šalys nesusiduria su plataus masto įkaito suvaržymu.

2012 m. Eurosisistema ėmėsi daug priemonių palaikyti ir padidinti įkaito tinkamumą sandorių šalims. Tiesiogiai pritarus Valdančiajai tarybai, priimtas laikinas sprendimas nuo 2012 m. vasario 9 d. euro zonos nacionaliniams centriniams bankams leisti Eurosistemos kredito operacijoms priimti kaip įkaitą papildomus veiksmų kreditų reikalavimus, atitinkančius konkrečius tinkamumo kriterijus. Atsakomybė už tokių kreditų reikalavimų priėmimą tenka nacionaliniams centriniams bankams, leidusiems juos naudoti. Be to, 2012 m. birželio 29 d. kai kurių rūšių turtu padengtų vertybinių popierių tinkamumo kriterijai buvo išplėsti. Taip pat 2012 m. lapkričio 9 d. kita valiuta, kaip antai JAV doleriai, svarai sterlingų ir Japonijos jenos, išreikštos euro zonoje išleistos ir laikomos antrinę rinką turinčios skolos priemonės tapo tinkamu įkaitu iki atskiro pranešimo.

2012 m., palyginti su 2011 m., tinkamo įkaito vertė sumažėjo 8 % ir sudarė vidutiniškai 13,7 trln. eurų (žr. 34 pav.). Šis pokytis buvo ypač susijęs su tuo, kad padidėjo nepadengtų bankų obligacijų tinkamumas. Vyriausybės vertybiniai popieriai, kurių vertė buvo 6,1 trln. eurų, sudarė 44 % viso tinkamo įkaito, nepadengtos bankų obligacijos – 2,4 trln. eurų, arba 18 %, ir padengtos bankų obligacijos – 1,6 trln. eurų, arba 12 %. Kaip ir antrinę rinką turinčio turto įkaitas, tinkamas įkaitas apima antrinės rinkos neturintį turtą – daugiausia kredito reikalavimus (dar vadinamus bankų paskolomis). Priešingai, nei antrinę rinką turinčio turto atveju, nėra lengva nustatyti galimai tinkamo antrinės rinkos neturinčio turto dydį. Kaip įkaitas pateiktas antrinės rinkos neturintis turtas 2012 m. sudarė 0,6 trln. eurų.

34 pav. Tinkamas antrinę rinką turintis turtas

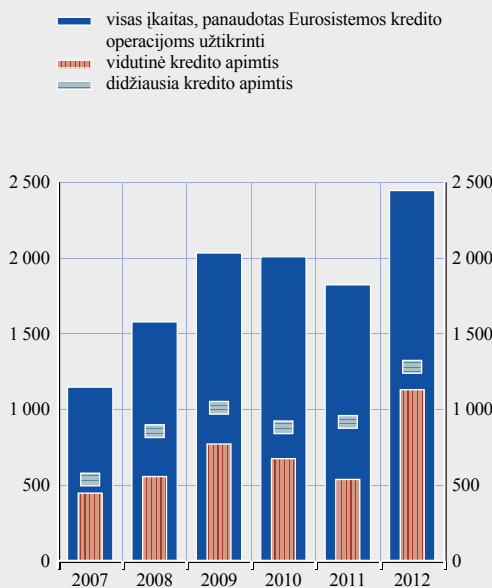
(mlrd. eurų)

Šaltinis: ECB.
Pastabos: nominaliosios vertės; mėnesio pabaigos vidutiniai duomenys. Šiame paveiksle pateikti duomenys skelbiami kas ketvirtį ECB interneto svetainėje.

35 pav. Įkaitas, panaudotas Eurosistemos kredito operacijoms užtikrinti, ir kredito apimtys pinigų politikos operacijose

(mlrd. eurų)

Šaltinis: ECB.
Pastabos: įkaitas, panaudotas Eurosistemos kredito operacijoms užtikrinti, – tai turtas, panaudotas kaip įkaitas šalyse, kuriose taikoma bendrojo įkaičio sistema, ir turtas, panaudotas kaip įkaitas šalyse, kuriose taikoma užtikrinimo atskiruoju įkaičiu sistema. Įkaičių vertė po įvertinimo ir rinkos vertės sumažinimų; vidutiniai mėnesių pabaigos duomenys. Šiame paveiksle pateikti duomenys yra skelbiami kas ketvirtį ECB interneto svetainėje.

Vidutinė sandorių šalių panaudoto įkaičio suma padidėjo nuo 1 824 mlrd. eurų (2011 m.) iki 2 448 mlrd. eurų (2012 m.) (žr. 35 pav.). Kartu dėl 2011 m. gruodžio mėn. ir 2012 m. kovo mėn. įvykdytų ITRO nepasibaigusio termino kredito suma padidėjo vidutiniškai nuo 538 mlrd. eurų (2011 m.) iki 1 131 mlrd. eurų (2012 m.). Todėl deponuoto įkaičio, nepanaudoto kreditui iš pinigų politikos operacijų padengti, dalis 2012 m. sumažėjo, o absoliutusis dydis šiek tiek padidėjo. Įkaičio pertekliaus suma rodo, kad apskritai Eurosistemos kitos sandorių šalys įkaičio trūkumo nepatyrė.

Kalbant apie naudoto įkaičio sudėtį (žr. 36 pav.), pažymėtina, kad antrinės rinkos neturintis turtas (daugiausia kredito reikalavimai ir terminuotieji indėliai) 2012 m. sudarė didžiausią įkaičio dalį – 26 % viso įkaičio (2011 m. – 23 %). Padengtų banko obligacijų dalis padidėjo, o turtu padengtų vertybinių popierių – sumažėjo. Vyriausybės obligacijų dalis padidėjo vidutiniškai nuo 14 % (2011 m.) iki 15 % (2012 m.).

2012 m. rugsėjo 17 d. Valdančioji taryba patvirtino, kad pradeda veikti Bendrasis Eurosistemos kainodaros centras (BEKC), pakeitęs du vertinimo centrus, kurie veikė *Banque de France* ir *Deutsche Bundesbank*. BEKC suteikia Eurosistemai integruotą platformą, nurodančią vienodas kainas, kurias taiko visi Eurosistemos centriniai bankai, vertindami Eurosistemos kredito operacijose pateiktą įkaičių. Pirmi BEKC duomenys paskelbti 2012 m. rugsėjo 21 d.

SU KREDITO OPERACIJOMIS SUSIJĘ RIZIKOS VALDYMO KLAUSIMAI

Vykdydama pinigų politikos operacijas Eurosystema susiduria su rizika, kad kita sandorio šalis gali neįvykdyti išpareigojimų. Ši rizika mažinama sandorių šalims nustatant reikalavimą pateikti atitinkamą įkaitą. Tačiau, jei sandorio šalis neįvykdytų išpareigojimų, Eurosystemai taip pat kiltų kredito, rinkos ir likvidumo rizikos, susijusios su įkeistu turtu. Be to, vykdant ir eurais išreikštu įkaitu užtikrintas likvidumo operacijas užsienio valiutomis, ir užsienio šalies valiuta išreikštu įkaitu užtikrintas likvidumo didinimo operacijas eurais, atsiranda valiutų kursų rizika. Visoms šioms rizikoms sumažinti iki priimtino lygio Eurosystema kaip įkaitui priimamam turtui taiko griežtus kredito standartus, kasdien vertina įkaitą ir taiko atitinkamas rizikos kontrolės priemones.

Dėl atsargumo Eurosystema nustatė apsaugos priemones nuo galimo įkaito stygiaus, galinčio atsirasti priėmus galutinius sprendimus dėl įkaito, gauto iš išpareigojimų neįvykdžiusių sandorių šalių. Apsaugos priemonių lygis kasmet peržiūrimas atsižvelgiant į galutinį perimto įkaito realizavimą ir lėšų atgavimo perspektyvą.

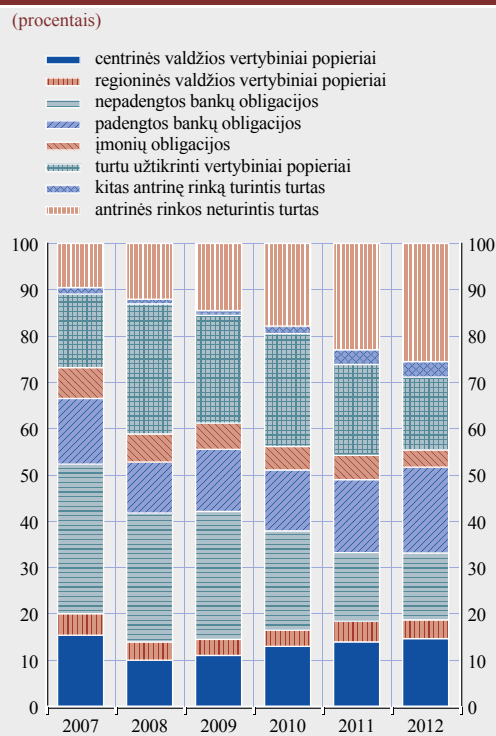
Apskritai su kredito operacijomis susijusi finansinė rizika yra kiekybiškai įvertinama Eurosystemos mastu ir apie ją reguliariai pranešama ECB sprendimus priimančioms organams.

2012 m. Valdančioji taryba nusprendė padaryti tam tikrų tinkamumo kriterijų ir rizikos kontrolės sistemos pakeitimų.

Kalbant apie Eurosystemos kreditų vertinimo sistemą (EKVS), pažymėtina, kad 2012 m. Valdančioji taryba priėmė keletą sprendimų. Balandžio 4 d. ji patvirtino *Creditreform Rating AG* priemonę reitingams nustatyti, kuri bus naudojama Eurosystemos kreditų vertinimo sistemoje. Kalbant apie ją ir pagal sistemą Bazelis II nustatytos išpareigojimų neįvykdymo apibrėžties neatitikimą, pažymėtina, kad Valdančioji taryba liepos 5 d. kol kas pašalino iš EKVS naudojamų šaltinių tris reitingų nustatymo priemones – *ICAP*, *Coface Serviços Portugal* ir *Cerved*. Siekdama pagerinti EKVS veiklos stebėjimo procesą, lapkričio 28 d. Valdančioji taryba nusprendė reikalauti, kad EKVS priimtų kreditų vertinimo sistemų teikėjai pateiktų nesuvestinius veiklos stebėjimo duomenis. Taip pat reikės pateikti sertifikata, patvirtinantį, kad veiklos stebėjimo informacija yra tiksli ir pagrįsta. Galiausiai gruodžio 19 d. Valdančioji taryba patvirtino *Banka Slovenije* vidaus kredito vertinimo sistemą, kuri bus naudojama EKVS.

Kalbant apie turtu įvertintų vertybinių popierių skaidrumo standartų sugriežtinimą, pasakytina, kad 2012 m. liepos 5 d. Valdančioji taryba nusprendė Eurosystemos įkaito valdymo sistemoje

36 pav. Turto (įskaitant kredito reikalavimus), panaudoto kaip įkaitas, pasiskirstymas pagal turto rūšį

Šaltinis: ECB.
Pastabos: įkaito vertė po vertės nustatymo ir vertės sumažinimo; mėnesio pabaigos vidutiniai duomenys. Šiame paveiksle pateikti duomenys skelbiami kas ketvirtį ECB interneto svetainėje.

įdiegti atsiskaitymą pagal kiekvienos paskolos duomenis – tai vienas iš reikalavimų, taikomų turtu užtikrintų vertybinių popierių įkaitui. Taip pat Valdančioji taryba paskelbė datas, nuo kurių šie ataskaitų reikalavimai bus pradėti taikyti (pradedant laipsniško įvedimo laikotarpiu) įvairių klasių turtui. Be to, Valdančioji taryba paskelbė, kad, norint stebėti, kaip paskolos lygio duomenys atitinka formos reikalavimus, ir tikrinti, ar duomenys apie kiekvieną paskolą pateikti laiku, ar jie nuoseklūs ir visi, paskolų lygio duomenų saugykla turėtų automatiškai patikrinti turtu užtikrintus vertybinius popierius, apie kuriuos pateikiami duomenys, ir nustatyti vertinimo koeficientą. Šis koeficientas bus nustatytas griežtai laikantis konkrečių reikalavimų, numatytų sąlygose, pagal kurias veikia Eurosistemos įkaito valdymo sistema.

Be to, Eurosistema sukūrė atitinkamas rizikos kontrolės priemones, atsižvelgdama į 2012 m. Valdančiosios tarybos priimtus sprendimus dėl įkaito prieinamumo sandorių šalims palaikymo. Kalbant apie ankstesniame skirsnyje aprašytų papildomų veiksmų kreditų reikalavimų laikiną priėmimą, pažymėtina, jog Eurosistema priėmė bendras gaires, kuriomis siekiama užtikrinti, kad tinkamumo kriterijai ir rizikos kontrolės priemonės būtų pakankami. Tą pirmiausia turės patvirtinti Valdančioji taryba. Antra, nusprendė sumažinti reitingo dydį ir pakoreguoti tam tikrų turtu užtikrintų vertybinių popierių reikalavimų, kurie įsigaliojo 2012 m. birželio 29 d., tinkamumą, Valdančioji taryba taip pat patvirtino patikslintą šių turtu užtikrintų vertybinių popierių rizikos kontrolės sistemą, užtikrinančią tinkamą Eurosistemos apsaugą.

1.2 UŽSIENIO VALIUTOS OPERACIJOS IR OPERACIJOS SU KITAIŠ CENTRINIAIS BANKAIS

2012 m. Eurosistema nedarė intervencijų užsienio valiutų rinkose. Be to, ECB neatliko jokių užsienio valiutos operacijų valiutomis, kurios dalyvauja VKM II. 2012 m. nebuvo pasinaudota ECB ir TVF nuolatiniu susitarimu palengvinti ECB vardu TVF vykdomus specialiuųjų skolinimosi teisių (SST) sandorius su kitais SST turėtojais, o 2011 m. juo pasinaudota penkis kartus.

Laikinos likvidumo apsaugos sandorių linijos, dėl kurios 2007 m. susitarė ECB ir Federalinė rezervų sistema ir kuri atnaujinta 2010 m. gegužės mėn., siekiant įvertinti įtampą finansavimo JAV doleriais rinkose Europoje, veikimas 2012 m. gruodžio 13 d. pratęstas iki 2014 m. vasario 1 d. Glaudžiai bendradarbiaudama su kitais centriniais bankais, Eurosistema kitoms sandorių šalims teikė finansavimą JAV doleriais už tinkamą įkaitą. Tai buvo atliekama vykdant atpirkimo sandorius, kurie buvo vykdomi kaip fiksuotųjų palūkanų normų konkursai paskirstant visą pageidautą sumą. Be šių reguliarių kartą per savaitę vykdomų 7 dienų trukmės operacijų, ECB, bendradarbiaudamas su Federaline rezervų sistema, *Bank of England*, *Bank of Japan* ir *Swiss National Bank*, toliau kas keturias savaites vykdė 84 dienų trukmės likvidumo didinimo JAV doleriais operacijas. 2012 m. Eurosistema atliko penkiasdešimt 7 dienų trukmės operacijų, vieną 14 dienų trukmės operaciją metų pabaigoje ir tryliką 84 dienų trukmės operacijų. 2012 m. nebuvo pasinaudota laikinomis abipusėmis apsaugos sandorių linijomis, 2011 m. sukurtomis tarp ECB, *Bank of England*, *Bank of Japan* ir *Swiss National Bank*, siekiant padidinti jų gebėjimą teikti likvidumo palaikymą pasaulinei finansų sistemai ir sumažinti įtampą finansų rinkose. Manoma, kad šios linijos yra veiksmingos mažinant finansinę įtampą. Kaip kraštutinė apsaugos priemonė, jos, mažindamos finansavimo riziką, didina pinigų rinkos likvidumą. Šių apsaugos sandorių linijų veikimas buvo pratęstas nuo 2012 m. gruodžio 13 d. iki 2014 m. vasario 1 d. Be to, Valdančioji taryba nusprendė, kad iki atskiro pranešimo ECB toliau vykdys apie vienos savaitės ir 3 mėn. trukmės reguliarias likvidumo didinimo operacijas JAV doleriais.

Susitarusi su *Bank of England*, 2012 m. rugsėjo 12 d. Valdančioji taryba nusprendė pratęsti susitarimą su *Bank of England* dėl likvidumo apsaugos operacijų iki 2013 m. rugsėjo 30 d. 2010 m.

gruodžio 17 d. susitarimą dėl apsikeitimo operacijų galimybės buvo leista pratęsti iki 2012 m. rugsėjo 28 d. Pagal šią galimybę prireikus *Bank of England* Europos Centriniam Bankui už eurus galėtų suteikti ne daugiau kaip 10 mlrd. svarų sterlingų. Pagal šį susitarimą svarus sterlingų galima pateikti *Banc Ceannais na hÉireann / Central Bank of Ireland* kaip atsargumo priemonę, siekiant patenkinti bet kokią laikiną bankų sistemos likvidumo šia valiuta poreikį.

I.3 INVESTICINĖ VEIKLA

ECB investuoja lėšas, susijusias su užsienio atsargų portfeliu, ir nuosavas lėšas. Ši investicinė veikla, kuri nesusijusi su pagal pinigų politikos programas, pavyzdžiui, VPRP ir POPP2, vykdoma veikla, organizuojama taip, kad, primant su investicijomis susijusius sprendimus, nebūtų galimybės pasinaudoti vidaus informacija apie centrinio banko politikos veiksmus.

UŽSIENIO ATSARGŲ VALDYMAS

ECB užsienio atsargų portfelis iš pradžių buvo suformuotas euro zonos nacionaliniams centriniams bankams pervedus užsienio atsargas. Laikui bėgant pagal portfelio sudėtį galima nustatyti investuoto turto rinkos vertės pokyčius ir ECB užsienio valiutos bei aukso operacijas. Pagrindinė ECB užsienio atsargų paskirtis – užtikrinti, kad prireikus Eurosistema turėtų pakankamą sumą likvidžių atsargų valiutos kurso politikos operacijoms ne ES valiutomis. ECB užsienio atsargų valdymo tikslai pagal jų svarbą yra likvidumas, saugumas ir grąža.

ECB užsienio atsargų portfelį sudaro JAV doleriai, Japonijos jenos, auksas ir SST. JAV dolerių ir Japonijos jenų atsargas aktyviai valdo ECB ir euro zonos nacionaliniai centriniai bankai, norintys dalyvauti šioje veikloje kaip ECB tarpininkai. Nuo 2006 m. sausio mėn. veikia valiutų specializacijos modelis, kuriuo siekiama didinti Eurosistemos investavimo operacijų veiksmingumą. Pagal šią sistemą kiekvienam nacionaliniam centriniam bankui, norinčiam dalyvauti valdant ECB užsienio atsargas, ar šiuo tikslu bendrai veikiančiam nacionalinių centrinių bankų grupei paprastai paskiriama valdyti portfelio JAV doleriais arba Japonijos jenomis dalį⁶.

ECB grynųjų užsienio atsargų⁷ vertė pagal esamus valiutų kursus ir rinkos kainas sumažėjo nuo 65,6 mlrd. eurų (2011 m. pabaigoje) iki 64,8 mlrd. eurų (2012 m. pabaigoje). Iš jų 43,8 mlrd. eurų buvo užsienio valiutomis, o 21 mlrd. eurų – auksu ir SST. Sumažėjusi užsienio atsargų portfelio vertė susijusi su 13 % euro atžvilgiu nuvertėjusia Japonijos jena. Teigiama kapitalo prieaugio ir palūkanų pajamų, gautų iš portfelio valdymo veiklos, įtaka šiek tiek kompensavo šiuos nuostolius. Pagal 2012 m. pabaigos kursą turtas JAV doleriais sudarė 79 %, o Japonijos jenomis – 21 % užsienio valiutos atsargų. Aukso ir STT lėšų vertė šiek tiek padidėjo, nes 2012 m. aukso vertė (euro atžvilgiu) padidėjo apie 4 %.

NUOSAVŲ LĖŠŲ VALDYMAS

ECB nuosavų lėšų portfelio atitikmuo yra investuota apmokėto ECB kapitalo dalis, sumos jo bendrame atsargų fonde ir atidėjiniai užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms. Šis portfelis skirtas aprūpinti ECB pajamomis, padedančiomis padengti veiklos išlaidas. Nuosavų lėšų portfelio valdymo tikslas – maksimizuoti tikėtiną grąžą laikantis apribojimo, esant tam tikram pasitikėjimo lygiui, nepatirti nuostolio. Portfelis investuojamas į fiksuotųjų pajamų turtą eurais.

6 Plačiau apie tai žr. 2006 m. balandžio mėn. ECB mėnesinio biuletenio straipsnyje „Portfolio management at the ECB“.

7 Grynosios užsienio atsargos yra apskaičiuojamos kaip oficialiosios tarptautinės atsargos, neįskaitant užsienio valiutos apsikeitimo sandorių grynosios, rinkos vertė įvertintos vertės, pridėdant rezidentų indėlius užsienio valiuta ir atimant būsimą iš anksto nustatytą turimos užsienio valiutos sumažėjimą dėl atpirkimo ir ateities sandorių. Daugiau informacijos apie šią duomenų šaltinius žr. ECB interneto svetainėje.

Portfelio vertė galiojančiomis rinkos kainomis padidėjo nuo 15,9 mlrd. eurų (2011 m. pabaigoje) iki 18,9 mlrd. eurų (2012 m. pabaigoje). Rinkos vertė padidėjo, nes padidėjo ECB apmokėtas (2012 m. gruodžio 27 d.) kapitalas, išaugo atidėjiniai užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms ir truputį mažiau – investicijų grąža.

Kadangi POPP2 ir VPRP (ir, tikriausiai, VPPS) įgyvendinama toje pačioje veiklos srityje kaip nuosavų lėšų portfelio valdymas, 2012 m. nuspręsta gana pasyviai valdyti ECB nuosavų lėšų portfelį. Toks sprendimas priimtas siekiant užtikrinti, kad jokia pašalinė informacija apie centrinio banko politikos veiksmus neturėtų įtakos sprendimams dėl investicijų.

RIZIKOS VALDYMO KLAUSIMAI, SUSIJĘ SU INVESTICINE VEIKLA IR PINIGŲ POLITIKOS PORTFELIAIS

Finansinė rizika, kurią ECB patiria vykdydamas investicinę veiklą ir formuodamas pinigų politikos portfelius (VPRP, POPP ir POPP2), atidžiai stebima ir apskaičiuojama. Šiuo tikslu sukurta išsami limitų struktūra. Limitų atitiktis stebima kiekvieną dieną. Be to, reguliariomis ataskaitomis užtikrinamas tinkamas visų suinteresuotųjų šalių informavimas apie tokios rizikos lygį. Vienakrypčių pinigų politikos sandorių finansinė rizika taip pat bus atidžiai stebima ir apskaičiuojama, kaip tai jau daroma su esamais pinigų politikos portfeliais. VPPS taip pat būdingi du svarbūs riziką mažinantys veiksniai, kaip antai sąlygos, lemiančios, kad pirkimai būtų atliekami tik per tam tikrus laikotarpius, atsižvelgiant į tai, kaip sėkmingai įgyvendinama pinigų politika, ir dėmesio sutelkimas į priemonių, kurių likęs galiojimo terminas yra nuo 1 iki 3 m., pirkimus.

2012 m. ECB toliau tobulino informacinių technologijų infrastruktūrą, palaikančią jo investavimo operacijų ir pinigų politikos portfelių rizikos valdymo sistemą.

Viena iš rinkos rizikos įvertinimo priemonių – rizikos vertės nustatymo metodas (VaR). Pagal šį metodą skaičiuojant 2012 m. gruodžio 31 d. ECB investicijų portfelio vertę, taikant 95 % pasiklovimo lygmenį, 1 m. terminą ir 1 m. turto kainos kintamumą, VaR lygi 8,98 mlrd. eurų, 2011 m. gruodžio 30 d. buvo 13,08 mlrd. eurų⁸. Apskaičiuojant tą pačią priemonę, jei imtis ne vieni, o penkeri metai, nustatyta rizikos vertė būtų 12,30 mlrd. eurų, palyginti su 12,16 mlrd. eurų 2011 m. gruodžio 30 d. Didžiąją šios rinkos dalį lemia užsienio valiutos kurso ir aukso kainų pokyčiai. ECB investicinių portfelių žemas palūkanų normų rizikos lygis rodo, kad šių portfelių modifikuota trukmė ir 2012 m. buvo santykinai nedidelė.

2 MOKĖJIMO IR VERTYBINIŲ POPIERIŲ ATSISKAITYMO SISTEMOS

Pagal teisės aktus Eurosistamai nustatyta užduotis užtikrinti, kad mokėjimo sistemos veiktų sklandžiai. Mokėjimo sistemos ir vertybinių popierių tarpuskaitos ir atsiskaitymo sistemos yra svarbiausios infrastruktūros, reikalingos, kad tinkamai funkcionuotų rinkos ekonomikos šalys. Jos yra būtinos veiksmingam mokėjimų už prekes, paslaugas ir finansinį turtą vykdymui, o jų sklandi veikla yra ypač svarbi įgyvendinant centrinio banko pinigų politiką ir palaikant stabilumą bei pasitikėjimą valiuta, finansų sistema ir ekonomika apskritai. Eurosistema šią užduotį vykdo trimis būdais: ji prisiima operacinį vaidmenį, vykdo priežiūros veiklą ir veikia kaip katalizatorius (daugiau apie antrąjį ir trečiąjį būdus žr. 3 skyriaus 4 ir 5 skirsnius). Atlikdama savo operacinį vaidmenį,

⁸ POPP, POPP2 ir VPRP portfelių rinkos rizika nėra įtraukta į šiuos įverčius, nes, laikantis amortizuotos savikainos principo, šie portfeliai bus laikomi iki termino pabaigos dėl pablogėjimo.

Eurosistema, pagal ECBS statutą, gali teikti priemones, skirtas efektyvioms ir patikimoms tarpuskaitos ir mokėjimo sistemoms užtikrinti.

2.1 SISTEMA TARGET2

Eurosistema eksploatuoja sistemą TARGET2 didelės vertės ir skubiems mokėjimams eurais vykdyti. Sistema TARGET2 atlieka svarbų vaidmenį įgyvendinant bendrą pinigų politiką ir funkcionuojant euro zonos pinigų rinkai. Ji siūlo realaus laiko atsiskaitymų centrinio banko pinigais paslaugą ir plačią rinkos aprėptį. Joje apdorojamos didelės vertės ir skubios operacijos be jokių didžiausios ir mažiausios mokėjimų vertės ribų. Be to, joje atliekama daug kitų mokėjimų. Sistema pagrįsta bendra technine infrastruktūra, vadinama Bendra technine platforma (BTP). Trys Eurosistemos centriniai bankai – *Deutsche Bundesbank*, *Banque de France* ir *Banca d'Italia* – bendrai teikia BTP ir ją eksploatuoja Eurosistemos vardu.

Iki 2012 m. gruodžio mėn. sistemoje TARGET2 buvo 985 tiesioginiai dalyviai. Bankų (įskaitant filialus ir patronuojamuosius bankus), kuriuos galima pasiekti per sistemą TARGET2, pasaulyje iš viso buvo 55 000. Be to, sistemoje TARGET2 buvo vykdomi 82 išorinių sistemų piniginių pozicijų atsiskaitymai.

TARGET2 OPERACIJOS

2012 m. sistema TARGET2 funkcionavo sklandžiai ir joje įvykdyta daug mokėjimų eurais. Sistemos rinkos dalis ir toliau buvo stabili, t. y. 92 % visos mokėjimų vertės didelės vertės mokėjimų eurais sistemose teko sistemai TARGET2. 2012 m. sistemoje iš viso įvykdytos 90 671 378 operacijos, o vidutiniškai per dieną – 354 185 operacijos. Bendra sistemos TARGET2 operacijų vertė 2012 m. sudarė 634 132 mlrd. eurų, o vidutinė operacijų dienos vertė – 2 477 mlrd. eurų. 2012 m., palyginti su ankstesnių metų, sistemos TARGET2 mokėjimo srautų apžvalga pateikta 12 lentelėje.

2012 m. sistemos TARGET2 BTP bendras prieinamumas⁹ sudarė 100 %.

Per metus 99,98 % mokėjimo operacijų BTP buvo įvykdyta greičiau kaip per penkias minutes. Apskritai dalyviai buvo patenkinti gera sistemos veikla.

BENDRADARBIAVIMAS SU SISTEMOS TARGET2 NAUDOTOJAIŠ

Eurosistema palaiko artimus ryšius su sistemos TARGET2 naudotojais. 2012 m. buvo rengiami reguliarius nacionalinių centrinių bankų ir sistemos TARGET2 nacionalinių naudotojų grupių

12 lentelė Sistemos TARGET2 mokėjimo operacijos

	Vertė (mlrd. eurų)			Skaičius (sandorių skaičius)		
	2011	2012	Pokytis (%)	2011	2012	Pokytis (%)
TARGET2 mokėjimo operacijų bendras skaičius						
Iš viso	612 936	634 132	3,4	89 565 697	90 671 378	1,2
Dienos vidurkis	2 385	2 477	3,8	348 505	354 185	1,6

Šaltinis: ECB.

Pastaba: 2011 m. buvo 257 darbo dienos, 2012 m. – 256 darbo dienos.

9 Prieinamumo lygis – tai mastas, kuriuo dalyviai galėjo naudotis sistema TARGET2 jos darbo valandomis be incidentų.

susitikimai. Be to, kas pusmetį rengti bendri Eurosistemos TARGET2 darbo grupės ir Europos kredito sektoriaus asociacijų sistemos TARGET darbo grupės susitikimai. Juose visos Europos lygiu buvo aptariami sistemos TARGET2 veiklos klausimai. 2011 m. sukurta speciali grupė, sudaryta iš šių dviejų grupių atstovų, toliau sprendė klausimus, susijusius su pagrindiniais pokyčiais, turinčiais įtakos sistemai TARGET2, tokiais kaip TARGET2-Securities (T2S) platformos prijungimas. Mokėjimų eurais strategijos kontaktinėje grupėje, kurioje dalyvauja komercinių ir centrinių bankų aukščiausiojo lygio atstovai, buvo aptariami kiti strateginiai klausimai.

NAUJŲ SISTEMOS VERSIJŲ DIEGIMO VALDYMAS

Eurosistema, siekdama toliau kelti siūlomų paslaugų lygį ir patenkinti jos dalyvių poreikius, sistemos TARGET2 tobulinimą laiko labai svarbiu dalyku.

Atsižvelgdama į tai, kad pasiruošimui T2S reikia daug pastangų, 2011 m. Eurosistema nusprendė 2012 m. neišleisti kasmetinės TARGET2 versijos. Nepaisant to, 2012 m. Eurosistema toliau tęsė TARGET2 sistemos darbus, rengdama pakeitimus, kurių reikės įgyvendinant sąsają su T2S. Buvo priimtas galutinis sprendimas dėl paslaugų, skirtų lėšų pervedimams T2S palaikyti, kurias sistema TARGET2 teiks savo dalyviams. Tomis paslaugomis dalyviai galės naudotis nuo T2S veiklos pradžios. Be to, Eurosistema peržiūrėjo strategiją dėl TARGET2 pritaikymo darbui pagal naują veiklos srities standartą (ISO 20022). Buvo nuspręsta visus šiuo metu naudojamus pranešimų formatus perkelti į ISO 20022 atitiktikmenis pagal „vienos bangos“ scenarijų 2017 m. lapkričio mėn.

SISTEMOJE TARGET2 DALYVAUJANČIOS ŠALYS

Visos euro zonos šalys dalyvauja sistemoje TARGET2, kadangi ją naudoti yra privaloma vykdant visus mokėjimo nurodymus, susijusius su Eurosistemos pinigų politikos operacijomis. Ne euro zonos ES šalių centriniai bankai gali savanoriškai prisijungti prie sistemos TARGET2, siekdami palengvinti operacijų eurais vykdymą šiose šalyse. Teisiniu ir veiklos požiūriais kiekvienas centrinis bankas yra atsakingas už savo sistemos komponento valdymą ir ryšių su savo dalyviais palaikymą. Be to, kai kurios finansų institucijos, esančios EEE šalyse, dalyvauja sistemoje TARGET2 nuotolinės prieigos būdu.

Šiuo metu prie sistemos TARGET2 yra prisijungę 24 ES šalių centriniai bankai ir jų atitinkamos naudotojų bendruomenės: 17 euro zonos nacionalinių centrinių bankų, Europos Centrinis Bankas ir šeši euro zonai nepriklausančių šalių centriniai bankai¹⁰.

2.2 TARGET2-SECURITIES

TARGET2-Securities (T2S) yra būsima Eurosistemos paslauga, skirta vertybinių popierių atsiskaitymams centrinio banko pinigais Europoje. Projektas šiuo metu yra kuriamas ir bus įdiegtas 2015 m. birželio mėn. Faktiškai už visus vertybinius popierius, kuriais prekiaujama Europoje, bus atsiskaitoma T2S, taip pasiekiant reikšmingą masto ekonomiją ir mažesnes atsiskaitymo sąnaudas. T2S bus esminis lūžis kuriant integruotą Europos kapitalo rinką, nes bus panaikintas skirtumas tarp tarptautinių ir vietinių atsiskaitymų, suteiktas tvirtas pagrindas efektyvumui ir konkurencijai visame poprekybiniame sektoriuje padidinti. Naudojant T2S bus galima daug sutaupyti įkaito ir likvidumo lėšų, o tai yra labai svarbu, nes dėl finansų sumaišties ir naujų pokyčių reguliavimo srityje nuolat didėja aukštos kokybės įkaito poreikis. Tai suvienodins rinkos procesus ir leis supaprastinti pagalbinės grandies operacijas.

¹⁰ Bulgarija, Danija, Latvija, Lietuva, Lenkija ir Rumunija.

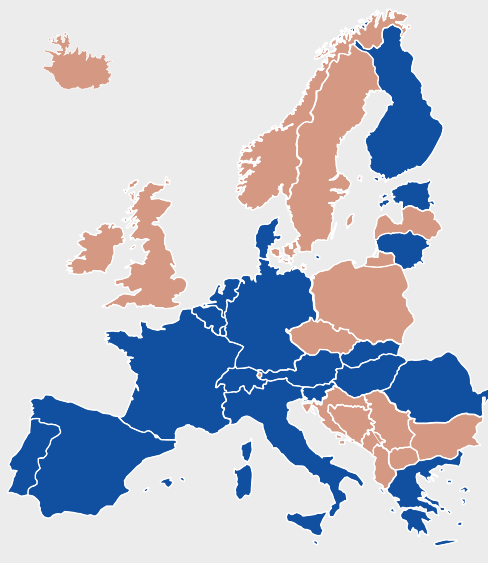
Iki 2012 m. birželio pabaigos 22 centriniai vertybinių popierių depozitoriumai (CVPD), t. y. beveik visi euro zonos ir penki ne euro zonos CVPD, pasirašė T2S pamatinį susitarimą¹¹. Šių centrinių vertybinių popierių depozitoriumų atsiskaitymai sudaro beveik 100 % atsiskaitymų eurais vertės. Iš jų dėl sprendimo anksti dalyvauti sistemoje nebus reikalaujama mokėti prisijungimo prie T2S mokesčio. Be to, birželio mėn. *Danmarks Nationalbank* pasirašė Valiutos dalyvavimo susitarimą¹² ir sutarė, kad nuo 2018 m. Danijos krona bus naudojama T2S. Šie susitarimai pasirašyti po daugiau kaip dvejus metus trukusių derybų dėl susitarimo. T2S ir toliau yra atvira naujiems dalyviams. Ne euro zonos centriniai bankai ir centriniai vertybinių popierių depozitoriumai Valiutos dalyvavimo susitarimą arba T2S pamatinį susitarimą galės pasirašyti vėliau. Tačiau vėliau besijungiantys centriniai vertybinių popierių depozitoriumai turės mokėti prisijungimo mokesčių.

Įsigaliojus šiems dviem susitarimams, 2012 m. liepos 1 d. pradėjo funkcionuoti nauja valdymo struktūra. Naujoje valdymo struktūroje, kurioje tebesivadovaujama plataus įsitraukimo į rinką ir skaidrumo principais, didesnę įtaką daro Eurosistemos sutarčių šalis. Ši struktūra bus taikoma ir T2S pradėjus veiklą. Ji skirstoma į tris lygius – valdymo, patariamąjį ir ekspertinį. Pirmasis lygis apima T2S valdybą, kuri atsakinga už kasdienį projekto ir vykdomų operacijų valdymą, ir CVPD valdymo grupę, teikiančią Eurosistemai bendrą CVPD nuomonę. Patariamajame lygyje T2S patariamąji grupė suburia visų kategorijų suinteresuotuosius asmenis, t. y. centrinius bankus, centrinius vertybinių popierių depozitoriumus ir bankų bendruomenę, taip pat reguliuotojus, prižiūrėtojus ir veiklos sektorių. Nacionalinės vartotojų grupės – tai oficiali grandis tarp nacionalinių rinkų ir Patiriamosios grupės. Darbiniame (ekspertiniame) lygyje ECB T2S programos valdyba ir techninės grupės teikia paramą valdymo organams.

Didelė techninė pažanga buvo pasiekta 2012 m. Be kita ko, Eurosistema paskelbė T2S vartotojo vadovą ir iš dalies pakeistas Vartotojo reikalavimų, Detaliosios vartotojo funkcinės specifikacijos

37 pav. T2S dalyvaujantys centriniai vertybinių popierių depozitoriumai

- Bank of Greece Securities Settlement System, BOGS (Graikija)
- Centrálny depozitár cenných papierov (Slovakija)
- Clearstream Banking (Vokietija)
- Depozitarul Central (Rumunija)
- Eesti Väärtpaberikeskus (Estija)
- Euroclear Belgium
- Euroclear Finland
- Euroclear France
- Euroclear Nederland
- Iberclear, BME Group (Ispanija)
- Interbolsa Sociedade Gestora de Sistemas de Liquidação e de Sistemas Centralizados de Valores Mobiliários (Portugalija)
- KDD, Centralna Klirinško Depotna Družba (Slovėnija)
- Központi Elszámolóház és Értéktár, KELER (Vengrija)
- Lietuvos centrinis vertybinių popierių depozitoriumas (Lietuva)
- LuxCSD (Liuksemburgas)
- Malta Stock Exchange
- Monte Titoli (Italija)
- National Bank of Belgium Securities Settlement System, NBB-SSS (Belgija)
- Oesterreichische Kontrollbank (Austrija)
- SIX SIS (Šveicarija)
- VP LUX (Liuksemburgas)
- VP Securities (Danija)

11 T2S pamatinis susitarimas – tai susitarimas, numatantis centrinių vertybinių popierių depozitoriumų, perduodančių savo atsiskaitymo funkciją Eurosistemai, teises ir pareigas.

12 T2S valiutos dalyvavimo susitarimas – sutartis, kurioje nustatomi Eurosistemos ir euro zoni nepriklausančių šalių nacionalinių centrinių bankų, norinčių, kad jų valiuta dalyvautų T2S, santykiai.

ir Veiklos procesų aprašų dokumentų versijas. Keturi centriniai bankai (*Deutsche Bundesbank*, *Banco de España*, *Banque de France* ir *Banca d'Italia*), atsakingi už T2S platformos plėtojimą ir valdymą, 2013 m. pirmąjį ketvirtį tikisi baigti kurti reikiamą programinę įrangą (pagrindines funkcijas) ir pasiekė didelę pažangą vykdydami programinės įrangos vidinį testavimą. Centriniai vertybinių popierių depozitoriumai ir nacionaliniai centriniai bankai 2012 m. birželio mėn. užbaigė savo įgyvendinamumo vertinimus, dėl to buvo pateikta daugiau nei 30 naujų pakeitimų prašymų. 2012 m. pabaigoje centriniai vertybinių popierių depozitoriumai ir Eurosystema susitarė dėl trijų migracijos bangų, kurios suplanuotos nuo 2015 m. birželio iki 2016 m. lapkričio mėn., laiko ir sudėties. 2013 m. pradžioje jie toliau aptarinėjo alternatyvių migracijos sprendimų galimybę siekdami geriau subalansuoti su migracija susijusios veiklos pastangas.

Be to, padaryta pažanga prisijungimo prie T2S srityje, t. y. pasirinkti tinklai, kuriuos naudodami rinkos dalyviai ir centriniai vertybinių popierių depozitoriumai galės siųsti nurodymus į T2S ir gauti pranešimus iš T2S. Pagal konkurso procedūrą, pradėtą 2011 m., licencijos suteiktos dviem pridėtinės vertės tinklo paslaugų teikėjams. Taip pat Eurosystema pabaigė rengti pagrindines nuostatas specialiosios jungties linijos paslaugai, kuria bus galima naudotis lygiagrečiai su dviem pridėtinės vertės tinklo sprendimais, jei tokios paslaugos reikės rinkos dalyviams.

Rinkos dalyviai pabrėžė, jog būtina, kad T2S aktyviau dalyvautų derinant poprekybinius procesus tam, kad T2S galimybės būtų visiškai panaudotos. T2S suderinimo organizacinė grupė remia T2S patariamąją grupę, vykdamą keletą derinimo veiklų, ir 2012 m. parengė trečią T2S suderinimo pažangos ataskaitą, kuri bus paskelbta 2013 m. pradžioje. Daugiau apie T2S derinimo veiklas ir jų poveikį Europos finansinei integracijai žr. 3 skyriaus 4 skirsnį.

2.3 ATSISKAITYMO UŽ TARPVALSTYBINĮ ĮKAITĄ TVARKA

Bendras tinkamo turto rinkinys gali būti naudojamas kaip įkaitas visų rūšių Eurosystemos kredito operacijoms užtikrinti ne tik savo šalyje, bet ir kitose šalyse. Įkaitas, laikomas kitoje negu operacijos atlikimo šalyje, panaudojamas euro zonoje daugiausia taikant korespondentinės centrinės bankininkystės modelį (KCBM) ir tinkamus ryšius tarp euro zonos vertybinių popierių atsiskaitymo sistemų. Pirmąjį sprendimą teikia Eurosystema, o antrasis yra rinkos iniciatyva. Be to, įkaitas, laikomas kitoje negu operacijos atlikimo šalyje, išskirtiniu atveju gali būti panaudojamas nacionalinių centrinių bankų sąskaitose nevietiniame (tarptautiniame) CVPD.

2012 m. pabaigoje Eurosystemos laikomo kitoje negu operacijos atlikimo šalyje įkaito (įskaitant ir antrinę rinką turintį turtą, ir antrinės rinkos neturintį turtą) suma sumažėjo ir sudarė 643 mlrd. eurų (2011 m. pabaigoje – 731 mlrd. eurų). Apskritai 2012 m. pabaigoje įkaitas, laikomas kitoje negu operacijos atlikimo šalyje, sudarė 22,8 % viso Eurosystemai pateikto įkaito (2011 m. – 29,9 %).

ĮKAITO VALDYMO PASLAUGOS

2012 m. KCBM ir toliau buvo pagrindinis įkaito, laikomo kitoje negu operacijos atlikimo šalyje, pateikimo būdas, taikomas atliekant Eurosystemos pinigų politikos ir dienos paskolos operacijas. Turtas, saugomas naudojantis KCBM, sumažėjo nuo 434 mlrd. eurų (2011 m. pabaigoje) iki 354 mlrd. eurų (2012 m. pabaigoje). Nacionalinių centrinių bankų sąskaitose nevietiniuose (tarptautiniuose) centriniuose vertybinių popierių depozitoriumuose išskirtiniu atveju laikomas kitoje negu operacijos atlikimo šalyje įkaitas 2012 m. pabaigoje sudarė 134 mlrd. eurų.

Iš pradžių 1999 m. KCBM buvo įdiegtas kaip tarpinis sprendimas, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad jis pagrįstas minimalaus suderinimo principu, rinkos dalyviai paprašė kai kurių patobulinimų. Jie paprašė, kad nebūtų reikalaujama gražinti (antrinę rinką turinti) turtą iš investuotojo CVPD į emitento CVPD, kol jis nepanaudotas kaip įkaitas per KCBM, ir kad trišalio įkaito valdymo paslaugomis, kuriomis šiuo metu galima naudotis tik šalies viduje, būtų galima naudotis ir tarptautiniu mastu. Eurosistema palaiko šių patobulinimų įgyvendinimą KCBM ir šiuo metu sprendžia jų įtraukimo 2014 m. į modelį klausimą.

Klausimai, susiję su euro zonos vertybinių popierių atsiskaitymais ir įkaito panaudojimu atliekant Eurosistemos kredito operacijas, aptariami Euro zonos vertybinių popierių infrastruktūrų kontaktinėje grupėje, kuri yra rinkos infrastruktūrų, rinkos dalyvių ir centrinių bankų atstovų forumas.

REIKALAVIMUS ATITINKANČIOS NACIONALINIŲ VERTYBINIŲ POPIERIŲ ATSISKAITYMO SISTEMŲ JUNGTYS

Įkaitas, laikomas kitoje negu operacijos atlikimo šalyje, gali būti panaudotas naudojantis jungtimis tarp nacionalinių vertybinių popierių atsiskaitymo sistemų. Tačiau tokios jungtys yra tinkamos Eurosistemos kredito operacijoms atlikti tik tuo atveju, jeigu jos atitinka Eurosistemos naudotojo standartus. Tokiomis tinkamomis jungtimis pervedus vertybinius popierius į kitą vertybinių popierių atsiskaitymo sistemą (VPAS), jie gali būti naudojami taip pat kaip ir bet koks vietinis įkaitas, taikant vietines procedūras. Įkaito, panaudoto naudojantis tiesioginėmis ir daugiašalėmis jungtimis, suma sumažėjo nuo 175 mlrd. eurų (2011 m. pabaigoje) iki 156 mlrd. eurų (2012 m. pabaigoje).

2012 m. viena nauja tiesioginė jungtis įtraukta į tinkamų jungčių sąrašą ir trys tiesioginės jungtys išbrauktos. 2012 m. pabaigoje sandorių šalys galėjo iš viso naudotis 52 tiesioginėmis ir 8 daugiašalėmis tinkamomis jungtimis, tačiau tik dalis iš jų yra aktyviai naudojamos.

3 BANKNOTAI IR MONETOS

Pagal Sutarties 128 straipsnį, ECB valdančioji taryba turi išimtinę teisę duoti leidimą išleisti eurų banknotus ES. Leidimas leisti šiuos banknotus suteiktas ECB ir nacionaliniams centriniam bankams.

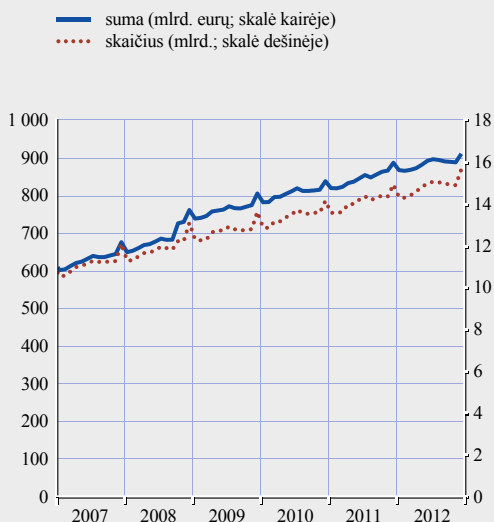
3.1 EURŲ BANKNOTŲ IR MONETŲ APYVARTA BEI PINIGŲ TVARKYMAS

EURŲ BANKNOTŲ IR MONETŲ POREIKIS

2012 m. pabaigoje apyvartoje buvo 15,7 mlrd. eurų banknotų, kurių bendra vertė sudarė 912,6 mlrd. eurų, o 2011 m. pabaigoje – atitinkamai 14,9 mlrd. banknotų ir 888,6 mlrd. eurų (žr. 38 pav.). 50 ir 500 eurų nominalų banknotų vertė sudarė didžiausią dalį banknotų apyvartoje sumos. Metų pabaigoje ji buvo lygi atitinkamai 35 ir 32 %. 50 eurų nominalo banknotas buvo daugiausia apyvartoje naudojamas banknotas – jo apyvarta sudarė 41 % visų apyvartoje esančių eurų banknotų (žr. 39 pav.). 2012 m. metinis banknotų apyvartoje sumos augimo tempas sudarė 2,7 %, skaičiaus – 4,9 %. Sparčiausiai daugėjo 50 eurų nominalo banknotų (6,5 %), po to – 20 ir 10 eurų nominalų banknotų (4,7 %) ir 5 eurų nominalo banknotų (4,4 %). 500 eurų nominalo banknoto augimo tempas, kuris anksčiau buvo didelis, tapo neigiamas (–2,0 %).

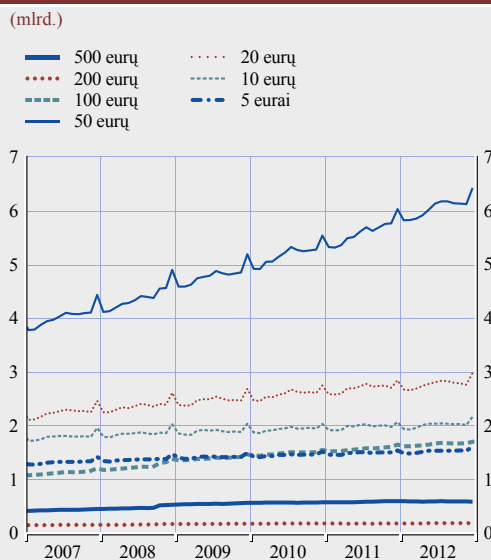
Apskaičiuota, kad 20–25 % (skaičius turėtų būti artimesnis 25) eurų banknotų apyvartoje sumos yra ne euro zonoje, daugiausia – euro zonos kaimyninėse šalyse. 2012 m., palyginti su 2011 m., grynasis eurų banknotų pristatymas, kurį vykdo finansų įstaigos į ne euro zonos regionus, padidėjo 19 %,

38 pav. Eurų banknotų apyvartoje skaičius ir suma

Šaltinis: ECB.

39 pav. Eurų banknotų apyvartoje skaičius pagal nominalą

Šaltinis: ECB.

arba 2,1 mlrd. eurų. Eurų banknotai, daugiausia dideli nominalai, laikomi ne euro zonoje kaip vertingos atsargos ir tarptautinėse rinkose naudojami atsiskaitymams už sandorius.

2012 m. bendras eurų monetų apyvartoje skaičius, t. y. grynoji apyvarta, neįskaitant euro zonos šalių nacionalinių centrinių bankų laikomų atsargų, padidėjo 4,4 % – iki 102,0 mlrd. Mažų nominalų – 1, 2 ir 5 centų – monetos sudarė 62 % visų apyvartoje esančių monetų. 2012 m. pabaigoje monetų apyvartoje suma sudarė 23,7 mlrd. eurų, arba 2,5 % daugiau negu 2011 m. pabaigoje.

EUROSISTEMOS TVARKOMI BANKNOTAI

2012 m. euro zonos nacionaliniai centriniai bankai išleido 33,1 mlrd. banknotų, kurių vertė sudarė 1,0 trln. eurų, o 32,2 mlrd. banknotų, kurių vertė – 1,0 trln. eurų, buvo jiems grąžinta. Šie duomenys beveik tokie patys kaip 2011 m. 34,6 mlrd. banknotų buvo apdoroti naudojant automatinius banknotų apdorojimo aparatus, kuriais tikrinamas ir banknotų autentiškumas, ir jų tinkamumas apyvartai, siekiant palaikyti banknotų apyvartoje kokybę ir jų vientisumą pagal Eurosistemos nustatytus bendrus minimalius rūšiavimo standartus. Vykdam šį procesą, buvo nustatyta apie 5,6 mlrd. banknotų kaip netinkamų apyvartai ir jie buvo sunaikinti. Mažesnių kaip 50 ir 50 eurų nominalų banknotų apyvartoje pakeitimo tempas¹³ (dalis banknotų, kuriuos reikia pakeisti, nes jie yra netinkami) buvo 44 %, o didelio nominalo banknotų – 9 %.

2012 m. pabaigoje banknotų apyvartoje vidutinis grąžimo dažnis¹⁴ buvo 2,16. Tai reiškia, kad vidutiniškai vienas banknotas į euro zonos NCB grąžo beveik kas šešis mėnesius. 500 eurų nominalo banknotų grąžimo dažnis buvo 0,34, 200 – 0,46, o 100 – 0,70. Nominalų, kurie paprastai naudojami atsiskaitymams, grąžimo dažnis buvo didesnis (50 eurų banknotų – 1,56, 20 – 3,38, 10 – 4,11, o 5 – 2,27).

¹³ Tai nustatytų netinkamų banknotų skaičius, padalytas iš banknotų apyvartoje skaičiaus vidurkio per tuos metus.

¹⁴ Tai nacionaliniams centriniams bankams per konkretų laikotarpį bendras grąžintų banknotų skaičius, padalytas iš vidutinio tuo laikotarpiu apyvartoje buvusių banknotų skaičiaus.

3.2 BANKNOTŲ PADIRBINĖJIMAS IR PADIRBINĖJIMO PREVENCIJA

PADIRBTI EURŲ BANKNOTAI

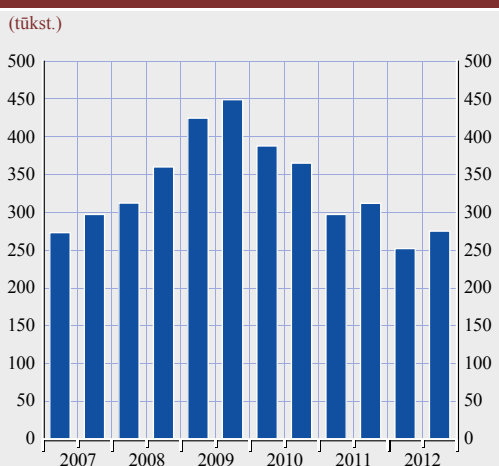
2012 m. nacionaliniai analizės centrai¹⁵ iš viso gavo apie 531 000 padirbtų eurų banknotų. Palyginti su tikrų eurų banknotų apyvartoje skaičiumi, padirbtų banknotų dalis ir toliau yra labai nedidelė. Iš apyvartos išimtų padirbtų banknotų skaičiaus ilgalaikiai pokyčiai parodyti 40 pav. Dažniausiai buvo padirbinėjami 20 ir 50 eurų nominalų banknotai, kurie 2012 m. sudarė atitinkamai 42,5 ir 40,0 % visų padirbtų banknotų skaičiaus. Išsamus padirbtų banknotų išskaidymas pagal nominalus parodytas 41 pav.

Nors dėl Europos ir tarptautinių institucijų taikomų priemonių prieš pinigų padirbinėjimą pasitikėjimas euro saugumu visiškai pagrįstas, tačiau tai neturėtų teikti visiškos ramybės. ECB ir toliau pataria visuomenei būti budriai dėl galimos apgaulės ir prisiminti „apčiuopti-pažvelgti-pakreipti“ testą¹⁶, taip pat niekada nepasitikėti tik vienu apsaugos požymiu. Be to, grynųjų pinigų tvarkymo specialistams nuolat organizuojami mokymai ir Europoje, ir už jos ribų, rengiama ir atnaujinama informacinė medžiaga, padedanti Eurosistemai kovoti su padirbinėjimu. Siekiant šio tikslo padeda ir ECB glaudus bendradarbiavimas su Europolu ir Europos Komisija.

PINIGŲ PADIRBINĖJIMO PREVENCIJA PASAULINIŲ LYGIU

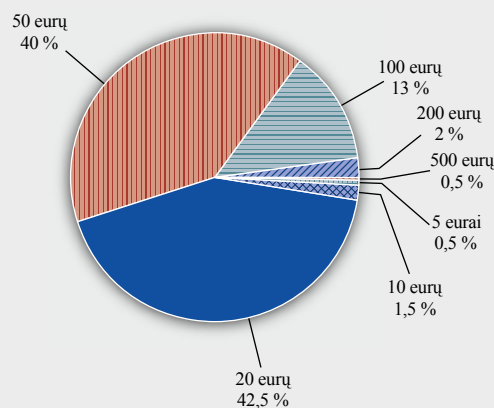
Kovojant su padirbinėjimu, bendradarbiaujama ne tik Europos mastu. Eurosistema aktyviai dalyvauja Centrinio banko pinigų padirbinėjimo prevencijos grupės¹⁷ darbe. ECB yra Tarptautinis pinigų padirbinėjimo prevencijos centras (TPPPC), kuris veikia kaip techninis šios grupės centras. TPPPC taip pat tvarko visuomenei skirtą interneto svetainę¹⁸, kur teikiama informacija ir nuorodos dėl banknotų atvaizdų kopijavimo bei nuorodos į konkrečių šalių interneto svetaines.

40 pav. Išimtų iš apyvartos padirbtų eurų banknotų skaičius

Šaltinis: ECB.

41 pav. Padirbtų eurų banknotų pasiskirstymas pagal nominalus 2012 m.

Šaltinis: ECB.

15 Kiekvienoje ES valstybėje narėje įsteigti centrai pirminei padirbtų eurų banknotų analizei atlikti nacionaliniu lygiu.

16 Žr. ECB interneto svetainėje skirsnį „The Euro“, tada – „Banknotai“, po to – „Apsaugos požymiai“.

17 Grupė, kurią sudaro 32 centriniai bankai, ir banknotų spausdinimo įstaigos dirba kartu, remiamos G10 šalių.

18 Žr. <http://www.rulesforuse.org>.

3.3 BANKNOTŲ GAMYBA IR IŠLEIDIMAS Į APYVARTĄ

SUSITARIMAI DĖL GAMYBOS

2012 m. nacionaliniai centriniai bankai buvo atsakingi už 8,5 mlrd. eurų banknotų, įskaitant naują 5 eurų banknotą, kuris turi būti pristatytas 2013 m. gegužės mėn. (žr. toliau), gamybą. Pagaminta 2,9 mlrd. šios sumos (apie 34 % pagamintų banknotų). Pirmosios serijos 5 eurų nominalo banknoto gamyba nutraukta. Eurų banknotų gamybos skirstymas ir toliau buvo pagrįstas decentralizuota bendra banknotų gamybos tvarka, patvirtinta 2002 m. Pagal šį susitarimą, kiekvienas euro zonos NCB yra atsakingas už tam tikrų nominalų viso reikiamo kiekio jam priskirtos dalies įsigijimą (žr. 13 lentelę).

NACIONALINIŲ CENTRINIŲ BANKŲ GRYNŲJŲ PINIGŲ TVARKYMO TARNYBŲ DIDESNIO SUARTĖJIMO PLANAS

2007 m. Valdandžioji taryba priėmė planą, numatantį procedūrinius veiksmus, kurių reikia imtis siekiant labiau suartinti nacionalinių centrinių bankų kasos paslaugas vidutiniu laikotarpiu. 2012 m. spalio 1 d. nacionaliniai centriniai Belgijos, Vokietijos, Airijos, Kipro, Liuksemburgo, Maltos, Nyderlandų, Austrijos ir Suomijos bankai įdiegė nacionalinių centrinių bankų ir nacionalinių bei tarptautinių profesionalių klientų apsikeitimą elektroniniais pranešimais apie grynųjų pinigų sandorius – tai vienas iš likusių įgyvendinti plano punktų. Šios priemonės valdymo principai išdėstyti ECB gairėse dėl keitimosi duomenimis apie grynųjų pinigų paslaugas¹⁹. ECB administruojamas kompiuterinis tinklas užtikrina, kad nacionaliniai centriniai bankai gali apsikeisti pranešimais naudodami skirtingus duomenų formatus. Profesionalūs klientai, norintys sudaryti grynųjų pinigų sandorį su nevietiniu NCB, per savo vietos NCB siunčia užsakymą dėl lėšų išėmimo ar pranešimą dėl indėlio. Kiti euro zonos nacionaliniai centriniai bankai prisijungs prie šio kompiuterinio tinklo per 2013 ir 2014 m.

Elektroninio apsikeitimo pranešimai palengvina grynųjų pinigų pervežimo per šalių sienas organizavimą, o tai atitinka 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1214/2011 dėl profesionalaus tarpvalstybinio grynųjų eurų vežimo kelių transportu iš vienos euro zonos valstybės narės į kitą²⁰, kuris įsigaliojo 2012 m. lapkričio 30 d. Dėl šios kompiuterinės sistemos galimas didelio kiekio pervežimas tarp nacionalinių centrinių bankų. Tai bus naudinga išleidžiant ir antrąją eurų banknotų seriją.

PAKARTOTINIS BANKNOTŲ IŠLEIDIMAS Į APYVARTĄ

Pakartotiniai išleidžiant eurų banknotus į apyvartą, grynųjų pinigų tvarkytojai (kredito įstaigos, grynųjų pinigų pervežimo bendrovės ir kiti ūkio subjektai, tokie kaip mažmenininkai ir kazino) privalo vadovautis ECB sprendime dėl eurų banknotų autentiškumo ir tinkamumo apyvartai tikrinimo bei pakartotinio išleidimo į apyvartą²¹ (ECB/2010/14) nustatytomis taisyklėmis. Šiuo sprendimu ypač siekiama užtikrinti, kad būtų patikrintas visų per grynųjų pinigų išdavimo aparatus visuomenei išduotų banknotų autentiškumas ir tinkamumas

13 lentelė Eurų banknotų gamybos paskirstymas 2012 m.

	Skaičius (mln. banknotų)	Už gamybą atsakingas NCB
5 eurai	2 915,30	BE, ES, FR, IT, AT
10 eurų	1 959,04	DE, GR, FR, IE, PT
20 eurų	1 703,95	CY, EE, FR, IT, MT, LU, NL, SI, SK, FI
50 eurų	1 530,43	BE, DE, ES, IT
100 eurų	298,13	DE
200 eurų	50,00	DE
500 eurų	0,00	-
Iš viso	8 456,87	

Šaltinis: ECB.

19 2012 m. liepos 20 d. ECB gairės ECB/2012/16 (OL L 245, 2012 9 11, p. 3).

20 OL L 316, 2011 11 29, p. 1.

21 OL L 267, 2010 10 9, p. 1.

apyvartai. Pagal grynujų pinigų tvarkytojų duomenis, pateiktus euro zonos nacionaliniams centriniam bankams, apie vieną trečdalį visų eurų banknotų, 2012 m. pakartotinai išleistų į apyvartą po apdorojimo aparatais, grynujų pinigų tvarkytojai pakartotinai išleido į apyvartą, panaudodami banknotų tvarkymo automatų.

Rengiantis išleisti antrąją eurų banknotų seriją, Sprendimo ECB/2010/14 taikymo sritis buvo iš dalies pakeista Sprendimu ECB/2012/19²², kuris įsigaliojo 2012 m. rugsėjo 20 d. Iš dalies pakeistas sprendimas užtikrina, kad grynujų pinigų tvarkytojai, pakartotinai išleisdami į apyvartą eurų banknotus, tikrinimo procedūras taikytų ir naujiems banknotams.

IŠPLĖSTINĖ PASAUGOS INVENTORIZACIJOS PROGRAMA

Po 2011 m. Valdančiosios tarybos priimto sprendimo eurų banknotų Išplėstinės pasaulio inventorizacijos (IPI) programą įgyvendinti nuo Azijos iki Šiaurės Amerikos ir Artimųjų Rytų, atviras konkursas buvo surengtas 2012 m. Konkurso nugalėtojai bus paskelbti 2013 m. Programa vykdoma toliau. Bandomoji IPI programa, kurią iš pradžių planuota užbaigti iki 2012 m. sausio pabaigos, buvo pratęsta iki 2013 m. sausio pabaigos. IPI programa siekiama užtikrinti sklandžią eurų banknotų apyvartą geografiškai tolimuose regionuose ir teikti išsamius statistinius duomenis apie eurų banknotų naudojimą tarptautiniu mastu.

ANTROJI EURŲ BANKNOTŲ SERIJA

2012 m. Eurosystema tęsė darbą, susijusį su nauja eurų banknotų serija, sutelkdama dėmesį į didelės apimties naujų 5 eurų banknotų gamybą. Tai bus pirmasis išleisimos naujos serijos nominalas. Be to, Eurosystema padėjo atitinkamiems suinteresuotiesiems asmenims pasirengti naujų banknotų įvedimui ir toliau kūrė šių naujos serijos nominalų banknotus. Nauja serija vadinama Europos serija. Jos vandens ženkle ir hologramoje pavaizduotas Europos – graikų mitinės būtybės – portretas. Europos serijoje bus tie patys nominalai kaip ir pirmojoje banknotų serijoje – 5, 10, 20, 50, 100, 200 ir 500 eurų – ir beveik tie patys dizaino elementai²³.

2012 m. kovo 9 d. Valdančioji taryba nusprendė, kad naujasis 5 eurų banknotas į apyvartą bus išleistas 2013 m. gegužės 2 d. Tiksliai kitų Europos serijos banknotų nominalų išleidimo į apyvartą data bus nustatyta vėliau. Planuojama, kad nauji banknotai į apyvartą bus išleisti palaipsniui per keletą metų didėjančių nominalų tvarka. Eurosystema iš anksto informuos visuomenę, grynujų pinigų tvarkymo specialistus ir banknotų įrangos gamintojus apie naujų banknotų išleidimo į apyvartą sąlygas. Pirmoji banknotų serija bus teisėta mokėjimo priemonė santykinai ilgą laikotarpį ir apie jų išėmimą iš apyvartos bus pranešta visuomenei kuo anksčiau. Net išėmus pirmosios serijos banknotus iš apyvartos, bus galima juos keisti euro zonos nacionaliniuose centriniuose bankuose neribotą laiką.

4 STATISTIKA

ECB, padedamas nacionalinių centrinių bankų, plėtoja, renka, rengia ir skleidžia įvairaus pobūdžio statistiką, kuri padeda įgyvendinti euro zonos pinigų politiką, įvairius kitus ECBS ir Europos sisteminės rizikos valdybos (ESRV) uždavinius. Šią statistiką taip pat vartoja viešosios institucijos (pvz., Europos Komisija savo suvestinėje makroekonominiam disbalansui stebėti), finansų rinkų dalyviai, žiniasklaida ir plačioji visuomenė. 2012 m. reguliari euro zonos statistika ir toliau buvo pateikiama sklandžiai ir laiku. Be to, buvo daug dėmesio skiriama informacinės bazės, padedančios

22 OL L 253, 2012 9 20, p. 19.

23 Plačiau apie tai žr. <http://www.newfaceoftheeuro.eu>.

įgyvendinti ECB ir ESRV užduotis, stiprinimui, nors tai buvo reikšmingas iššūkis dėl ribotų turimų išteklių. Pagal kasmet peržiūrimą statistikos darbų programą, reikšmingos pastangos buvo dedamos įgyvendinti naujus duomenų reikalavimus, ypač pinigų politikos ir finansinio stabilumo analizės srityse.

Iššūkiai, susiję su didėjančiais duomenų poreikiais, buvo aptarti 2012 m. balandžio mėn. ECB šeštojoje statistikos konferencijoje (vykstančioje kas dveji metai), kurios tema „Centrinio banko statistika kaip pagalbinė priemonė vykdant dvi atskiras funkcijas – kainų stabilumo užtikrinimo ir sisteminės rizikos mažinimo“.

4.1 NAUJA IR IŠSAMESNĖ EURO ZONOS STATISTIKA

Vykdydamas savo pareigą teikti statistinę paramą ESRV, 2012 m. ECB aktyviai dalyvavo rengiant ESRV rizikos rodiklių rinkinį, kuris pirmą kartą buvo paskelbtas po ESRV bendrosios valdybos posėdžio 2012 m. rugsėjo 20 d. Siekiant gerinti rodiklių rinkinio galimybes fiksuoti sisteminės rizikas, pirminis 45 rodiklių rinkinys bus reguliariai peržiūrimas ir atnaujinamas (taip pat žr. 3 skyriaus 2.2 skirsnį).

2012 m. rugsėjo mėn. ECB taip pat pirmą kartą paskelbė pakoreguotą plačiojo pinigų junginio P3 ir kredito privačiajam sektoriui euro zonoje statistinį matą, į kurį neįtraukiami atpirkimo sandoriai, įvykdyti per pagrindines sandorių šalis.

4.2 KITOS STATISTIKOS PLĖTOJIMAS

ECBS ir toliau gerino statistikos prieinamumą ir kokybę naudodama mikroduomenų bazes, kadangi šios suteikia daugiau lankstumo tenkinant vartotojų poreikius ir padeda sumažinti atskaitingųjų agentų našta.

Šiuo tikslu 2012 m. rugsėjo mėn. Valdančioji taryba patvirtino Centralizuotos vertybinių popierių duomenų bazės sustiprinto duomenų kokybės valdymo sistemą, kuri sukurta remiantis Gairėmis ECB/2012/21 ir Rekomendacija ECB/2012/22. Be to, 2012 m. spalio mėn. ECB patvirtino Reglamentą ECB/2012/24 dėl turimų vertybinių popierių statistikos. Reglamentu nustatomi euro zonos finansinių investuotojų, sąskaitų tvarkytojų ir tam tikrų bankų grupių patronuojančiųjų institucijų, kurios įsteigtos euro zonoje, atskaitomybės reikalavimai. Šie reikalavimai taikomi duomenims apie euro zonos (finansinių ir nefinansinių) investuotojų turimus vertybinius popierius pagal kiekvieną vertybinį popierių atskirai, taip pat apie ne euro zonos investuotojų turimus euro zonos rezidentų išleistus vertybinius popierius, kurie saugomi euro zonoje. Duomenys bus pradėti rinkti 2014 m. kovo mėn. pradedant 2013 m. gruodžio mėn. duomenimis.

Penkiolikos euro zonos valstybių nacionaliniai centriniai bankai atliko Eurosistemos namų ūkių finansų ir vartojimo tyrimo pirmą etapą (kai kuriais atvejais bendradarbiaudami su nacionalinėmis statistikos institucijomis). Šio tyrimo rezultatai, kurie bus paskelbti 2013 m. pradžioje – tai mikrolygio duomenys apie namų ūkių realųjį ir finansinį turtą, išsipareigojimus, vartojimą ir taupymą, pajamas ir užimtumą, teisę į pensijas ateityje, kartų solidarumo pervedimus ir dovanas bei požiūrį į riziką.

ECBS toliau dirbo siekdama sukurti visų ES finansų institucijų, įskaitant dideles bankų ir draudimo įmonių grupes, registrą. Patobulintas Finansinių institucijų ir kontroliuojamųjų įmonių duomenų bazės registras (RIAD). Jame pateikiamas išsamus visų finansų įstaigų sąrašas, kuris padeda jas klasifikuoti statistinės atskaitomybės tikslais kaip sandorių šalis, padės vykdyti finansinio stabilumo analizę ir vertinti įkaitą, naudojamą rinkos operacijoms. Kad RIAD būtų naudingesnė, ji susieta su *EuroGroups* registru, daugiausia apimančiu nefinansines Europos įmones. Jį lygiagrečiai kuria ir eksploatuoja Eurostatas.

Be to, šiuo metu plėtojami ir kiti duomenų rinkiniai. ECBS plėtoja patobulintą draudimo sektoriaus statistiką, kurioje kiek įmanoma daugiau bus panaudojami duomenys, surinkti naudojantis Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos sukurtais Mokumo II direktyvos kiekybinės atskaitomybės šablonais. Vykdomi darbai, skirti pagrindinių duomenų atributų rinkiniui suderinti ir sukurti bandomajai sričiai duomenims iš paskolų registrų ir kitų panašių paskolų lygio duomenų rinkinių, siekiant pakartotinai panaudoti informaciją įvairiems statistiniams ir analitiniams poreikiams tenkinti. Mokėjimų statistika tobulinama, siekiant ją suderinti su bendros mokėjimų eurais erdvės dabartine raida, t. y. su Reglamentu (ES) Nr. 260/2012 dėl kredito pervedimų ir tiesioginio debeto (žr. 3 skyriaus 2 skirsnį), o mokėjimo kortelių statistika plėtojama remiantis iš tarptautinių mokėjimo kortelių bendrovių surinktais atskirais duomenų rinkiniais.

Kalbant apie bendrąją ekonominę statistiką, pasakytina, kad ECB vykdo darbus, kad paskelbtų euro zonos naujų pramoninių užsakymų 2013 m. mėnesinį įvertį, atsižvelgdamas į tai, kad Eurostatas nustojo skelbti šią statistiką. Be to, 2012 m. gegužės mėn. ECB surengė konferenciją rengdamasis 2013 m. skelbti komercinės paskirties nuosavybės kainų rodiklius.

ECB ir toliau palaikė artimus darbinius ryšius su Eurostatu ir kitomis tarptautinėmis organizacijomis. Teisėkūros procesas, skirtas Europos sąskaitų sistemai (ESS95) suderinti su Nacionalinių sąskaitų sistema 2008 ir TVF „Mokėjimų balanso ir tarptautinių investicijų balanso vadovo“ šeštoju leidimu, baigiamas. Lygiagrečiai vyksta darbai, skirti visų susijusių ECB ir ES teisės aktų peržiūrai, siekiant užtikrinti, kad 2014 m. būtų įgyvendinti nauji standartai, baigti.

ECB taip pat prisideda prie finansinės statistikos tobulinimo pasauliniu mastu, dalyvaudamas Bendradarbiavimo tarp agentūrų ekonominės ir finansų statistikos srityje grupėje (IAG) kartu su TAB, Eurostatu, TVF, EBPO, Jungtinių Tautų Organizacija ir Pasaulio banku. IAG koordinuoja ir stebi statistines iniciatyvas, kurias palaiko G20 valstybių finansų ministrai ir centrinių bankų vadovai, skirtas pasaulinėms informacijos spragoms užpildyti. ECB taip pat padėjo tobulinti Pagrindinių pasaulio rodiklių (*Principal Global Indicators*) interneto svetainę. Joje 2012 m. kovo mėn. pirmą kartą paskelbti G20 valstybių bendri BVP ketvirtinio augimo duomenys. 2012 m. G20 valstybės pritarė iniciatyvai 2013 m. kovo mėn. pradėti naudoti pasaulinę Juridinių asmenų identifikatoriaus (*Legal Entity Identifier*) sistemą; ECB šią iniciatyvą visiškai palaiko. ECB kartu su TAB ir TVF paskelbė vertybinių popierių statistikos vadovo trečiąją dalį, apimančią nuosavybės vertybinius popierius (emisijas ir pozicijas).

Siekiant išsaugoti visuomenės pasitikėjimą ECBS rengiama statistika, kuria grindžiami politiniai sprendimai, svarbu, kad ECBS pademonstruotų, jog laikosi griežčiausių kokybės standartų. Todėl 2012 m. vasario mėn. Valdančioji taryba patvirtino „ECBS viešojo išpareigojimo dėl Europos statistikos“ pataisytą versiją, kad jis geriau atitiktų Europos statistikos sistemos komiteto parengtą Europos statistikos praktikos kodeksą.

ECBS yra pasiryžusi teikti savo statistiką kaip viešai prieinamą paslaugą. Todėl ECBS 2012 m. rugsėjo mėn. paskelbė bendrąją politiką dėl laisvos prieigos prie savo viešai pateikiamos statistikos ir jos pakartotinio vartojimo, nepriklausomai nuo to, ar ji vartojama komerciniais ar nekomerciniais tikslais.

5 EKONOMINIAI TYRIMAI

ECB, kaip ir visos Eurosistemos, ekonominių tyrimų tikslai yra šie: i) teikti mokslinių tyrimų rezultatus, padedančius konsultuojant pinigų politikos klausimais ir formuojant kitus Eurosistemos uždavinius; ii) palaikyti ir taikyti ekonometrinius modelius ekonominėms prognozėms sudaryti bei pasirenkamų alternatyvių politikos priemonių poveikiui palyginti; iii) palaikyti ryšį su akademinė bendruomene ir mokslo tiriamaisiais institutais, pavyzdžiui, skelbiant tyrimų rezultatus recenzuojamuose moksliniuose žurnaluose, dalyvaujant mokslinėse konferencijose ir jas organizuojant. Tolesniuose dviejuose skirsniuose analizuojamos pagrindinės mokslinių tyrimų sritys ir veikla 2012 m.

5.1 TYRIMŲ PRIORITETAI IR LAIMĖJIMAI

Ekonominiai tyrimai ECB vykdomi necentralizuotai, keliose veiklos srityse, atsižvelgiant į tų sričių poreikius ir kompetenciją. Tyrimų generalinis direktoratas įpareigotas atlikti aukšto lygio mokslinius tyrimus ir koordinuoti ECB vykdomą mokslinių tyrimų veiklą. Jo generalinis direktorius pirmininkauja Tyrimų koordinavimo komitetui (RCC), atsakingam už ECB vykdomos tiriamosios veiklos derinimą su šios institucijos reikalavimais ir jos politikos procesų poreikiais. Kiekvienais metais RCC nustato prioritetinių sričių grupę ir organizuoja forumą, skirtą padėti įvairių veiklos sričių atstovams bendradarbiauti atliekant mokslinius tyrimus šiose prioritetinėse srityse. 2012 m. nustatyti aukšto lygio tyrimų prioritetai buvo šie: finansinis stabilumas, makrolygio riziką ribojanti priežiūra ir reguliavimas, pinigų rinkos ir jų funkcionavimo sistema po krizės, pinigų politika, fiskalinė politika ir valstybės skola, šalių stebėseną ir infliacijos dinamika bei namų ūkių finansai ir vartojimas. Didelė pažanga pasiekta visose šiose srityse.

Kalbant apie pirmąją prioritetinę sritį, ECBS makrolygio riziką ribojančios priežiūros tinklas teikė didelę analitinę pagalbą atitinkamoms ECB politikos sritims ir Europos sisteminės rizikos valdybai (žr. 3 skyriaus 2 skirsnį). Nemaža pažanga padaryta susiejant finansinį stabilumą su ekonomine plėtra ir sukuriant naujus išankstinio įspėjimo rodiklius. Dalis šio tyrimo buvo pristatyta antrojoje tinklo konferencijoje, surengtoje 2012 m. spalio mėn. Frankfurte.

Kalbant apie pinigų rinkas ir operacinę sistemą, moksliniai tyrimai turėjo būti perorientuoti nuo pasirengimo dirbti įprastomis sąlygomis į kitokią aplinką, kuriai būdingi esminiai rinkos funkcionavimo pokyčiai, naujos priemonės ir pasikeitusi reguliavimo aplinka.

Pinigų politikos, fiskalinės politikos ir valstybės skolos srityse atliktas tiriamasis darbas apie valstybės skolos rizikos priedą lemiančius veiksnius, pinigų politikos ir fiskalinės politikos sąveiką ir neigiamą šalutinį fiskalinių kintamųjų poveikį finansiniams kintamiesiems.

Tiriant šalių stebėseną ir infliacijos raidą, buvo nagrinėjama: i) klausimai, susiję su koregavimu ir disbalansu, ii) šalių sąsajos ir šalutinis poveikis viena kitai, iii) konkurencingumo veiksnių konceptualūs pagrindai. Darbą šioje srityje taip pat atliko naujas konkurencingumo tyrimų tinklas (*CompNet*).

Galiausiai, baigiantis 2012 m., namų ūkių finansų ir vartojimo tinklas surinko labai svarbią mikrolygio informaciją. Ši informacija turės būti analizuojama visapusiškiau, tačiau iš pradinių duomenų matyti, kad gauti duomenys padės Eurosistemai geriau suprasti euro zonos namų ūkių elgesį investicijų, taupymo, skolinimosi ir vartojimo srityse.

5.2 SUPAŽINDINIMAS SU TYRIMŲ REZULTATAIS: LEIDINIAI IR KONFERENCIJOS

Kaip ir ankstesniais metais, ECB specialistų vykdomi tyrimai buvo skelbiami ECB Darbo straipsnių ir Nereguliarių straipsnių serijose. 2012 m. paskelbta 91 darbo straipsnis ir 7 nereguliarūs straipsniai. Iš viso 75 darbo straipsnius parašė ECB darbuotojai, dažnai – kartu su kitais Eurosistemos ekonomikos specialistais, kitus – kitų institucijų atstovai, kviečiami į konferencijas ir seminarus, dalyvaujantys tyrimų grupėse ar ilgesnį laiką besilankantys ECB, į kurią atvyksta baigti tiriamųjų projektų²⁴. Kaip jau tampa įprasta, dauguma straipsnių galiausiai turėtų būti išspausdinti pagrindiniuose recenzuojamuose moksliniuose žurnaluose. 2012 m. ECB specialistai moksliniuose žurnaluose paskelbė daugiau nei 100 straipsnių.

Dar vienas ECB periodinis leidinys yra Tyrimų biuletenis²⁵, kuriame informuojama apie tyrimų, dominančių plačiąją visuomenę, rezultatus. 2012 m. išleisti trys Tyrimų biuletiniai. Straipsniuose nagrinėjamos įvairios temos, kaip antai vertybinių popierių rinkų programos poveikis (*The impact of the Securities Markets Programme*), ar reguliavimas šalies viduje turi reikšmės bankų prisiimamai rizikai užsienyje (*Does regulation at home affect bank risk-taking abroad?*), burbulai, bankai ir finansinis stabilumas (*Bubbles, banks and financial stability*).

2012 m. ECB vienas arba kartu su kitomis institucijomis surengė 23 konferencijas ir seminarus tyrimų temomis. Konferencijas organizuoti padėjo Ekonominės politikos tyrimų centras (CEPR), TAB ir kiti centriniai bankai – tiek priklausantys Eurosistemai, tiek veikiantys už jos ribų. Kaip ir ankstesnius kelerius metus, dauguma konferencijų ir darbo susitikimų buvo susiję su konkrečiomis prioritetinėmis tyrimų sritimis. Šių renginių programos ir straipsniai pateikti ECB interneto svetainėje.

Su tyrimų rezultatais supažindinti padeda ir seniai galiojanti seminarų organizavimo tvarka. Du seminarų ciklai yra itin svarbūs: kartu su *Deutsche Bundesbank* ir Finansinių studijų centru (FSC) rengiami jungtiniai seminarai per pietus, taip pat kviestinių lektorių seminarai. Abu šie seminarų ciklai organizuojami kas savaitę, į juos pristatyti savo naujausių darbų ECB kviečia kitų institucijų tyrėjus. Be to, ECB prireikus organizuoja ir kitus tyrimų seminarus, nepriskiriamus prie minėtų seminarų ciklų.

6 KITOS UŽDUOTYS IR VEIKLA

6.1 PINIGINIO FINANSAVIMO IR PRIVILEGIJOS NAUDOTIS FINANSŲ ĮSTAIGOMIS DRAUDIMŲ LAIKYMASIS

Pagal Sutarties 271 straipsnio d punktą, ECB patikėta užduotis stebėti, kaip 27 ES valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai ir ECB laikosi draudimų, nustatytų pagal Sutarties 123 ir 124 straipsnius

²⁴ Tyrėjai iš kitų institucijų atvyksta į ECB dalyvauti konkrečiuose projektuose arba oficialiose programose, pavyzdžiui, Lamfalussy stipendijų moksliniams bendradarbiams programoje.

²⁵ Visi Tyrimų biuletiniai skelbiami ECB interneto svetainėje skyrelyje „Leidiniai“.

ir Tarybos reglamentus (EB) Nr. 3603/93 ir Nr. 3604/93. Pagal 123 straipsnį, ECB ir nacionaliniams centriniams bankams draudžiama teikti lėšų poreikvojimo sąskaitose galimybes ar bet kurios kitos formos kredito galimybes vyriausybėms bei ES institucijoms ar organams ir tiesiogiai iš jų pirkti skolos priemonės. Pagal 124 straipsnį, draudžiamos bet kokios priemonės, kurios nėra pagrįstos rizikos ribojimo nuostatomis, suteikiančios vyriausybėms ir ES institucijoms ar organams privilegiją naudotis finansų įstaigomis. Kartu su Valdančiąja taryba Europos Komisija stebi, kaip valstybės narės laikosi šių nuostatų.

ECB taip pat stebi, kaip ES centriniai bankai antrinėje rinkoje perka skolos priemones, išleistas vidaus viešojo sektoriaus, kitų valstybių narių viešojo sektoriaus, ES institucijų ir organų. Pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 3603/93 preambulę, viešojo sektoriaus skolos priemonės antrinėje rinkoje neturi būti įsigyjamos apeinant Sutarties 123 straipsnyje nustatytus tikslus. Tokie pirkimai neturi tapti netiesioginiu viešojo sektoriaus piniginiu finansavimu.

2012 m. pavyzdys galėtų būti laikomas neatitinkančiu Sutarties 123 ir 124 straipsnių nuostatų ir atitinkamų Tarybos reglamentų. *De Nederlandsche Bank* vykdo išankstinius mokėjimus, susijusius su Nyderlandų indėlių draudimo sistema. Nors rengiami nauji teisės aktai, tokios operacijos Nyderlandų indėlių draudimo sistemos atžvilgiu netenkins piniginio finansavimo draudimo reikalavimų, kadangi jos ir toliau bus laikomos tam tikros rūšies lėšų poreikvojimo sąskaitoje galimybe. Todėl Nyderlandų Vyriausybė turi nedelsdama atlikti tolesnius teisinės sistemos pakeitimus.

6.2 PATARIAMOSIOS FUNKCIJOS

Pagal Sutarties 127 straipsnio 4 dalį ir 282 straipsnio 5 dalį, su ECB turi būti konsultuojamasi dėl visų siūlomų ES ar nacionalinių teisės aktų projektų, patenkančių į ECB kompetencijos sritis²⁶. Visos ECB nuomonės skelbiamos ECB interneto svetainėje. ECB nuomonės dėl siūlomų ES teisės aktų skelbiamos ir *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

2012 m. ECB priėmė 16 nuomonių dėl siūlomų ES teisės aktų ir 95 nuomones dėl nacionalinių teisės aktų, patenkančių į ECB kompetencijos sritis, projektų. 2012 m. priimtų nuomonių sąrašas pridėtas prie šios Metų ataskaitos (žr. 1 priedą).

NUOMONĖS DĖL SIŪLOMŲ ES TEISĖS AKTŲ

ES Tarybos, Europos Parlamento, Europos Tarybos ir Europos Komisijos prašymu priimtos ECB nuomonės buvo susijusios, *inter alia*, su euro zonos ekonomikos valdymo stiprinimu; pasiūlymais dėl direktyvos ir reglamento, pakeičiančių Finansinių priemonių rinkų direktyvą²⁷; pasiūlymu, iš dalies pakeičiančiu Reglamentą dėl kredito reitingų agentūrų; pasiūlymu dėl reglamento dėl vertybinių popierių atsiskaitymo gerinimo ir centrinių vertybinių popierių depozitoriumų (CVPD); pasiūlymu dėl Direktyvos, kuria nustatoma kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistema²⁸, bei pasiūlymu dėl reglamento, kuriuo ECB pavedamos specialios užduotys, susijusios su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika²⁹.

26 Kaip nurodyta prie Sutarties pridedamame Protokole dėl tam tikrų su Jungtine Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalyste susijusių nuostatų, Jungtinė Karalystė yra atleista nuo privalomų konsultacijų, OL C 83, 2010 3 30, p. 284.

27 CON/2012/21. Ši nuomonė išsamiai aptarta 3 skyriaus 3.2 skirsnyje.

28 CON/2012/99. Ši nuomonė išsamiai aptarta 3 skyriaus 1.2 skirsnyje.

29 CON/2012/96. Ši nuomonė išsamiai aptarta 3 skyriaus 1.2 skirsnyje.

Nuomonėje dėl euro zonos ekonomikos valdysenos stiprinimo³⁰ pritaria dviem siūlomiems reglamentams ir rekomenduota padaryti keletą pakeitimų, skirtų euro zonos šalių biudžetinei drausmei labiau stiprinti ir tų šalių, kurios turi didelių finansinio stabilumo sunkumų arba kurioms tokie sunkumai gresia, priežiūrai toliau tobulinti. Visų pirma nuomonėje rekomenduota, kad viename iš reglamentų būtų apibrėžta Sutarties dėl stabilumo, koordinavimo ir valdysenos ekonominėje ir pinigų sąjungoje esmė, įskaitant nuostatas dėl privalomo vidutinės trukmės biudžeto tikslo ir automatinio koregavimo mechanizmo. Nuomonėje taip pat pasiūlyta, kad ES Taryba būtų įpareigota rekomenduoti valstybei narei kreiptis finansinės pagalbos, jeigu tos valstybės narės padėtis turi didelį neigiamą poveikį euro zonos finansiniam stabilumui.

ECB nuomonėje dėl pasiūlymo dėl reglamento, kuriuo iš dalies pakeičiamas Reglamentas dėl kredito reitingų agentūrų³¹, išreiškiamas pritarimas bendram tikslui – padėti mažinti finansiniam stabilumui kylančią riziką ir atkurti investuotojų ir kitų rinkos dalyvių pasitikėjimą finansų rinkomis bei reitingų kokybę. ECB pritarė Finansinio stabilumo valdybai dėl siūlomo laipsniško perėjimo ir pabrėžė, kad nuorodos į kredito reitingų agentūrų reitingus turėtų būti pašalintos ar pakeistos tik tada, kai bus nustatytos patikimos alternatyvos, kurias bus galima saugiai įgyvendinti.

ECB savo nuomonėje dėl pasiūlymo dėl reglamento dėl vertybinių popierių atsiskaitymo gerinimo ES ir CVPD³² itin rėmė Komisijos pasiūlymą dėl tarptautinių atsiskaitymų visoje ES, o ypač TARGET2-Securities (T2S), teisinių ir veiklos sąlygų patobulinimo³³. ECB rekomendavo, kad pasiūlytas reglamentas ir atitinkami įgyvendinamieji aktai būtų priimti iki pradėdant veikti T2S, kaip planuojama, 2015 m. birželio mėn. Tai yra svarbu siekiant užtikrinti saugesnę, suderintą reglamentavimo aplinką, taip pat didesnę ir sąžiningą konkurenciją tarp CVPD pradėjus veikti T2S. ECB taip pat rekomendavo, kad reikėtų skatinti Europos vertybinių popierių ir rinkų instituciją, nacionalines kompetentingas institucijas ir ECBS nares glaudžiai ir veiksmingai bendradarbiauti kartu ir kaip priežiūros institucijoms, ir kaip emisijos centriniams bankams, ypač plėtojant techninių standartų projektus. Toks bendradarbiavimas turėtų skatinti visapusišką tarpvalstybinę priežiūrą.

NUOMONĖS DĖL NACIONALINIŲ TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ

Nacionalinių valdžios institucijų prašymu vyko nemažai konsultacijų, kurių dauguma buvo susijusios su finansų rinkos stabilumu³⁴.

Kelios valstybės narės konsultavosi su ECB dėl rekapitalizavimo priemonių. ECB pabrėžė bankų rekapitalizavimo, kaip esminės finansinio ir sisteminio stabilumo sąlygos, taip pat Eurosistemos kitų sandorių šalių tinkamos kitos sandorio šalies statuso išsaugojimo prielaidos svarbą. Nuomonėje dėl Slovėnijos³⁵ ECB pareiškė teikiąs pirmenybę bankų rekapitalizavimui grynųjų pinigų įnašais, o ne valstybei priklausančio banko turto valdymo įmonės išleistomis obligacijomis, nes tai sustiprintų valstybės ir bankų sektoriaus ryšį³⁶. Be to, tiesioginė vyriausybės išleistų skolos priemonių emisija, siekiant rekapitalizuoti bankus ir jų, kaip įkaito, tolesnis naudojimas Eurosistemos likvidumo operacijose nesant jokių alternatyvių rinka grindžiamų finansavimo šaltinių sukeltų susirūpinimą dėl piniginio finansavimo³⁷. Komentuodamas kredito įstaigų rekapitalizavimo ir pertvarkymo

30 CON/2012/18.

31 CON/2012/24.

32 CON/2012/62.

33 Daugiau informacijos apie T2S projektą žr. šio skyriaus 2.2 skirsnį.

34 Pavyzdžiui, CON/2012/11, CON/2012/14, CON/2012/27, CON/2012/30, CON/2012/39, CON/2012/71, CON/2012/88, CON/2012/91, CON/2012/104 ir CON/2012/106.

35 CON/2012/48 ir CON/2012/71.

36 ECB panašią pirmenybę nurodė savo nuomonėje dėl Portugalijos, CON/2012/23.

37 CON/2012/64 ir CON/2012/71.

teisinės sistemos pakeitimus Graikijoje³⁸, ECB pabrėžė aiškaus Graikijos finansinio stabilumo fondo (angl. *Hellenic Financial Stability Fund*) atsakomybės nustatymo svarbą siekiant išvengti netyčinio įsikišimo į *Bank of Greece*, kaip priežiūros ir pertvarkymo bei finansų sistemos stabilumą užtikrinančios institucijos, įgaliojimus. Spręsdamas laikino rekapitalizavimo klausimą, ECB teigė, kad laikino rekapitalizavimo pagrindinis tikslas – užtikrinti kredito įstaigos gavėjos nuostolius padengiančio kapitalo padidėjimą.

ECB pritarė naujai kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistemai Prancūzijoje³⁹. Kaip pertvarkymo sistemos daliai, ECB pritarė gelbėjimo privačiomis lėšomis priemonės, kaip skolos nurašymo ar konvertavimo mechanizmo, naudojamos įstaigų, kurios žlunga arba gali žlugti, nuostoliams padengti, plėtojimui. Gelbėjimo privačiomis lėšomis mechanizmas turėtų atitikti tarptautiniu mastu patvirtintus veiksmingo pertvarkymo elementus.

Kalbant apie stabilizavimo fondų finansavimą, pasakytina, kad ECB pabrėžė poreikį užtikrinti, kad kredito įstaigų pertvarkymui ar stabilizavimui naudojamų fondų finansiniai ištekliai būtų pakankami ir kad iš kredito įstaigų surinktos įmokos į tokius fondus būtų nustatomos tokiu lygiu, kuris atitinkamai yra tiksliai nustatytas finansiniam stabilumui užtikrinti⁴⁰.

ECB pritarė reikalavimams Ispanijos kredito įstaigoms padidinti atidėjinius nekilnojamojo turto paskoloms (ir sumažėjusios vertės, ir veiksnioms), nes jie sustiprintų Ispanijos bankų sektoriaus atsparumą apribojant valstybės įsikišimo apimtį⁴¹.

Komentuodamas per daug įsiskolinusių asmenų skolinius susitarimus Graikijoje ir asmens nemokumo priemones Airijoje⁴², ECB paragino nuodugniai įvertinti jų poveikį, atsižvelgiant į galimą neigiamą tokių priemonių poveikį kredito įstaigoms kaip kreditoriams ir finansų sistemos veikimui.

Kalbant apie priemones, skirtas kredito unijų reglamentavimo sistemai Airijoje stiprinti⁴³, pažymėtina, kad ECB pritarė *Banc Ceannais na hÉireann / Central Bank of Ireland* turimų reglamentavimo priemonių kredito unijų narių apsaugai ir kredito unijų sektoriaus stabilumui didinti esminiam pagerinimui.

Nuomonėje dėl finansinių sandorių mokesčio, nustatyto už tam tikrus *Magyar Nemzeti Bank* sandorius⁴⁴, ECB manė, kad toks mokestis, *inter alia*, pažeistų pinigų politikos perdavimo mechanizmą, paveiktų pinigų politikos priemonių pasirinkimą ir galimai lemtų piniginių finansavimą. Paskesnėje nuomonėje⁴⁵ ECB pritarė pakeitimams, kuriais centrinių bankų sandoriai pašalinami iš finansinių sandorių mokesčio bazės, ir rekomendavo toliau atleisti nuo šio mokesčio visas kitas sandorius, kuriuose naudojami ne centrinio banko išleisti vertybiniai popieriai, su centriniu banku šalis, kad jis galėtų pasiekti savo pinigų politikos tikslus.

ECB priėmė keletą nuomonių dėl nacionalinių centrinių bankų, įskaitant Vengrijos, Graikijos, Čekijos, Latvijos, Ispanijos ir Lietuvos nacionalinių centrinių bankų, statutų pakeitimus⁴⁶. Savo nuomonėse dėl

38 CON/2012/14, CON/2012/25 ir CON/2012/39. Žr. taip pat CON/2012/90.

39 CON/2012/106.

40 CON/2012/88 ir CON/2012/91.

41 CON/2012/11 ir CON/2012/46.

42 CON/2012/40 ir CON/2012/70.

43 CON/2012/68.

44 CON/2012/59.

45 CON/2012/94.

46 CON/2012/26, CON/2012/31, CON/2012/43, CON/2012/44, CON/2012/49, CON/2012/73, CON/2012/80, CON/2012/89 ir CON/2012/105.

paskesnių *Magyar Nemzeti Bank* įstatymo pakeitimų⁴⁷ ECB išreiškė rimtą susirūpinimą dėl centrinio banko nepriklausomumo, *inter alia*, kritikuodamas dažnus sprendimų priėmimo organų narių skaičiaus ir jų atlygio jų kadencijos metu keitimus. Su ECB buvo konsultuotasi dėl *Bank of Greece*⁴⁸ statuto pakeitimų, susijusių su centrinio banko operacijomis, uždaviniais ir valdymu, akcininkų teisėmis ir pelno paskirstymu. Kalbant apie akcininkų teises, pažymėtina, kad ECB atkreipė dėmesį į *Bank of Greece* akcininkų struktūros ir teisių peržiūrėjimą, siekiant panaikinti galimus interesų konfliktus šiam bankui vykdant viešąją politiką. ECB apsvarstė *Latvijas Banka* įstatymo pakeitimus dėl Latvijos pasirengimo euro įvedimui. Vertindamas įvairius centrinio banko nepriklausomumo aspektus, ECB pažymėjo, kad centrinio banko finansinis nepriklausomumas gali būti padidintas susitarimais, pagal kuriuos kai kurių jo uždavinių vykdymo veiklos sąnaudas dengia subjektai, kuriems tokie uždaviniai turi įtakos⁴⁹.

ECB vertino centrinio banko vaidmenį vykdant makrolygio rizikos ribojimo priežiūrą atsižvelgdamas į savo nuomonę dėl *Česká národní banka* įstatymo ir naujo finansinio stabilumo komiteto Vokietijoje⁵⁰. Nuomonėse išsamiai aptarta priėjimo prie informacijos, reikalingos makrolygio rizikos ribojimo priežiūros uždaviniams vykdyti, svarba ir klausimai, susiję su atitinkamų institucijų tarptautiniu bendradarbiavimu, ypač dėl veiksmų, kurių buvo imtasi sprendžiant su sisteminėmis rizikomis susijusias problemas nacionaliniu lygiu⁵¹.

Kelios valstybės narės konsultavosi su ECB dėl mokėjimų grynaisiais pinigais apribojimų⁵². Šiuo klausimu ECB pabrėžė, kad tokios priemonės turi būti proporcingos bendram kovos su mokesčių vengimu tikslui ir jomis nesiekama daugiau, nei reikalinga šiam tikslui pasiekti.

ECB vertino neiškeistų nacionalinių banknotų traktavimą, pažymėdamas, kad tiesioginis tokių banknotų vertės priskyrimas prie valstybės pajamų nepaskirstant centrinio banko pelno sukeltų susirūpinimą dėl piniginio finansavimo draudimo ir finansinio nepriklausomumo principo⁵³.

NESIKONSULTAVIMO ATVEJAI

2012 m. ECB užregistravo 30 pareigos konsultuotis dėl nacionalinių teisės aktų projektų nevykdymo atvejų⁵⁴ ir vieną pareigos konsultuotis dėl ES teisės aktų projektų nevykdymo atvejį. Toliau aprašyti 14 atvejų buvo neabejotini ir svarbūs⁵⁵.

Buvo penki neabejotini ir svarbūs pareigos konsultuotis nevykdymo atvejai, susiję su Graikija. Pirmas atvejis buvo dėl, *inter alia*, kredito įstaigų nuosavų akcijų pirkimo. Šis atvejis buvo bendros svarbos ECBS, nes jis susijęs su kredito įstaigų likvidumo stiprinimo sistema. Taip pat su ECB nebuvo konsultuojamasi dėl *Bank of Greece* darbuotojų ir vadovų atlyginimų mažinimą lėmusių teisės aktų. Trečias atvejis, kuris laikomas bendros svarbos ECBS, buvo susijęs su teisės aktais, turinčiais įtakos finansų įstaigoms ir *Bank of Greece* darbuotojų reikalams. Galiausiai, buvo du

47 CON/2012/26, CON/2012/43 ir CON/2012/49.

48 CON/2012/31.

49 CON/2012/73.

50 CON/2012/44 ir CON/2012/55.

51 Žr. taip pat CON/2012/104.

52 CON/2012/33, CON/2012/36, CON/2012/37 ir CON/2012/83.

53 CON/2012/4.

54 Tai apima: i) atvejus, kai nacionalinė institucija nepateikia teisės aktų, patenkančių į ECB kompetencijos sritį, projektų nuostatų konsultavimuisi su ECB, ir ii) atvejus, kai nacionalinė institucija formaliai konsultuojasi su ECB, bet neduoda jam pakankamai laiko išnagrinėti teisės aktų projektų nuostatas ir pateikti nuomonę prieš priimančias šias nuostatas.

55 Neabejotinai ECB vadina atvejus, kai nekyla teisinių abejonių, kad būtina konsultuotis su ECB, o svarbiais vadina tokius atvejus: i) kuriais, tokioms konsultacijoms tikrai įvykus, ECB būtų pateikę itin svarbių pastabų dėl teisės akto pasiūlymo esmės ir (arba) ii) kurie yra bendros svarbos ECBS.

atvejai dėl kredito įstaigų rekapitalizavimo ir pertvarkymo, kai vykdant teisėkūros procedūrą su ECB buvo konsultuotasi per vėlai⁵⁶.

Taip pat buvo penki neabejotini ir svarbūs nevykdymo atvejai, susiję su Vengrija. Vienas šių atvejų buvo susijęs su priemonėmis, skirtomis sunkumų patiriantiems kredito užsienio valiuta gavėjams padėti, kitas – su pagalbos schemų tokiems kredito gavėjams pakeitimais; abu atvejai buvo susiję su finansiniu stabilumu ir paskolų užsienio valiuta rizika⁵⁷. Kiti du nevykdymo atvejai buvo susiję su finansinių sandorių mokesčių teisės aktais ir buvo bendros svarbos ECBS, nes buvo susiję su centrinio banko nepriklausomumu⁵⁸. Galiausiai, su ECB nebuvo konsultuojamasi dėl teisės aktų, kuriais, *inter alia*, buvo išplėsta pareiga taikant indėlių garantijų sistemą suteikti kompensacijas kredito įstaigos kreditoriams, įtraukiant atvejus, kai kredito įstaigos likvidavimo procedūra būna pradėta.

Kiti keturi atvejai buvo susiję su Italija, Liuksemburgu, Slovėnija ir Ispanija. Italijos institucijos tinkamai nevykdė pareigos konsultuotis su ECB dėl teisės aktų, susijusių su garantijų sistemos taikymu Italijos bankų įsipareigojimams ir neiškeistiems lėšų banknotams. Savo nuomonėje⁵⁹, paskelbtoje po atitinkamo dekreto pakeitimo įstatymu, ECB pateikė reikšmingų kritinių pastabų dėl finansinio nepriklausomumo ir piniginio finansavimo principo. Liuksemburgo Vyriausybė nesikonsultavo su ECB dėl teisės aktų, susijusių su Liuksemburgo TVF kvotos padidinimu; manytina, kad tai svarbus atvejis, nes labai tikėtina, kad ECB savo atsakyme būtų išsakęs kritinių pastabų. Slovėnijos finansų ministerija konsultavosi su ECB dėl teisės aktų projektų, pagal kuriuos leidžiama rekapitalizuoti sistemškai svarbius Slovėnijos bankus pagal Europos bankininkystės institucijos rekomendacijas. Taikant teisėkūros procedūrą konsultuotasi per vėlai, kad būtų galima atsižvelgti į ECB nuomonę⁶⁰ iki jų priėmimo. Galiausiai, ECB paskelbė nuomonę dėl Ispanijos teisės aktų, susijusių su nekilnojamojo turto lėšų reorganizavimu ir pardavimu finansų sektoriuje⁶¹. Šiuo atveju su ECB konsultuotasi dėl įstatymo, kuris jau galiojo, o ne dėl teisės akto projekto nuostatų.

Be to, neabejotinai ir pasikartojančiais atvejais laikytini Graikijos, Vengrijos, Italijos, Lietuvos ir Ispanijos nesikonsultavimo su ECB 2012 m. atvejai. Pasikartojantys atvejai yra tokie, kai per dvejus metus iš eilės ta pati valstybė narė nesikonsultuoja su ECB mažiausiai tris kartus, ne mažiau kaip po vieną nevykdymo atvejį kiekvienais metais.

6.3 SKOLINIMOSI IR SKOLINIMO OPERACIJŲ ADMINISTRAVIMAS

2012 m., atsižvelgdamas į ankstesnius prašymus, ECB toliau administravo ir (arba) atliko keletą skolinimosi ir skolinimo operacijų.

ECB yra atsakingas už ES skolinimosi ir skolinimo operacijų pagal vidutinės trukmės finansinės paramos mechanizmą administravimą, kaip numatyta 2003 m. lapkričio 7 d. ECB sprendime ECB/2003/14⁶². ECB atliko 11 paskolų palūkanų mokėjimų. 2012 m. gruodžio 31 d. ES skolinimo operacijų, vykdomų pagal šį mechanizmą, visa likučių suma buvo 11,4 mlrd. eurų, t. y. tokia pat kaip 2011 m. gruodžio 31 d.

56 Žr. CON/2012/25 ir CON/2012/39.

57 Žr. taip pat CON/2012/27, kurioje ECB pateikė itin svarbių pastabų dėl teisės aktų esmės.

58 Žr. CON/2012/59 ir CON/2012/94.

59 Žr. CON/2012/4.

60 Žr. CON/2012/48.

61 Žr. CON/2012/46.

62 Pagal Sutarties 141 straipsnio 2 dalį, ECBS statuto 17 straipsnio 2 dalį, 43 straipsnio 1 dalį ir 46 straipsnio 1 dalį ir 2002 m. vasario 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 332/2002 9 straipsnį.

ECB paskolos davėjų ir paskolos gavėjų vardu yra atsakingas už visų mokėjimų, susijusių su susitarimu dėl paskolos programos Graikijai, atlikimu⁶³. Pirminės šešios paskolos 2012 m. birželio 15 d. konsoliduotos į vieną paskolą. 2012 m. ECB atliko šių paskolų palūkanų mokėjimus, taip pat balansavimo mokėjimą tarp dviejų paskolos davėjų paskolos konsolidavimo atveju. 2012 m. gruodžio 31 d. suvienytų dvišalių paskolų Graikijai balanso likutis buvo 52,9 mlrd. eurų, t. y. toks pat kaip 2011 m. gruodžio 31 d.

ECB yra atsakingas už ES skolinimosi ir skolinimo operacijų administravimą pagal Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonę (EFPSP)⁶⁴. 2012 m. ECB atliko aštuonis išmokų mokėjimus ES vardu ir pervedė šias sumas šalims paskolos gavėjoms (Airijai ir Portugalijai). ECB atliko dešimties paskolų palūkanų mokėjimus. 2012 m. gruodžio 31 d. ES skolinimo operacijų, vykdomų pagal EFPSP, visa likučių suma buvo 43,8 mlrd. eurų, 2011 m. gruodžio 31 d. – 28 mlrd. eurų.

ECB yra atsakingas už paskolų iš Europos finansinio stabilumo fondo (EFSF) valstybėms narėms, kurių valiuta yra euro, administravimą⁶⁵. 2012 m. ECB atliko 15 išmokų mokėjimų EFSF vardu ir pervedė šias sumas šalims paskolos gavėjoms (Airijai, Portugalijai ir Graikijai). ECB atliko aštuonių paskolų palūkanų mokėjimus ir šešis tarpinius paskolos refinansavimo mokėjimus.

Pagal ECBS statuto 17 ir 21 straipsnius ECB gali atidaryti sąskaitas Europos stabilumo mechanizmui (ESM) ir būti jo fiskaliniu agentu. Atitinkamai ECB susitarė su ESM, kad jis bus atsakingas už ESM paskolų lėšų pervedimą valstybėms narėms paskolų gavėjoms, kurių valiuta yra euro, ir atidarė sąskaitą ESM.

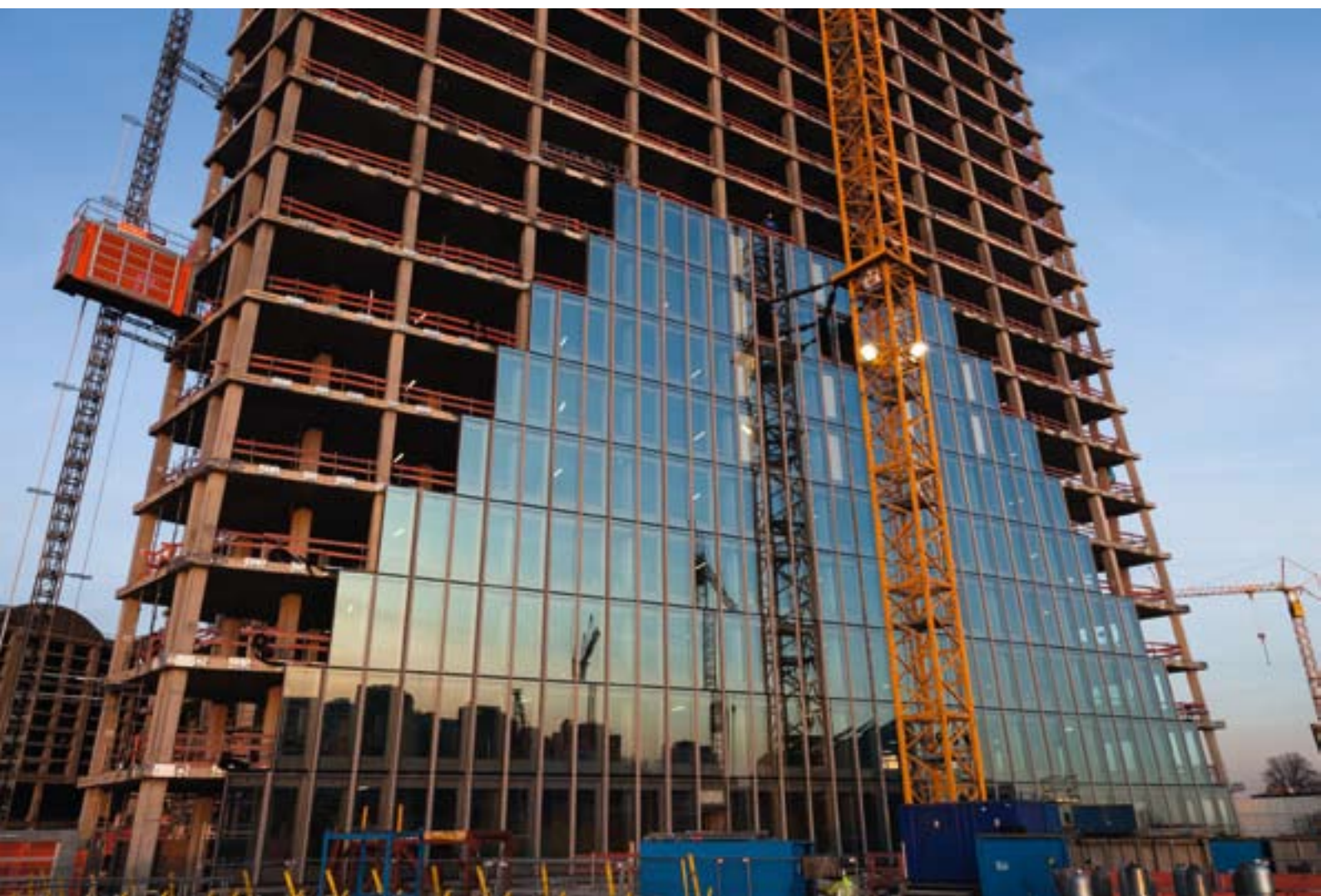
6.4 EUROSISTEMOS ATSARGŲ VALDYMO PASLAUGOS

2012 m. ir toliau buvo siūlomas visas paslaugų rinkinys pagal 2005 m. sukurtą sistemą, skirtą Eurosistemos klientų atsargoms eurais valdyti. Atskiri Eurosistemos centriniai bankai (Eurosistemos paslaugų teikėjai) pagal suderintas taisykles, laikantis bendrų rinkos standartų, siūlo visą paslaugų rinkinį, kuriuo gali naudotis ne euro zonoje esantys centriniai bankai, pinigų institucijos ir vyriausybės agentūros, taip pat tarptautinės organizacijos. ECB atlieka bendrą koordinatoriaus vaidmenį, užtikrindamas sklandų sistemos veikimą. Klientų, palaikančių verslo santykius su Eurosistema, skaičius šiek tiek padidėjo – nuo 289 (2011 m.) iki 299 (2012 m.). Kalbant apie pačias paslaugas, pasakytina, kad 2012 m. labai padidėjo (+17 %) bendra klientų lėšų likučių (įskaitant indėlius) suma, o turimi vertybiniai popieriai nepakito. 2012 m. ECB pradėjo darbą, siekdamas iširti, kokiais būdais būtų galima toliau gerinti bendrą veiklos efektyvumą ir tobulinti Eurosistemos atsargų valdymo paslaugų klientams siūlomas paslaugas. Svarstomi pakeitimai, siekiant padidinti kliento turimų lėšų limitų lankstumą. Šis darbas turi būti baigtas 2013 m. pradžioje.

63 Atsižvelgiant į susitarimą dėl paskolos programos tarp valstybių narių, kurių valiuta yra euro (išskyrus Graikiją ir Vokietiją), ir *Kreditanstalt für Wiederaufbau* (veikiant viešųjų interesų labui, laikantis Vokietijos Federacinės Respublikos nurodymų ir turint jos garantiją), paskolos davėjų, ir Graikijos, paskolos gavėjos, ir *Bank of Greece*, paskolos gavėjos tarpininko, ir pagal ECBS statuto 17 straipsnį ir 21 straipsnio 2 dalį ir 2010 m. gegužės 10 d. Sprendimo ECB/2010/4 2 straipsnį.

64 Pagal Sutarties 122 straipsnio 2 dalį ir 132 straipsnio 1 dalį, ECBS statuto 17 ir 21 straipsnius ir 2010 m. gegužės 11 d. Tarybos reglamento (ES) Nr. 407/2010 8 straipsnį.

65 Pagal ECBS statuto 17 ir 21 straipsnius (kartu su EFSF pagrindų susitarimo 3 straipsnio 5 dalimi).

2012 m. vasario mėn. ant dviejų dalių biurų bokšto pradėtos montuoti energiją tausojančios fasado plokštės. Tęsiant šiuos darbus vykdomi ir vidaus apdailos darbai, įrenginėjama techninė infrastruktūra. Fasado apdaila yra pilka, matinė, šviesiai žalio atspindžio, kad pastatas derėtų prie jį supančios aplinkos.

3 SKYRIUS

FINANSINIS STABILUMAS, UŽDAVINIAI, SUSIJĘ SU ESRV, IR FINANSINĖ INTEGRACIJA

I FINANSINIS STABILUMAS

Eurosistema prisideda prie to, kad kompetentingos nacionalinės institucijos galėtų sklandžiai vykdyti savo politiką, susijusią su kredito įstaigų riziką ribojančia priežiūra ir finansų sistemos stabilumu. ECB teikia pasiūlymus Europos Komisijai dėl ES teisės aktų apimties ir jų įgyvendinimo rizikos ribojimu pagrįstos priežiūros ir finansinio stabilumo srityse. Be to, ECB teikia analitinę, statistinę ir logistinę pagalbą Europos sisteminės rizikos valdybai (ESRV) organizuojant makrolygio rizikos ribojimo diskusijas.

I.1 FINANSINIO STABILUMO STEBĖSENA

EURO ZONOS BANKŲ SEKTORIUS

Kaip dalis Eurosistemos, ECB kartu su ECBS Finansinio stabilumo komitetu stebi riziką finansiniam stabilumui ir vertina euro zonos finansų sistemos gebą absorbuoti sukrėtimus¹. Daugiausia stebimi bankai, nes jie ir toliau yra svarbiausi finansų tarpininkai euro zonoje. Nepaisant to, kitos finansų įstaigos, ypač draudimo bendrovės, yra taip pat atidžiai stebimos. Būtinai stebimi ir kiti nefinansiniai ekonomikos sektoriai, glaudžiai susiję su bankų sektoriaus tarpininkavimo funkcija. Be to, dėl padidėjusios finansų rinkų, finansų infrastruktūrų ir kitų finansų įstaigų bei jų sąsajų su bankais svarbos ECBS taip pat stebi ir šių finansų sistemos sudedamųjų dalių pažeidžiamumą.

2012 m. politikos formuotojai euro zonoje ėmėsi keleto veiksnių, kuriais prisidėjo prie to, kad sumažėjo padidėjęs susirūpinimas dėl finansinio stabilumo. 2011 m. pabaigoje ECB paskelbė dvi 3 m. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas (ITRO), pirma įvykdyta 2011 m. gruodžio mėn., kita – 2012 m. vasario mėn. Reikšmingas likvidumo įsisavinimas šiose dviejose ITRO padėjo sušvelninti labai didelį finansavimo spaudimą, kurį 2011 m. pirmąjį ketvirtį patyrė euro zonos bankai, ir taip užkirto kelią netvarkingam įsiskolinimo mažinimo procesui, kuris galėjo būti priešingu atveju. Be to, 2012 m. birželio 28–29 d. vykusiame ES aukščiausiojo lygio susitikime priimta keletas sprendimų stiprinti euro zonos pagrindus. Jie pirmiausia apėmė bendro priežiūros mechanizmo (BPM) sukūrimą – jame lanksčiau ir veiksmingiau panaudojamas Europos finansinio stabilumo fondas ir Europos stabilumo mechanizmas – ir tiesioginio bankų sektoriaus rekapitalizavimo galimybę. Tačiau rinkos nuotaikos ir bankų finansavimo sąlygos labai pagerėjo po ECB pirmininko kalbos liepos 26 d. Londone ir 2012 m. rugsėjo 6 d. paskelbus ECB pranešimą apie priemones, įskaitant vienakrypčių pinigų politikos sandorių sudarymą, skirtas mažos tikimybės didelio poveikio įvykiams panaikinti (taip pat žr. 2 skyriaus 1 skirsnį). Paskesnės priemonės po birželio mėn. įvykusio aukščiausiojo lygio susitikimo – Europos Vadovų Tarybos, Europos Komisijos, Euro grupės ir ECB pirmininkai pateikė pirmąją ataskaitą ES valstybių ar vyriausybių vadovams. Joje numatyti keturi tvirtesnės sąjungos kūrimo blokai: bankų, fiskalinis, ekonominis ir politinis. 2012 m. gruodžio 12 d. ECOFIN taryba išdėstė savo poziciją dėl pasiūlymų, kuriais siekiama sukurti BPM bankų priežiūrai².

1 Pavyzdžiui, nuo 2004 m. pabaigos ECB skelbia *Financial Stability Review* (Finansinio stabilumo apžvalga) – pusmečio ataskaitą apie euro zonos finansų sistemos stabilumą.

2 Plačiau apie tai žr. šio skyriaus 1.2 skirsnį.

Po santykinės ramybės laikotarpio finansų sistemoje nuo 2012 m. pradžios, prasidėjus 3 m. ITRO, 2012 m. pavasario pabaigoje ir vasaros pradžioje euro zonos valstybės skolos krizė sustiprėjo. Dėl valstybės skolos vertybinių popierių rinkos, blogėjančios ekonominės veiklos bei finansavimo ir kapitalo suvaržymų bankams kenksmingos sąveikos toliau kilo rizika euro zonos finansiniam stabilumui, o ypač spaudimą patiriančiose valstybėse. Dėl birželio pabaigoje priimtų Europos Vadovų Tarybos sprendimų imtis konkrečių bankų sąjungos kūrimo veiksmų, liepos mėn. ECB pirmininko kalbos Londone ir vasaros pabaigoje ECB paskelbtų priemonių panaikinti mažos tikimybės didelio poveikio įvykio riziką euro zonoje rinkos nuotaikos labai pagerėjo. Tačiau finansų sistema tebebuvo pažeidžiama. Ypač pažymėtina tai, kad tebeegzistuoja rizika, susijusi su politikos įgyvendinimu, prastomis ekonomikos augimo prognozėmis ir euro zonos finansų rinkų susiskaidymu.

2012 m. pirmąją pusę euro zonos didelių ir sudėtingų bankų grupių (DSBG) finansiniai rodikliai buvo šiek tiek blogesni, nes jiems neigiamą įtaką darė mažesnės pajamos iš prekybos, blogų paskolų atidėjiniai ir valstybės skolos nurašymai. Grynosios palūkanų pajamos ir toliau buvo pagrindinis didelių ir sudėtingų bankų grupių pajamų šaltinis. Esant nedideliame pelningumui, šis bankų šaltinis iš esmės buvo stabilus. Pajamos iš grynųjų įmokų ir komisinių mokesčių taip pat buvo santykinai stabilios, nes vangaus ekonominės veiklos ir menko skolinimo augimo sukeltą neigiamą poveikį mažino pajamos iš įmonių obligacijų emisijų. Nors vidutinių pajamų prognozėms buvo būdingas didelis nevienalytiškumas, dėl ekonominių ir reguliavimo veiksmų jos tapo blogesnės euro zonos bankams.

Euro zonos didelių ir sudėtingų bankų grupių mokumo pozicija nuolat gerėjo – tęsėsi ankstesniais metais stebėta tendencija. Ši raida pasireiškė dėl padidėjusių kapitalo lygių – pirmiausia dėl nepaskirstyto pelno ir turto bei išpareigojimų valdymo – ir dėl pagal riziką įvertinto turto mažinimo, mažinant išskolinimus ir optimizuojant pagal riziką įvertintą turtą. 2012 m. rugsėjo mėn. atliktas Europos bankininkystės institucijos 2011 m. ES kapitalo tyrimas prisidėjo prie bankų kapitalo rodiklių padidėjimo, todėl per 2012 m. visi paveikti bankai panaikino nustatytas kapitalo spragas³.

Kalbant apie bankų finansavimą, pasakytina, kad tik nedidelė euro zonos bankų dalis refinansavo terminuotą skolą, kurios terminas suėjo 2012 m. Tai reiškė, kad per 2012 m. pirmus dešimt mėnesių grynoji skola, beveik 200 mlrd. eurų, euro zonos bankų sektoriuje buvo neigiama. Tokią raidą būtų galima iš dalies susieti su Eurosistemos 3 m. ITRO, dėl kurių sumažėjo kai kurių bankų poreikis gauti finansavimą artimiausiu metu, tačiau neigiama grynoji skola taip pat gali reikšti tolesnio išskolinimo mažinimo ir restruktūrizavimo procesus kai kuriuose bankų sektoriuose⁴. Be to, sąnaudų, susijusių su nauja skola, įvairių bankų buvo labai skirtingos, visų pirma atsižvelgiant į skolą išleidusią šalį. 2012 m. trečiąjį ketvirtį dėl geresnių nuotaikų kredito rinkose pagerėjo bankų finansavimo sąlygos, todėl padidėjo skolos apimtis ir sumažėjo didesnio prioriteto neužtikrintos skolos ir padengtų obligacijų skirtumai. Kitas pagerėjimo ženklas – antrojo lygio skolinioji iš sunkumų patiriančių šalių taip pat sugrįžo į skolinimosi rinkas, nepaisant vis dar didelių refinansavimo sąnaudų. Iš tikrųjų 2012 m. finansavimo sąlygų susiskaidymas buvo būdingas bankų finansavimo rinkoms.

Dėl prastėjančios ekonominės aplinkos ir dėl to blogėjančios kreditų kokybės anksčiau sumažėję didelių ir sudėtingų bankų grupių blogų paskolų atidėjiniai 2012 m. antrąjį pusmetį iš esmės

3 Tolesnė Ispanijos bankų rekapitalizacija, reaguojant į kapitalo trūkumą, kurį Ispanijos institucijos nustatė 2012 m. antrąjį ir trečiąjį ketvirčiais atlikdamos testavimą nepalankiausiomis sąlygomis, pradėta 2012 m. ketvirtąjį ketvirtį ir turėtų būti užbaigta 2013 m. antrąjį ketvirtį.

4 Taip pat žr. *Special Feature A. – Financial Stability Review*, ECB, June 2012.

padidėjo. 2012 m. pradžioje padidėję euro zonos bankų sektoriaus kredito namų ūkiams ir įmonėms rizikos lygiai tapo beveik stabilūs, nors skirtumai tarp šalių ir bankų buvo dideli. Be to, per metus padidėjo euro zonos bankų kredito rizikos lygis, nes pablogėjo skolininkų kredito kokybė. Tai matyti iš didesnių neveiksnių paskolų ir paskolų nurašymų.

KITOS FINANSŲ INSTITUCIJOS

Nebankinį finansų sektorių paveikė stiprios sąsajos tarp finansų sektorių ir tarp rinkos segmentų. Apskritai per 2012 m. pirmus tris ketvirčius didelių svarbiausių euro zonos draudikų finansinis patikimumas iš esmės buvo stabilus, o dėl nedidelės ekonominės veiklos naujų sutarčių sudarymo rodikliai buvo menki. Nepaisant žalos, patirtos per pastaruosius keletą metų dėl gaivalinių nelaimių, atrodė, kad euro zonos draudikų kapitalo atsargos buvo pakankamos sukrėtimams absorbuoti. Perdraudikai ypač sugebėjo sustiprinti savo kapitalo bazę nepaskirstytomis pajamomis, nors šios stipresnės pozicijos iš dalies rodė apskaitos poveikį, kaip antai mažas aukštus reitingus turinčių vyriausybės obligacijų pajamingumas, ir tai, kad daugelyje euro zonos šalių išipareigojimai neįvertinti rinkos verte. Nors didelių euro zonos draudikų veiklos prognozės yra stabilios, tebėra dideli skirtumai tarp atskirų institucijų ir euro zonos šalių. Mažas, bet kintamas vyriausybės obligacijų pajamingumas ir prislopinta ekonominė veikla darė poveikį pelningumui ir savo ruožtu kapitalui.

Kalbant apie šešėlinį bankų sektorių, apimančių kredito tarpininkavimo ne įprastoje bankų sistemoje veiklą, pasakytina, jog pastarojo meto įverčiai parodė, kad ji apima apie pusę viso bankų sektoriaus turto⁵. Rizikos draudimo fondai yra reikšminga šešėlinio bankų sektoriaus dalis. 2012 m. rizikos draudimo fondo investavimo rodikliai buvo gana nepastovūs, nes yra glaudžiai susiję su sparčiai besikeičiančiomis rinkos sąlygomis per visus metus⁶. Viso šio sektoriaus investavimo rodikliai buvo šiek tiek mažesni už ankstesnės gražos medianą. Kaip matyti iš įvairių įverčių, investuotojų gryniesiems srautai į rizikos draudimo fondų sektorių sulėtėjo, o 2012 m. pirmąjį ketvirtį – padidėjo. Tačiau instituciniai investuotojai nenustojo domėtis rizikos draudimo fondų investicijomis iš dalies dėl nedidelio tradicinių skolos investicijų pajamingumo. 2012 m. rizikos draudimo fondų finansavimo įtampa buvo santykinai prislopinta. Tai buvo susiję su dideliu ir skubiu bankų teikiamų trumpalaikių lėšų išėmimu ir dėl to netvarkingu labai skubiu turto pardavimu. Tačiau bankų lėšas būtų galima išgryninti greitai, jei bankų sektoriaus patikimumas ar rinkos sąlygos staiga pablogėtų. Kapitalo iš svarbiausių JAV pinigų rinkos fondų srautai į euro zonos bankus buvo gana kintami visus metus ir jie yra glaudžiai susiję su finansiniais sukrėtimais euro zonoje.

I.2 SUSITARIMAI DĖL FINANSINIO STABILUMO

2012 m. atliktas svarbus darbas krizės valdymo ir pertvarkos srityse. Padaryta didelė pažanga tobulinant finansinio stabilumo susitarimus ES lygiu.

2012 m. birželio 6 d. Europos Komisija paskelbė teisinį pasiūlymą dėl kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistemos⁷. Siūloma sistema apima būtinus veiksmus, priemones ir teises siekiant užtikrinti, kad bankų žlugimas visoje ES būtų valdomas, išvengiant finansinio nestabilumo ir iki minimumo sumažinant mokesčių mokėtojų sąnaudas. Pareikšdamas savo nuomonę⁸ apie pasiūlymą, ECB visapusiškai rėmė gaivinimo ir pertvarkos sistemos kūrimą

5 Žr., pavyzdžiui, *Shadow banking in the euro area: an overview*. – *Occasional Paper Series*, No 133, ECB, April 2012.

6 Plačiau apie rizikos draudimo fondų investicijų analizę žr. leidinyje *Financial Stability Review*, ECB, December 2012.

7 Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria nustatoma kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistema, COM(2012) 280 galutinis.

8 CON/2012/99. Plačiau apie tai žr. ECB interneto svetainėje.

bei kliūčių efektyviam krizės valdymui finansų įstaigose panaikinimą. Turėtų būti leista visoms finansų įstaigoms bankrotuoti tvarkingai, apsaugant visos finansų sistemos stabilumą iki minimumo sumažinant valstybės išlaidas ir ekonomikos sutrikdymą. Todėl būtina sukurti bendros paramos priemonės finansų įstaigų žlugimui valdyti. Tai tokios priemonės kaip gaivinimo ir pertvarkos planai, pereinamojo laikotarpio bankas, gelbėjimas privačiomis lėšomis, verslo pardavimas ir turto atskyrimas. ECB ypač pritaria gelbėjimo privačiomis lėšomis priemonės kūrimui, tačiau pripažįsta, kad reikia laiko tolesnei šios priemonės analizei prieš pradendant ją taikyti. ECB ketina prisidėti prie tolesnės gelbėjimo privačiomis lėšomis pertvarkymo priemonės praktinės reikšmės analizės.

Pasiūlyta ES gaivinimo ir pertvarkymo sistema visapusiškai atitinka naują tarptautinį pertvarkos režimų standartą „Pagrindiniai finansų institucijų efektyvios pertvarkos režimų bruožai“, kurį parengė Finansinio stabilumo valdyba (FSV). ECB, kaip FSV narys, toliau aktyviai prisidėjo prie šios sistemos kūrimo 2012 m. ir ją rėmė. Jis visapusiškai įsitraukė į FSV Pertvarkymo valdymo grupės ir Tarpvalstybinių krizių valdymo darbo grupės veiklą. Šiuo požiūriu ECB taip pat parėmė institucijas ir krizės valdymo grupes rengiant veiksmingas pasauliniu mastu sistemiškai svarbių finansų įstaigų pertvarkos strategijas ir veiklos pertvarkymo planus. 2012 m. buvo sutarta, kad FSV Pertvarkymo valdymo grupė, kurioje dalyvauja ECB, nagrinės likusias kliūtis, trukdančias įgyvendinti pasaulyje sistemiškai svarbių finansų įstaigų pertvarkos strategijas, kad iki 2013 m. vidurio jau būtų parengta pirma strategijų ir veiklos planų serija.

Pasiūlyta gaivinimo ir pertvarkymo ES sistema yra būtinas pamatinis finansų rinkos sąjungos kūrimo proceso blokas. 2012 m. ECB ėmėsi aktyvių veiksmų remdamas finansų rinkos sąjungos kūrimo proceso pažangą ir iš dalies pritarė keturių pirmininkų pasiūlymams, kaip pasiekti tikrą ekonominę ir pinigų sąjungą⁹. Atsižvelgiant į tai, 2012 m. birželio pabaigoje euro zonos aukščiausiojo lygio susitikimo metu kartu su Europos Vadovų Taryba buvo patvirtintas sprendimas siekti tikros ekonominės ir pinigų sąjungos. Todėl Europos Vadovų Tarybos pirmininkas buvo pakviestas glaudžiai bendradarbiauti su Europos Komisijos pirmininku, Euro grupės pirmininku ir ECB pirmininku, kuriant specialias ir terminuotas tikros ekonominės ir pinigų sąjungos gaires.

Svarbus žingsnis kuriant finansų rinkos sąjungą padarytas 2012 m. rugsėjo mėn. Europos Komisijai pateikus pasiūlymą įkurti BPM, kuris nustatys ECB konkrečius tikslus, susijusius su riziką ribojančia kredito įstaigų priežiūra. BPM bus sukurtas euro zonos lygiu, tačiau su galimybe ne euro zonos šalims glaudžiai bendradarbiauti su ECB ir priklaustyti BPM.

Paskelbdamas savo nuomonę¹⁰, ECB pritaria BPM kūrimui ir yra pasirengęs vykdyti siūlyme pateiktus uždavinius, susijusius su rizikos ribojimu pagrįsta kredito įstaigų priežiūra. Kalbant apie ECB perspektyvą, pasakytina, kad siūlomame reglamente dėl BPM turėtų būti vadovaujama šiais pagrindiniais principais. Pirma, dalyvaudamas BPM, ECB turėtų būti pajėgus veiksmingai ir ryžtingai, nesukeldamas rizikos savo reputacijai, vykdyti jam priskirtus įpareigojimus. Antra, ECB turi būti nepriklausomas vykdydamas visus savo tikslus. Trečia, nauji ECB tikslai, susiję su priežiūra, turėtų būti griežtai atskirti nuo jo pinigų politikos tikslų, numatytų Sutartyje. Ketvirta, ECB turėtų visapusiškai pasinaudoti nacionalinių priežiūros institucijų žiniomis, patirtimi ir operaciniais šaltiniais. Penkta, BPM funkcionavimas turėtų atitikti bendrą finansinių paslaugų rinką palaikančius principus ir laikytis visų vienodų finansinių paslaugų taisyklių. Todėl ECB taip pat pritarė galimybei į BPM įtraukti ne euro zonos valstybes nares, kad būtų užtikrintas didesnis priežiūros praktikos suderinamumas ES ir taip sustiprinta vidaus rinka. Šešta, vykdydamas šiuos su priežiūra susijusius

9 Europos Vadovų Tarybos, Europos Komisijos, Euro grupės ir ECB pirmininkai. Daugiau informacijos apie tai žr. ECB interneto svetainėje. Plačiau apie tai žr. Europos Komisijos interneto svetainėje (<http://ec.europa.eu>).

10 CON/2012/96. Daugiau informacijos apie tai žr. ECB interneto svetainėje.

tikslus, ECB pasirengęs vadovautis griežčiausiais atskaitomybės standartais. Be to, ECB mano, kad bendras pertvarkos mechanizmas papildė BPM, siekiant gerai funkcionuojančios finansų rinkos sąjungos. Todėl toks mechanizmas turėtų būti sukurtas arba bent turėtų būti aiškus jo sukūrimo terminas, kai ECB visapusiškai prisiims atsakomybę priežiūros srityje. ECB taip pat paragino Komisiją skubiai pateikti atskirą pasiūlymą dėl nepriklausomo Europos pertvarkos mechanizmo, apimančio ir bendro Europos pertvarkos fondo aspektus¹¹.

Gruodžio 12 d. ECOFIN taryba pritarė bendram požiūriui dėl siūlymų, kuriais siekiama įkurti kredito įstaigų riziką ribojančios priežiūros mechanizmą. BPM įkūrimas yra būtinas, kad funkcionuotų pinigų sąjunga. Nepriklausoma BPM vykdoma tarpvalstybinė priežiūra padės atkurti pasitikėjimą bankų sektoriumi, padės panaikinti finansinį susiskaidymą, užkirs kelią bankų indėlių nutekėjimui ir prisidės prie gerai funkcionuojančios vidaus rinkos atkūrimo.

Susitarimas dėl BPM yra kertinis Europos integracijos akmuo. Valstybės narės sutiko išsamų bankų priežiūros teisių, taikytinų visiems euro zonos šalių ir ne euro zonos šalių, prisijungiančių prie BPM, bankams, rinkinį priskirti Europos lygmeniui, nustatant konkrečias priežiūros užduotis ECB. Bendrame priežiūros mechanizme vienodomis teisėmis galės dalyvauti visos valstybės narės. Tai taip pat svarbus žingsnis kuriant bendrą finansų rinką. Be to, BPM prisidės prie efektyvaus vienuodų taisyklių taikymo finansinėms paslaugoms ir padės geriau valdyti visų rūšių sistemine riziką Europoje.

Gruodžio 14 d. Europos Vadovų Taryba pritarė gairėms užbaigti EPS veiksmų planą, vadovaujantis gilesne integracija ir sustiprintu solidarumu. Taryba padarė išvadą, kad šio proceso pradžioje bus sukurtas naujas tobulesnis ekonominis valdymas, jis bus įgyvendintas ir sustiprintas, taip pat kaip ir BPM bei naujos atkūrimo, pertvarkos ir indėlių garantijų taisyklės. Šį procesą užbaigs bendro pertvarkos mechanizmo sukūrimas. Bus toliau nagrinėjama daug svarbių klausimų prieš 2013 m. birželio mėn. įvyksiantį Europos Vadovų Tarybos susitikimą dėl nacionalinių reformų koordinavimo, socialinių EPS užmojų, abipusiškai suderintų sutarčių dėl konkurencingumo ir augimo tinkamumo ir procedūrinių veiksnių, taip pat dėl priemonių skatinti bendros rinkos stiprėjimą ir apsaugoti jos vientisumą. Šio proceso metu bus užtikrintas demokratiškas teisėtumas ir atskaitomybė.

Galiausiai 2012 m. ECB taip pat paskelbė keletą nuomonių apie euro zonos finansų rinkos stabilumą¹².

2 UŽDAVINIAI, SUSIJĘ SU EUROPOS SISTEMINĖS RIZIKOS VALDYBOS VEIKLA

2.1 INSTITUCINĖ SISTEMA

2012 m. buvo antrieji Europos sisteminės rizikos valdybos (ESRV) veiklos metai. ESRV atsakinga už ES finansų sistemos makrolygio riziką ribojančią priežiūrą, o ECB teikia ESRV sekretoriatui analitinę, statistinę, logistinę ir administracinę pagalbą.

¹¹ Taip pat žr. CON/2012/99.

¹² Žr., be kita ko, pavyzdžiui, CON/2012/14, CON/2012/30, CON/2012/53, CON/2012/58 ir CON/2012/71. Visos ECB nuomonės paskelbtos ECB interneto svetainėje.

Pirmus penkerius ESRV veiklos metus jos pirmininku bus ECB pirmininkas. 2012 m. ESRV pirmininku buvo Mario Draghi.

Turėdamas 25 ekspertų personalą, ESRV sekretoriatas padėjo ESRV jos kasdiniame darbe: teikė administracinę pagalbą instituciniams organams, vykdė reikiamą analitinį darbą, prisidėjo prie makrolygio rizikos ribojimo strategijos pagrindų nustatymo bei jos įgyvendinimo, taip pat bendradarbiavo su priežiūros institucijomis.

Kalbant apie veiklą 2012 m., pažymėtina, kad ESRV pasinaudojo jai Reglamentu (ES) Nr. 1092/2010 suteiktomis galiomis ir priėmė dvi rekomendacijas: Rekomendaciją ESRV/2012/1 dėl pinigų rinkos fondų ir Rekomendaciją ESRV/2012/2 dėl kredito įstaigų finansavimo¹³. Be to, pagal pirmiau minėto reglamento 3 straipsnio 2 punkto g papunktį, 2012 m. rugsėjo mėn. ESRV pirmą kartą paskelbė ESRV rizikos rodiklių rinkinį, kurį sudaro kiekybiniai ir kokybiniai rodikliai, skirti sisteminei rizikai nustatyti ir išmatuoti.

ESRV taikė įvairius būdus, numatytus Reglamente (ES) Nr. 1092/2010, jos, kaip naujo Europos nepriklausomo organo, atskaitomybei užtikrinti. Įvyko trys svarstymai Europos Parlamente, kur pirmininkas paaiškino, kaip jis planuoja vykdyti savo pareigas, bei kiti reguliarūs svarstymai ir konfidencialios diskusijos dėl ESRV einamosios veiklos su Europos Parlamento Ekonomikos ir pinigų politikos komiteto pirmininku ir vicepirmininkais. ESRV taip pat teikė ataskaitas keliomis formomis Europos Komisijai dėl išpėjimų ir rekomendacijų bei jų tolesnio vykdymo. 2012 m. gegužės mėn. ESRV paskelbė savo pirmąją metų (2011 m.) ataskaitą.

2.2 ANALITINĖ, STATISTINĖ, LOGISTINĖ IR ORGANIZACINĖ PAGALBA ESRV

ECB ir toliau užtikrino ESRV sekretoriato veikimą ir per jį teikė analitinę, statistinę, logistinę ir organizacinę pagalbą ESRV. Antraisiais ESRV veiklos metais ECB prisidėjo prie ES sisteminės rizikos reguliaraus stebėjimo, nustatymo ir vertinimo. Be reguliaraus finansinio stabilumo stebėjimo ir vertinimo, ECB ir toliau teikė analitinę ir statistinę paramą, kaip aprašyta toliau.

ANALITINĖ PARAMA

2012 m. ECB toliau teikė analitinę paramą ESRV, prisidedamas prie reguliarių sisteminės rizikos, su kuria susiduria ES finansų sistema, stebėjimo ir nustatymo bei šios rizikos galimo poveikio vertinimo ataskaitų rengimo.

Šis indėlis yra pagrįstas ECB kompetencija bei informacija, surinkta intensyviau tiriant rinką, ypač remiant sisteminės rizikos nustatymo procesą. Nuolatinė sisteminės rizikos priežiūra ir vertinimas taip pat pagrįsti informacija, gauta iš institucijų, kurios yra ESRV narės. Sisteminės rizikos rodikliai yra svarbios analitinės priemonės, padedančios ESRV atlikti rizikos priežiūrą. Sisteminės rizikos vertinimą ypač stiprina makrolygio testavimo nepalankiausiomis sąlygomis priemonės ir rizikos skleidimo kanalų analizė, siekiant įvertinti ir nustatyti galimą konkrečios rizikos dydį.

Be to, ECB taip pat prisidėjo prie įvairių ESRV veiklos sričių, skirtų sisteminei rizikai įvertinti bei rekomendacijoms dėl reglamentavimo ar teisėkūros iniciatyvų parengti.

¹³ Šios dvi rekomendacijos paskelbtos 2013 m. vasario mėn.

Bendradarbiaudamas su nacionaliniais centriniais bankais ir nacionalinėmis bei Europos priežiūros institucijomis – per ESRV Patariamąjį techninį komitetą ir jo substrukūras – ECB, siekdamas nuolat gerinti analitinę sistemą, reguliariai peržiūri turimas ir kuria naujas analitines priemones nustatytoms analitinėms spragoms panaikinti.

Šioje srityje svarbus vaidmuo tenka ECBS makrolygio rizikos tyrimų tinklui¹⁴. Iki šiol atlikti darbai gali būti grupuojami pagal tris pagrindines tinklo veiklos sritis: i) makrofinansiniai modeliai, susiejantys finansinį stabilumą ir ekonomikos rodiklius; ii) išankstinio įspėjimo sistemos ir sisteminės rizikos rodikliai ir iii) neigiamos įtakos plitimo rizika.

Pirmosios srities veiklos tyrimų tikslas yra sukurti teorines ir empirines sistemas, pagal kurias plačiai paplitęs finansinis nestabilumas integruojamas į bendruosius modelius. Vykdomas bendras tarpvalstybinis projektas, kuriame dalyvauja devyni nacionaliniai centriniai bankai ir ECB ir kurio tikslas – sukurti kiekybinį modelį makrolygio rizikos ribojimo politikai įvertinti. Modelis apima įvairiarūšius bankus, namų ūkius ir įmones, kurie gali neįvykdyti įsipareigojimų esant pusiausvyrai, tarpbankinę rinką su centriniu banku, įvairius finansinės trinties atvejus ir išorinius veiksnius (įskaitant skubius turto išpardavimus), susijusius su verslo ir hipotekos paskolų turėtojų įsipareigojimų neįvykdymu¹⁵. Į modelį taip pat įtraukti tokie kintamieji, kaip kapitalo ir likvidumo reikalavimai, dividendų apribojimai, hipotekos paskolų kredito sumos ir įkeisto turto vertės bei įmokos dydžio ir pajamų santykiai, finansinio sverto koeficientai ir tam tikri mokesčiai ar rinkliavos, kurie gali būti naudojami kaip reguliavimo priemonės. Modelis skirtas taikyti vertinant makrolygio rizikos ribojimo reglamentavimo politikos poveikį finansų sistemos stabilumui (omenyje turimas plačiai paplitęs bankų įsipareigojimų neįvykdymas), skolinimui ir realiajai ekonominei veiklai.

Antrosios srities veiklos tyrimai skirti rezultatams, kuriuos galima panaudoti greičiau, gauti. Tyrinėtojai pateikė ESRV kelias naudingas veiklos priemones, kaip antai dabartinės sisteminės įtampos rodikliai¹⁶ bei pagrindiniai išankstinio įspėjimo apie sisteminį finansinį nestabilumą ir plačiai paplitusį disbalansą rodikliai. Kitas indėlis buvo krizių ES šalyse duomenų bazės parengimas. Ji suteikia vieną pagrindą išankstinio įspėjimo ir sisteminės įtampos rodiklių efektyvumui įvertinti.

Trečiosios srities veiklos tyrimų tikslas yra įvertinti tarpvalstybinio bankų problemų daromos neigiamos įtakos išplitimo per pinigų rinkas riziką ES šalyse. Per paskutinius metus ypatingos pastangos buvo dedamos dabartinės krizės raidai Europoje įvertinti, daug dėmesio skiriant neigiamos įtakos išplitimui tarp valstybių. Siekiant baigti kelis šiuo metu vykdomus tarpvalstybinius projektus, makrolygio rizikos ribojimo tyrimų tinklas veiks iki 2013 m. pabaigos, o galutinę ataskaitą numatoma paskelbti 2014 m. pavasarį.

STATISTINĖ PARAMA

2012 m. ECB, padedamas nacionalinių centrinių bankų, keliais būdais teikė statistinę paramą ESRV, atsižvelgdamas į tai, kad patikimų ir išsamių duomenų turėjimas yra būtina sąlyga rizikai nustatyti ir įvertinti.

Antraisiais ESRV veiklos metais ES lygiu buvo sukurtos kelios svarbios teisėkūros iniciatyvos. Europos Sąjungoje kuriant patikimą statistinę bazę makrolygio rizikos ribojimo politikai vykdyti,

¹⁴ 2010 m. tinklo įkūrimui pritarė ECB bendroji taryba, turėdama tikslą sukurti bazines sistemas, modelius ir (arba) priemones, kurios paremtų tyrimus, siekiant pagerinti ES makrolygio riziką ribojančią priežiūrą.

¹⁵ Daugiau informacijos žr. *The report on the first two years of the Macro-prudential Research Network*, ECB, October 2012.

¹⁶ Pavyzdžiui, sisteminės įtampos sudėtinis rodiklis, kurį ECB sukūrė remdamasis makrolygio rizikos ribojimo tyrimų tinklo duomenimis, šiuo metu įtrauktas į ESRV paskelbtą naujųjų rizikos rodiklių rinkinį. Žr. *ESRB risk dashboard*, Issue 1, European Systemic Risk Board, 20 September 2012 (pateiktas ESRV interneto svetainėje <http://www.esrb.europa.eu>).

ECB įvertino galimą būsimų teisės aktų poveikį statistinės informacijos teikimui ESRV¹⁷. Teikdamas statistinę paramą ESRV, ECB prisidėjo prie Europos priežiūros institucijų (EPI) rengiamų tinkamų ir suderintų atskaitomybės standartų ir, kai reikėjo, paaiškino ESRV duomenų poreikius, nurodytus ESRV viešuose pareiškimuose.

ECB teikiant statistinę paramą buvo naudinga tai, kad jis dalyvavo ESRV kontaktinėje duomenų grupėje. Ši grupė, įkurta remiant ESRV Valdymo komitetui, siekiant spręsti problemas, susijusias su apsikeitimu informacija tarp ECBS, ESRV ir EPI, skatina tolesnį koordinavimą tarp ECB ir šių institucijų, palengvina atskaitomybės naštos mažinimą ir skatina bendradarbiavimą tarp institucijų, kuris būtinas norint didinti duomenų aktualumą, patikimumą ir gerinti jų pateikimą laiku.

ECBS taip pat dalyvavo rengiant ESRV rizikos rodiklių rinkinį, kuris pirmą kartą buvo paskelbtas po ESRV bendrosios Valdybos posėdžio 2012 m. rugsėjo 20 d. Pagal ESRV reglamentą (3 straipsnis 2 punktas g papunktis), ESRV rizikos rodiklių rinkinį sudaro kiekybiniai ir kokybiniai rodikliai, skirti sisteminei rizikai ES finansų sistemoje nustatyti ir išmatuoti. Ši statistinė priemonė apima rodiklius, išskaidytus pagal rizikos kategoriją, t. y. sisteminės rizikos sąsajas ir sudėtinius matavimus, makrolygio riziką, kredito riziką, finansavimo ir likvidumo riziką, rinkos riziką, pelningumą ir mokumą. ESRV rizikos rodiklių rinkinys dabar yra vienas iš ESRV komunikacijos priemonių, kadangi jį pasitelkiant visuomenei teikiama statistinė informacija apie finansų sistemos rizikas ir pažeidžiamumą.

ECB taip pat remia ESRV rizikos stebėjimo ir rizikos analizės veiklą, skelbdamas makrolygio rizikos ribojimo ketvirčio apžvalgą. Joje pateikiama išsami statistinė informacija, kuriai tenka lemiamas vaidmuo nustatant ir įvertinant sistemine riziką, su kuria susiduria nacionalinės ir ES finansų sistemos. Šiuo tikslu ESRV sprendimas 2011/6 įpareigoja ECB užtikrinti, kad ESRV būtų reguliariai teikiama statistinė ir kita informacija. Visus metus gerinta suvestinės priežiūros informacijos, kurią EPI pateikia ECB, kokybė ir ši informacija įtraukta į ESRV rizikos rodiklių rinkinį ir makrolygio rizikos ribojimo ketvirčio apžvalgą. Galiausiai ECB įgyvendino priemones, skirtas EPI ir ESRV prieigai prie ECBS renkamos neskelbiamos statistinės informacijos užtikrinti.

3 FINANSINIS REGULIAVIMAS IR PRIEŽIŪRA

3.1 BANKAI

2012 m. ECB ir toliau dalyvavo ir prisidėjo prie Bazelio bankų priežiūros komiteto (BBPK) vykdomų darbų, įskaitant naujų kapitalo ir likvidumo standartų (Bazelis III) tam tikrų elementų peržiūrą ir galutinį parengimą. Svarbiausia dabartinių politinių debatų sritis yra likvidumo reguliavimas. Šiuo atžvilgiu ECB palaiko Bazelio komiteto Valdytojų ir priežiūros institucijų vadovų grupės patvirtintas padengimo likvidžiuoju turto rodiklio pataisas, dėl kurių susitarta 2013 m. sausio mėn. Šios pataisos apima papildomo turto ribotą pripažinimą tinkamu aukštos kokybės likvidžiuoju turto¹⁸, su gaunamais ir netenkamais pinigų srautais susijusius patikslinimus, reikalingus tam, kad geriau atvaizduotų patirtį, įgytą nepalankiausiu laikotarpiu, peržiūrėtą PLTR standarto laipsniško įgyvendinimo grafiką

17 Tokios besiteisiančios iniciatyvos apima Direktyvą dėl kapitalo poreikio ir Reglamentą dėl kapitalo poreikio, Mokumo II direktyvą, Europos rinkos infrastruktūros reglamentą, Alternatyvaus investavimo fondų valdytojų direktyvą ir Reglamentą dėl kredito reitingų agentūrų.

18 Bankų priežiūrą vykdančias asmenys dabar gali rinktis galimybę įtraukti į labai likvidaus turto (HQLAs) 2 lygio kategoriją papildomą turto klasę, vadinamą 2B lygio turto. Šiai naujai kategorijai gali priklausyti ne daugiau kaip 15 % viso HQLAs. Ji apima daugiau įmonių obligacijų, kai kurias kotiruojamąsias akcijas (abiejų iš rinkos vertės išskaitoma dalis – 50 %) ir kai kuriuos aukštą reitingą turinčius būsto hipoteka užtikrintus vertybinius popierius (su 25 % iš rinkos vertės išskaitoma dalimi).

ir pakartotinai patvirtintą likvidžiojo turto atsargų tinkamumą naudoti nepalankiausiais laikotarpiais. Šie pakeitimai atitinka ECB požiūrį, kad, nors griežtų likvidumo reikalavimų bankams laikyti daugiau likvidžiojo turto ir geriau įvertinti ir valdyti likvidumo riziką poreikis yra neginčytinas, peržiūrint pirminę siūlytą sistemą bus labiau atsižvelgta į reguliavimo galimą poveikį tarpbankinei rinkai bei sąveikai su pinigų politikos operacijomis. ECB taip pat palaikė laipsniškesnį likvidumo sistemos įgyvendinimą, siekiant išvengti bankų sektoriaus atsigavimo ir skolinimo realiajai ekonomikai proceso sutrikdymo, ypač atsižvelgiant į įtampą kai kuriose šalyse bei tebevykdomas makroekonominio koregavimo programas. Planuojama, kad PLTR įsigalios 2015 m., nors bankai pasirengti visiškai vykdyti šį standartą privalės iki 2019 m. sausio 1 d.

Atsižvelgdamas į 2010 m. lapkričio mėn. G20 šalių vadovų prisiimtą įsipareigojimą, ECB žymiu mastu palaiko nacionalines ir tarptautines pastangas, šiuo metu telkiamas į tai, kad Bazelio III standartai būtų laiku ir nuosekliai įgyvendinti.

ECB taip pat prisideda prie Bazelio standartų įgyvendinimo Europoje ir laiko Europos Komisijos pasiūlymus dėl direktyvos ir reglamento dėl kapitalo poreikio (žinomus kaip CRD IV/CRR), kurie perkels Bazelį III į Europos teisę, svarbiu žingsniu stiprinant bankų ir investicinių bendrovių reguliavimą, kuriant patikimesnę ir saugesnę ES finansų sistemą.

Šiuo atžvilgiu 2012 m. sausio 27 d. ECB paskelbė savo nuomonę dėl CRD IV/CRR¹⁹. ECB pabrėžė, kad svarbu pasiekti susitarimą tarp ES valstybių narių dėl CRD IV/CRR teksto kiek įmanoma greičiau. Savo nuomoneje ECB labai pritaria bendrų taisyklių sąvadui, kuris užtikrintų, kad bendrojoje rinkoje finansines paslaugas teikiančių finansų institucijų veiklai būtų taikomos vienodos rizikos ribojimo taisyklės.

Tikimasi, kad toks požiūris toliau stiprins Europos finansinę integraciją ir suteiks tvirtą pagrindą vienodam taisyklių taikymui planuojant įgyvendinti bendrą priežiūros mechanizmą. Numatoma, kad veikiant šiam mechanizmui ECB, glaudžiai bendradarbiaudamas su nacionalinėmis institucijomis, imsis atsakomybės už konkrečias užduotis vykdant kredito įstaigų mikrolygio ir makrolygio riziką ribojančią priežiūrą. Kalbant apie makrolygio riziką ribojančią priežiūrą, ECB mano, kad yra svarbu, jog reglamentas sudarytų sąlygas ECB taikyti griežtesnius rizikos ribojimo reikalavimus negu tie, kuriuos taiko nacionalinės valdžios institucijos, kai kyla sisteminė ar makrolygio rizika.

2011 m. lapkričio mėn. paskelbus politikos priemones, skirtas globalių sistemiškai svarbių bankų (GSSB) problemai spręsti, Finansinio stabilumo taryba (FST) ir BBPK, įgalioti G20 šalių, padarė didelę pažangą įgyvendindami šią sistemą ir išplėsdami ją taip, kad ji apimtų ne tik GSSB, bet ir vietinius sistemiškai svarbius bankus (VSSB)²⁰.

Pagrindinė šios srities veiklos prielaida yra ta, kad VSSB finansinio nestabilumo būsena – netgi nesant esminių tiesioginių tarpvalstybinių šalutinių poveikių – turi platesnį poveikį vietinei finansų sistemai nei ne sistemiškai svarbios institucijos analogiškas poveikis. Šiuo atžvilgiu VSSB požiūris papildė GSSB režimą, t. y. pagal jį daugiausia dėmesio skiriama neišvengiamo žlugimo poveikiui vietos ekonomikai.

Be to, atsižvelgiant į GSSB sistemos įgyvendinimą, 2012 m. buvo vykdomi darbai, skirti tiek duomenų kokybei gerinti, tiek GSSB nustatyti ir atitinkamiems rizikos parametrų patikslinti, siekiant didinti taikomos metodikos patikimumą. Tokiomis sąlygomis, remdamasi naujausiais

¹⁹ CON/2012/5.

²⁰ Žr. *A framework for dealing with domestic systemically important banks*, Basel Committee on Banking Supervision, October 2012.

turimais duomenimis (2011 m. pabaigos), FST lapkričio mėn. paskelbė atnaujintą pasaulio sistemiskai svarbių bankų sąrašą, kaip svarbų dalyką nurodydama jų krepšelio klasifikaciją pagal būsimų papildomų nuostolių mažinimo reikalavimų lygį.

ECB aktyviai parėmė FST ir BBPK darbą šioje svarbioje srityje. ECB pritaria šiems naujiems tarptautiniams standartams, kadangi jie prisideda prie neigiamų šalutinių poveikių, susijusių su sisteminėmis institucijomis, problemos sprendimo. Ypač sistemos išplėtimas, kad jį apimtų VSSB, yra svarbi pažanga užtikrinant, kad visoms sisteminėms institucijoms, nepriklausomai nuo jų veiklos masto, būtų taikomi reguliavimo reikalavimai, atitinkantys riziką, kurią jie kelia finansų sistemai ir realiajai ekonomikai.

3.2 VERTYBINIAI POPIERIAI

2012 m. buvo tęsiama išsami ES vertybinių popierių reguliavimo sistemos reforma, toliau vyko diskusijos dėl esminių teisėkūros iniciatyvų, kaip antai Finansinių priemonių rinkų direktyvos (FPRD) peržiūra. 2012 m. kovo 22 d. nuomonėje²¹ ECB iš esmės palaikė FPRD peržiūrą, kuri yra svarbus žingsnis stiprinant investuotojų apsaugą ir kuriant patikimesnę ir saugesnę ES finansų sistemą.

Kalbant konkrečiau, pažymėtina, kad ECB palaikė Europos Komisijos pasiūlymus patobulinti rinkos struktūrą, išplečiant ES reguliavimo sistemos apimtį ir į ją įtraukiant naują sistemą – Organizuotos prekybos sistemą (OPS). Jis taip pat palaikė siūlomą ikiprekybinių ir poprekybinių skaidrumo reikalavimų apimties išplėtimą, kad jie apimtų ne tik nuosavybės priemones, bet ir obligacijas, struktūrizuotus produktus ir išvestines finansines priemones, kadangi tai patobulintų tokių priemonių kainų nustatymo procesą. ECB taip pat palaikė pasiūlymus padidinti duomenų konsolidavimą, kadangi jis užtikrintų galimybę efektyviai palyginti kainas ir sandorius skirtingose prekybos vietose. Atsižvelgiant į tai, kad automatinė ir didelio dažnio prekyba gali kelti riziką likvidumui ir finansų rinkų efektyvumui, ypač įtemptais laikais, ECB palaikė pasiūlymus įdiegti tinkamas apsaugos priemones prekybos vietose, kuriose siūloma naudotis didelio dažnio prekybą vykdančių prekybininkų paslaugomis, ir priemones, skirtas šių naujų prekybos strategijų stebėjimui ir priežiūrai palengvinti. Galiausiai ECB rekomendavo toliau tobulinti bendradarbiavimą ir keitimąsi informacija Europos finansų priežiūros sistemoje, tarp priežiūros institucijų ir ECBS centrinių bankų.

2012 m. balandžio 2 d. ECB paskelbė nuomonę dėl Europos Komisijos teisėkūros pasiūlymo, susijusio su Reglamento (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų bei direktyvų 2009/65/EB ir 2011/61/ES daliniu keitimu²².

2012 m. ECB taip pat aktyviai dalyvavo iniciatyvose, skirtose šešėlinės bankininkystės reguliavimui sustiprinti, prisidedamas prie politinių ir reguliavimo diskusijų FST lygiu. Be to, ECB prisidėjo prie Komisijos viešųjų konsultacijų dėl Žaliosios knygos dėl šešėlinės bankininkystės²³, pateikdamas Eurosistemos atsakymą²⁴. Šiame atsakyme pabrėžta, kad bet kokia reguliavimo iniciatyva turi būti suderinta su FST darbu, kad būtų sukurtos vienodos sąlygos ir išvengta reguliacinio arbitražo.

Kalbant apie konkrečius reguliavimo pasiūlymus, ECB palaikė Komisijos požiūrį, kad ES lygiu turi vykti nuolatinis informacijos apie šešėlinę bankininkystę rinkimo ir keitimosi ja procesas,

21 CON/2012/21.

22 CON/2012/24. Ši nuomonė išsamiau aptariama 2 skyriaus 6.2 skirsnyje.

23 2012 m. kovo 19 d. Europos Komisijos Žalioji knyga dėl šešėlinės bankininkystės (COM (2012) galutinis).

24 *Commission's Green Paper on shadow banking – the Eurosystem's reply*, 5 July 2012 (pateikiama ECB interneto svetainėje).

o Europos sisteminės rizikos valdyba gerai tiktų jam koordinuoti. Jis taip pat nurodė, kad reikia didesnio atpirkimo sandorių skaidrumo, atsižvelgiant į jų svarbą pinigų politikos įgyvendinimui ir finansiniam stabilumui. Atsižvelgdamas į tai, ECB pateikė pasiūlymą sukurti centrinę ES duomenų bazę, skirtą atpirkimo sandorių duomenims tiesiogiai rinkti iš infrastruktūrų ir bankų turto saugotojų, kadangi tai pagerintų šio rinkos segmento matomumą. Be to, ECB pabrėžė naudingą poveikį finansiniam stabilumui, kai atpirkimo sandoriuose naudojamos pagrindinėmis sandorių šalimis. Galiausiai, jis palaikė pasiūlymus apibrėžti atpirkimo sandorių iš rinkos vertės išskaitomų dalių reguliavimo sistemą, siekiant sumažinti prociklinius veiksnius, tačiau ši sistema turėtų būti sukurta ir suderinta atidžiai, kad būtų išsaugotas efektyvus pinigų politikos poveikis.

3.3 APSKAITA

2012 m. ECB toliau prisidėjo prie apskaitos darbų, vykdomų įvairiuose forumuose, įskaitant BBPK ir Europos bankininkystės institucijos substruktūras.

Per metus Tarptautinių apskaitos standartų valdyba ir Finansinės apskaitos standartų valdyba tęsė darbą, derindamos atitinkamas savo apskaitos sistemas. Nepaisant 2012 m. padarytos tam tikros pažangos, svarbiausiose apskaitos srityse, kaip antai finansinių priemonių apskaita (pvz., vertės sumažėjimo apskaičiavimas ir užskaita), tebesama didelių skirtumų. Be to, JAV vertybinių popierių ir biržos komisijos ilgai atidėliotas sprendimas dėl Tarptautinių finansinės atskaitomybės standartų (TFAS) taikymo JAV buvo nukeltas dar vėlesniam laikui. Apskritai dėl 2012 m. įvykių tapo beveik neįmanoma laiku reaguoti į G20 šalių raginimą sukurti bendrą pasaulinį apskaitos standartų rinkinį ir įgyvendinti tikslą parengti esminių konvergencijos projektų standartus vėliausiai iki 2013 m. vidurio. Vis dėlto konvergencija esminėse apskaitos srityse tebėra ypač svarbus siekis. Tipiškas pavyzdys yra finansinio turto vertės sumažėjimo standartas. Tikimasi, kad šie du apskaitos standartų kūrėjai atnaujins savo pastangas laiku juos suvienodinti. Tačiau dėl tokio konvergencijos proceso neturėtų nukentėti TFAS kokybė. Be to, patikima vertės sumažėjimo skaičiavimo metodika yra svarbi finansinio stabilumo požiūriu.

4 FINANSINĖ INTEGRACIJA

Eurosistema ir ECBS prie Europos finansinės integracijos stiprinimo prisideda taip: i) didina supratimą apie finansinę integraciją ir ją stebi; ii) skatina privačiojo sektoriaus veiklą, palengvindama bendrus veiksmus; iii) teikia patarimus dėl finansų sistemos teisės aktų ir reglamentavimo bei tiesioginio taisyklių nustatymo ir iv) teikia centrinio banko paslaugas, skatinančias finansinę integraciją.

SUPRATIMO APIE FINANSINĘ INTEGRACIJĄ DIDINIMAS IR JOS STEBĖSENA

2012 m. balandžio mėn. ECB paskelbė savo šeštąją metinę ataskaitą „Finansinė integracija Europoje“²⁵. Pagrindinis šios ataskaitos tikslas – prisidėti prie Europos finansinės integracijos plėtros analizės ir didinti visuomenės supratimą apie Eurosistemos vaidmenį stiprinant šį procesą, teikiant informaciją apie integracijos būklę ir tolesnę finansinę integraciją skatinančių politikos priemonių empirinį pagrindimą. Šioje ataskaitoje daugiausia dėmesio skirta euro zonos valstybių skolos krizės poveikiui finansinei integracijai ir apžvelgtos ateities politikos iniciatyvų perspektyvos. Ataskaitoje taip pat išsamiau išanalizuoti ir šie klausimai: i) silpnėjančios finansinės integracijos poveikis

25 Ši ataskaita skelbiama ECB interneto svetainėje.

pinigų politikos perdavimui ir Eurosistemos operacinei sistemai; ii) sektorių balansai ir euro zonos finansinė integracija; iii) ES bendros finansų rinkos nauda, iš naujo įvertinta per krizės prizmę ir iv) Europos Sąjungos ir finansinės integracijos institucinė reforma. Ataskaitos išvadoje apžvelgtas Eurosistemos indėlis 2011 m. siekiant labiau integruoti ir išplėtoti Europos finansų rinkas.

2011 m. rudenį uždarytas Europos kapitalo rinkų ir finansinės integracijos tyrimų tinklas. Jo veiklos metu šis tinklas sujungė mokslininkus, rinkos dalyvius, politikos kūrėjus ir centrinių bankų atstovus, kad prisidėtų prie Europos finansų sistemos dabartinės ir būsimos struktūros, integracijos ir jos tarptautinių ryšių su JAV ir Japonija supratimo. Tinklas iš viso surengė 14 tyrimo seminarų²⁶.

Kaip ir ankstesniais metais, ECB pasiūlė penkias Lamfalussy stipendijas jauniems mokslininkams. Dabartiniai tyrimų prioritetai yra šie: i) modeliai ir analitinės priemonės sisteminės rizikos išankstiniam nustatymui ir įvertinimui; ii) finansinio nestabilumo integravimas į bendruosius ekonominius modelius; iii) makrolygio rizikos ribojimo reguliavimo politikos priemonių sukūrimas ir jų efektyvumo įvertinimas; iv) centrinių bankų operacinės sistemos sukūrimas ir v) fiskalinių taisyklių ir fiskalinio valdymo poveikis finansų rinkos patikimumui, stabilumui ir efektyvumui.

PRIVAČIOJO SEKTORIAUS INICIATYVŲ SPARTINIMAS

SEPA

Bendra mokėjimų eurais erdvė (SEPA) – tai iniciatyva, kurios tikslas yra sukurti integruotą mažmeninių mokėjimų eurais paslaugų rinką, kurioje vienodomis sąlygomis būtų vykdomi vietiniai ir tarptautiniai mokėjimai. 2012 m. Eurosistema toliau stebėjo ir rėmė darbą šioje srityje. Ypač daug dėmesio buvo skiriama perėjimui prie naujų SEPA priemonių. Pagal SEPA rodiklius 2012 m. gruodžio mėn. euro zonoje perėjimo nuo vietinių kredito pervedimų prie SEPA kredito pervedimų lygis sudarė 34,9 %. O į SEPA erdvę buvo perkelta tik 1,9 % tiesioginio debeto operacijų. Siekiant paskatinti mokėjimus perkelti į SEPA erdvę, 2012 m. kovo mėn. priimtas galutinės datos reglamentas²⁷. Reglamentu nustatytos Kredito pervedimų ir tiesioginio debeto operacijų eurais ES inicijavimo ir vykdymo taisyklės. Juo taip pat nustatytas aiškus šių taisyklių įgyvendinimo grafikas. Euro zonai nustatytas terminas yra 2014 m. vasario 1 d. Iki šios datos dabartinės nacionalinės kredito pervedimų ir tiesioginio debeto operacijų eurais sistemos turės būti pakeistos SEPA reikalavimus atitinkančiomis alternatyvomis. Siekiant paskatinti, ypač gyventojus bei mažas ir vidutines įmones, laiku pradėti pasiruošimą, Eurosistema ėmėsi aktyvesnės komunikacijos, susijusios su SEPA.

Tolesnė pažanga vis dar reikalinga SEPA kortelių srityje. Eurosistema išanalizavo SEPA kortelių apdorojimo sistemos, kuri sujungtų kortelių operacijų apdorojimo centrus, kad kortelių operacijos būtų efektyviau vykdomos tarp ES valstybių, privalumus. Be to, 2012 m. liepos mėn. Eurosistema suorganizavo SEPA sertifikavimo sistemos forumo trečiąjį posėdį. Šio posėdžio metu Eurosistema išreiškė savo paramą bendroms mokėjimo kortelių paslaugas teikiančių bendrovių, sertifikavimo įstaigų, įvertinimo laboratorijų, terminalų gamintojų ir bankų sektoriaus pastangoms sukurti išsamią naujų mokėjimo terminalų saugumo įvertinimo ir sertifikavimo metodiką, kuria kartu būtų nustatytas bendras ES naudojamų terminalų techninės atitikties nustatymo procesas. Šiems ir kitiems mažmeninių mokėjimų informacijos saugumo ir sukčiavimo prevencijos elementams Eurosistema nuolat skiria dėmesio.

²⁶ Informacija apie šią ir kitą susijusių veiklą pateikta <http://www.eu-financial-system.org>.

²⁷ 2012 m. kovo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 260/2012, kuriuo nustatomi kredito pervedimų ir tiesioginio debeto operacijų eurais techniniai ir komerciniai reikalavimai ir iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 924/2009, OL L 94, 2012 3 30, p. 22.

Perėjimas prie SEPA sistemų ir integruotos bei konkurencingos kortelių rinkos, pagrįstos bendra verslo praktika, techniniais standartais ir saugumo reikalavimais, yra inovacinių visoje Europoje teikiamų mokėjimo paslaugų pagrindas. Tačiau mokėjimo internetu srityje šio mokėjimo būdo taikymas ir naudojimas atsiliko nuo sparčios e. prekybos plėtros. Keliose Europos šalyse buvo įvykdyti bandomieji m. mokėjimų projektai, o kai kuriais atvejais po šių projektų imta faktiškai naudoti šiuos mokėjimus. Eurosistema yra susirūpinusi, kad per mažai dėmesio skiriama techniniam standartizavimui ir verslo sąveikai, o tai yra esminiai sėkmės veiksniai šioje SEPA srityje.

2012 m. SEPA taryba²⁸ surengė išsamias diskusijas dėl SEPA valdymo peržiūros. Be to, SEPA taryba aptarė kelis klausimus, susijusius su galutinės datos reglamentu ir perėjimu prie SEPA, SEPA kortelėmis ir inovacijomis. Kalbant apie pastarąsias, pažymėtina, kad, atsižvelgiant į kol kas ribotą rinkos pasiektą pažangą, ji nustatė kelis svarbiausius iššūkius, kuriuos reikia išnagrinėti, siekiant užtikrinti, kad visoje ES būtų teikiamos e. mokėjimų paslaugos e. prekybai.

Galiausiai 2012 m. rugsėjo mėn. ECB paskelbė savo tyrimo apie mažmeninių mokėjimų vykdymo socialines ir privačias išlaidas, atlikto kartu su 13 nacionalinių centrinių bankų, rezultatus²⁹. Šios išlaidos sudaro apie 45 mlrd. eurų, arba beveik 1 % BVP. Jas ekstrapoliavus taip, kad jos apimtų visas 27 ES valstybes nares, šios išlaidos sudarytų apie 130 mlrd. eurų. Šie rezultatai rodo, kokios svarbios mažmeninių mokėjimų paslaugos yra Europos visuomenei ir visai ekonomikai. ECB ir *Magyar Nemzeti Bank* kartu 2012 m. lapkričio 15–16 d. Budapešte surengė konferenciją mažmeninių mokėjimų klausimu. Konferencijos metu buvo pagilintos žinios apie pagrindinius veiksnius, lemiančius bendrojo mažmeninių mokėjimų efektyvumo pasikeitimą, centrinių bankų ir kitų valdžios įstaigų vaidmenį bei tikėtiną mažmeninių mokėjimų rinkos raidą ateityje.

VERTYBINIŲ POPIERIŲ RINKOS

Siekdama padidinti skaidrumą turtu užtikrintų vertybinių popierių srityje, 2010 m. gruodžio mėn. Valdančioji taryba nusprendė Eurosistemos įkaito valdymo srityje sukurti kaupiamos informacijos apie kiekvieną paskolą, susijusios su užtikrintais vertybiniais popieriais, reikalavimus. Nuo tada buvo įvykdyti ir baigti pasiruošimo darbai, buvo sukurta rinkos principais veikianti paskolos lygio duomenų saugykla, vadinama Europos duomenų saugykla, kurioje tvarkomi paskolos lygio duomenys. 2012 m. lapkričio mėn. Valdančioji taryba paskelbė, kad paskolos lygio duomenis teikti bus privaloma Eurosistemos įkaito valdymo tikslais: nuo 2013 m. sausio 3 d. – gyventojų nekilnojamoju turtu užtikrintiems vertybiniais popieriais ir paskolomis mažoms ir vidutinėms įmonėms užtikrintiems vertybiniais popieriais, nuo 2013 m. kovo 1 d. – komercinių paskolų turtu užtikrintiems vertybiniais popieriais ir nuo 2014 m. sausio 1 d. – vartojimo paskolų turtu užtikrintiems vertybiniais popieriais, išperkamosios nuomos turtu užtikrintiems vertybiniais popieriais ir paskolų automobiliams pirkti turtu užtikrintiems vertybiniais popieriais. Paskolos lygio duomenys turi būti teikiami pagal ECB interneto svetainėje pateikiamus šablonus ne rečiau kaip kas ketvirtį.

Be to, ECB veikė kaip stebėtojas ir katalizatorius dviejose kitose vertybinių popierių rinkos iniciatyvose. Pirmąja iniciatyva siekiama rinkoje įtvirtinti turtu užtikrintus vertybinius popierius kaip tvarias investavimo ir finansavimo priemones, ypač siekiant padidinti rinkos atsparumą Europoje. Ją vykdo Europos finansinių paslaugų forumas ir Europos finansų rinkų asociacija. Ši iniciatyva,

²⁸ Tai yra suinteresuotų asmenų forumas, kuriam pirmininkauja ECB bei Europos Komisija ir kurio tikslas yra skatinti integruotą mažmeninių mokėjimų eurais rinką, užtikrinant, kad būtų tinkamai įtrauktos visos suinteresuotosios šalys, ir skatinant bendrai sutarti dėl kitų SEPA įgyvendinimo žingsnių.

²⁹ Plačiau žr. Schmiedel H., Kostova G., Ruttenberg W. *The social and private costs of retail payment instruments: a European perspective.* – *Occasional Paper Series*, No 137, ECB, September 2012.

vadinama Aukščiausios rūšies užtikrintų vertybinių popierių (ARUVP) iniciatyva, pagrįsta bendrais su turtu užtikrintais vertybiniais popieriais susijusiais kokybės, skaidrumo, standartizacijos ir paprastumo ES reikalavimais. Tikimasi, kad dėl šių standartų vertybinių popierių, kuriems suteikta ARUVP žyma, likvidumas bus didesnis³⁰. Darbas baigtas 2012 m., o pirmajam turtui ARUVP žyma suteikta 2012 m. lapkričio mėn. Antrąją iniciatyvą vykdo Europos padengtų obligacijų taryba. Ja siekiama sukurti žymą „Padengtos obligacijos“. Ji bus suteikiama padengtų obligacijų programoms, atitinkančioms tam tikrus kriterijus, tokius kaip didesnis skaidrumas ir griežtos apsaugos priemonės, kurias užtikrina specialūs nacionaliniai padengtų obligacijų teisės aktai, taip pat kredito įstaigos emitentės ir užstato fondo priežiūra bei KIPVPS direktyvos 52 straipsnio 4 dalies reikalavimų laikymasis. Ši iniciatyva baigta 2012 m., o pirmoji padengta obligacija, kuri atitiko šios žymos reikalavimus, pristatyta 2013 m. sausio mėn.³¹ ECB veikia kaip stebėtojas ARUVP iniciatyvos ir padengtų obligacijų iniciatyvos patariamose grupėse, taip pat kaip ir Trumpalaikių Europos vertybinių popierių rinkos komitete.

Gerai funkcionuojanti, standartizuota ir skaidresnė Europos vertybinių popierių rinka, leisianti investuotojui pasinaudoti išsamia ir standartizuota Europos vertybinių popierių rinkos informacija, prisidės prie Europos finansų sistemos užbaigtumo, o galimybė palyginti atskirų šalių finansines priemones paskatins integraciją.

PATARIMAI DĖL FINANSŲ SISTEMOS TEISĖS AKTŲ IR REGULIAVIMO SISTEMOS BEI TIESIOGINIO TAISYKLIŲ NUSTATYMO

Siekdami sustiprinti finansinę integraciją, ECB ir Eurosistema, vykdydami savo konsultavimo ir reguliavimo funkcijas, stebi ES reguliavimo sistemos kūrimą ir prie jo aktyviai prisideda. Be šios veiklos, aprašytos kituose šios ataskaitos skyriuose³², toliau aprašytos ECB iniciatyvos prisidėjo prie finansinės integracijos didinimo vykdamas reguliavimo iniciatyvas.

ECB dalyvauja 2010 m. gruodžio 1 d. UNIDROIT generalinės asamblėjos iniciatyva įsteigtoje UNIDROIT Studijų grupėje, kuriai pavesta sukurti baigiamosios užskaitos nuostatų įgyvendinamumo principų projektą³³. ECB palaiko Studijų grupei nustatytus tikslus, kuriais siekiama mažinti susiskaidymą į atskiras nacionalines užskaitos sistemas ir didinti efektyvesnių baigiamųjų užskaitų skaičių tarptautinėse finansų rinkose. Studijų grupė turės parengti gaires, kuriomis vadovaujantis bus siekiama nacionalinių užskaitų režimų tarpusavio suderinamumo ir pripažinimo.

ES lygiu ECB dalyvauja Valstybių narių vertybinių popierių teisės direktyvos darbo grupėje, kuri rengia pagrindus būsimam ES vertybinių popierių teisės aktų suderinimui ir kartu ES tarpininkų turimų vertybinių popierių teisinės sistemos, kuri šiuo metu yra neišsami, patobulinimui. ECB prisidėjo prie ankstesnių viešųjų Europos Komisijos konsultacijų³⁴ 2009 ir 2011 m. ir toliau teikia reikšmingą savo ekspertų paramą, ypač dėl Komisijos pasiūlymų, susijusių su įkaito valdymu (pvz., dėl pakartotinio įkaito panaudojimo reguliavimo).

Be to, ECB prisideda prie Europos poprekybinės rinkos grupės, kuri sukurta bendra Europos Komisijos, ECB, Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos ir Europos finansų rinkų asociacijos iniciatyva, veiklos. Ši grupė prisideda prie efektyvios, saugios ir patikimos poprekybinės rinkos ES sukūrimo ir remiasi darbu, vykdytu pagal ankstesnes iniciatyvas, t. y. Rinkos infrastruktūrų

30 Žr. www.pcsmarket.org.

31 Daugiau informacijos žr. www.coveredbondlabel.com.

32 Konkrečiai žr. šio skyriaus 3 skirsnį ir 2 skyriaus 6.2 skirsnį.

33 Žr. *Study LXXVIII C - Principles and rules on the netting of financial instruments*, pateiktą UNIDROIT interneto svetainėje (www.unidroit.org).

34 Žr. pirmąjį ir antrąjį konsultavimosi dokumentus: 2009 m. balandžio 16 d. ir 2010 m. lapkričio 5 d. *Legislation on legal certainty of securities holding and dispositions*, pateiktus Komisijos interneto svetainėje (<http://ec.europa.eu>).

ekspertų grupės ir Tarpuskaitos ir atsiskaitymų patariamąsios ir stebėjimo ekspertų grupės II. Tačiau dabartinis darbas sukonzentruotas į finansinio suderinimo sritis, kurių šiuo metu neapima jokia kita esama reguliavimo iniciatyva. Todėl šis darbas papildo dabartines Komisijos reguliavimo iniciatyvas ir ECB įgyvendinamą TARGET2-Securities (T2S) programą.

FINANSINĘ INTEGRACIJĄ SKATINANČIOS CENTRINIO BANKO PASLAUGOS

Antrosios kartos Eurosistemos didelės vertės mokėjimų sistema TARGET2 yra pirmoji visiškai integruota ir Europos lygiu suderinta rinkos infrastruktūra. Eurosistema toliau tobulino sistemą TARGET2, bendradarbiaudama su bankų sektoriumi (žr. 2 skyriaus 2.1 skirsnį).

T2S – būsima Eurosistemos vertybinių popierių atsiskaitymo paslauga – darys svarbų poveikį Europos vertybinių popierių poprekybinės infrastruktūros suderinimui ir integracijai. T2S automatiškai pašalins daugelį „Giovannini kliūčių“³⁵, kylančių tarpuskaitai ir atsiskaitymui tarptautiniu lygiu, be kitų, šiomis priemonėmis: i) suteiks bendrą IT platformą, turinčią bendrą sąsają ir bendrą pranešimų siuntimo protokolą; ii) pradės taikyti suderintą visų dalyvaujančių rinkų laiko grafiką ir iii) taikys bendrą atsiskaitymų centrinio banko pinigais modelį, kai vertybiniais popieriais ir pinigais lėšomis apsieičiama vienu metu, visoms vietinėms ir tarptautinėms operacijoms. Tačiau, net ir esant bendrai techninei platformai, atliekant tarptautinius atsiskaitymus, vis dar kyla rimtų kliūčių, kurias būtina pašalinti, kad finansų rinkos gautų visą naudą iš T2S. Siekiant tolesnės pažangos, 2011 m. įkurta Derinimo valdymo grupė (DVG), kurią sudaro aukštesnio lygio atstovai iš mokėjimų ir viešojo sektorių. Pagrindinis grupės tikslas – priartinti T2S poprekybinės infrastruktūros suderinamumo įgyvendinimo datas ir nustatyti, kurios rinkos, kurios naudosis T2S, atsilieka nuo kitų Europos rinkų įgyvendinant bendrai priimtus derinimo standartus. Grupė reguliariai skelbia suderinimo pažangos ataskaitas (trečioji ataskaita bus paskelbta 2013 m. kovo mėn.) ir nuolat stebi rinkų, kurios prisijungs prie T2S, padarytą pažangą. Šios ataskaitos pristatomos T2S patariamajai grupei ir pateikiamos T2S valdybai bei ECB valdančiajai tarybai. Todėl DVG tenka pagrindinis vaidmuo T2S derinimo darbotvarkėje ir ji labiausiai skatina derinimo darbus tiek T2S, tiek platesniu poprekybiniu mastu, bendradarbiaudama su Europos Komisija ir kitais svarbiais dalyviais (žr. 2 skyriaus 2.2 skirsnį).

Galiausiai, įkaito valdymo srityje korespondentinės centrinės bankininkystės modelis (KCBM) skatino finansinę integraciją nuo šio modelio įdiegimo 1999 m. Jį taikant visos euro zonos sandorių šalys gali naudotis tarpvalstybiniu lygiu tinkamu turtu kaip įkaitu vykdant Eurosistemos kredito operacijas, nepriklausomai nuo šalies, kurioje tas turtas buvo išleistas. Šiuo metu Eurosistema tobulina KCBM, šie patobulinimai bus įgyvendinti 2014 m. (žr. 2 skyriaus 2.3 skirsnį).

5 MOKĖJIMO SISTEMŲ IR RINKOS INFRASTRUKTŪRŲ PRIEŽIŪRA

Vykdydama priežiūros funkciją, Eurosistema siekia užtikrinti mokėjimo ir vertybinių popierių tarpuskaitos ir atsiskaitymo sistemų, vykdančių operacijas eurais, mokėjimo priemonių, svarbiausių paslaugų teikėjų ir kitų būtiniausių infrastruktūrų saugumą bei efektyvumą, juos stebėdama ir vertindama pagal galiojančius priežiūros standartus, o prireikus skatindama daryti pakeitimus³⁶.

35 Šios kliūtys yra techninės ar rinkos praktikos kliūtys, teisinės kliūtys ar kliūtys, susijusios su mokesčių procedūromis (daugiau informacijos žr. Europos Sąjungos interneto svetainėje <http://europa.eu>).

36 Išsamią informaciją apie Eurosistemos priežiūros funkciją ir veiklą ECB skelbia ir savo interneto svetainėje bei specialiose Eurosistemos priežiūros ataskaitose, įskaitant Eurosistemos priežiūros politikos pagrindus, paskelbtus 2011 m. liepos mėn. (žr. ECB interneto svetainėje).

Eurosistema savo priežiūros tikslus išdėstė konkrečiuose standartuose ir reikalavimuose, kurių turi laikytis finansų rinkos infrastruktūros. Šie standartai ir reikalavimai daugiausia pagrįsti tarptautiniu mastu taikomais standartais. 2012 m. balandžio 16 d. Mokėjimo ir atsiskaitymo sistemų komitetas (CPSS) ir Tarptautinės vertybinių popierių komisijų organizacijos techninis komitetas (IOSCO) paskelbė CPSS ir IOSCO finansų rinkos infrastruktūrų principus (FRIP). FRIP yra nauji tarptautiniai standartai, taikomi finansų rinkos infrastruktūroms, kurios apima sistemiskai svarbias mokėjimo sistemas, centrinius vertybinių popierių depozitoriumus (CVPD), vertybinių popierių atsiskaitymo sistemas, pagrindines sandorių šalis (PSS) ir sandorių duomenų saugyklas. FRIP keičia ankstesnius CPSS sistemiskai svarbių mokėjimo sistemų pagrindinius principus (SSMSPP) ir CPSS ir IOSCO vertybinių popierių atsiskaitymo sistemų ir pagrindinių sutarties šalių rekomendacijas. Šie principai sukurti, kad finansų rinkos infrastruktūros būtų atsparesnės finansų krizėms, o ypač sistemos dalyvių išsipareigojimų nevykdymui. 2012 m. gruodžio mėn. CPSS ir IOSCO paskelbė FRIP informacijos atskleidimo tvarką ir vertinimo metodiką. Eurosistema mano, kad didžiausios išsivysčiusios ekonomikos šalims svarbu įgyvendinti naujus principus laiku ir nuosekliai, siekiant stiprinti pasaulio finansinį stabilumą, didinti finansų rinkos infrastruktūrų gebėjimą valdyti įvairią riziką ir išvengti reguliacinio arbitražo rizikos.

2012 m. balandžio mėn. ECB paskelbė 2011 m. Eurosistemos priežiūros ataskaitą, kurioje pateikiama informacija apie Eurosistemos priežiūros politiką ir pagrindinę priežiūros veiklą.

5.1 DIDELĖS VERTĖS MOKĖJIMO SISTEMŲ IR INFRASTRUKTŪRŲ PASLAUGŲ TEIKĖJAI

Didelės vertės mokėjimo sistemos sudaro euro zonos rinkos infrastruktūros pagrindą ir atlieka svarbų vaidmenį palaikant finansų sektoriaus ir visos ekonomikos stabilumą bei efektyvumą. Eurosistema taiko aiškiai apibrėžtas priežiūros politikos nuostatas visoms didelės vertės mokėjimo sistemoms, kurios vykdo atsiskaitymus eurais – tiek savo sistemai, tiek privačioms sistemoms. Šios nuostatos pagrįstos SSMSPP ir sistemiskai svarbių mokėjimo sistemų Veiklos tęstinumo priežiūros lūkesčiais (VTPL), kuriuos Valdančioji taryba paskelbė 2006 m.

SISTEMA TARGET2

Sistemos TARGET2 priežiūrą vykdo ir koordinuoja ECB, glaudžiai bendradarbiaudamas su dalyvaujančiais nacionaliniais centriniais bankais. 2012 m., Eurosistemai vykdant sistemos TARGET2 priežiūrą, daugiausia dėmesio buvo skiriama operacinės rizikos klausimams. Tai apėmė tolesnius veiksmus, susijusius su sistemos TARGET2 vertinimo pagal SSMSPP ir VTPL išvadomis bei sistemos TARGET2 incidentų analize.

Eurosistema taip pat atliko tarpusavio priklausomybių sistemoje TARGET2 analizę, įskaitant sistemų, institucijų ir išorės veiksnių tarpusavio priklausomybę (taip pat ir priklausomybę, kuri gali atsirasti dėl ryšio su sistema TARGET2-Securities), kuria siekiama padidinti sistemos priežiūros institucijos ir operatoriaus suvokimą apie riziką, kylančią dėl tokios tarpusavio priklausomybės. FRIP pripažįstamas poreikis spręsti rizikos, susijusios su tarpusavio priklausomybe, klausimus. Finansų rinkos infrastruktūrų operatoriai turėtų reguliariai peržiūrėti esminę riziką, kurią jiems kelia kiti subjektai ir kurias jie kelia kitiems subjektams dėl tarpusavio priklausomybės, ir sukurti tinkamas šios rizikos valdymo priemones. Atliekant sistemos TARGET2 sąveikų analizę, daugiausia dėmesio skiriama rizikai, kurią kiti subjektai kelia sistemai TARGET2. Ši analizė prisidės prie subjektų, kurie yra kritiškai svarbūs sistemos TARGET2 normaliai veiklai, nustatymo, susijusios rizikos įvertinimo ir operatoriaus naudojamų rizikos valdymo priemonių efektyvumo įvertinimo.

Be to, Eurosisistema toliau vykdė 2011 m. pradėtą analitinį darbą su sistemos TARGET2 imitatoriumi naudodama operacijų duomenis. Šis darbas apėmė scenarijais pagrįstą sutrikimų analizę ir kasdienių mokėjimų srautų tendencijų ir laiko bei sistemos TARGET2 tinklo topologijos tyrimus. Kitos darbo srities tikslas yra pagal mokėjimų duomenis nustatyti pinigų rinkos paskolas. Tai padėtų tolesniame analitiniame darbe mokėjimų modeliavimo, pinigų politikos ir finansinio stabilumo srityse.

SISTEMA EURO1

Sistema EURO1 yra mokėjimo sistema, skirta didelės vertės operacijoms eurais tarp ES valstybėse veikiančių bankų atlikti. Jos operatorius – tarpuskaitos bendrovė EBA CLEARING. Sistema EURO1 veikia daugiašalio įskaitymo pagrindu, už sistemos EURO1 dalyvių dienos pabaigos pozicijas galutinai atsiskaitoma centrinio banko pinigais sistemoje TARGET2, o ECB veikia kaip atsiskaitymų tarpininkas.

ECB tenka pagrindinė sistemos EURO1 priežiūros atsakomybė, glaudžiai bendradarbiaujant su visais euro zonos nacionaliniais centriniais bankais. 2012 m. EBA CLEARING sumažino kiekvieno dalyvio suteikiamą kiekvienam kitam dalyviui privalomą limitą – nuo 2 mln. iki 1 mln. eurų, o šis sumažinimas įsigaliojo 2012 m. liepos 2 d. EBA CLEARING tokį pakeitimą padarė, siekdama pagerinti kredito rizikos kontrolę sistemoje EURO1. Anksčiau privalomas limitas sumažintas 2011 m. spalio mėn. – nuo 5 mln. iki 2 mln. eurų. Atsižvelgiant į sistemos EURO1 svarbą euro zonos mokėjimų infrastruktūroje, Eurosisistema įvertino galimą šio pakeitimo poveikį sistemos EURO1 ir šiuo metu taikomų priežiūros standartų atitikčiai, t. y. SSMSPP, ir padarė išvadą, kad jis neturėtų neigiamos įtakos sistemos EURO1 teisei struktūrai ir rizikos pobūdžiui. ECB taip pat atidžiai stebi, kaip įgyvendinamos rekomendacijos, pateiktos sistemos operatoriui po to, kai sistema EURO1 2011 m. buvo išsamiai įvertinta pagal SSMSPP. Kalbant apie operacijų vykdymą, pažymėtina, kad 2012 m. sistema EURO1 veikė sklandžiai ir neįvyko jokių incidentų.

NUOLATINIŲ SUSIJUSIŲ ATSISKAITYMŲ SISTEMA

Nuolatinių susijusių atsiskaitymų (*Continuous Linked Settlement, CLS*) sistema pradėjo veikti 2002 m. Jos operatorius – *CLS Bank International (CLS Bank)*. Sistema teikia atsiskaitymo už užsienio valiutos sandorius paslaugas daugeliu valiutų, vadovaudamasi vienalaikio skirtingų valiutų pervedimo principu (PvP). Taikydama PvP mechanizmą, sistema CLS iš esmės panaikina sandorio sumos praradimo riziką, susijusią su atsiskaitymais už užsienio valiutos sandorius. Sistemoje CLS šiuo metu atsiskaitoma 17 svarbiausių pasaulio valiutų, įskaitant eurą. Atsižvelgiant į tai, kad *CLS Bank* yra įsikūręs JAV, Federalinei rezervų sistemai tenka pagrindinė CLS priežiūros funkcija pagal jungtinės priežiūros susitarimą, apimančią G10 šalių centrinius bankus ir šalių, kurių valiuta atsiskaitoma per sistemą CLS, centrinius bankus. 2012 m. *CLS Bank* pagal Dodd-Frank aktą buvo priskirtas prie sistemaiškai svarbių finansų rinkos infrastruktūrų JAV. Dabartinis jungtinės priežiūros susitarimas toliau galioja. ECB, glaudžiai bendradarbiaudamas su euro zonos nacionaliniais centriniais bankais, yra šio jungtinės priežiūros susitarimo dalyvis ir jam tenka didžiausia atsakomybė už atsiskaitymų eurais per sistemą CLS priežiūrą.

2012 m. ECB priežiūros veikla CLS atžvilgiu apėmė CLS valdymo reformos įgyvendinimą, pokyčius CLS valdyboje ir vadovybėje, strateginių iniciatyvų srityje padarytą pažangą ir CLS rizikos valdymo sistemos peržiūrą.

SWIFT

SWIFT yra svarbi finansinio stabilumo požiūriu, kadangi ji teikia saugaus pranešimų siuntimo paslaugas finansų bendruomenei daugiau kaip 210 pasaulio šalių. SWIFT yra kooperatyviniiais pagrindais veikianti akcinė bendrovė, įkurta Belgijoje. G10 centriniai bankai pasirašė jungtinės

SWIFT priežiūros susitarimą. ECB ir keli kiti dalyvaujantys euro zonos nacionaliniai centriniai bankai prisideda prie įvairios jungtinės priežiūros grupės vykdomos priežiūrinės veiklos, o pagrindinis SWIFT prižiūrėtojas yra *Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique*.

Atsižvelgiant į pasaulio ekonominius pokyčius ir tai, kad finansų įstaigos įvairiose šalyse vis daugiau naudojami SWIFT paslaugomis, buvo įkurtas SWIFT priežiūros forumas, kad informacija būtų keičiamasi ir dialogas SWIFT priežiūros klausimais vykėtų su kuo daugiau centrinių bankų. SWIFT priežiūros forumo inauguracinis posėdis įvyko 2012 m. gegužės 4 d. Briuselyje.

SWIFT jungtinės priežiūros veikla vykdoma pagal metinį SWIFT priežiūros planą, kuris rengiamas remiantis rizika pagrįstos priežiūros planavimo metodika. SWIFT priežiūros pagrindai nustatyti SWIFT priežiūros Aukšto lygio lūkesčiuose³⁷. Juose daugiausia dėmesio skiriama toms SWIFT paslaugoms, kurios gali turėti įtakos pasaulio finansų infrastruktūros sisteminei rizikai. 2012 m. priežiūros veikla toliau buvo sutelkta į Išskaidytos infrastruktūros programos įgyvendinimą – daugiausia statant papildomą operacijų centrą Europoje. Kitas prižiūrėtojų atidžiai stebimas SWIFT projektas yra FIN programinės įrangos atnaujinimas. Juo siekiama sušvelninti technologinę riziką ir sumažinti sąnaudas, kartu užtikrinant IT platformų strateginį suderinimą. Kita svarbi veikla 2012 m. buvo SWIFT paslaugų operacinio našumo ir prieinamumo peržiūra, naujų projektų, kurie potencialiai galėtų turėti įtakos SWIFT kritinių paslaugų konfidencialumui, vientisumui ir prieinamumui, stebėjimas. 2012 m. FIN paslaugos prieinamumas buvo 99,992 %.

5.2 MAŽMENINIŲ MOKĖJIMŲ SISTEMOS IR MOKĖJIMO PRIEMONĖS

Eurosistema taip pat atsakinga už mažmeninių mokėjimų sistemų ir mokėjimo priemonių priežiūrą. 2003 m. mažmeninių mokėjimų sistemų standartai, pagrįsti SSMSPP, šiuo metu peržiūrimi, atsižvelgiant į FRIP įgyvendinimą ir didesnę mažmeninių mokėjimų sistemų integraciją dėl techninių standartų ir procedūrų suderinimo vykdamas Bendros mokėjimų eurais erdvės (SEPA) projektą. SEPA skatina vis daugiau mažmeninių mokėjimų sistemų kurti tarpvalstybinius ryšius su kitomis tokiomis sistemomis arba siūlyti paslaugas daugiau nei vienoje šalyje. Todėl į peržiūrėtas priežiūros nuostatas bus įtraukta nauja mažmeninių mokėjimų eurais sistemų klasifikacija. Joje bus nustatyta sistemos svarba Europos požiūriu, kadangi senoji klasifikacija buvo sukoncentruota į atskirus nacionalinius aspektus ir nebėra tinkama. Į peržiūrėtas nuostatas taip pat bus įtraukti priežiūros lūkesčiai dėl ryšių tarp mažmeninių mokėjimų sistemų. Juos Valdančioji taryba patvirtino 2012 m. lapkričio mėn.

Kalbant apie mažmeninių mokėjimų sistemas, pažymėtina, kad ECB tenka didžiausia priežiūros atsakomybė už sistemą STEP2 – tai Europos mastu veikianči automatuota tarpuskaitos įstaiga mokėjimams eurais. Šios sistemos valdytojas ir operatorius yra *EBA CLEARING*. Sistemoje STEP2 apdorojami įvairių rūšių mažmeniniai mokėjimai, tokie kaip SEPA kredito pervedimai ir SEPA tiesioginio debeto operacijos, taip pat nacionalinės operacijos Italijoje, kurios vykdomos pagal vietinius techninius standartus ir tik vietinių bankų bendrijai. Be to, joje teikiama atsiskaitymo paslauga, specialiai sukurta Airijos bankams. 2012 m. atlikti du svarbūs sistemos STEP2 paslaugų pakeitimai, kuriuos ECB įvertino priežiūros tikslu, kuris buvo ECB priežiūros vertinimo objektas. Vasario mėn. sistema STEP2 įdiegė tris papildomus atsiskaitymo ciklus per dieną savo STEP SCT paslaugai. Jos metu apdorojami SEPA kredito pervedimai. Balandžio mėn. tai pačiai paslaugai buvo įdiegta mokėjimo nurodymų paketų apdorojimo galimybė, todėl dabar bankai gali apsikeisti kredito

37 Šie Aukšto lygio lūkesčiai pateikiami *Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique* interneto svetainėje (<http://www.nbb.be>).

pervedimų paketais. Nė vienas šių pakeitimų neturėjo įtakos visiškam sistemos STEP2 ir taikomų priežiūros standartų atitikčiai.

Kalbant apie mokėjimo priemones, pasakytina, kad 2012 m. Eurosistema ir toliau daugiausia dėmesio skyrė mokėjimo kortelių priežiūrai. Eurosistema tebevykdė euro zonoje veikiančių tarptautinių mokėjimo kortelių schemų priežiūrinį vertinimą. Be to, liepos 25 d. ECB paskelbė pirmą Eurosistemos ataskaitą apie su kortelėmis susijusius sukčiavimus SEPA erdvėje. Joje atskleista, kad, nors bendras sukčiavimo lygis sumažėjo, sukčiavimų padaugėjo vykdant nuotolinius mokėjimus – daugiausia internetu.

Europos mažmeninių mokėjimų saugumo forumas, įkurtas 2011 m. savanoriška jungtine iniciatyva, ypač finansų rinkos infrastruktūras prižiūrinčių centrinių bankų ir mokėjimo paslaugų teikėjų priežiūros institucijų, parengė rekomendacijas dėl mokėjimų internetu, vykdomų naudojantis mokėjimo kortelėmis, kredito pervedimais, tiesioginio debeto elektroniniais sutikimais ir el. pinigais, saugumo. 2012 m. balandžio mėn. ECB paskelbė Forumo parengtas Rekomendacijas dėl mokėjimų internetu saugumo viešosioms konsultacijoms, o 2013 m. sausio mėn. rekomendacijos buvo patvirtintos. Visi mokėjimo paslaugų teikėjai ir mokėjimo schemų valdymo institucijos turi įgyvendinti šias rekomendacijas iki 2015 m. vasario 1 d.³⁸ Be to, 2012 m. Forumas pradėjo darbus, susijusius su saugumo rekomendacijomis dėl trečiųjų šalių prieigos prie mokėjimo sąskaitų ir mobiliųjų mokėjimų.

5.3 VERTYBINIŲ POPIERIŲ IR IŠVESTINIŲ FINANSINIŲ PRIEMONIŲ TARPUSKAITA IR ATSISKAITYMAS

Eurosistema labai suinteresuota, kad vertybinių popierių tarpuskaitos ir atsiskaitymo sistemos veiktų sklandžiai, nes, sutrikus vertybinių popierių tarpuskaitai, atsiskaitymui ir saugojimui, gali kilti pavojus pinigų politikos įgyvendinimui, sklandžiai mokėjimo sistemų veiklai ir finansinio stabilumo palaikymui.

PAGRINDINĖS SANDORIŲ ŠALYS IR SANDORIŲ DUOMENŲ SAUGYKLOS

2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamentas ir Europos Taryba patvirtino Reglamentą (ES) Nr. 648/2012 dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, pagrindinių sandorio šalių ir sandorių duomenų saugyklų, taip pat žinomą kaip Europos rinkos infrastruktūrų reglamentas (ERIR). ERIR paskelbtas *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* 2012 m. liepos 27 d. ir įsigaliojo 2012 m. rugpjūčio mėn. Juo nustatoma bendra ES sistema leidimams PSŠ ir sandorių duomenų saugyklų veiklai suteikti ir šių įstaigų priežiūrai vykdyti, ne biržos išvestinių finansinių priemonių privalomai centrinei tarpuskaitai ir pranešimui apie šias priemones vykdyti pagal G20 šalių įsipareigojimą³⁹.

Dauguma reguliavimo ir įgyvendinimo techninių standartų pagal ERIR buvo paskelbti *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* 2013 m. vasario 23 d. ir įsigaliojo po 20 dienų, o techninis standartas, susijęs su pagrindinių sandorių šalių kolegijomis, bus patvirtintas vėlesniame etape.

ECB mano, kad patvirtintas ERIR ir Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos (EVPRI) parengti techniniai standartai yra esminiai laimėjimai, siekiant efektyviai įgyvendinti ne biržos išvestinių finansinių priemonių rinkos reformą. Kartu palaiko reikšmingas pastangas suderinti reikalavimus

³⁸ Nacionalinės valdžios institucijos prirėkus gali nusistatyti trumpesnį pereinamąjį laikotarpį.

³⁹ Savo 2009 m. Pitsbergo viršūnių susitikime G20 šalys nusprendė, kad: „Visi standartizuoti ne biržos išvestinių finansinių priemonių sandoriai ne vėliau kaip iki 2012 m. pabaigos turi būti vykdomi biržose ar elektroninėse prekybos platformose, jei tokios yra, o jų tarpuskaita turi būti vykdoma per pagrindines sandorių šalis. Ne biržos išvestinių finansinių priemonių sandorių duomenys turi būti pateikiami sandorių duomenų saugykloms. Jei sandorių tarpuskaita atliekama decentralizuotai, jiems turėtų būti taikomi didesni kapitalo reikalavimai.“

PSŠ ir sandorių duomenų saugykloms su FRIP, kad būtų užtikrintas nuoseklumas ir išvengta galimo reguliacinio arbitražo. Be to, ECB palaiko tai, kad bendradarbiavimas tarp institucijų dėl PSŠ bus reikšmingai sustiprintas, kai PSŠ kolegijose dalyvaus centriniai bankai, svarbiausių tam tikros PSŠ apdorojamų finansinių priemonių valiutų emitentai ir finansų rinkos infrastruktūras (FRI) prižiūrintys centriniai bankai. ECB tikisi, kad riziką ribojančios priežiūros institucijos ir centriniai bankai taip pat tinkamai bendradarbiaus dėl sandorių duomenų saugyklų ir kad dabartiniai jungtinės priežiūros susitarimai, tokie kaip susitarimas dėl *DTCC Derivatives Repository Limited* Jungtinėje Karalystėje priežiūros, toliau galios, kai EVPRI perims priežiūros funkcijas.

CENTRINIAI VERTYBINIŲ POPIERIŲ DEPOZITORIUMAI

2012 m. kovo 7 d. Europos Komisija pateikė pasiūlymą dėl reglamento dėl vertybinių popierių atsiskaitymo Europos Sąjungoje patobulinimo ir dėl centrinių vertybinių popierių depozitorių. Šiuo reglamentu bus sukurta bendra ES sistema, nustatanti CVPD leidimų išdavimą ir priežiūrą.

ECB labai palaiko Komisijos pasiūlymą stiprinti CVPD taikomą teisinę sistemą, taip pat atsižvelgiant ir į būsimą TARGET2-Securities infrastruktūrą. 2012 m. rugpjūčio 1 d. ECB savo nuomoneje išreiškė tam tikrą susirūpinimą, kad siūlomas reglamentas nepakankamai atspindėtų ECBS narių, kaip prižiūrėtojų ir emisijos centrinių bankų, kompetenciją, nustatytą teisės aktuose. Nors pasiūlyme pripažįstamas bendradarbiavimo su ECBS apibrėžiant CVPD techninius standartus poreikis, pagal tarptautinius principus turėtų vykti išsamus bendradarbiavimas priimančioms sprendimus suteikti ar atšaukti leidimus CVPD ir vykdant nuolatinį CVPD rizikos vertinimą. Be to, reglamentas turėtų būti tiksliai suderintas su dabartiniais reikalavimais, kuriuos sukūrė CPSS ir IOSCO, ypač su FRIP, siekiant užtikrinti nuoseklumą pasauliniu lygiu ir kad ES CVPD nepatektų į nepalankią konkurencinę padėtį.

TARGET2-SECURITIES

TARGET2-Securities (T2S) yra projektas, kuriuo siekiama Europos CVPD sukurti bendrą platformą vertybinių popierių atsiskaitymams centrinio banko pinigais vykdyti.

Kaip patvirtinta 2012 m. liepos mėn. paskelbtose Eurosistemos priežiūros politikos gairėse, Eurosistema prižiūrės T2S paslaugas ir bendradarbiaus su kompetentingomis CVPD priežiūros institucijomis ir su ne euro zonos emisijos centriniais bankais, kurių išleidžiama valiuta galima vykdyti atsiskaitymus T2S, siekdama pasidalyti išsamia su T2S susijusia informacija, kad kompetentingos priežiūros institucijos bei centriniai bankai galėtų atlikti savo teisės aktuose nustatytas pareigas pagal atitinkamą teisinę sistemą.

Šiuo metu rengiamos Eurosistemos T2S priežiūros nuostatos bei jungtinės priežiūros susitarimai su kitomis institucijomis ir tikimasi, kad 2013 m. šie darbai bus baigti. Šios nuostatos kuriamos pagal naujus FRIP, paskelbtus 2012 m. balandžio mėn. Eurosistema taip prisiims priežiūros funkciją, o kitos institucijos, atsakingos už T2S naudojančių CVPD priežiūrą, dalyvaus pagal T2S jungtinės priežiūros susitarimą.

Iki T2S veiklos pradžios Eurosistema taip pat vykdys T2S kūrimo ir testavimo etapo priežiūrinių stebėjimą. Tai 2011 m. atlikto T2S projekto pradinio vertinimo tęsą.

2012 m. vasarą turgavietės salėje pradėtos statyti plieno konstrukcijos konferencijų erdvei. Tai bus atskiras pastatas, integruotas į erdvią salę pagal principą „namas name“. Pirmosios konferencijų erdvės vidinio fasado plokštės jau sumontuotos. Pasisistūmėjo įėjimo pastato, kuris sujungs *Grossmarkthalle* su dangoraižiu ir kuriame įsikurs spaudos centras, plieno konstrukcijų statybos darbai.

4 SKYRIUS

EUROPOS KLAUSIMAI

I POLITIKA IR INSTITUCINIAI KLAUSIMAI

Kadangi Europai teko aktyviau reaguoti į tebesitęsiančią ekonomikos ir finansų krizę, 2012 m. buvo dar vieni metai, kai intensyviai bendradarbiavo įvairios ES institucijos ir organai, ypač Europos Vadovų Taryba, ECOFIN taryba, Euro grupė, Europos Komisija, Europos Parlamentas ir ECB.

ECB pirmininkas reguliariai dalyvavo Euro grupės ir ECOFIN tarybos posėdžiuose, kai buvo aptariami reikalai, susiję su ECBS tikslais ir uždaviniais. Be to, ECB pirmininkas buvo kviečiamas dalyvauti Europos Vadovų Tarybos posėdžiuose, kai buvo nagrinėjami klausimai, susiję su ES politikos atsaku į ekonomikos ir finansų krizę, bei euro zonos aukščiausiojo lygio susitikimuose. Euro grupės pirmininkas bei už ekonomiką ir pinigų reikalus atsakingas Komisijos narys prirėkavo dalyvavo ECB valdančiosios tarybos posėdžiuose.

TIKROS EKONOMINĖS IR PINIGŲ SAJUNGOS LINK

ES valstybių ar vyriausybių vadovai paprašė Europos Vadovų Tarybos pirmininko, glaudžiai bendradarbiaujant su Europos Komisijos, Euro grupės ir ECB pirmininkais, sukurti universalios EPS viziją. Ataskaitos Europos Vadovų Tarybai buvo pateiktos 2012 m. birželio, spalio ir gruodžio mėn. Be to, 2012 m. lapkričio mėn. Europos Komisija pristatė savo stiprios ir veiksmingos EPS projektą.

Šiose ataskaitose buvo apibrėžti pasiūlymai dėl veiksmingos EPS, pagrįstos keturiomis sudedamosiomis dalimis: i) integruota finansų sistema, ii) integruota biudžeto sistema, iii) integruota ekonominės politikos sistema ir iv) demokratiniu teisėtumu ir atskaitomybe.

i) Integruota finansų sistema

Krizė nulėmė tai, kad finansų rinkos tapo vis labiau susiskaidžiusios nacionaliniu lygiu, o tai turėjo atitinkamą poveikį kreditavimo sąlygoms. Finansų rinkų sąjunga yra reikalinga tam, kad būtų įveiktas šis susiskaidymas ir kad būtų nutraukta savitarpio priklausomybė tarp bankų ir valstybių, kuriose jie veikia, dėl ko gali atsirasti viena kitą sunkinančių problemų spiralė.

2012 m. birželio mėn. euro zonos valstybių ir vyriausybių vadovai paskelbė politinį įsipareigojimą sukurti euro zonos bendrą priežiūros mechanizmą (BPM), dalyvaujant ECB. 2012 m. rugsėjo mėn. Komisija paskelbė Tarybos reglamento dėl BPM projektą, siūlydama suteikti ECB galutinę atsakomybę už konkrečias priežiūros užduotis pagal Sutarties 127 straipsnio 6 dalį. 2012 m. gruodžio 12 d. ECOFIN taryba patvirtino poziciją dėl kelių esminių savybių, susijusių su BPM sukūrimu ir funkcionavimu¹.

ii) Integruota biudžeto sistema

Krizė parodė, kaip artimai susijusios yra euro zonos šalys ir kaip svarbu valstybėms narėms griežčiau koordinuoti ir prižiūrėti savo fiskalinę politiką. Integruota biudžeto sistema gali būti priemonė, užtikrinanti, kad fiskalinė ir ekonominė politika atitiktų stabilumo tikslus.

iii) Integruota ekonominės politikos sistema

Krizė taip pat parodė konkurencingumo pinigų sąjungoje svarbą. Gerbiant valstybių narių politikos pasirinkimus, nacionaliniai įsipareigojimai įgyvendinti struktūrines reformas (pvz., liberalizuoti savo produktų, paslaugų ir darbo rinkas) turėtų būti labiau saistantys.

¹ Taip pat žr. 3 skyrių.

iv) Demokratinis teisėtumas ir atskaitomybė

ES vaidmens finansų, biudžeto ir ekonominėje politikoje stiprinimas turi būti siejamas su didesne demokratine atskaitomybe. Tarpinėje ataskaitoje pabrėžiama, kad Europos Parlamentas, kaip piliečių tiesiogiai renkamų atstovų organas, pirmiausia turi būti atsakingas už didesnę atskaitomybę. Be to, Europos Parlamentas ir nacionaliniai parlamentai galėtų bendradarbiauti glaudžiau, kaip jau numatyta pagal fiskalinį susitarimą.

Galutinėje keturių pirmininkų ataskaitoje siūlomas trijų etapų veiksmingos EPS kūrimo planas. Pirmajame etape (nuo 2012 m. pabaigos iki 2013 m.) būtų imtasi veiksmų fiskaliniam tvarumui užtikrinti ir ryšiui tarp bankų ir valstybių suardyti. Antrajame etape (2013–2014 m.) būtų galutinai integruojama finansų sistema ir skatinama patikima struktūrinė politika. Trečiojo etapo (po 2014 m.) tikslas būtų padidinti EPS atsparumą centriniu lygiu sukuriant sukretimų absorbavimo funkciją.

2012 m. gruodžio 14 d. posėdyje Europos Vadovų Taryba sutarė, kad būtina nutraukti užburta ratą tarp bankų ir valstybių ir kad kelyje BPM link taip pat reikės bendro bankų pertvarkymo mechanizmo. Valstybių ir vyriausybių vadovai paprašė Europos Vadovų Tarybos pirmininko, glaudžiai bendradarbiaujant su Europos Komisijos pirmininku ir pasikonsultavus su valstybėmis narėmis, 2013 m. birželio mėn. Europos Vadovų Tarybos posėdyje pristatyti galimas priemonės ir planą su nustatytais laiko ribomis nacionalinėms reformoms koordinuoti, EPS socialinę dimensiją, galimybes ir būdus bendrai sudaryti susitarimus dėl konkurencingumo ir augimo bei solidarumo mechanizmus, kurie gali sustiprinti valstybių narių, kurios sudaro tokius susitarimus, dedamas pastangas. Be to, bet kokius naujus žingsnius stiprinant ekonominį valdymą turi lydėti tolesni žingsniai didinant teisėtumą ir atskaitomybę.

Eurosistema remia pastaraisiais mėnesiais padarytą pažangą kuriant finansų rinkų sąjungą². Vis dėlto, atsižvelgiant į EPS savitarpio priklausomybes, svarbu lygiagrečiai dirbti visose keturiose nurodytose srityse.

EURO ZONOS NUOLATINIO STABILUMO MECHANIZMO SUKŪRIMAS

Europos Vadovų Tarybai 2011 m. kovo mėn. susitarus sukurti nuolatinį euro zonos krizių valdymo mechanizmą, 2012 m. rugsėjo 27 d. įsigaliojo Europos stabilumo mechanizmo (ESM) kūrimo sutartis. ESM pradėjo veikti 2012 m. spalio 8 d., kai sutartį ratifikavo visos 17 euro zonos valstybių. Be to, 2011 m. kovo 25 d. Europos Vadovų Taryba priėmė Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo pataisą, pagal kurią įtraukiama nauja 136 straipsnio 3 dalis, ji įsigalios 2013 m. Kaip matyti iš ESM sutarties preambulės, galimybė naudotis ESM finansine pagalba priklausys nuo to, ar 2013 m. kovo 1 d. valstybės narės ratifikuos fiskalinį susitarimą (žr. toliau).

2012 m. kovo 30 d. Euro grupė susitarė dėl trijų priemonių ESM finansiniam pajėgumui palaikyti: i) sutrumpinti ESM kapitalo įmokėjimo terminą nuo penkerių iki trejų metų, dvi 16 mlrd. eurų dalis įmokant 2012 m., dvi – 2013 m. ir paskutinę – 2014 m.; ii) padidinti ESM ir Europos finansinio stabilumo fondo (EFSF) bendro skolinimo bendrą viršutinę ribą nuo 500 iki 700 mlrd. eurų ir iii) naudoti ESM kaip pagrindinę priemonę programoms finansuoti, po to, kai jis pradės veikti, o EFSF nepanaudotas lėšas turėti prieinamas iki 2013 m. liepos mėn., kad būtų užtikrintas euro zonos apsaugos priemonių patikimumas.

2012 m. birželio 29 d. euro zonos valstybių ir vyriausybių vadovai priėmė dar du sprendimus, susijusius su ESM. Pirmia, jie nusprendė, kad bankų rekapitalizavimo priemonė, kurią EFSF

² Taip pat žr. 3 skyrių.

teikia Ispanijai, bus perkelta į ESM, kai jis pradės veikti, bet ESM neįgys pirmumo teisę turinčio kreditoriaus statuso. Antra, jie nusprendė, kad ESM galėtų, priėmus įprastą sprendimą, turėti galimybę rekapitalizuoti bankus tiesiogiai, kai bus sukurtas veiksmingas bendras euro zonos bankų priežiūros mechanizmas, kuriame dalyvaus ECB.

EKONOMIKOS VALDYMO ES GERINIMAS

2012 m., reaguojant į ekonomikos ir finansų krizę, buvo vykdoma ir daugiau ES ekonomikos valdymą stiprinančių reformų.

2012 m. kovo mėn. 25 iš 27 ES valstybių narių pasirašė Sutartį dėl stabilumo, koordinavimo ir valdymo (SSKV) ekonominėje ir pinigų sąjungoje, kuri įsigaliojo 2013 m. sausio 1 d. Fiskaliniame susitarime, kuris yra šios naujos Sutarties dalis, numatyta, kad privaloma nacionaliniu lygiu taikyti subalansuoto biudžeto taisyklę ir įgyvendinti automatinio koregavimo mechanizmą. Be to, fiskalinis susitarimas stiprina perviršinio deficito procedūros pagal Stabilumo ir augimo pakto taikymo automatiškumą tuo atveju, kai euro zonos valstybė pažeidžia deficito kriterijų. Taip pat į SSKV įtrauktos nuostatos ekonominės politikos ir euro zonos valdymo koordinavimui stiprinti. SSKV taip pat numatytas sustiprintas bendradarbiavimas tarp Europos Parlamento ir pasirašiusių šalių nacionalinių parlamentų klausimais, susijusiais su jų biudžeto politika ir kitais klausimais, kuriuos apima ši Sutartis. Susitarimas dėl SSKV ir ypač fiskalinis susitarimas yra sveikintinas žingsnis griežtesnėmis taisyklėmis pagrįstos fiskalinio valdymo sistemos link. Jei ši Sutartis bus griežtai įgyvendinama ir taikoma, ji turėtų padėti išvengti netvartos fiskalinės politikos nacionaliniu lygiu.

Siekdama toliau stiprinti biudžeto ir ekonomikos priežiūrą euro zonoje, Europos Komisija 2011 m. lapkričio mėn. pasiūlė du papildomus reglamentus (dvių dokumentų rinkinį), kurie šiuo metu yra galutiniame teisėkūros proceso etape³. Viename iš reglamentų pateikiamos bendrosios nuostatos dėl biudžeto planų projektų stebėjimo ir įvertinimo bei euro zonos valstybių, kurioms taikoma perviršinio deficito procedūra, atidesnio stebėjimo. Kitu reglamentu siekiama stiprinti pažeidžiamų euro zonos valstybių, susiduriančių su finansine įtampa ar gaunančių finansinę pagalbą, ekonomikos ir biudžeto priežiūrą.

Apskritai šie du reglamentai yra sveikintina iniciatyva, kuria siekiama toliau stiprinti euro zonos ekonomikos valdymo sistemą. Vis dėlto ECB pasiūlė, kad kai kurios nuostatos būtų platesnio užmojo (žr. 2 skyriaus 6.2 skirsnį).

EUROPOS SEMESTRAS IR STRATEGIJA „EUROPA 2020“

2011 m. lapkričio mėn. Komisija pristatė savo 2012 m. metinio augimo apžvalgą, kurioje apžvelgiama pažanga siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų ir numatomos pagrindinės priemonės visos ES atsigavimui ir augimui užtikrinti. 2012 m. apžvalgoje pabrėžiamas valstybių narių poreikis: i) vykdyti diferencijuotą, augimą skatinančią fiskalinę konsolidaciją; ii) atkurti įprastą skolinimą ekonomikai; iii) skatinti augimą ir konkurencingumą; iv) spręsti nedarbo problemas ir šalinti krizės sukeltas socialines pasekmes ir v) modernizuoti viešąjį administravimą. 2013 m. metinio augimo apžvalgoje, kurią Europos Komisija pristatė 2012 m. lapkričio 28 d., dar kartą pabrėžiami šie prioritetai.

2012 m. kovo mėn. posėdyje Europos Vadovų Taryba patvirtino minėtus penkis prioritetus 2012 metams, o valstybės narės juos įtraukė į savo stabilumo ar konvergencijos programas ir

³ ECB pateikė Europos Komisijos pasiūlymų įvertinimą savo 2012 m. kovo 7 d. nuomonėje dėl ekonomikos valdymo euro zonoje stiprinimo (CON/2012/18) (plačiau žr. 2 skyriaus 6.2 skirsnyje).

nacionalines reformų programas. Peržiūrėjusi šias programas, įskaitant savanoriškų įsipareigojimų pagal paktą „Euro plus“ įgyvendinimą, 2012 m. liepos mėn. ECOFIN taryba pateikė politikos rekomendacijas kiekvienai valstybei narei prieš šioms patvirtinant nacionalinius biudžetus ir kitas politikos priemones; tai daroma antrąjį pusmetį.

2012 m. Europos semestras apėmė šešių dokumentų rinkinio, šešių teisės aktų dėl ekonomikos valdymo, įsigaliojusį 2011 m. gruodžio mėn., įgyvendinimo pirmąjį etapą; šie teisės aktai taikomi visoms valstybėms narėms, o euro zonos šalims taikomos specialios taisyklės (ypač finansinių sankcijų srityje). Šis šešių dokumentų rinkinys stiprina ir prevencinę, ir korekcinę Stabilumo ir augimo pakto galią. Jais nustatomi nauji minimalūs nacionalinių biudžeto sistemų reikalavimai, nauja makroekonomikos disbalanso procedūra ir griežtesnis vykdymo užtikrinimo mechanizmas taikant naujas finansines sankcijas tiek pagal Stabilumo ir augimo paktą, tiek pagal makroekonominio disbalanso procedūrą.

Atsižvelgiant į makroekonominio disbalanso procedūrą, kuria siekiama išvengti makroekonominių disbalansų ir juos koreguoti, Europos Komisija 2012 m. vasario mėn. paskelbė pirmąją Ispėjimo mechanizmo ataskaitą. Remiantis dešimčia makroekonominių rodiklių ir ekonomine analize, ataskaitoje nustatyta 12 valstybių narių, kurių makroekonominė padėtis nagrinėta atidžiau. 2012 m. gegužės mėn. Komisija paskelbė 12 išsamių apžvalgų, kuriose nagrinėjama atitinkamų šalių galimų makroekonomikos disbalansų kilmė, pobūdis ir mastas.

ECB nuomone, 2012 m. Europos semestro rezultatai buvo nevienareikšmiai. Šešių dokumentų rinkiniu įdiegtos naujos nuostatos leido išvengti konkrečių tam tikroms valstybėms narėms pateiktų rekomendacijų sušvelninimo. Kartu jų veiksmingumas ir patikimumas ir toliau priklausys nuo to, ar bus vykdoma griežta priežiūra. Be to, vis dar yra poreikis geriau diferencijuoti priežiūrą, kad ji atitiktų iššūkių mastą. Turi būti griežtinama tarpusavio kontrolė, ypač tų euro zonos valstybių, kurios, susidarius dideliems disbalansams, gali destabilizuoti visą EPS. Svarbu makroekonominio disbalanso procedūrą taikyti ryžtingai, geriausiai ir toliau didinant procedūros automatiškumą, kad būtų didinamas naujos sistemos veiksmingumas ir patikimumas.

STABILUMO IR AUGIMO PAKTAS

2012 m. daugumai ES valstybių narių buvo taikoma perviršinio deficito procedūra (PDP), išskyrus Bulgariją, Vokietiją, Estiją, Liuksemburgą, Suomiją ir Švediją. 2012 m. birželio 5 d. ECOFIN tarybos sprendimu PDP buvo atšaukta Vokietijai, gerokai anksčiau 2013 m. termino, nes, Eurostato duomenimis, 2011 m. šalies deficitas tapo mažesnis negu 3 % BVP. 2012 m. birželio 22 d. ECOFIN taryba nusprendė atšaukti PDP Bulgarijai. Maltai, kurios PDP terminas buvo 2011 m., PDP buvo atšaukta 2012 m. gruodžio 4 d., remiantis pateiktais duomenimis ir Komisijos 2012 m. rudens prognoze, pagal kuriuos 2012 m. fiskalinis deficitas sudarė 2,6 % BVP.

Taip pat buvo nustatyta, kad Vengrijos pastangos tvariai sumažinti fiskalinį deficitą iki mažiau nei 3% BVP nebuvo pakankamos. Pagal sugriežtintas Stabilumo ir augimo pakto procedūras ECOFIN taryba 2012 m. kovo 13 d. nusprendė sustabdyti dalį Sanglaudos fondų asignavimų Vengrijai 2013 m., jei Vengrijos valdžios institucijos nesiims korekcinį veiksmų. Tačiau 2012 m. birželio 22 d. ši sankcija buvo atšaukta, kai Taryba pareiškė, kad Vengrija ėmėsi efektyvių veiksmų pakoreguoti perviršinį deficitą iki pratęsto 2012 m. PDP termino. Kadangi Ispanijos ekonomiką vėl apėmė recesija, PDP terminas jai buvo pratęstas iki 2014 m., kai ECOFIN taryba 2012 m. liepos 10 d. pareiškė, kad Ispanija ėmėsi efektyvių veiksmų pagal Tarybos pirminę rekomendaciją. Gerokai pablogėjęs Portugalijos makroekonominė padėtis, ECOFIN taryba 2012 m. spalio 9 d.

nusprendė pratęsti PDP terminą iki 2014 m. Belgijai, Italijai, Kipriui, Latvijai, Lietuvai, Rumunijai ir Lenkijai galutinė data sumažinti bendrąjį valdžios sektoriaus deficitą iki mažiau nei 3 % BVP buvo 2012 m., o kitoms šalims, kurioms taikoma PDP, įskaitant tas, kurioms teikiama parama pagal ES ir TVF programą, ši data yra 2013 m. ir vėliau.

ECB palaiko euro zonos šalių konsolidavimo pastangas, kurios yra būtinos, kad būtų galima grįžti į tvirtas fiskalines pozicijas. Tačiau, nepaisant tolesnio fiskalinio koregavimo, kai kurios valstybės narės turėjo sunkumų laikantis terminų pagal PDP. Be to, kai kuriose euro zonos šalyse, kurioms taikoma PDP, 2012 m. struktūrinis koregavimas buvo mažesnis, negu reikalaujama. Atsižvelgiant į riziką, kad perviršiniai deficitai gali būti nesumažinti laiku ir tvariai, ECB ragina tiksliai įgyvendinti sugriežtintas Stabilumo ir augimo pakto procedūras.

ATASKAITOS APIE KONVERGENCIJĄ

Pagal Sutarties 140 straipsnį ECB ir Europos Komisija parengė ataskaitas apie konvergenciją, įvertindami Bulgarijos, Čekijos, Latvijos, Lietuvos, Vengrijos, Lenkijos, Rumunijos ir Švedijos pažangą vykdant prisijungimo prie euro zonos sąlygas. Šiose ataskaitose, kurios paskelbtos 2012 m. gegužės 30 d., nagrinėjama, ar šiose valstybėse pasiektas aukštas tvarios konvergencijos lygis (ekonominė konvergencija), ir įvertinama, ar nacionaliniai centriniai bankai laikosi atitinkamų teisės aktų reikalavimų (teisinė konvergencija). Įvertinant konvergencijos tvarumą, ataskaitose atsižvelgiama ir į ES naują sustiprintą ekonomikos valdymo sistemą, ir į tai, ar tinkamai pasirengusios kiekvienos valstybės institucijos įvairiose srityse, įskaitant statistiką.

2 ES ŠALIŲ KANDIDAČIŲ RAIDA IR SANTYKIAI SU JOMIS

2012 m. padaryta tolesnė ES plėtros darbotvarkės pažanga. 2011 m. baigus derybas dėl narystės su Kroatija, Stojimo sutartį ratifikuoja visos ES valstybės narės, o įstojimas numatomas 2013 m. liepos 1 d. Derybos dėl narystės nuo 2005 m. spalio mėn. vyksta su Turkija, taip pat tęsiasi su Islandija (pradėtos 2010 m. liepos mėn.). Be to, 2012 m. birželio 29 d. Europos Vadovų Taryba patvirtino Bendrųjų reikalų tarybos 2012 m. birželio 26 d. sprendimą pradėti derybas dėl narystės su Juodkalnija, kadangi Europos Komisija mano, kad ji pakankamai atitinka ES narystės politinius kriterijus ir padarė tolesnę pažangą kurdama funkcionuojančią rinkos ekonomiką. Serbijai 2012 m. kovo mėn. suteiktas šalies kandidatės statusas, bet Komisija dar nepasiūlė pradėti derybų. Kalbant apie kitas šalis kandidates, Komisija pakartojo savo rekomendaciją pradėti derybas dėl stojimo su buvusiąja Jugoslavijos Respublika Makedonija, kuri yra šalies kandidatė nuo 2005 m., bet data dar nenustatyta.

Kalbant apie ECB santykius su ES stojančiosiomis šalimis ir šalimis kandidatėmis, pažymėtina, kad *Hrvatska narodna banka* atstovai buvo pakviesti dalyvauti kaip stebėtojai ECB bendrosios tarybos ir ECBS komitetų posėdžiuose ruošiantis šalies įstojimui į ES. 2012 m. ECB tęsė politikos dialogą su ES šalių kandidačių centriniais bankais dvišalių susitikimų metu ir su tomis institucijomis, kurios dalyvauja ES nustatytame plėtros procese. ECB 2012 m. liepos mėn. Frankfurte surengė kasmetinį aukšto lygio politikos dialogą su Turkijos Respublikos centriniu banku, taip pat 2012 m. rugpjūčio mėn. Reikjavike surengė aukšto lygio susitikimus su Islandijos centriniu banku. Be to, buvo palaikomi glaudūs ryšiai su šalių kandidačių bei kitų šalių centriniais bankais vykdant techninio bendradarbiavimo programas (žr. 5 skyriaus 2 skirsnį).

2012 m. liepos mėn. dviejų dalių biurų bokšto aukštis pasiekė 175 m. Aukštybinio pastato rytinėje pusėje statoma konstrukcija atriumui įstiklinti.

5 SKYRIUS

TARPTAUTINIAI KLAUSIMAI

I SVARBIAUSI TARPTAUTINĖS PINIGŲ IR FINANSŲ SISTEMOS POKYČIAI

PASAULIO EKONOMIKOS MAKROEKONOMINĖS POLITIKOS PRIEŽIŪRA

Atsižvelgiant į didelę pasaulio ekonomikos ir finansinę integraciją, geras tarptautinės aplinkos supratimas ją stebint ir analizuojant yra esminis dalykas nustatant euro zonos politiką. ECB taip pat atlieka svarbų vaidmenį makroekonominės politikos ir finansinio stabilumo tarptautinės daugiašalės priežiūros procese, kurį centrinių bankų lygiu daugiausia koordinuoja TAB. Be to, ECB dalyvauja tarptautinių organizacijų, tokių kaip TVF ir EBPO, darbo grupėse ir susitikimuose, taip pat G20 bei G7 šalių finansų ministrų ir centrinių bankų valdytojų forumuose.

TVF duomenimis, 2012 m. tarptautinei ekonominei aplinkai buvo būdingas sulėtėjęs ekonomikos atsigavimas – iki 1,3 % sumažėjęs augimas išsivysčiusiose šalyse (2011 m. buvo 1,6 %) ir iki 5,3 % sumažėjęs augimas besiformuojančios rinkos ekonomikos ir besivystančios ekonomikos šalyse (2011 m. – 6,2 %). Pasaulinės prekybos ir ekonomikos aktyvumo sulėtėjimas toliau buvo lydimas mažėjančio pasaulio ekonomikos disbalanso, daugiausia atspindinčio mažesnę vidaus paklausą išorės deficitą turinčiose šalyse ir mažesniu mastu – vidinį perbalansavimą išorės perteklių turinčiose ekonomikose, kuriose prisitaikymas keičiant atitinkamas kainas tebebuvo ribotas. Didelės naftos kainos taip pat prisidėjo prie išorinių perviršių palaikymo naftą eksportuojančiose šalyse. Kaip ir pastaraisiais metais, euro zonos einamoji sąskaita 2012 m. iš esmės buvo subalansuota. ECB ir toliau pabrėžė rizikos ir iškraipymų atvejus, kurių atsirastų, jeigu pasaulio ekonomikos disbalansas ir toliau būtų netvarus, ir išreiškė paramą pasaulinės paklausos tendencijų perbalansavimui. O dėl struktūrinių veiksnių, kurie padėtų iš esmės sumažinti pasaulio ekonomikos disbalansą, tai išorės deficitą turinčios šalys turėtų mažinti fiskalinį deficitą, baigti įgyvendinti struktūrines reformas ir didinti vidaus santaupas. Išorės perteklių turinčios ekonomikos taip pat galėtų gerokai prisidėti didindamos vidaus vartojimą, kurdamos lankstesnius socialinės apsaugos tinklus, vykdydamos finansų rinkų reformas ir didindamos valiutų kursų lankstumą.

ECB ir toliau atliko aktyvų vaidmenį G20 grupėje ir jos įvairiose darbo srityse. Pirmininkaujant Meksikai, šiose srityse atliekamo darbo pagrindiniai tikslai buvo šie: i) gerinti stipraus, tvaraus ir subalansuoto augimo pagrindus; ii) toliau vykdyti pasaulio finansų reguliavimo darbus ir daryti pažangą finansinės įtraukties srityje; iii) stiprinti tarptautinę finansų infrastruktūrą, daug dėmesio skiriant TVF kvotų ir valdymo reformai ir iv) stabilizuoti energijos ir žaliavų rinkas, kurių kintamumas buvo nurodytas kaip galimai reikšmingas ekonomikos nestabilumo šaltinis. 2012 m. birželio mėn. G20 šalių vadovai patvirtino Kaboso ekonomikos augimo ir darbų vietų kūrimo veiksmų planą, kuris sutelktas į politikos veiksmus rizikai artimiausiu laikotarpiu mažinti ir vidutinio laikotarpio pasaulio ekonomikos augimo bazei gerinti. Be to, G20 šalys peržiūrėjo ankstesnius politinius išsipareigojimus ir patvirtino Atskaitomybės įvertinimo sistemą, kad būtų galima veiksmingiau stebėti šių išsipareigojimų įgyvendinimą.

Galiausiai euro zona pati yra tarptautinės politikos stebėsenos, vykdomos TVF ir EBPO, objektas. 2012 m. TVF, be atskirų euro zonos šalių peržiūrų, vykdė reguliarią visos euro zonos pinigų, finansų ir ekonominės politikos peržiūrą. Pirmą kartą TVF pradėjo vykdyti ES finansų sektoriaus įvertinimo programą, pagal kurią buvo įvertintas visos ES finansų sektoriaus patikimumas ir stabilumas. EBPO 2012 m. euro zonos ekonomikos apžvalgoje nagrinėta pastarojo meto ekonomikos raida,

politika ir perspektyvos. Šioje apžvalgoje taip pat pateikti specialūs skyriai apie euro zonos ekonomikos disbalansą ir euro zonos valdymą.

TARPTAUTINIŲ INSTITUCINIŲ PROCESŲ IR PRAKTIKOS REFORMOS

Pagal standartinę praktiką ECB stebėjo tarptautinės pinigų sistemos raidą ir padėjo ją formuoti. 2012 m. TVF pavyko reikšmingai padidinti savo išteklius, buvo toliau stiprinama TVF stebėseną ir jai suteiktas platesnis teisinis pagrindas, taip pat buvo toliau gerinamas TVF valdymas.

Nuspręsta, kad optimalus būdas didinti TVF išteklius trumpuoju laikotarpiu yra tarp TVF ir jo narių sudarytos trumpalaikės dvišalių paskolų ir vekselių pirkimo sutartys. 2011 m. gruodžio mėn. euro zonos valstybės jau buvo įnešusios 150 mlrd. eurų dvišalių paskolų forma į TVF bendrųjų išteklių sąskaitą, iš kurios TVF skolina visiems savo nariams, be to, ir kitos ES valstybės narės išreiškė norą dalyvauti TVF išteklių gausinimo procese. Lūžis įvyko 2012 m. pavasario TVF ir Pasaulio banko susitikimuose, kai šalys narės (įskaitant 18 ES valstybių narių) tvirtai įsipareigojo įmokėti 430 mlrd. JAV dol. sumą¹. Iki metinių susitikimų spalio mėn. iš viso 39 narės įnešė 461 mlrd. JAV dol. ir buvo pasirašytas bei įsigaliojo pirmasis paskolų paketas. Siekiant užtikrinti, kad TVF ištekliai, skirti skolinimui, būtų visada pakankami, tiek 2011 m., tiek 2012 m. balandžio ir spalio mėn. buvo aktyvuoti pataisyti ir išplėsti naujieji skolinimosi susitarimai, kiekvieną kartą šešiams mėnesiams.

2012 m. buvo svarbūs metai stiprinant TVF stebėseną. 2012 m. liepos mėn. TVF vykdomoji valdyba priėmė svarbų naują Integruotos stebėsenos sprendimą, kuris įsigaliojo 2013 m. sausio 18 d. Šiuo sprendimu² pirmą kartą nustatoma išsami ne tik dvišalės, bet ir daugiašalės priežiūros sistema. Sprendimas skatins TVF narius vengti ekonominės ir finansinės politikos, kuri gali sukelti vidaus nestabilumą, ir įgyvendinti efektyviam tarptautinės pinigų sistemos veikimui palankią politiką.

2012 m. rugsėjo mėn. TVF vykdomoji valdyba taip pat susitarė dėl naujos finansų sektoriaus priežiūros strategijos. Pagal naująją strategiją TVF sukurs bendrą makrofinansinę sistemą tarpusavio priklausomybei tarp realiojo ir finansų sektorių ir tarp makroekonominės ir makrolygiu riziką ribojančios politikos iširti. Taip finansų priežiūra taps konsultacijų pagal IV straipsnį viena iš pagrindinių sudedamųjų dalių.

Kalbant apie operacinę pusę, parengta bandomoji išorės sektoriaus ataskaita, kurioje pateikta daugiašalė nuosekli 28 sisteminių išsivysčiusių ir besiformuojančios rinkos šalių išorės pozicijų analizė. Jos tikslas buvo patobulinti Fondo vykdomos išorės sektoriaus stebėsenos metodiką ir skaidrumą. Be to, 2012 m. jau antrus metus buvo atliekami bandomieji penkių pagrindinių ekonomikų (Kinijos, euro zonos, Japonijos, Jungtinės Karalystės ir JAV) politinių sprendimų tarptautinio poveikio vertinimai, o liepos mėn. paskelbta išsami bendra ataskaita.

TVF priežiūros ir TVF veiklos efektyvumas labai priklauso nuo TVF valdymo patikimumo. 2010 m. kvotų ir valdymo reformos įgyvendinimas buvo intensyviai aptariamasis 2012 m. 2010 m. reformos elementai buvo šie: i) įsigaliojus TVF steigimo sutarties pataisai, Vykdomąją valdybą sudarys tik išrinkti nariai; ii) visos narių kvotos bus padvigubintos, jei bus įvykdyta Valdybos reforma; iii) išsivysčiusios Europos valstybės sumažins savo atstovų Valdyboje skaičių dviem nariais; iv) iki 2013 m. sausio mėn. bus peržiūrėta kvotų apskaičiavimo formulė ir v) kita (15-oji) bendroji kvotų peržiūra bus perkelta į 2014 m. sausio mėn. Užbaigti pirmas tris reformas, kaip planuota, iki 2012 m. metinių susitikimų buvo neįmanoma dėl to, kad trūko reikiamos balsų daugumos

1 Aštuoniolikos ES valstybių įsipareigojimą galima išskaidyti taip: 13 euro zonos šalių įnešė 150 mlrd. eurų, Jungtinė Karalystė – 15 mlrd. JAV dolerių, Švedija – ne mažiau kaip 10 mlrd. JAV dolerių, Danija – 5,3 mlrd. eurų, Lenkija – 6,27 mlrd. eurų, Čekija – 1,5 mlrd. eurų.
2 Integruotos priežiūros sprendimas keičia 2007 m. Sprendimą dėl dvišalės narių politikos priežiūros.

Steigimo sutarties pataisai priimti. Europos šalys ėmėsi veiksmų, dėl kurių išsivysčiusių Europos šalių atstovų TVF vykdomojoje valdyboje skaičius sumažės 1,64 vietos³.

2012 m. rugsėjo mėn. TVF baigė savo 2011 m. finansinės paramos sąlygų peržiūrą, kurioje nagrinėjamos TVF remiamų programų sąlygos, struktūra ir rezultatai per laikotarpį nuo 2002 m. iki 2011 m. rugsėjo mėn. Galiausiai TVF patvirtino institucinį požiūrį dėl kapitalo srautų liberalizavimo ir valdymo. Fondas pripažino, kad kapitalo srautų liberalizavimas gali būti labai naudingas, tačiau jį būtina atsargiai suplanuoti ir nustatyti veiksmų laiką ir seką, kad nauda būtų didesnė už sąnaudas.

2 BENDRADARBIAVIMAS SU NE ES ŠALIMIS

Kaip ir ankstesniais metais, siekdama skatinti politikos dialogą, Eurosistema organizavo seminarus ir darbo susitikimus su ne ES šalių centriniais bankais. ECB kartu su Europos Komisija taip pat aktyviai dalyvavo ES makroekonomikos dialoge su svarbiausiomis besiformuojančios rinkos ekonomikos šalimis (pvz., Brazilija, Indija ir Rusija) ir su ES kaimyninėmis šalimis. Be to, techninis bendradarbiavimas su Eurosistema tebebuvo svarbi priemonė stiprinant ne ES šalių, ypač ES kaimyninių regionų, centrinių bankų institucinius gebėjimus bei europinių ir tarptautinių standartų atitiktį.

POLITIKOS DIALOGO SKATINIMAS

ECB toliau plėtojo santykius su įvairių šalių centriniais bankais ir pinigų politikos institucijomis. Pavyzdžiui, ECB dalyvavo ES makroekonomikos dialoguose su Rusija.

Eurosistema surengė trečią aukšto lygio seminarą su Persijos įlankos bendradarbiavimo tarybos (PIBT) valstybių narių⁴ centriniais bankais ir pinigų politikos institucijomis. Jį Abu Dabyje 2012 m. sausio 19 d. bendrai organizavo ECB ir Jungtinių Arabų Emyratų centrinis bankas. Seminaro temos buvo dabartiniai ekonominiai, finansiniai ir fiskaliniai iššūkiai euro zonoje, sisteminės rizikos analizė ir finansų krizių prevencija, taip pat tarptautinė pinigų ir finansų struktūra.

Kovo 26–27 d. ECB suorganizavo seminarą ekonomikos ir finansų raidos Viduržemio jūros šalyse klausimais. Seminaro metu buvo pasirengta Eurosistemos septintajam aukšto lygio seminarui su Viduržemio jūros šalių centriniais bankais. Jį liepos 12 d. Kasablankoje suorganizavo ECB kartu su Maroko centru banku *Al-Maghrib*. Diskusijų metu aptarta ekonomikos ir finansų raida, pinigų politikos įgyvendinimas ir makrolygio rizikos ribojimo politika bei finansinis stabilumas.

Be to, ECB ir *Banca d'Italia* bendrai suorganizavo parengiamąjį seminarą prieš šeštąjį aukšto lygio Eurosistemos ir Lotynų Amerikos šalių centrinių bankų seminarą, kurį surengė *Banca d'Italia* Romoje birželio 27–28 d. Pats seminaras, kurį bendrai surengė ECB, *Banco de España* ir priimančioji institucija, Čilės centrinis bankas, įvyko gruodžio 7–8 d. Santjage. Diskusijų metu aptarti dabartiniai ir ankstesni valstybių krizes lemiantys veiksniai, politikos atsakas į valstybių krizes ir pasaulinis likvidumas, kapitalo srautai ir makrolygio rizikos ribojimo atsakas.

3 Šis sumažinimas tapo įmanomas po to, kai 2012 m. buvo suformuota nauja šalių grupė, apimanti Belgiją, Liuksemburgą ir Nyderlandus (vykdomojo direktoriaus vieta rotacijos būdu priklauso Belgijai arba Nyderlandams), bei nauja Vidurio ir Rytų Europos šalių grupė, kurioje nuo 2014 m. vykdomojo direktoriaus postas priklausys išskirtinai besiformuojančios rinkos ekonomikos šalims, taip pat pakeista vykdomųjų direktorių postų rotacija Šiaurės ir Baltijos šalių ir Šveicarijos grupėse.

4 Bahreinas, Kuveitas, Omanas, Kataras, Saudo Arabija ir Jungtiniai Arabų Emyratai.

TECHNINIS BENDRADARBIAVIMAS

Nuo 2003 m. ECB kartu su nacionaliniais centriniais bankais įgyvendino keletą ES finansuojamų techninio bendradarbiavimo programų kelių ES kaimyninių šalių centrinių bankų ir bankų priežiūros institucijų naudai. Be to, be ES finansuojamų projektų, ECB sustiprino ilgalaikį bendradarbiavimą su naujomis šalimis susitarimo memorandumų forma.

2012 m. ECB ir 21 nacionalinis centrinis bankas toliau rėmė Serbijos nacionalinį banką per ES finansuojamą techninio bendradarbiavimo programą. Ši 2011 m. vasario mėn. pradėta programa apima 11 skirtingų sričių ir ja siekiama sustiprinti Serbijos nacionalinio banko institucinius gebėjimus. Atsižvelgiant į rezultatus, šį bendradarbiavimą sutarta pratęsti 2013 m.

ECB ir Turkijos Respublikos centrinis bankas pasirašė susitarimo memorandumą 2012 m. liepos 4 d., taip padėdami pagrindus ilgalaikiam bendradarbiavimui reguliaraus dialogo forma techniniu ir politiniu lygiais, techniniam bendradarbiavimui ir galimam apsikeitimui darbuotojais. Šalys susitarė pirmiausia sutelkti dėmesį į finansinį stabilumą, tyrimus ir pinigų politiką, komunikaciją ir tarptautinius ryšius, rinkas ir statistiką.

2012 m. spalio 15 d. Eurosistema pradėjo techninio bendradarbiavimo su Makedonijos Respublikos nacionaliniu banku programą. Šioje ES finansuojamoje programoje dalyvauja ECB ir 11 nacionalinių centrinių bankų. Devynių mėnesių programos, apimančios dešimt centrinio banko veiklos sričių, tikslas yra įvertinti centrinio banko dabartinę institucinę ir operacinę sistemą pagal ES centrinių bankų standartus ir, remiantis rezultatais, rekomenduoti būdus jo instituciniams gebėjimams stiprinti.

2012 m. spalio 30 d. ECB pirmininkas ir Rusijos banko valdybos pirmininkas pasirašė susitarimo memorandumą, kuriuo padėti pagrindai šių dviejų institucijų nuolatiniam bendradarbiavimui. Šią partnerystę sudarys reguliarus dialogas techniniu ir politiniu lygiais, keitimasis informacija apie ekonomikos ir finansų raidą ir bendra bendradarbiavimo veiklos programa. Šalys susitarė pirminiame bendradarbiavimo etape sutelkti dėmesį į pinigų politiką, finansinį stabilumą ir bankų priežiūrą. ECB įgyvendins bendradarbiavimo veiklos programą kartu su euro zonos nacionaliniais centriniais bankais.

Kalbant apie Vakarų Balkanų šalis ir Turkiją, pažymėtina, kad 2012 m. sausio mėn. baigėsi 2 m. ES finansuojama makrolygio ir mikrolygio riziką ribojančios priežiūros stiprinimo programa. Ją ECB įgyvendino kartu su 14 nacionalinių centrinių bankų ir bendradarbiaudamas su tarptautinėmis ir Europos institucijomis, programa buvo naudinga Kroatijos, buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos, Juodkalnijos, Turkijos, Albanijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Serbijos ir Kosovo (pagal JT Saugumo Tarybos rezoliuciją Nr. 1244/99) centriniams bankams ir priežiūros institucijoms.

2012 m. kovo mėn. ECB ir Egipto centrinis bankas baigė techninio bendradarbiavimo programą bankų priežiūros klausimais, kuri buvo pradėta 2009 m. sausio 1 d. ES finansuojama pagal Europos kaimynystės ir partnerystės priemonę, ši programa padėjo centriniam bankui parengti naujus reglamentus, gaires ir atskaitomybės sistemas, skirtas Bazelio II kapitalo pakankamumo sistemos pagrindinėms sudedamosioms dalims Egipte įgyvendinti.

2012 m. ECB ir Kinijos Liaudies Respublikos bankas toliau įgyvendino savo susitarimo memorandumą dvišalių darbo grupių posėdžių metu. Memorandumu, kuris buvo pasirašytas 2008 m. rugsėjo 5 d., siekiama stiprinti dviejų institucijų bendradarbiavimą ir skatinti keitimąsi informacija.

Iki 2012 m. rugsėjo mėn. buvo baigti apytikriai du trečdaliai fasado ir pagrindinių konstrukcinės dalies darbų, tad dabar visai nesunku įsivaizduoti, kaip atrodys užbaigtas dviejų dalių biurų bokštas. Dekonstruktivistinis pastato dizainas reiškia, kad, žvelgiant skirtingais rakursais, pastatas atrodo vis kitaip. Konstrukcinis karkasas yra tokio aukščio, kad pietinio ir šiaurinio fasadų sąsūka, t. y. persisukimas ant išilginės ašies, yra aiškiai matoma.

6 SKYRIUS

IŠORĖS KOMUNIKACIJA IR ATSKAITOMYBĖ

I ATSKAITOMYBĖ IR KOMUNIKACIJOS POLITIKA

Per paskutinius keletą dešimtmečių centrinio banko nepriklausomumas įtvirtintas ir kaip išsivysčiusių, ir kaip besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių pinigų politikos režimų privaloma sudedamoji dalis. Sprendimas suteikti centriniams bankams nepriklausomumą jau seniai tvirtai pagrįstas ekonomine teorija ir empiriniais įrodymais. Tiek viena, tiek kita rodo, kad tai padeda palaikyti kainų stabilumą. Kartu tai yra demokratinės visuomenės kūrimo principas, pagal kurį bet kuri nepriklausoma institucija, kuriai suteikiami įgaliojimai vykdyti kokią nors visuomeninę funkciją, privalo atsiskaityti piliečiams ir jų išrinktiems atstovams. Todėl atskaitomybė ir centrinio banko nepriklausomumas yra neatsiejami dalykai.

ECB įsipareigojimo dėl atskaitomybės ir skaidrumo pavyzdys yra jo atskaitomybė Europos piliečiams ir jų išrinktiems atstovams, Europos Parlamentui. Sutartyje tiksliai suformuluoti ECB atskaitomybei keliami reikalavimai, tarp kurių yra reikalavimas skelbti savaitines finansines, ketvirtines ir metines ataskaitas. ECB gerokai viršija šiuos teisės aktuose nustatytus reguliarios atskaitomybės reikalavimus, pavyzdžiui, skelbia Mėnesinį biuletinį, o ne vien tik privalomus ketvirtinius biuletinius. ECB įsipareigojimas dėl atskaitomybės ir skaidrumo atsispindi ir daugybėje Valdančiosios tarybos narių pasakytų kalbų, kurios apima daugelį temų, aktualių ECB keliamų uždavinių požiūriu. Be to, ECB pirmininkas keturis kartus per metus atsiskaito Europos Parlamentui. ECB taip pat atsako į Europos Parlamento narių raštu pateiktus klausimus ir skelbia šiuos klausimus ir atsakymus savo interneto svetainėje.

ECB išorės komunikacija siekiama didinti visuomenės supratimą apie ECB pinigų politiką ir sprendimus. Ji, kaip tokia, yra neatskiriama ECB pinigų politikos ir kitų jo uždavinių dalis. ECB komunikacijos veikla vykdoma vadovaujantis dviem pagrindiniais principais – atvirumo ir skaidrumo. Abu šie principai prisideda prie ECB pinigų politikos ir kitų jo teisės aktuose nustatytų uždavinių vykdymo veiksmingumo, efektyvumo ir patikimumo. Be to, jie padeda ECB visiškai atsiskaityti už savo veiksmus.

ECB realiu laiku pateikiamų reguliarių ir išsamių pinigų politikos vertinimų bei sprendimų paaiškinimų koncepcija, pritaikyta 1999 m., rodo labai atvirą ir skaidrų požiūrį į centrinio banko komunikaciją. Pinigų politikos sprendimai paaiškinami spaudos konferencijoje vos tik Valdančiajai tarybai juos priėmus. Spaudos konferencijoje pirmininkas pateikia išsamų įvadinį pranešimą, paaiškindamas Valdančiosios tarybos sprendimus. Vėliau pirmininkas kartu su pirmininko pavaduotoju atsako į žiniasklaidos klausimus. Nuo 2004 m. gruodžio mėn. Valdančiosios tarybos sprendimai, išskyrus sprendimus dėl palūkanų normų, kiekvieną mėnesį skelbiami Eurosistemos centrinių bankų interneto svetainėse.

ECB teisės aktai, tarp jų Valdančiosios tarybos pinigų politikos sprendimai, Valdančiosios tarybos sprendimai, priimami ne tik nustatant palūkanų normas, taip pat Eurosistemos konsoliduotosios finansinės ataskaitos skelbiami visomis oficialiomis ES kalbomis¹. ECB metų ataskaita taip pat visa skelbiama visomis oficialiomis ES kalbomis². Pranešimas apie konvergenciją ir ECB mėnesinių biuletinių ketvirtinės versijos skelbiamos visos arba tik jų santraukos visomis oficialiomis ES

1 Išskyrus airių kalbą, kuriai ES lygiu taikoma išimtis.

2 Išskyrus airių (pagal ES išimtį) ir maltiečių (pagal susitarimą su *Bank Ċentrali ta' Malta / Central Bank of Malta* po laikinos ES išimties panaikinimo 2007 m. gegužės mėn.) kalbas.

kalbomis³. Atskaitomybės visuomenei ir skaidrumo tikslais ECB, be teisės aktų, kai kuriomis arba visomis oficialiomis kalbomis skelbia ir kitus dokumentus, ypač pranešimus spaudai, kuriuose skelbia ekspertų makroekonominės prognozes, politikos nuostatas ir kitą visuomenei svarbią informaciją. Svarbiausi ECB leidiniai nacionalinėmis kalbomis rengiami, leidžiami ir platinami glaudžiai bendradarbiaujant su nacionaliniais centriniais bankais.

2 ATSKAITOMYBĖ EUROPOS PARLAMENTUI

Europos Parlamentas, kaip vienintelė ES institucija, kurios narius tiesiogiai renka ES piliečiai, ECB atskaitomybės srityje atlieka svarbiausią vaidmenį. Nuo pat įkūrimo ECB tęsia glaudų ir naudingą dialogą su Europos Parlamentu.

2012 m. ECB pirmininkas Europos Parlamento Ekonomikos ir pinigų politikos komitete (ECON) toliau kartą per ketvirtį teikė ataskaitas apie ECB vykdomą pinigų politiką ir kitas banko užduotis. Be to, ECON kvietimu pirmininkas dalyvavo uždarame svarstyme, skirtame neformaliai apsikeisti nuomonėmis dėl ataskaitos „Tikros ekonominės ir pinigų sąjungos link“. Ją parengė Europos Vadovų Tarybos pirmininkas, glaudžiai bendradarbiaudamas su Europos Komisijos, Euro grupės ir ECB pirmininkais (žr. 4 skyrių).

Europos Parlamente pasisakydavo ir kiti ECB vykdomosios valdybos nariai. ECB 2011 metų ataskaitą ECON pateikė pirmininko pavaduotojas. Jörg Asmussen dalyvavo viešai apsikeičiant Nuomonėmis dėl ekonominės ir socialinės krizės Graikijoje su ECON ir Europos Parlamento Užimtumo ir socialinių reikalų komiteto nariais. Be to, ECB darbuotojai buvo pakviesti paaiškinti ECB požiūrį ekspertų lygiu. ECON kvietimu Ignazio Angeloni, ECB finansinio stabilumo generalinis direktorius, dalyvavo apsikeičiant nuomonėmis tema „Bankų priežiūra ir problemų pertvarkymas: tolesni žingsniai?“

2012 m. susitikimuose, kuriuose Europos Parlamento nariai ir ECB atstovai keitėsi nuomonėmis, buvo sprendžiami įvairiausi klausimai. Europos Parlamentas išreiškė pritarimą ECB ir jo vykdomai politikai daugeliu klausimų. Europos Parlamento nariai pritarė pastangoms sušvelninti didelę įtampą finansų rinkose ir padėti įtampą patiriančioms euro zonos šalims. Be makroekonominės raidos, kiti svarbūs Europos Parlamento narių iškelti klausimai buvo susiję su bendro priežiūros mechanizmo, skirto finansų priežiūros sričiai, kūrimu, sprendimu dėl vienkrypčių pinigų politikos sandorių ir ilgalaikės EPS vizijos kūrimu.

BENDRAS PRIEŽIŪROS MECHANIZMAS

Pasiūlymas sukurti bendrą priežiūros mechanizmą (BPM) buvo pagrindinis klausimas ECB ir Europos Parlamentui keičiantis nuomonėmis. Diskusijų metu aptartas pinigų politikos ir priežiūros užduočių atskyrimas, ne euro zonos valstybių dalyvavimas, naujų priežiūros užduočių atskaitomybės reikalavimai, sąveika su nacionalinėmis priežiūros institucijomis, poreikis užtikrinti derėjimą su bendrąja rinka ir BPM ryšys su Europos bankininkystės institucija. Iškelti klausimai dėl kitų siūlomų finansų rinkų sąjungos elementų, t. y. veiksmingo finansų įstaigų pertvarkymo mechanizmo ir suderintos indėlių garantijų sistemos.

ECB pirmininkas pabrėžė nacionalinių priežiūros institucijų žinias ir kompetenciją, kuriomis ECB naudotųsi vykdydamas priežiūros užduotis. Jis nurodė, kad ne euro zonos valstybės galėtų

3 Žr. 2 išnašą.

prisijungti prie BPM. Taip pat pabrėžė, kad bet kokioms naujoms ECB priežiūros užduotims turi būti taikomi labai griežti atskaitomybės standartai. Be to, pirmininkas pabrėžė, kad BPM turėtų papildyti bendras pertvarkymo mechanizmas.

VIENAKRYPČIAI PINIGŲ POLITIKOS SANDORIAI

Kita svarbi ECB ir Europos Parlamento diskusijų tema 2012 m. buvo tebesitęsiančios finansų ir ekonomikos krizės problemų sprendimas (taip pat žr. 2 skyriaus 1 skirsnį). Europos Parlamentas pritarė ryžtingoms ECB pastangoms pagal įgaliojimus reaguoti į krizės iššūkius. Šiuo požiūriu 2012 m. rugsėjo 6 d. Valdančiosios tarybos sprendimas dėl vienakrypčių pinigų politikos sandorių (VPPS) buvo svarbi diskusijų tema.

Apsikeisdamas nuomonėmis su Europos Parlamento nariais, pirmininkas paaiškino, kad sprendimas dėl VPPS buvo neišvengiamas, norint išvengti pinigų politikos perdavimo mechanizmo sutrikdymo ir išsaugoti ECB pinigų politikos kryptingumą. Jis pabrėžė, kad VPPS tikslas yra koreguoti valiutos pasikeitimo rizikos premijas, kurios neatitiko euro neatšaukiamumo principo ir trukdė pinigų politikos perdavimo mechanizmui. Kadangi reikėjo spręsti makroekonominio disbalanso problemas, kad pinigų politikos perdavimo mechanizmas vėl tinkamai funkcionuotų, nutarta, kad VPPS galėtų būti sudaromi tik tuo atveju, jeigu atitinkama šalis griežtai laikytųsi sutartų sąlygų pagal Europos stabilumo mechanizmo programą. Be to, VPPS galėtų sudaryti ir tos valstybės, kurios jau dalyvauja visapusiško koregavimo programoje ir atgauna prieigą prie rinkos.

ILGALAIKĖ EPS VIZIJA

Europos Parlamentas savo iniciatyva priėmė rezoliuciją dėl ataskaitos „Tikros ekonominės ir pinigų sąjungos link“. Su Parlamentu aptardamas šioje ataskaitoje iškeltus klausimus, ECB pirmininkas pabrėžė, kad reikalinga bendra vizija dėl EPS raidos per ateinančią dešimtmetį. Jis pabrėžė, kad svarbu turėti tvirtą ilgalaikį pagrindą, kuris skatintų pasitikėjimą EPS neatšaukiamumu ir vientisumu, ir pakviestų nustatyti konkretų tvarkaraštį šiam tikslui pasiekti.

3 KOMUNIKACIJOS VEIKLA

ECB turi kreiptis į įvairias auditorijas, pavyzdžiui, finansų ekspertus, žiniasklaidą, akademinę bendruomenę, parlamentus, valstybių institucijas ir plačiąją visuomenę, o jų žinios apie finansus ir ekonomiką yra nevienodos. Todėl jo įgaliojimai ir sprendimai aiškinami pasitelkus įvairias komunikacijos priemones ir veiklas, kurios nuolat tobulinamos, kad taptų kiek įmanoma veiksmingesnės, atsižvelgiant į skirtingą auditoriją ir komunikacijos aplinką bei poreikius.

2012 m. ECB komunikacijos veikla ir toliau buvo sutelkta į pasaulio finansų ir ekonomikos krizės įvykių bei padarinių aiškinimą, ypač daug dėmesio skiriant valstybių skolų krizei Europoje ir Valdančiosios tarybos patvirtintoms atitinkamoms priemonėms. Dauguma Vykdomosios valdybos narių pasakytų viešų kalbų buvo susijusios su šiais klausimais, taip pat kaip ir ECB ekspertų komunikacija, bendradarbiaujant su Europos Komisija ir TVF, valstybėse, kuriose vykdomos oficialios koregavimo programos arba kurios siekia ECB paramos. Šios temos dominavo ir žiniasklaidos, visuomenės bei ECB lankytojų informacijos užklausoje. Bankų sąjunga ir ECB prisiimtos su euro zonos bankų priežiūra susijusios užduotys dažnai buvo pagrindinė ECB komunikacijos tema.

ECB skelbia daug reguliarių ir periodinių tyrimų bei ataskaitų. Tarp jų yra Metų ataskaita, kurioje apžvelgiama ECB veikla per ankstesnius metus, ir Mėnesinis biuletenis, kuriame reguliariai

pateikiama naujausia informacija apie tai, kaip ECB vertina ekonomikos ir pinigų raidą, ir išsami informacija, kuria remdamasis jis priėmė savo sprendimus. 2012 m. ECB paskelbė 167 pranešimus spaudai, apimančius visus ECB politikos ir veiklos aspektus, bei papildomą informaciją, susijusią su pinigų politikos įgyvendinimu. Be to, ECB teikia įvairius statistinius duomenis, pirmiausia per Statistinių duomenų saugyklą ir interaktyvias schemas ECB interneto svetainėje.

Visi ECB vykdomosios valdybos nariai, atsiskaitydami Europos Parlamentui ir nacionaliniams parlamentams, sakdami viešas kalbas ir duodami interviu žiniasklaidai, tiesiogiai dalyvauja plečiant visuomenės žinias ir supratimą apie Eurosistemos užduotis ir politiką. 2012 m. Vykdomosios valdybos nariai perskaitė daugiau kaip 200 pranešimų įvairioms auditorijoms ir davė daugiau kaip 100 interviu žiniasklaidai. Jie taip pat paskelbė daug straipsnių žurnaluose ir laikraščiuose.

2012 m. ECB surengė 15 seminarų žurnalistams savo patalpose ir dalyvavo dar 4 seminaruose, organizuotuose Briuselyje arba Europos žurnalistikos centro. Visi jie buvo skirti nacionalinės ir tarptautinės žiniasklaidos atstovų žinioms bei supratimui apie ECB įgaliojimus, užduotis ir veiklą plėsti. Kai kuriuos šių seminarų ECB organizavo vienas, kitus – bendradarbiaudamas su nacionaliniais centriniais bankais, Europos Komisija, Europos žurnalistikos centru ir kitomis valdžios institucijomis bei fondais. Be mėnesinių spaudos konferencijų po Valdančiosios tarybos posėdžių, ECB surengė daug kitų susitikimų su spaudos atstovais, kurių tikslas buvo skatinti didesnę kitos ECB politikos ir veiksmų supratimą.

2012 m. ECB savo dabartinėse ir būsimose patalpose Frankfurte priėmė apie 800 lankytojų grupių. Apie 21 000 lankytojų gavo informaciją iš pirmų šaltinių – ECB ekspertų parengtų pristatymų ir ekskursijų į naujų ECB patalpų statybos vietą. Dėl pažangos, padarytos statant naujas patalpas, kurios kulminacija buvo pagrindinių statybos darbų užbaigimo ceremonija 2012 m. rugsėjo 20 d., per metus padaugėjo komunikacinės veiklos, susijusios su šia tema.

Visi ECB skelbiami dokumentai ir kita informacija apie jo įvairiapusišką veiklą skelbiami ECB interneto svetainėje. 2012 m. svetainėje apsilankė 25 mln. lankytojų; peržiūrėta 263 mln. puslapių ir atsisiųsta 67 mln. dokumentų. 2012 m. ECB atsakė į maždaug 100 000 visuomenės užklausų dėl informacijos įvairiomis su ECB veikla, politika ir sprendimais susijusiomis temomis.

2012 m. surengta nemažai aukšto lygio tarptautinių konferencijų ir renginių, kaip antai konferencija „Finansinė integracija ir stabilumas: atsparesnės bendros ES finansų rinkos link“, surengta kartu su Europos Komisija; konferencija „Bankų finansavimas – rinkos, priemonės ir svarba paskoloms įmonėms ir realiajai ekonomikai“, surengta kartu su Niujorko federaliniu rezervų banku, ir ECB kolokviumas José Manuel González-Páramo garbei „Pinigų politika netradiciniais laikais“.

2012 m. birželio 20 d. ECB pirmininkas ir atitinkamų euro zonos nacionalinių centrinių bankų valdytojai įteikė Europos lygio apdovanojimus komandoms, kurios laimėjo nacionalinius moksleivių konkursus „Euro karta 2011/2012“. Šio konkurso, kuris vyks kiekvienais metais, tikslas – didinti paauglių ekonominį raštingumą ir gerinti jų supratimą apie centrinio banko vaidmenį ekonomikoje. Konkurse dalyvavo daugiau kaip 3 000 16–19 m. amžiaus moksleivių, gyvenančių euro zonoje. 528 moksleiviai, geriausiai pasirodę pirmame etape, per kurį reikėjo atlikti testą, sudarytą iš klausimų su keliais galimais atsakymais, buvo pakviesti dalyvauti antrame etape. Šio etapo užduotis buvo parašyti esė, kurioje reikėjo numatyti 2012 m. kovo mėn. Valdančiosios tarybos sprendimą dėl palūkanų normų ir pateikti jo priežastis. Iš viso gauta 208 esė. Galutiniame etape buvo atrinktos geriausios komandos, kad pristatytų 2012 m. birželio mėn. sprendimą dėl palūkanų normų ir jo pagrindimą centrinių bankų ekspertų komisijai. Kitų metų konkursas pradėtas 2012 m. lapkričio 1 d.

Iki gruodžio vidurio daugiau kaip 750 komandų, t. y. apie 2 500 moksleivių, pareiškė norą dalyvauti konkurse, o kai kuriose valstybėse papildomi dalyviai užsiregistravo 2013 m. sausio mėn.

ECB taip pat plačiau dalyvavo socialiniuose tinkluose. Jis turi „Twitter“ paskyrą, kurios sekėjų 2012 m. padaugėjo dar 30 000 ir bendras skaičius pasiekė 42 000. Šis įrankis naudojamas informacijai apie leidinius ir kalbas skleisti; 2012 m. išsiųsta daugiau kaip 600 „Twitter“ žinučių, kurias sekėjai persiuntė daugiau kaip 8 000 kartų. ECB taip pat turi „Youtube“ kanalą mėnesinių spaudos konferencijų bei kitiems vaizdo įrašams skelbti. „Facebook“ paskyra buvo sukurta moksleivių konkursui „Euro karta“, kad būtų lengviau palaikyti tiesioginį ryšį su tiksline konkurso auditorija. Be to, 2012 m. sausio 1 d. pažymėdamas dešimtąsias eurų banknotų ir monetų įvedimo metines ECB surengė internetines varžybas „Bėk euro keliu“ 9–12 metų amžiaus vaikams, gyvenantiems Europos Sąjungoje. Jos truko tris mėnesius, o tikslas buvo praplėsti moksleivių žinias apie eurų banknotus ir monetas.

2012 m. taip pat buvo svarbūs metai vykdant komunikacijos kampaniją, susijusią su antrosios serijos eurų banknotų pristatymu. 2012 m. parengtos ir 2013 m. pradėtos kampanijos tikslas – užtikrinti, kad euro zonos piliečiai žinotų apie naujus banknotus ir jų savybes. Šiuo tikslu parengta komunikacijos strategija visai euro zonai. Pirmas didelis renginys įvyko 2012 m. lapkričio 8 d., per kurį ECB pirmininkas mėnesinėje spaudos konferencijoje paskelbė apie naujos „Europos serijos“ eurų banknotų įvedimą. Pirmasis naujosios serijos banknotų nominalas – 5 eurų banknotas – buvo pristatytas 2013 m. sausio 10 d. parodos „Naujasis euro veidas“ atidarymo Archeologijos muziejuje Frankfurte metu.

ECB taip pat sukūrė specialią interneto svetainę, kuri bus naudojama kaip visos su banknotais susijusios veiklos portalas, ir *Euro Cash Academy* – internetinį modulį ir aplikaciją išmaniesiems telefonams, kurių paskirtis – padidinti eurų banknotų ir jų apsaugos priemonių žinomumą visuomenei ir kasininkams.

2012 m. balandžio 28–29 d. ECB surengė atvirų durų dienas, atverdamas duris visuomenei ir ECB darbuotojams bei jų šeimoms ir priimdamas apie 1 300 lankytojų. Šios programos metu vyko ekskursijos į ECB pastatą vadovaujant gidams, rengiami pristatymai, seminarai apie ECB vaidmenį bei funkcijas ir eurų banknotus bei monetas, mokomieji žaidimai ir keletas parodų, įskaitant parodą apie eurų banknotus ir monetas.

Kaip ir ankstesniais metais, 2012 m. gegužės mėn. ECB turėjo savo informacinį stendą atvirų durų renginyje Europos Parlamento patalpose Strasbūre.

ECB renginys „Europos kultūros dienos“ vyko nuo 2012 m. spalio 17 d. iki lapkričio 14 d. ir buvo skirtas Prancūzijai. Keturių savaitių programoje, surengtoje glaudžiai bendradarbiaujant su *Banque de France*, dalyvavo kai kurie įdomiausi ir novatoriškiausi Prancūzijos kultūros talentai. Įvyko daugiau kaip 20 renginių, per kuriuos pristatyta prancūziška muzika, klasikinė muzika, džiazas ir šokiai, literatūra, kinas, dailė, kulinarija, dizainas ir architektūra, o kulminacija tapo Prancūzijos cirko parodyta nauja programa. Lankytojams iš Frankfurto regiono ir iš kitur renginys „Europos kultūros dienos 2012“ suteikė galimybę susipažinti su unikaliais ir įvairiais Prancūzijos kultūrinio gyvenimo reiškiniais. „Europos kultūros dienų“ iniciatyva, pradėta 2003 m., ECB siekia pagilinti ES kultūrinės įvairovės suvokimą ir skatinti europiečių savitarpio supratimą.

2012 m. rugsėjo 20 d. ECB surengė ceremoniją, skirtą jo naujų pastatų rytinėje miesto dalyje (Ostend) pagrindinių konstrukcinės dalies darbų pabaigai pažymėti. Šią tradicinę vokišką ceremoniją rengia naujai pastatyto namo šeimininkas ir ja norima atšvęsti planuotojų, statybos bendrovių ir jų darbuotojų laimėjimus, tad šie žmonės sudaro didžiąją dalį svečių. ECB vykdomosios valdybos, Valdanciosios tarybos ir Bendrosios tarybos nariai pabaigtuvių vainiką papuošė 27 ES valstybių narių ir Europos Sąjungos vėliavomis. Ceremonijos pabaigoje aukštybinio pastato statybos darbų vykdytojas iškelė pabaigtuvių vainiką ir pasiūlė tradicinį pabaigtuvių tostą.

7 SKYRIUS

INSTITUCINĖ STRUKTŪRA IR ORGANIZACIJA

I SPRENDIMUS PRIIMANTYS ORGANAI IR BENDRASIS ECB VALDYMAS

I.1 EUROSISTEMA IR EUROPOS CENTRINIŲ BANKŲ SISTEMA

Eurosistema yra euro zonos centrinių bankų sistema. Ją sudaro ECB ir ES valstybių narių, įsivedusių eurą, nacionaliniai centriniai bankai (nuo 2011 m. sausio 1 d. – 17). Europos centrinių bankų sistema (ECBS) sudaro ECB ir visų 27 ES valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai (NCB), t. y. ji apima ir valstybių narių, kurios dar nėra įsivedusios euro, nacionalinius centrinis bankus.

ECB yra Eurosistemos ir ECBS šerdis ir užtikrina, kad operacijos, kurios sudaro ECBS uždavinių dalį, būtų vykdomos arba veikiant jam pačiam, arba per nacionalinius centrinis bankus, į juos ECB gali kreiptis tiek, kiek mano esant reikalinga. ECB yra ES institucija ir pagal viešąją tarptautinę teisę – juridinis asmuo.

Kiekvienas NCB pagal atitinkamos šalies nacionalinę teisę yra juridinis asmuo. Euro zonos nacionaliniai centriniai bankai, sudarantys neatskiriamą Eurosistemos dalį, vykdo Eurosistemos

pavestus uždavinius vadovaudamiesi ECB sprendimus priimančių organų nustatytais taisyklėmis. Nacionaliniai centriniai bankai taip pat prisideda prie Eurosistemos ir ECBS darbo, dalyvaudami Eurosistemos ir (ar) ECBS komitetuose (žr. šio skyriaus 1.5 skirsnį). Jie taip pat savo atsakomybe gali vykdyti funkcijas, nesusijusias su Eurosistemos funkcijomis, jei Valdančioji taryba nenustato, kad tokios funkcijos trukdo Eurosistemos tikslams ir uždaviniams.

Eurosistemai ir ECBS vadovauja ECB sprendimus priimančios organai – Valdančioji taryba ir Vykdomoji valdyba. Bendroji taryba sudaryta kaip trečiasis sprendimus priimantis ECB organas, kuris veiks tol, kol bus valstybių narių, dar neįsivedusių euro. Sprendimus priimančios organai savo veikloje vadovaujasi Europos Bendrijos steigimo sutartimi, ECBS statutu ir atitinkamu Darbo reglamentu¹. Sprendimų priėmimas Eurosistemoje ir ECBS yra centralizuotas. Nepaisant to, remiantis ECBS statutu, ECB ir euro zonos nacionaliniai centriniai bankai kartu strateginiu ir veiklos požiūriu prisideda prie bendrų Eurosistemos tikslų siekimo gerbdami decentralizavimo principą.

1.2 VALDANČIOJI TARYBA

Valdančiąją tarybą sudaro ECB vykdomosios valdybos nariai ir eurą įsivedusių valstybių narių nacionalinių centrinių bankų valdytojai. Remiantis Sutartimi, jos pagrindinės pareigos yra:

- nustatyti gaires ir priimti sprendimus, būtinus Eurosistemai patikėtų uždavinių atlikimui užtikrinti;
- nustatyti euro zonos pinigų politiką, o prireikus priimti sprendimus, susijusius su tarpiniais pinigų politikos tikslais, pagrindinėmis palūkanų normomis ir atsargų pasiūla Eurosistemai, nustatyti jiems įgyvendinti būtinas gaires.

Paprastai Valdančioji taryba posėdžiauja du kartus per mėnesį ECB būstinėje Frankfurte prie Maino (Vokietijoje). Be kita ko, ji išsamiai įvertina pinigų ir ekonomikos raidą ir pirmame mėnesio posėdyje priima atitinkamus sprendimus, o antrame – paprastai daugiau dėmesio skiria klausimams, susijusiems su kitomis ECB ir Eurosistemos užduotimis bei pareigomis. 2012 m. du posėdžiai vyko ne Frankfurte: vienas buvo surengtas *Banco de España* Barselonoje, o kitas – *Banka Slovenije* Brdo prie Kranio. Be šių posėdžių, Valdančioji taryba taip pat gali rengti susitikimus telekonferencijos būdu arba priimti sprendimus taikydama rašytinę procedūrą.

Priimdami sprendimus dėl pinigų politikos ir kitų ECB bei Eurosistemos užduočių, Valdančiosios tarybos nariai veikia ne kaip savo šalių atstovai, o kaip visiškai nepriklausomi asmenys. Tai apibrėžia principas „vienas narys – vienas balsas“, taikomas Valdančiojoje taryboje. 2008 m. Valdančioji taryba nusprendė toliau laikytis dabartinio balsavimo režimo, kaip numatyta ECBS statuto 10 straipsnio 2 dalyje, o rotacijos sistemą taikyti tik tada, kai euro zonos nacionalinių centrinių bankų valdytojų bus daugiau kaip 18.

¹ Dėl ECB darbo reglamentų žr.: 2004 m. vasario 19 d. Sprendimą ECB/2004/2 dėl Europos centrinio banko darbo reglamento patvirtinimo, OL L 80, 2004 3 18, p. 33; 2004 m. birželio 17 d. Sprendimą ECB/2004/12 dėl ECB bendrosios tarybos darbo reglamento patvirtinimo, OL L 230, 2004 6 30, p. 61 ir 1999 m. spalio 12 d. Sprendimą ECB/1999/7 dėl ECB vykdomosios valdybos darbo reglamento, OL L 314, 1999 12 8, p. 34. Šie reglamentai pateikti ir ECB interneto svetainėje.

VALDANČIOJI TARYBA

Priekinė eilė (iš kairės į dešinę):

Jörg Asmussen, Gaston Reinesch, Vítor Constâncio, Mario Draghi, Yves Mersch, Christian Noyer

Vidurinė eilė (iš kairės į dešinę):

Carlos Costa, Luc Coene, Josef Bonnici, Luis M. Linde, Jens Weidmann, Patrick Honohan, Marko Kranjec

Galinė eilė (iš kairės į dešinę)

Erkki Liikanen, Peter Praet, Ardo Hansson, Klaas Knot, Benoît Cœuré, Panicos O. Demetriades, Jozef Makúch, Ewald Nowotny

Pastaba: fotografuojant nedalyvavo George A. Provopoulos ir Ignazio Visco.

Mario Draghi

ECB pirmininkas

Vítor Constâncio

ECB pirmininko pavaduotojas

Jörg Asmussen

ECB vykdomosios valdybos narys

Josef Bonnici

Bank Ċentrali ta' Malta /

Central Bank of Malta valdytojas

Luc Coene

Nationale Bank van België /

Banque Nationale de Belgique valdytojas

Benoît Cœuré

ECB vykdomosios valdybos narys

Carlos Costa

Banco de Portugal valdytojas

Panicos O. Demetriades

Central Bank of Cyprus valdytojas

(nuo 2012 m. gegužės 3 d.)

Miguel Fernández Ordóñez

Banco de España valdytojas

(iki 2012 m. birželio 10 d.)

José Manuel González-Páramo

ECB vykdomosios valdybos narys

(iki 2012 m. gegužės 31 d.)

Ardo Hansson

Eesti Pank valdytojas

(nuo 2012 m. birželio 7 d.)

Patrick Honohan

Banc Ceannais na hÉireann /

Central Bank of Ireland valdytojas

Klaas Knot

De Nederlandsche Bank prezidentas

Marko Kranjec

Banka Slovenije valdytojas

Erkki Liikanen

Suomen Pankki – Finlands Bank valdytojas

Luis M. Linde

Banco de España valdytojas

(nuo 2012 m. birželio 11 d.)

Andres Lipstok

Eesti Pank valdytojas

(iki 2012 m. birželio 6 d.)

Jozef Makúch

Národná banka Slovenska valdytojas

Yves Mersch

ECB vykdomosios valdybos narys

(nuo 2012 m. gruodžio 15 d.)

Banque centrale du Luxembourg valdytojas

(iki 2012 m. gruodžio 14 d.)

Ewald Nowotny

Oesterreichische Nationalbank valdytojas

Christian Noyer

Banque de France valdytojas

Athanasios Orphanides

Central Bank of Cyprus valdytojas

(iki 2012 m. gegužės 2 d.)

Peter Praet

ECB vykdomosios valdybos narys

George A. Provopoulos

Bank of Greece valdytojas

Gaston Reinesch

Banque centrale du Luxembourg valdytojas

(nuo 2013 m. sausio 1 d.)

Ignazio Visco

Banca d'Italia valdytojas

Jens Weidmann

Deutsche Bundesbank prezidentas

I.3 VYKDOMOJI VALDYBA

Vykdomąją valdybą sudaro ECB pirmininkas, pirmininko pavaduotojas ir keturi nariai, kuriuos kvalifikuota balsų dauguma skiria Europos Vadovų Taryba, pasikonsultavusi su Europos Parlamentu ir ECB. Svarbiausios Vykdomosios valdybos, kuri paprastai posėdžiauja kartą per savaitę, pareigos yra šios:

- rengti Valdančiosios tarybos posėdžius;
- įgyvendinti euro zonos pinigų politiką vadovaujantis Valdančiosios tarybos nustatytais gairėmis ir priimtais sprendimais. Tai atlikdama Vykdomoji valdyba duoda reikiamus nurodymus euro zonos nacionaliniams centriniam bankams;
- vadovauti ECB einamajai veiklai;
- vykdyti tam tikrus Valdančiosios tarybos jai suteiktus įgaliojimus, įskaitant ir reglamentuojamojo pobūdžio.

Valdymo komitetas padeda Vykdomajai valdybai ECB valdymo, veiklos planavimo ir metų biudžeto sudarymo srityse. Valdymo komitetą sudaro vienas Vykdomosios valdybos narys, einantis pirmininko pareigas, ir aukštesnieji vadovai.

VYKDOMOJI VALDYBA

Antroje eilėje (iš kairės į dešinę):
Jörg Asmussen, Peter Praet,
Benoit Cœuré

Pirmoje eilėje (iš kairės į dešinę):
Vitor Constâncio (Vice-President),
Mario Draghi (President), Yves Mersch

Mario Draghi

ECB pirmininkas

Vitor Constâncio

ECB pirmininko pavaduotojas

Jörg Asmussen

Vykdomosios valdybos narys

Benoît Cœuré

Vykdomosios valdybos narys

José Manuel González-Páramo

Vykdomosios valdybos narys

(iki 2012 m. gegužės 31 d.)

Yves Mersch

Vykdomosios valdybos narys

(nuo 2012 m. gruodžio 15 d.)

Peter Praet

Vykdomosios valdybos narys

1.4 BENDROJI TARYBA

Bendrają tarybą sudaro ECB pirmininkas, pirmininko pavaduotojas ir visų 27 ES valstybių narių nacionalinių centrinių bankų valdytojai. Nuo 2011 m. gruodžio mėn. stebėtojo teisėmis dalyvauti Bendrosios tarybos posėdžiuose pakviestas *Hrvatska narodna banka* valdytojas. Bendroji taryba daugiausia vykdo iš EPI perimtus uždavinius, kurie vis dar turi būti vykdomi, nes dar ne visos valstybės narės yra įsivedusios eurą. Šie uždaviniai apima nacionalinių centrinių bankų bendradarbiavimo stiprinimą, valstybių narių pinigų politikos koordinavimą, siekiant užtikrinti kainų stabilumą, ir VKM II veikimo stebėseną. Be to, ji Europos Sąjungos Tarybai (ES Tarybai) teikia pranešimus (ECB rengia pranešimus apie konvergenciją) apie euro dar neįsivedusių valstybių narių pažangą, siekiant įgyvendinti savo įsipareigojimą tapti ekonominės ir pinigų sąjungos narėmis. Ji taip pat prisideda prie ECB patariamųjų funkcijų vykdymo. 2012 m. įvyko keturi ketvirtiniai Bendrosios tarybos posėdžiai.

BENDROJI TARYBA

Priekinė eilė (iš kairės į dešinę):

Christian Noyer, Stefan Ingves,
Marko Kranjec, Vítor Constâncio,
Mario Draghi, György Matolcsy,
Ignazio Visco

Vidurinė eilė (iš kairės į dešinę):

Carlos Costa, Luc Coene,
Jozef Makúch, Erkki Liikanen,
Ewald Nowotny,
Mugur Constantin Isărescu,
Relja Martić* (pakaitinis stebėtojas),
Gaston Reinesch

Galinė eilė (iš kairės į dešinę):

Lars Rohde, Ivan Iskrov,
Ilmārs Rimšēvičs, Ardo Hansson,
Klaas Knot, Jens Weidmann,
Patrick Honohan, Vitas Vasiliauskas,
Miroslav Singer

Pastaba. Fotografuojant nedalyvavo
Marek Belka, Josef Bonnici,
Panicos O. Demetriades,
Mervyn King, Luis M. Linde
ir George A. Provopoulos.

*Relja Martić yra *Hrvatska narodna banka* valdytojo pavaduotojas.

Mario Draghi

ECB pirmininkas

Vítor Constâncio

ECB pirmininko pavaduotojas

Marek Belka

Narodowy Bank Polski prezidentas

Nils Bernstein

Danmarks Nationalbank valdytojas

Josef Bonnici

Bank Ċentrali ta' Malta /

Central Bank of Malta valdytojas

Luc Coene

Nationale Bank van België /

Banque Nationale de Belgique valdytojas

Carlos Costa

Banco de Portugal valdytojas

Panicos O. Demetriades

Central Bank of Cyprus valdytojas

(nuo 2012 m. gegužės 3 d.)

Miguel Fernández Ordóñez

Banco de España valdytojas

(iki 2012 m. birželio 10 d.)

Ardo Hansson

Eesti Pank valdytojas

(nuo 2012 m. birželio 7 d.)

Patrick Honohan

Banc Ceannais na hÉireann /

Central Bank of Ireland valdytojas

Stefan Ingves

Sveriges Riksbank valdytojas

Mugur Constantin Isărescu

Banca Națională a României valdytojas

Ivan Iskrov

Българска народна банка

(*Bulgarijos nacionalinis bankas*) valdytojas

Mervyn King

Bank of England valdytojas

Klaas Knot

De Nederlandsche Bank prezidentas

Marko Kranjec

Banka Slovenije valdytojas

Erkki Liikanen

Suomen Pankki – Finlands Bank valdytojas

Luis M. Linde

Banco de España valdytojas

(nuo 2012 m. birželio 11 d.)

Andres Lipstok

Eesti Pank valdytojas

(iki 2012 m. birželio 6 d.)

Jozef Makúch

Národná banka Slovenska valdytojas

Yves Mersch

Banque centrale du Luxembourg valdytojas

(iki 2012 m. gruodžio 14 d.)

Ewald Nowotny

Oesterreichische Nationalbank valdytojas

Christian Noyer

Banque de France valdytojas

Athanasios Orphanides

Central Bank of Cyprus valdytojas

(iki 2012 m. gegužės 2 d.)

George A. Provopoulos

Bank of Greece valdytojas

Gaston Reinesch

Banque centrale du Luxembourg valdytojas

(nuo 2013 m. sausio 1 d.)

Ilmārs Rimšēvičs

Latvijas Banka valdytojas

András Simor

Magyar Nemzeti Bank valdytojas

Miroslav Singer

Česká národní banka valdytojas

Vitas Vasiliauskas

Lietuvos banko valdybos pirmininkas

Ignazio Visco

Banca d'Italia valdytojas

Jens Weidmann

Deutsche Bundesbank prezidentas

I.5 EUROSISTEMOS IR ECBS KOMITETAI, BIUDŽETO KOMITETAS, ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ KONFERENCIJA IR EUROSISTEMOS IT STEBĖJIMO KOMITETAS

Eurosistemos bei ECBS komitetai ir toliau atlieka svarbų vaidmenį padėdami ECB sprendimus priimančioms organams atlikti savo užduotis. Ir Valdančiosios tarybos, ir Vykdomosios valdybos prašymu komitetai teikia ekspertų pagalbą pagal savo kompetenciją ir palengvina sprendimų priėmimo procesą. Komitetų nariai paprastai yra Eurosistemos centrinių bankų tarnautojai. Tačiau dar neįsivedusių euro valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai dalyvauja komiteto posėdžiuose, kai juose sprendžiami Bendrosios tarybos kompetencijos klausimai. Kai reikia, gali būti pakviesti ir kiti kompetentingi organai. 2011 m. gruodžio mėn. pasirašius Stojimo sutartį ir vadovaujantis sprendimu kviešti stojančiųjų šalių centrinių bankų valdytojus dalyvauti Bendrosios tarybos posėdžiuose, *Hrvatska narodna banka* ekspertai buvo pakviesti stebėtojų teisėmis dalyvauti ECBS komitetų posėdžiuose, kai sprendžiami Bendrosios tarybos kompetencijai priskiriami klausimai. Vadovaujantis ECB darbo reglamento 9 straipsnio 1 dalimi, 2012 m. gruodžio 31 d. įkurta 14 Eurosistemos ir ECBS komitetų.

2012 m. balandžio 18 d. Sąnaudų metodikos komitetas pakeistas Valdymo priežiūros komitetu, taip siekiant toliau stiprinti finansinės kontrolės paramą, teikiamą rengiant ir vykdant Eurosistemos projektus.

EUROSISTEMOS IR ECBS KOMITETAI, EUROSISTEMOS IT PRIEŽIŪROS KOMITETAS, BIUDŽETO KOMITETAS, ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ KONFERENCIJA IR JŲ PIRMININKAI ¹⁾	
Apskaitos ir pinigų politikos pajamų komitetas (AMICO) Werner Studener	Tarptautinių ryšių komitetas (IRC) Wolfgang Duchatzek
Banknotų komitetas (BANCO) Ton Roos	Teisės komitetas (LEGCO) Antonio Sáinz de Vicuña
Valdymo priežiūros komitetas (COMCO) Pentti Hakkarainen	Rinkos operacijų komitetas (MOC) Ulrich Bindseil
Eurosistemos ir ECBS Komunikacijos komitetas (ECCO) Christine Graeff	Pinigų politikos komitetas (MPC) Wolfgang Schill
Finansinio stabilumo komitetas (FSC) Ignazio Angeloni	Mokėjimo ir atsiskaitymo sistemų komitetas (PSSC) Daniela Russo
Informacinių technologijų komitetas (ITC) Koenraad de Geest	Rizikos valdymo komitetas (RMC) Carlos Bernadell
Vidaus auditorių komitetas (IAC) Klaus Gressenbauer	Statistikos komitetas (STC) Aurel Schubert
Biudžeto komitetas (BUCOM) José Luis Malo de Molina	Žmogiškųjų išteklių konferencija (HRC) Steven Keuning
Eurosistemos IT priežiūros komitetas (EISC) Yves Mersch	

1) 2013 m. sausio 1 d.

Be šio, veikia dar trys komitetai. Biudžeto komitetas, įkurtas vadovaujantis ECB darbo reglamento 15 straipsniu, padeda Valdančiajai tarybai sprendžiant su ECB biudžetu susijusius klausimus. Vadovaujantis Darbo reglamento 9a straipsniu 2005 m. įkurta Žmogiškųjų išteklių konferencija, skirta Eurosistemai ir ECBS centriniams bankams apsikeisti patirtimi, žiniomis ir informacija žmogiškųjų išteklių valdymo srityje. 2007 m. Valdančioji taryba įkūrė Eurosistemos IT stebėjimo komitetą, įgalioję stebėti nuolatinį IT naudojimo tobulinimą Eurosistemoje.

I.6 BENDRASIS VALDYMAS

Be sprendimus priimančių organų, ECB bendrasis valdymas apima tam tikrus išorės ir vidaus kontrolės lygius, du elgesio kodeksus, Etikos kodeksą bei taisykles dėl galimybių visuomenei susipažinti su ECB dokumentais.

IŠORĖS KONTROLĖS LYGIAI

ECBS statute numatyti du kontrolės lygiai – tai išorės auditorius, kuris paskiriamas atlikti ECB metinių ataskaitų auditą (ECBS statuto 27 straipsnio 1 dalis), ir Europos Audito Rūmai, kurie įvertina ECB vadovybės veiklos efektyvumą (27 straipsnio 2 dalis). Europos Audito Rūmų metų ataskaita kartu su ECB atsakymu skelbiama ECB interneto svetainėje ir *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*. Siekiant padidinti visuomenės pasitikėjimą ECB išorės auditoriaus nepriklausomumu, taikomas audito įstaigos rotacijos principas². ECB interneto svetainėje skelbiama išorės auditorių atrankos ir įgaliojimų geroji praktika, tai kiekvienam Eurosistemos centiniam bankui yra aukšto lygio gairės pasirenkant išorės auditorius ir nustatant jų įgaliojimus. Valdančioji taryba remdamasi šia geraja praktika formuluoja rekomendacijas ES Tarybai, laikydamosi suderintų, nuoseklių ir skaidrių atrankos kriterijų. 2012 m. birželio 14 d. Valdančioji taryba patvirtino gerosios praktikos atnaujintą versiją.

VIDAUS KONTROLĖS LYGIAI

ECB vidaus kontrolės struktūra pagrįsta požiūriu, kad kiekvienas organizacinis vienetas (padalinys, skyrius, direktoratas ar generalinis direktoratas) visų pirma yra atsakingas už savo rizikos valdymą, taip pat už savo operacijų veiksmingumą ir našumą. Kiekvienas organizacinis vienetas įgyvendina veiklos kontrolės procedūras savo atsakomybės srityse pagal priimtina rizikos lygį, kurį, remdamasi prognozėmis, nustato Vykdomoji valdyba.

ECB už biudžetą atsako ir už jį atsiskaito pirmiausia atskiros veiklos sritys, atsakingos ir už pirmojo lygio kontrolę. Biudžeto, priežiūros ir organizavimo skyrius atsakingas už visų susijusių centralizuotų procesų planavimą, koordinavimą, priežiūrą ir vykdymą. Jis atsako ir už atitinkamų dokumentų rengimą, atlieka antrojo lygio kontrolės funkciją ir reguliariai atsiskaito Vykdomajai valdybai, ją įspėdamas apie esančias problemas, jei būtina.

Pagal jam suteiktus įpareigojimus Biudžeto komitetas vertina ECB biudžeto planavimą ir jo stebėjimo ataskaitas, pateiktas Vykdomosios valdybos, ir atsiskaito Valdančiajai tarybai. Jis padeda Valdančiajai tarybai vertinti Vykdomosios valdybos pasiūlymą dėl metų biudžeto prieš jį patvirtinant, vertina biudžeto stebėjimo ataskaitas ir atsiskaito Valdančiajai tarybai.

Kalbant apie ECB operacinę riziką, pasakytina, kad Operacinės rizikos komitetas, ECB vidaus komitetas, atsako už veiklos sričių, kurioms būdinga operacinė rizika, tokios rizikos valdymo

² Įvykus viešajam konkursui ir vadovaujantis ECB suderinta praktika dėl audito įmonių rotacijos, *PricewaterhouseCoopers Aktiengesellschaft Wirtschaftsprüfungsgesellschaft* buvo paskirtas 2008–2012 finansinių metų ECB išorės auditoriumi.

plėtos, įgyvendinimo ir palaikymo skatinimą ir priežiūrą. Jis taip pat padeda Vykdomajai valdybai atlikti savo vaidmenį prižiūrint ECB operacinės rizikos valdymą.

2012 m. ECB kartu su nacionaliniais centriniais bankais toliau tęsė operacinės rizikos valdymo sistemos įgyvendinimą ir atnaujino atitinkamų Eurosistemos uždavinių ir procesų operacinės rizikos vertinimą. ECB toliau reguliariai vykdė savo veiklos kritinių operacijų tęstinumo atveju testavimą ir peržiūrą. Be to, bendradarbiaudamas su nacionaliniais bankais, ECB atliko poveikio veiklai analizę siekdamas nustatyti Eurosistemos funkcijų tęstinumo kritinį tašką.

ECB Rizikos valdymo biuras³ atsakingas už visų ECB finansų rinkų operacijų rizikos valdymo sistemą, taip pat Eurosistemos pinigų politikos ir užsienio valiutų politikos rizikos valdymo operacinės sistemos stebėjimą, vertinimą ir tobulinimą.

Rizikos valdymo komitetas, į kurio sudėtį įeina rizikos valdymo srityje turintys patirties dalyviai iš Eurosistemos centrinių bankų, padeda sprendimus priimantiems organams užtikrinti tinkamą Eurosistemos apsaugos lygį valdant ir kontroliuojant iš rinkos operacijų – tiek Eurosistemos pinigų politikos operacijų, tiek ECB užsienio atsargų portfelio – kylančią finansinę riziką. Kalbant apie šias veiklas, Rizikos valdymo komitetas, be kita ko, prisideda prie finansinės rizikos stebėjimo, apskaičiavimo ir ataskaitų bei prie susijusių metodikų ir sistemų apibrėžties ir peržiūros.

Audito funkcijas nepriklausomai nuo ECB vidaus kontrolės struktūros ir rizikos stebėjimo vykdo Vidaus auditorių direktoratas, tiesiogiai atsakingas Vykdomajai valdybai. Remdamiesi įgaliojimais, nustatytais ECB vidaus audito nuostatuose⁴, ECB vidaus auditoriai teikia nepriklausomo ir objektyvaus užtikrinimo bei konsultavimo paslaugas, sistemingai vertina ir tobulina rizikos valdymą, kontrolės ir valdymo procesų veiksmingumą. ECB vidaus auditoriai laikosi Vidaus audito instituto patvirtintų tarptautinių vidaus audito profesinės praktikos standartų.

Eurosistemos ir ECBS Vidaus auditorių komitetas, kurį sudaro ECB ir nacionalinių centrinių bankų vidaus audito vadovai, atsakingas už bendrą Eurosistemos ir ECB projektų bei operacinių sistemų audito koordinavimą.

ECB audito komitetas toliau stiprina bendrą ECB ir visos Eurosistemos valdymą. Jį sudaro trys Valdančiosios tarybos, kurios pirmininkas yra Erkki Liikanen (*Suomen Pankki – Finlands Bank* valdytojas), nariai.

ELGESIO KODEKSAI

ECB sprendimus priimančių organų nariams taikomi du elgesio kodeksai. Pirmajame, kuris yra skirtas Valdančiosios tarybos nariams ir pakaitiniams nariams, nustatytos gairės ir etikos standartai, kurių privaloma laikytis vykdant jų, kaip Valdančiosios tarybos narių, funkcijas⁵. Šiame kodekse apibrėžta atsakomybė už Eurosistemos integralumo bei reputacijos apsaugą ir už jos veiklos efektyvumo palaikymą. Be to, Valdančioji taryba yra paskyrusi patarėją etikos klausimais, kuris konsultuoja jos narius kai kuriais profesinio elgesio aspektais. Antrasis kodeksas – Vykdomosios valdybos narių papildomas etikos kodeksas⁶. Jis papildė pirmąjį elgesio kodeksą – jame detalizuojamas Vykdomosios valdybos nariams taikomas etikos režimas.

3 Rizikos valdymo biuras, įsteigtas 2011 m. liepos mėn. kaip nepriklausoma ECB veiklos sritis, 2013 m. sausio 1 d. tapo Rizikos valdymo direktoratu.

4 Siekiant didinti ECB vykstančių renginių skaidrumą, šie nuostatai pateikiami ECB interneto svetainėje.

5 Žr. Valdančiosios tarybos narių kodeksą, OL C 123, 2002 5 24, p. 9, jo pakeitimus, OL C 10, 2007 1 16, p. 6 ir ECB interneto svetainėje.

6 Žr. ECB vykdomosios valdybos narių papildomą etikos kodeksą, OL C 104, 2010 4 23, p. 8 ir ECB interneto svetainę.

ECB personalo etikos kodekse⁷ pateikiamos gairės ir nustatomos etikos normos, standartai ir etalonai. Reikalaujama, kad visi tarnautojai, vykdydami savo pareigas, bendradarbiaudami su nacionaliniais centriniais bankais, valstybės institucijomis, rinkos dalyviais, žiniasklaidos ir visuomenės atstovais laikytųsi griežtų profesinės etikos elgesio standartų. Vykdomosios valdybos paskirtas patarėjas etikos klausimais užtikrina, kad šios taisyklės būtų vienodai suprantamos.

PRIEMONĖS PRIEŠ SUKČIAVIMĄ

1999 m., siekdami sustiprinti kovą su sukčiavimu, korupcija ir kitokia Bendrijos finansiniams interesams kenkiančia neteisėta veikla, Europos Parlamentas ir ES Taryba priėmė reglamentą⁸. Be kita ko, reglamente numatyti Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) vidaus tyrimai dėl įtarimų sukčiavimu ES institucijose, įstaigose, tarnybose ir agentūrose. OLAF reglamente numatyta, kad kiekviena iš minėtų institucijų turi priimti sprendimus, kurie leistų OLAF atlikti tyrimus kiekvienos jų viduje. 2004 m. Valdančioji taryba priėmė sprendimą⁹ dėl OLAF tyrimų ECB nuostatų ir sąlygų, jis įsigaliojo 2004 m. liepos 1 d.

PROGRAMA PRIEŠ PINIGŲ PLOVIMĄ IR TERORISTŲ FINANSAVIMĄ

2007 m. ECB nustatė pinigų plovimo prevencijos (PPP) ir kovos su terorizmu finansavimo (KTF) vidaus schemą. PPP ir KTF nuostatos atitinka Finansinių veiksmų darbo grupės (FATF) rekomendacijas tiek, kiek jos taikomos ECB operacijoms. Pagal atitikimo reikalavimo funkciją, ECB nustato, analizuoja ir imasi priemonių dėl rizikų, susijusių su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu visose atitinkamose ECB veiklos srityse. Viena iš ECB sandorių šalių vertinimo ir stebėjimo proceso dalių yra taikomų PPP ir KTF teisės aktų atitikimas. Atsižvelgiant į tai, ypač daug dėmesio skiriama ribojančioms priemonėms, kurias priėmė ES ir viešai paskelbė FATF. Vidaus pranešimų sistema papildė ECB PPP ir (arba) KTF modelį ir užtikrina, kad visa atitinkama informacija būtų sistemingai renkama ir laiku perduodama Vykdomajai valdybai.

GALIMYBĖ VISUOMENEI SUSIPAŽINTI SU ECB DOKUMENTAIS

2004 m. priimtas ECB sprendimas dėl galimybės visuomenei susipažinti su ECB dokumentais¹⁰ atitinka kitų ES institucijų bei įstaigų tikslus ir taikomus standartus dėl galimybės visuomenei susipažinti su jų dokumentais. Juo didinamas skaidrumas ir kartu atsižvelgiama į ECB ir nacionalinių centrinių bankų nepriklausomumą, užtikrinamas kai kurių sričių, kurios būdingos ECB vykdančiam savo užduotis, konfidencialumas¹¹. Atsižvelgiant į ECB naują veiklą, susijusią su ECBS, 2011 m. padarytos dalinės ECB sprendimo dėl galimybės visuomenei susipažinti su ECB dokumentais pataisos¹². 2012 m. visuomenės prašymų susipažinti su dokumentais tebebuvo nedaug.

7 Žr. ECB personalo taisyklių „Etikos kodeksą“, 0 dalį, OL C 104, 2010 4 23, p. 3 ir ECB interneto svetainę.

8 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1073/1999 dėl Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) atliekamų tyrimų, OL L 136, 1999 5 31, p. 1.

9 2004 m. birželio 3 d. Sprendimas ECB/2004/11 dėl Europos kovos su sukčiavimu tarnybos atliekamų Europos centrinio banko tyrimų, susijusių su Europos Bendrijų finansiniams interesams kenkiančio sukčiavimo, korupcijos ir bet kokios kitos neteisėtos veiklos prevencija, nuostatų ir sąlygų, ir dėl Europos centrinio banko personalo įdarbinimo sąlygų dalinio pakeitimo, OL L 230, 2004 6 30, p. 56.

10 2004 m. kovo 4 d. Sprendimas ECB/2004/3 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos centrinio banko dokumentais, OL L 80, 2004 3 18, p. 42.

11 Vykdančiam ECB atvirumo ir skaidrumo politiką, ECB interneto svetainės skirsnyje „Archyvai“ pateikiami istoriniai dokumentai.

12 2011 m. gegužės 9 d. Europos centrinio banko sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas ECB/2004/3 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos centrinio banko dokumentais, OL L 158, 2011 6 16, p. 37.

ECB ORGANIZACINĖ SCHEMA

(2013 m. sausio 1 d.)

1 Pavaldus ECB pirmininkui kaip ESRV pirmininkui.

2 Įskaitant duomenų apsaugos funkciją.

3 Vykdamosios valdybos, Valdanciosios tarybos ir Bendrosios tarybos sekretorius.

2 ORGANIZACINĖ RAIDA

2.1 ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ VALDYMAS

2012 m. ECB toliau plėtojo ir įgyvendino savo žmogiškųjų išteklių valdymo politiką, orientuodamasis į keturias sritis: organizacinę kultūrą, darbuotojų priėmimą, profesinį ugdymą ir darbo sąlygas.

ORGANIZACINĖ KULTŪRA

2012 m. su ECB darbo kultūra susiję pokyčiai ir toliau buvo orientuoti į lyčių vienodų galimybių, profesinės etikos ir veiklos valdymo sritis. ECB pradėjo vykdyti bandomąją mentorystės programą, siekdamas padėti sudarytos darbuotojų grupės asmeninei ir profesinei raidai, ypatingą dėmesį skirdamas mentorystės programoje dalyvaujančioms moterims. Pažymėtina, kad į žemesnes valdymo ir patariamąsias pozicijas buvo paskirta daugiau moterų, pateikusių prašymą priimti į darbą, negu vyrų. Kalbant apie profesinę etiką, buvo toliau peržiūrimos taisyklės, susijusios su privačia finansine veikla ir jos stebėseną, siekiant palaikyti veiksmingą etikos reguliavimo sistemą.

DARBUOTOJŲ PRIĖMIMAS

2012 m. gruodžio 31 d. faktinis visą darbo dieną pagal darbo sutartis dirbančių ECB darbuotojų skaičius buvo 1 638 (2011 m. gruodžio 31 d. – 1 609)¹³. 2012 m. iš viso buvo pateikti 73 pasiūlymai dirbti pagal terminuotas darbo sutartis (terminuoto pobūdžio arba tokias, kurias galima pakeisti neterminuotomis sutartimis). 2012 m. savo noru ar sulaukę pensijos iš darbo ECB išėjo 34 pagal terminuotą arba neterminuotą darbo sutartį dirbę darbuotojai (2011 m. – 38). Be to, 2012 m. sudaryta 120 trumpalaikių darbo sutarčių (neįskaitant kelių pratęstų darbo sutarčių) pavaduojant žmones, išėjusius atostogų trumpiau negu metams, o 114 trumpalaikių darbo sutarčių tais metais baigėsi.

Puoselėdamas komandinio visos ECBS mastu darbo dvasią ir bendradarbiavimą su tarptautinėmis organizacijomis, ECB nacionalinių centrinių bankų ir tarptautinių organizacijų darbuotojams toliau siūlė dirbti pagal trumpalaikes darbo sutartis. 2012 m. gruodžio 31 d. ECB, vykdydami įvairias užduotis, dirbo 142 darbuotojai iš nacionalinių centrinių bankų ir tarptautinių organizacijų, arba 7 % mažiau negu 2011 m. pabaigoje.

2012 m. rugsėjo mėn. ECB pradėjo dirbti septintoji Absolventų programos dalyvių grupė. Šie dalyviai turi įvairų akademinį išsilavinimą, kiekvienam jų vienu metų laikotarpiui iš eilės priskiriamos dvi skirtingos veiklos sritys.

Kaip ir ankstesniais metais, ECB visus metus rengė stažuotes studentams ir absolventams, baigusiems ekonomikos, statistikos, verslo administravimo, teisės ar vertimo mokslus. 2012 m. gruodžio 31 d. ECB priėmė 122 stažuotojus (13 % daugiau negu 2011 m.). Be to, ECB pagal Wim Duisenbergo (Vimo Duisenburgo) stipendijų moksliniams bendradarbiams programą, skirtą pažangiausiems ekonomistams paremti, skyrė penkias stipendijas moksliniams bendradarbiams ir penkias stipendijas jauniems tyrinėtojams pagal Lamfalussy stipendijų moksliniams bendradarbiams programą.

¹³ Be sutarčių, sudarytų dėl darbo visą dieną, į šį skaičių įskaitytos trumpalaikės darbo sutartys su darbuotojais, laikinai deleguotais iš nacionalinių centrinių bankų ir tarptautinių organizacijų, ir sutartys su Absolventų programos dalyviais.

PROFESINIS UGDYMAS

Judumas ir toliau yra svarbi ECB darbuotojų profesinio ugdymo priemonė, kuri taip pat leidžia didinti sąveiką visose veiklos srityse. 2012 m. 225 darbuotojai, įskaitant 59 vadovus ir patarėjus, laikinai ar ilgesniam laikotarpiui perėjo į kitas pareigas.

ECB, kaip ir visi ECBS centriniai bankai, aktyviai dalyvauja išorės judumo programose, kurias skatina Žmogiškųjų išteklių konferencija ir kurios suteikia galimybę ECB 2–12 mėn. siųsti savo darbuotojus į 27 ES šalių nacionalinius centrinius bankus arba atitinkamas tarptautines organizacijas (pvz., TVF ir TAB). Šiose programose 2012 m. iš viso dalyvavo 15 ECB darbuotojų (nauji atvejai). 2012 m. gruodžio pabaigoje bendras darbuotojų, turėjusių nemokamas atostogas, skaičius buvo 56 (2011 m. – 55). Be to, ECB nusprendė 2013 m. sausio 1 d. pradėti vykdyti bandomąją karjeros perkėlimo programą, siekdamas padėti darbuotojams, kurie dirba ECB toje pačioje ar panašiose pozicijose ilgą laiką ir kurie suinteresuoti tęsti karjerą ne ECB.

ECB toliau skatino vadovų ir darbuotojų atitinkamų įgūdžių įgijimą ir ugdymą, reikiamos kompetencijos didinimą. Be įvairių mokymosi pačiame banke galimybių, vadovai ir darbuotojai toliau domėjosi išorės mokymo kursais, įskaitant tuos, kurie buvo siūlomi pagal ECBS mokymo programą.

2012 m. 19 sričių vadovų, 11 generalinių direktorių pavaduotojų ir 50 skyrių vadovų dalyvavo grįžtamojo ryšio iš įvairių šaltinių renginiuose, kuriuose jų darbuotojai, kolegos (darbuotojai ir kiti vadovai) bei išorės partneriai užpildė klausimyną apie jų vadybos ir lyderystės įgūdžius. Apskritai grįžtamasis ryšys buvo tik teigiamas. Vėliau šie vadovai sudarė individualius veiksmų planus, siekdami toliau gerinti savo rezultatus.

ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ KONFERENCIJA

2012 m. Žmogiškųjų išteklių konferencijos veikla apėmė įvairius žmogiškųjų išteklių valdymo aspektus, įskaitant daugybę ECBS organizuotų mokymo renginių ir ECBS vidaus judumą. 2012 m. balandžio mėn. sukurtas ECBS mokymo ir ugdymo tinklalapis – dalijimosi informacija apie mokymo ir judumo galimybes su visais ECBS darbuotojais platforma. 2012 m. įvyko 46 ECBS mokymo veiklos renginiai 23 centriniuose bankuose.

DARBO SĄLYGOS

ECB darbo sąlygos optimizuotos taip, kad darbuotojams ir toliau būtų siūlomas patrauklus darbo sąlygų paketas, atsižvelgiant į jų apskritai didelį darbo krūvį, taip pat siekiant subalansuoti darbuotojų ir organizacijos poreikius.

2012 m. pabaigoje ne visą darbo dieną dirbo 258 darbuotojai, arba 34 % daugiau negu 2011 m. Darbuotojų, išėjusių nemokamų vaiko priežiūros atostogų, skaičius 2012 m. gruodžio 31 d. buvo 25 (2011 m. – 33). 2012 m. vasario 1 d., remiantis bandomojo projekto etapo rezultatais, pradėta vykdyti nuotolinio darbo politika. 2012 m. kiekvieną mėnesį vidutiniškai 363 darbuotojai dirbo namuose. O per visus 2012 m. bent vieną kartą taip dirbo 975 darbuotojai.

2.2 DARBUOTOJŲ SANTYKIAI IR SOCIALINIS DIALOGAS

ECB pripažįsta konstruktyvaus dialogo su savo darbuotojais svarbą. 2012 m. ECB konsultavosi ir keitėsi informacija su išrinktu Darbuotojų komitetu ir profesine sąjunga IPSO¹⁴ dėl pokyčių, susijusių su darbo apmokėjimu, darbo sutartimis, darbuotojų ugdymu, veiklos valdymu, darbo sąlygomis, sveikatos ir saugos sąlygomis bei pensijomis. Šiais klausimais buvo apsikeista 217 laiškų. Be to, ECB toliau tęsė dažną dialogą per reguliarius susitikimus su Darbuotojų komitetu ir IPSO dėl užimtumo ir socialinių reikalų.

2.3 ECBS SOCIALINIS DIALOGAS

ECBS socialinis dialogas yra konsultacinis ECB, ECBS centrinių bankų darbuotojų atstovų ir Europos profesinių sąjungų federacijų atstovų forumas¹⁵. Jo tikslas – teikti informaciją ir skatinti keitimąsi nuomonėmis tais klausimais, kurie gali labai paveikti darbo sąlygas ECBS centriniuose bankuose. Ši informacija teikiama du kartus per metus leidžiamame informaciniame biuletenyje ir Frankfurte rengiamuose posėdžiuose.

2012 m. pirmasis ECBS socialinis dialogas įvyko vasario mėn., jis buvo skirtas finansų krizės poveikiui darbo sąlygoms, ECBS / Eurosistemos mokymui ir judumui bei finansiniam stabilumui. Be to, aptarti klausimai, susiję su banknotų gamyba ir apyvarta bei mokėjimo sistemomis.

Birželio mėn. įvyko *ad hoc* susitikimas, skirtas finansų krizei ir jos poveikiui ECBS ir jos darbuotojams aptarti.

Antrasis reguliarius ECBS socialinio dialogo susitikimas įvyko lapkričio mėn., jis buvo skirtas pagrindiniams pokyčiams banknotų ir bankų priežiūros srityse. Kiti aptarti klausimai buvo ECBS / Eurosistemos mokymas ir judumas bei IT projektai.

Banknotų gamybos ir apyvartos *ad hoc* darbo grupė toliau sprendė techninius klausimus, papildančius ECBS socialinio dialogo darbo grupės plenariniame posėdyje aptartus klausimus. ECBS socialinio dialogo darbo grupė rinkosi 2012 m. balandžio ir spalio mėn. Šiuose susitikimuose ji, be kita ko, nustatė klausimus, būtinus įtraukti į ECBS socialinio dialogo darbo grupės susirinkimų darbotvarkę.

2.4 EUROSISTEMOS VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ KOORDINAVIMO TARNYBA

Eurosistemos viešųjų pirkimų koordinavimo tarnybos (*Eurosystem Procurement Coordination Office*, EPCO) tikslas – užtikrinti ECBS centrinių bankų, kurie dalyvauja EPCO veikloje¹⁶, efektyvų bendrų pirkimų koordinavimą perkant prekes ir paslaugas, taip pat toliau tobulinti geriausių pirkimų praktiką šiuose centriniuose bankuose. Centrinių bankų pirkimo ekspertų tinklo, kurį koordinuoja EPCO, dalyviai 2012 m. buvo susitikę šešis kartus.

14 IPSO – Tarptautinių ir Europos viešųjų paslaugų organizacijų darbuotojų, dirbančių Vokietijos Federacinėje Respublikoje, profesinė sąjunga.

15 Europos centrinių bankų profesinių sąjungų nuolatinis komitetas (SCECBU), Tarptautiniam profesinių sąjungų tinklui priklausanti Europos profesinių sąjungų federacija *UNI-Europa Finance* ir Europos viešųjų paslaugų profesinių sąjungų federacija (EPSU).

16 Be Eurosistemos centrinių bankų, 2012 m. EPCO veikloje dalyvavo *Magyar Nemzeti Bank* ir *Banca Națională a României*.

Per šiuos metus buvo įgyvendinamas ketvirtasis EPCO bendrų pirkimų planas (2012 m. atnaujintas). Atnaujintos kelionių lėktuvu į ECBS susitikimus ir susitarimų dėl apgyvendinimo pasaulio viešbučiuose bendrosios procedūros. 2012 m. baigtos vykdyti ir įgyvendintos kelios bendros pirkimų procedūros informacinių technologijų, konsultacinių paslaugų, programinės įrangos paketų, reitingo agentūrų ir rinkos duomenų teikimo paslaugų ir audito srityse. Be to, EPCO toliau vykdė devynių kitų bendrų pirkimų veiklą ir tyrimą siekiant nustatyti galimas bendras pirkimų sritis, susijusias su banknotų pakavimo medžiagomis, biuro reikmenimis, draudimo paslaugomis ir informacinėmis technologijomis, taip pat su reitingų agentūrų ir rinkos duomenų apie paslaugas, kurių dar neapima nustatytos procedūros, teikimo paslaugomis. Tolesnių bendrų pirkimų galimybių vertinimas įtrauktas į kitą EPCO bendrų pirkimų planą (atnaujintą 2013 m.), kuriam 2012 m. gruodžio mėn. pritarė Valdančioji taryba.

EPCO parengė gerosios viešųjų pirkimų praktikos ECBS centriniuose bankuose rinkinį.

Valdančioji taryba nusprendė pratęsti pirminį EPCO įgaliojimą (2008–2012 m.) ir jos buvimą *Banque central du Luxembourg* iki 2014 m. birželio pabaigos; tikimasi, kad iki to laiko bus priimtas sprendimas dėl EPCO ateities veiklos modelio ir priimančiojo centrinio banko.

2.5 NAUJOS ECB PATALPOS

2012 m. rugsėjo 20 d. ECB įvyko naujų patalpų statybos pabaigos ceremonija. Iki tos dienos dvigubo biurų bokšto pastatas beveik pasiekė galutinį 185 m aukštį ir pagrindiniai konstrukciniai darbai buvo baigti. 2013 m. pavasarį bus baigti plieninių konstrukcijų darbai ir ant pastato viršaus bus iškelta antena.

2012 m. vasario mėn. prasidėjo fasado plokščių montavimas ant dvigubo biurų bokšto pastato, o 2013 m. pavasarį turi būti baigti fasadų įrengimo darbai ir jungiamojo atriumo statyba. 2012 m. sėkmingai atstatyti *Grossmarkthalle* (buvusio didmeninės prekybos centro) fasadai ir pastatytos plieninės konstrukcijos konferencijų zonos, suprojektuotos kaip atskiras vidaus elementas erdviame *Grossmarkthalle* pastate, taip pat įėjimo pastatui, kuriame įsikurs spaudos centras. 2012 m. pavasarį prasidėjo techninės infrastruktūros ir įrengimo darbai, jie vyko pagal planą. Esamas laiko grafikas pavėlintas maždaug šešiais mėnesiais dėl sudėtingų *Grossmarkthalle* originaliųjų medžiagų privalomos restauracijos darbų.

Iki 2012 m. pabaigos ECB išleido maždaug 600 mln. eurų statybai ir kitiems dalykams, įskaitant sklypo pirkimą. Vertinama, kad 2005 m. statybos išlaidos sudarė maždaug 500 mln., o bendrosios investavimo išlaidos – 850 mln. eurų skaičiuojant palyginamosiomis kainomis, t. y. neįskaitant kainų indeksavimo, infliacijos ir aukštesnio nei tam tikro lygio nenumatytų rizikų. Dabartinė prognozė, padaryta 2012 m. viduryje, apima visas projekto išlaidas, esamas ir būsimas indeksavimo išlaidas ir bendrus statybų išlaidų pokyčius iki tol, kol ECB persikels į naująsias patalpas 2014 m. Manoma, kad dėl statybinių medžiagų ir brangstančių statybos darbų nuo 2005 m. iki projekto užbaigimo 2014 m. bendros investavimo išlaidos padidės 200 mln. eurų.

ECB labai atidžiai stebi statybų eigą, jų išlaidų ir kainų pokyčius ir prirėkęs jas koreguoja ir keičia. *Grossmarkthalle* statyba pateikė daugybę staigmenų, apie kurias nebuvo pagalvota pradiniame iki šio pirkimo atliktame tyrime: paaiškėjo, kad pamatai buvo nepakankamai tvirti ir juos reikėjo papildomai sutvirtinti, stogo dangą pasirodė užteršta, todėl jos nebuvo galima nuimti, kaip numatyta, o dalies senųjų betoninių konstrukcijų plieninės atramos buvo nepakankamos.

Visais šiais veiksniais galima paaiškinti papildomas maždaug 300–350 mln. eurų išlaidas, kurios bus patirtos iki užbaigiant projektą 2014 m., įskaitant pirmiau paminėtus 200 mln. eurų, susijusius su indeksavimo išlaidomis, ir 850 mln. eurų bendrųjų investicinių išlaidų, įvertintų remiantis 2005 m. palyginamosiomis kainomis.

Planuojama, kad ECB persikels į naująją būstinę 2014 m.

2.6 APLINKOSAUGOS KLAUSIMAI

ECB tebėra įsipareigojęs apdairiai naudoti gamtos išteklius, kad būtų saugoma gamtinė aplinka ir žmonių sveikata. Jis yra nustatęs aplinkosaugos politiką ir nuolat gerina savo aplinkosauginės veiklos rezultatus, ypač mažindamas ekologinę žalą ir anglies dvideginio išmetimą į atmosferą. Sistemingai siekdamas aplinkosauginės veiklos tvarumo, ECB yra patvirtinęs Aplinkosaugos vadybos sistemą, kuri atitinka tarptautinį standartą EN ISO 14001 bei Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1221/2009 dėl organizacijų savanoriško Bendrijos aplinkosaugos vadybos ir audito sistemos (EMAS) taikymo. 2012 m. antrą kartą atliktas aplinkosaugos stebėsenos auditas ECB buvo sėkmingas.

Pagrindinė priežastis, lemianti ECB poveikį aplinkai ir apie 75 % jo išmetamo anglies dvideginio, yra elektros ir energijos šildymui bei vėsinimui naudojimas. Jo anglies dvideginio išmetimas nuo 2009 m. labai sumažintas, daugiausia panaudojus organizacines ir technines priemones. Palyginus 2010 ir 2011 m. duomenis, matyti, kad anglies dvideginio išmetimas į atmosferą dėl elektros, šildymo ir vėsinimo, darbo komandiruočių ir popieriaus naudojimo sumažėjo 24 %.

Be to, toliau buvo imamasi priemonių ECB įgyvendinamos aplinkosaugos programos atžvilgiu. 2012 m. pradėtas bandomasis žaliųjų pirkimų vadovo įgyvendinimo etapas. Be to, sumažintas asmeninių biuro spausdintuvų skaičius ir visose ECB patalpose visuose aukštuose įrengti energiją taupantys daugiafunkciai įrenginiai.

ECB yra įsitikinęs, kad kiekvienas jo darbuotojas gali prisidėti prie jo daromos neigiamos įtakos ekologijai mažinimo. 2012 m. ECB aplinkosaugos atstovai organizavo darbuotojų mokymus, reguliarius susitikimus ir seminarus. TARGET2-Securities (T2S) programos biuras tapo supratimo didinimo ir elgsenos keitimo komunikacijos kampanijos bandomosios veiklos vieta. Be to, 2012 m. rugsėjo 21 d. suorganizuota diena be automobilio, beveik 200 darbuotojų atsiliepė į raginimą vykti į darbą kitomis transporto priemonėmis.

Ypač daug dėmesio skiriama naujausių žaliosios politikos ypatybių nustatymui naudojimosi naujosiomis ECB patalpomis ir jų priežiūros planuose.

2.7 INFORMACINIŲ TECHNOLOGIJŲ PASLAUGŲ VALDYMAS

Be įprasto IT projektų portfelio, Informacinių sistemų generalinis direktoratas (DG/IS) rėmė ECB bendradarbiavimą su Europos finansinio stabilumo fondu ir Europos stabilumo mechanizmu (žr. 4 skyrių). Atlikta papildomų darbų stiprinant paramą ECB užsienio atsargų, nuosavų lėšų, pinigų politikos operacijų ir įkaito valdymui. Kartu buvo dedama daug pastangų siekiant pasirengti IT infrastruktūros ir galutinių vartotojų IT įrangos perkėlimui į naujasias ECB patalpas, įskaitant aprūpinimą naujomis veiklos taikomosiomis programomis, skirtomis naujam pastatui valdyti.

Taip pat toliau buvo dirbama, siekiant didinti ECBS IT paslaugų valdymo efektyvumą, ypač tapatybės nustatymo ir prieigos valdymo srityse, o daugiausia pastangų siekiant pagerinti IT infrastruktūros ir veiklos taikomųjų programų atsparumą buvo įdėta keičiant sprendimus dėl duomenų saugyklų.

Galiausiai, kaip nuolatinio DG/IS vidaus procesų gerinimo dalis, gautas IT apsaugą apimantis ISO/IEC 27001 standarto atitikties sertifikatas.

Dabar, kai jau baigti pagrindiniai aukštybinio pastato biurų patalpų konstrukcinės dalies darbai, ECB persikėlimas į rytinę Frankfurto dalį (*Ostend*) dar labiau priartėjo.

ECB METINĖS FINANSINĖS ATASKAITOS

2012 M. GRUODŽIO 31 D. PASIBAIGUSIŲ METŲ VADOVYBĖS ATASKAITA

I VEIKLOS POBŪDIS

ECB veikla 2012 m. plačiau aprašyta atitinkamuose ECB metų ataskaitos skyriuose.

2 TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

ECB tikslai ir uždaviniai išdėstyti ECBS statute (2 ir 3 straipsniuose). Banko veikla, atsižvelgiant į šiuos tikslus, apžvelgta Metų ataskaitos ECB pirmininko įžanginiame žodyje.

3 PAGRINDINIAI IŠTEKLIAI, RIZIKOS IR PROCESAI

ECB VALDYMAS

ECB sprendimus priimančiosios organai yra Vykdomoji valdyba, Valdančioji taryba ir Bendroji taryba.

ECB valdymo struktūra apima kelių lygių išorės ir vidaus kontrolės priemones. ECBS statute numatyti du išorės kontrolės lygiai – tai išorės auditoriai, kurie paskiriami atlikti ECB metinių finansinių ataskaitų auditą (ECBS statuto 27 straipsnio 1 dalis), ir Europos Audito Rūmai, kurie įvertina ECB vadovybės veiklos efektyvumą (27 straipsnio 2 dalis). Siekiant padidinti visuomenės pasitikėjimą ECB išorės auditorių nepriklausomumu, kas penkerius metus taikomas audito įstaigos rotacijos principas.

ECB vidaus kontrolės struktūra pagrįsta tuo, kad yra įdiegta operacinės rizikos valdymo sistema, o kiekvienas organizacinis vienetas yra atsakingas už savo operacinių rizikų valdymą ir kontrolės priemonių taikymą, taip pat už savo operacijų veiksmingumą ir našumą. Operacinės rizikos komitetas padeda Vykdomajai valdybai vykdyti priežiūros funkciją valdant ECB operacinę riziką. Rizikos valdymo biuras¹ atsakingas už rizikos valdymo sistemą, taikomą visoms ECB finansų rinkos operacijoms, ir už Eurosistemos pinigų politikos ir užsienio valiutos politikos operacinės sistemos stebėseną, vertinimą ir patobulinimų siūlymą, vertinant rizikos valdymo perspektyvos atžvilgiu.

Pagal ECB vidaus kontrolės struktūrą, atsakomybė ir atskaitomybė už biudžeto reikalus visų pirma tenka atskiroms veiklos sritims. Žmogiškųjų išteklių, biudžeto ir organizavimo generalinio direktorato Biudžeto, priežiūros ir organizavimo skyrius kartu su susijusiais padaliniais kuria su ECB ištekliais ir atitinkamu veiklos biudžetu susijusio strateginio planavimo sistemą, rengia ir stebi šį planavimą. Biudžeto, priežiūros ir organizavimo skyrius taip pat atlieka ECB ir ECBS projektų planavimą ir išteklių kontrolę, sąnaudų ir naudos analizę bei investicijų analizę. Vykdomoji valdyba, atsižvelgdama į Biudžeto, priežiūros ir organizavimo skyriaus rekomendacijas, ir Valdančioji taryba, padedama iš ECB ir euro zonos nacionalinių centrinių bankų ekspertų sudaryto Biudžeto komiteto (BUCOM), reguliariai tikrina, kaip laikomasi patvirtinto biudžeto. Pagal ECB

1 2013 m. sausio 1 d. Rizikos valdymo biuras tapo Rizikos valdymo direktoratu.

darbo reglamento 15 straipsnį, BUCOM padeda Valdančiajai tarybai teikdamas siūlymų dėl ECB metinio biudžeto ir Vykdomosios valdybos prašymų dėl papildomo finansavimo iš biudžeto išsamų įvertinimą prieš juos teikiant Valdančiajai tarybai tvirtinti.

Nepriklausomo audito funkcijas vykdo ir Vidaus audito direktoratas, tiesiogiai atskaitingas Vykdomajai valdybai. Be to, bendram ECB valdymui toliau stiprinti ECB Audito komitetas, vykdydamas savo įsipareigojimus, padeda Valdančiajai tarybai palaikyti finansinės informacijos vientisumą, prižiūrėti vidaus kontrolės priemones ir vykdyti ECB ir Eurosistemos audito funkcijas.

Išsamiam ECB personalo etikos kodekse pateiktos gairės ir nustatytos etikos normos, standartai ir etalonai. Visi tarnautojai turi laikytis griežtų profesinės etikos standartų vykdydami savo pareigas ir bendraudami su nacionaliniais centriniais bankais, valdžios institucijomis, rinkos dalyviais, žiniasklaidos atstovais ir plačiąja visuomene. Du papildomi elgesio kodeksai skirti tik etikos režimui, kuris taikomas ECB sprendimus priimantiems organams. Vykdomosios valdybos paskirtas etikos pareigūnas užtikrina, kad Vykdomosios valdybos nariams ir ECB tarnautojams taikomos taisyklės būtų vienodai suprantamos. Valdančiosios tarybos paskirtas patarėjas etikos klausimais pataria tarybos nariams profesinio elgesio srityje.

Daugiau informacijos apie ECB valdymą pateikta ECB metų ataskaitos 7 skyriaus 1 skirsnyje.

VYKDOMOSIOS VALDYBOS NARIAI

Vykdomosios valdybos narius skiria Europos Vadovų Taryba iš pripažintą autoritetą ir profesinę patirtį pinigų ar bankininkystės srityse turinčių asmenų pagal ES Tarybos rekomendaciją, šiai pasikonsultavus su Europos Parlamentu ir Valdančiąja taryba.

Narių įdarbinimo sąlygas nustato Valdančioji taryba, kuri remiasi komiteto, sudaryto iš trijų Valdančiosios tarybos ir trijų ES Tarybos paskirtų narių, pasiūlymu.

Vykdomosios valdybos narių darbo užmokestis, priemokos ir kitos išmokos nurodyti metinių finansinių ataskaitų 30 pastaboje *Personalo išlaikymo išlaidos*.

PERSONALAS

ECB pripažįsta konstruktyvaus dialogo su savo tarnautojais svarbą. 2012 m. ECB toliau plėtojo ir įgyvendino savo žmogiškųjų išteklių valdymo politiką keturiose srityse: darbo kultūros, tarnautojų priėmimo, profesinio ugdymo ir darbo sąlygų. ECB darbo kultūros srityje toliau buvo skiriamas dėmesys pakeičiamumui, profesinei etikai ir našumo valdymui. ECB pradėjo bandomąją mokymo programą, skirtą banko tarnautojų, ypač moterų, asmeniniam ir profesiniam tobulėjimui palaikyti.

Mobilumo ir kvalifikacijos kėlimo priemonės ir toliau buvo pagrindinės priemonės ugdant tarnautojų profesionalumą. Be to, ECB toliau rėmė tarnautojus vaikų priežiūros ir darbo bei įsipareigojimų šeimai derinimo srityse.

2012 m. vidutinis ECB tarnautojų skaičius (atitinkantis visą darbo dieną dirbančių tarnautojų etatų skaičių)² padidėjo iki 1 615 (2011 m. – 1 601 tarnautojas), metų pabaigoje dirbo 1 638 tarnautojai.

² Neįtraukti nemokamų atostogų išėję tarnautojai. Į šį skaičių įtraukti tarnautojai, dirbantys pagal nuolatinę, terminuotą arba trumpalaikę darbo sutartį, ECB absolventų programos dalyviai, taip pat tarnautojai, išėję motinystės ar ilgą nedarbingumo dėl ligos atostogų.

Daugiau informacijos apie tai pateikta metinių finansinių ataskaitų 30 pastaboje *Personalo išlaidų išlaidos* ir ECB metų ataskaitos 7 skyriaus 2 skirsnyje. Jame išsamiau aprašyta ir ECB žmogiškųjų išteklių strategija.

PORTFELIO VALDYMAS

ECB turi dviejų rūšių investicijų portfelius: užsienio atsargų portfelį, išreikštą JAV doleriais ir Japonijos jenomis, ir vidinį nuosavų lėšų investavimo portfelį, išreikštą eurais. Be to, su ECB pensijų planu susijusios lėšos yra investuojamos į portfelį, valdomą iš išorės. Be to, ECB turi savo dalį pinigų politikos tikslais laikomų vertybinių popierių, įsigytų pagal vertybinių popierių rinkų programą ir dvi padengtų obligacijų pirkimo programas. Įvairūs ECB investicijų ir pinigų politikos portfelių tikslai ir paskirtys, taip pat susijusi rizikos valdymo praktika išsamiai aprašyti Metų ataskaitos 2 skyriaus 1 skirsnyje.

ECB susiduria su finansine rizika, kuri kyla dėl investicijų portfelių ir pinigų politikos tikslais įsigytų turimų vertybinių popierių. Tai – kredito, rinkos ir likvidumo rizika. ECB nuolat atidžiai stebi ir vertina šių rūšių riziką ir prireikus eliminuoja jas taikydamas rizikos valdymo metodus, tokius kaip turto ir sandorio šalių tinkamumo kriterijai bei limitų sistema. Taikant šiuos metodus, atsižvelgiama į įvairių turimų vertybinių popierių paskirtį ir ECB sprendimus priimančių organų nustatytą rizikos lygį.

ECB FINANSINIŲ ATASKAITŲ RENGIMAS

Pagal ECBS statuto 26 straipsnio 2 dalį, ECB metines finansines ataskaitas rengia Vykdomoji valdyba, vadovaudamasi Valdančiosios tarybos nustatytais principais³.

Administracijos generalinio direktorato Finansinės atskaitomybės ir politikos skyrius yra atsakingas už metinių finansinių ataskaitų rengimą kartu su kitais banko veiklos padaliniais. Be to, šis skyrius turi užtikrinti, kad auditoriai, o vėliau ir sprendimus priimančios organai laiku gautų visus reikiamus dokumentus.

Vidaus audito direktoratas teikia nepriklausomo ir objektyvaus užtikrinimo ir konsultavimo paslaugas, skirtas ECB operacijoms pagerinti. Atsižvelgiant į tai, gali būti atliekamas finansinės atskaitomybės procesų ir ECB metinių finansinių ataskaitų vidaus auditas. Vidaus audito ataskaitos, kuriose gali būti pateiktos auditorių rekomendacijos, skirtos atitinkamoms veiklos sritims, teikiamos Vykdomajai valdybai.

ECB Turto ir įsipareigojimų komitetas, kurį sudaro atstovai iš ECB rinkos operacijų, finansinės atskaitomybės, rizikos valdymo, biudžeto ir audito sričių, sistemingai stebi ir vertina visus veiksnius, galinčius turėti įtakos ECB balansui ir pelno (nuostolio) ataskaitai. Komitetas peržiūri metines finansines ataskaitas bei susijusius dokumentus ir pateikia savo pastabas prieš tai, kai šie dokumentai yra teikiami tvirtinti Vykdomajai valdybai.

Be to, nepriklausomi išorės auditoriai, kuriuos rekomendavo Valdančioji taryba ir kurių skyrimui pritarė ES Taryba, atlieka ECB metinių finansinių ataskaitų auditą. Išorės auditoriai turi visus įgaliojimus tikrinti visus ECB apskaitos įrašus bei sąskaitas ir gauti išsamią informaciją apie banko atliktas operacijas. Išorės auditorių pareiga – pareikšti nuomonę, ar metinėse finansinėse ataskaitose

3 Žr. pastabas dėl apskaitos politikos.

pateiktas tikras ir teisingas ECB finansinės padėties ir veiklos operacijų vaizdas pagal Valdančiosios tarybos nustatytus principus. Taigi, išorės auditoriai atsižvelgia į vidaus kontrolės, taikomos rengiant ir pateikiant metines finansines ataskaitas, adekvatumą, vertina taikytos apskaitos politikos tinkamumą ir Vykdomosios valdybos atliktų apskaitinių įvertinimų pagrįstumą.

Kai Valdančioji taryba pritaria metinių finansinių ataskaitų išleidimui, jos kartu su išorės auditorių nuomone ir visais susijusiais dokumentais teikiamos ECB Audito komitetui peržiūrėti. Vėliau visi dokumentai teikiami tvirtinti Valdančiajai tarybai.

Vykdomoji valdyba nusprendė, kad nuo 2013 m. ECB metinės finansinės ataskaitos bus tvirtinamos antrame Valdančiosios tarybos posėdyje kiekvienų metų vasario mėn., o netrukus po to skelbiamos viešai.

4 FINANSINIAI IŠTEKLIAI

KAPITALAS

2010 m. gruodžio mėn. ECB nusprendė padidinti savo pasirašytą kapitalą 5 mlrd. eurų (nuo 5,8 mlrd. iki 10,8 mlrd. eurų). Šis sprendimas priimtas remiantis 2009 m. atliktu jo statutinio kapitalo dydžio tinkamumo įvertinimu. Kapitalo padidinimas buvo laikomas tinkamu atsižvelgiant į padidėjusius užsienio valiutos kurso, palūkanų normos ir aukso kainos svyravimus ir į ECB prisiimtą kredito riziką. Siekdama sušvelninti kapitalo pervedimą į ECB, Valdančioji taryba nusprendė, kad euro zonos nacionaliniai centriniai bankai papildomas kapitalo dalies įmokas turėtų sumokėti ne iš karto, o trimis lygiomis dalimis 2010, 2011 ir 2012 m. gruodžio mėn.

2012 m. gruodžio 27 d. euro zonos nacionaliniai centriniai bankai sumokėjo 1 166 mln. eurų sumą kaip galutinę savo įmokų dalį į padidėjusį ECB pasirašytą kapitalą. Taigi 2012 m. gruodžio 31 d. ECB apmokėtas kapitalas buvo 7 650 mln. eurų. Išsamiau apie šį pokytį žr. metinių finansinių ataskaitų 17 pastaboje *Kapitalas ir rezervai*.

ATIDĖJINIAI UŽSIENIO VALIUTOS KURSO, PALŪKANŲ NORMOS, KREDITO IR AUKSO KAINOS RIZIKOMS

Kadangi dauguma ECB turto ir įsipareigojimų periodiškai perkainojami pagal einamuosius rinkos užsienio valiutos kursus ir vertybinių popierių kainas, ECB pelningumui didelę įtaką daro užsienio valiutos kurso rizika ir truputį mažesnę – palūkanų normos rizika. Šios rizikos paprastai kyla iš aukso atsargų bei JAV doleriais ir Japonijos jenomis laikomų užsienio atsargų, kurios daugiausia investuojamos į palūkanas uždirbančias priemones. Dėl ECB turimų investicinių portfelių ir pinigų politikos tikslais įsigytų vertybinių popierių susiduriama dar ir su kredito rizika.

Atsižvelgiant į didelį minėtų rizikų poveikį ir turimų perkainojimo sąskaitų dydį, ECB turi sudaręs atidėjinius užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms. Šių atidėjinių dydis ir nuolatinio papildymo poreikis peržiūrimi kasmet atsižvelgiant į įvairius veiksnius, įskaitant turimo rizikingo turto apimtį, einamaisiais finansiniais metais pasireiškusių rizikos poveikį, numatomus kitų metų rezultatus, taip pat į rizikos vertinimą, skaičiuojant rizikingo turto rizikos vertę (*Values at Risk*), šį metodą laikui bėgant taikant nuosekliai. Atidėjiniai rizikoms kartu su bet kokio dydžio suma ECB bendrajame atsargų fonde negali viršyti euro zonos nacionalinių centrinių bankų apmokėto ECB kapitalo vertės.

2011 m. gruodžio 31 d. atidėjiniai, susiję su užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikomis, sudarė 6 363 mln. eurų. Be to, Valdančioji taryba, atsižvelgdama į rizikos vertinimo rezultatus, nusprendė pagal 2012 m. gruodžio 31 d. būklę padidinti atidėjinių rizikoms sumą iki 7 529 mln. eurų. Ši suma atitinka šiuo metu didžiausią leistiną sumą.

5 2012 M. FINANSINIAI REZULTATAI

2012 m. ECB grynosios pajamos, prieš pervedant 1 166 mln. eurų į atidėjinius rizikoms, sudarė 2 164 mln. eurų (2011 m. – 1 894 mln. eurų). Po šio pervedimo susidaręs grynas pelnas (998 mln. eurų) buvo paskirstytas euro zonos nacionaliniams centriniams bankams.

2012 m. grynosios palūkanų pajamos buvo 2 289 mln. eurų (2011 m. – 1 999 mln. eurų). Grynosios palūkanų pajamos padidėjo daugiausia dėl a) mažesnių grynujų palūkanų išlaidų už likučius sistemoje TARGET2; b) papildomų palūkanų pajamų iš pagal vertybinių popierių rinkų programą ir antrąją padengtų obligacijų pirkimo programą įsigytų vertybinių popierių; c) sumažėjusių palūkanų išlaidų už euro zonos nacionalinių centrinių bankų pretenzijas dėl į Europos Centrinį Banką pervestų užsienio atsargų. Šių pokyčių poveikį iš dalies kompensavo sumažėjusios palūkanų pajamos, susijusios su visų apyvartoje esančių eurų banknotų ECB dalimi.

Iš finansinių operacijų gautos grynosios realizuotosios pajamos sumažėjo nuo 472 mln. eurų (2011 m.) iki 319 mln. eurų (2012 m.) dėl mažesnių grynujų pajamų iš užsienio valiutų operacijų. Šias sumažėjusias pajamas tik iš dalies atsvėrė iš vertybinių popierių pardavimo gautos didesnės grynosios realizuotosios pajamos dėl kainos pokyčio. 2011 m. pajamos iš operacijų užsienio valiuta gautos daugiausia iš operacijų Japonijos jonomis ECB dalyvaujant 2011 m. kovo mėn. vykusioje bendroje tarptautinėje intervencijoje į užsienio valiutų rinkas.

2012 m. ECB nuosavų lėšų portfelyje laikomų vertybinių popierių bendras rinkos kainos padidėjimas lėmė gerokai mažesnę turto vertės sumažėjimą, kuris sudarė 4 mln. eurų (2011 m. – 157 mln. eurų).

2011 m. pabaigoje gautas užsienio valiutos nerealizuotasis prieaugis, daugiausia susidaręs iš JAV doleriais ir Japonijos jonomis išreikštų portfelių, sudarė 7 976 mln. eurų, o nerealizuotasis aukso kainos prieaugis – 15 718 mln. eurų. 2012 m. dėl kilusio euro kurso Japonijos jenos ir JAV dolerio atžvilgiu užsienio valiutos nerealizuotasis prieaugis sumažėjo ir buvo 6 053 mln. eurų, o dėl 2012 m. kilusios aukso kainos susidarė 16 434 mln. eurų dydžio nerealizuotasis aukso kainos prieaugis. Pagal Eurosistemos apskaitos politiką šis prieaugis parodytas perkainojimo sąskaitose.

Metų pabaigoje nuostolis dėl vertės sumažėjimo į apskaitą nebuvo įtrauktas. Dėl ECB turimų Graikijos vyriausybės obligacijų, įsigytų pagal vertybinių popierių rinkų programą, Valdančioji taryba identifikavo du pagrindinius vertės mažėjimo rodiklius 2012 m. Remdamasi 2012 m. gruodžio 31 d. turėta informacija, Valdančioji taryba laikėsi nuomonės, kad identifiikuoti rodikliai nesudarė pagrindo ECB turimų obligacijų vertei sumažinti, nes nebuvo jokių įrodymų apie numatomų būsimųjų pinigų srautų pokyčius.

ECB bendros administracinės išlaidos, įskaitant nusidėvėjimą, 2012 m. buvo 461 mln. eurų (2011 m. – 442 mln. eurų). Dauguma su ECB naujų patalpų statybomis susijusių išlaidų buvo kapitalizuotos ir į šį straipsnį neįtrauktos.

BALANSAS 2012 M. GRUODŽIO 31 D.

TURTAS	PASTABOS NR.	2012 (eurais)	2011 (eurais)
Auksas ir gautinas auksas	1	20 359 049 520	19 643 678 205
Pretenzijos ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta	2		
Iš TVF gautinos lėšos	2.1	653 250 711	664 189 254
Likučiai bankų sąskaitose ir investicijos į vertybinius popierius, išorės paskolos ir kitas išorės turtas	2.2	40 669 958 425	40 763 380 487
		41 323 209 136	41 427 569 741
Pretenzijos euro zonos rezidentams užsienio valiuta	2.2	2 838 176 026	4 827 713 607
Pretenzijos ne euro zonos rezidentams eurais	3		
Likučiai bankų sąskaitose, investicijos į vertybinius popierius ir paskolos	3.1	0	1 456 000 000
Kitos pretenzijos euro zonos kredito įstaigoms eurais	4	5 000	204 931 400
Euro zonos rezidentų vertybiniai popieriai eurais	5		
Pinigų politikos tikslais laikomi vertybiniai popieriai	5.1	22 055 516 689	22 819 128 768
Vidinės Eurosistemos pretenzijos	6		
Pretenzijos, susijusios su eurų banknotų paskirstymu Eurosistemoje	6.1	73 007 429 075	71 090 081 710
Kitos vidinės Eurosistemos grynosios pretenzijos	6.2	24 673 515 571	49 393 103 654
		97 680 944 646	120 483 185 364
Kitas turtas	7		
Materialusis ir nematerialusis ilgalaikis turtas	7.1	638 474 832	441 349 493
Kitas finansinis turtas	7.2	19 099 638 796	16 040 825 454
Nebalansinių priemonių perkainojimo skirtumai	7.3	207 025 391	264 245 011
Sukauptos pajamos ir būsimųjų laikotarpių išlaidos	7.4	1 660 056 235	1 861 875 764
Kitas įvairus turtas	7.5	1 423 836 885	1 400 781 867
		23 029 032 139	20 009 077 589
Visas turtas		207 285 933 156	230 871 284 674

ĮSIPAREIGOJIMAI	PASTABOS NR.	2012 (eurais)	2011 (eurais)
Banknotai apyvartoje	8	73 007 429 075	71 090 081 710
Kiti įsipareigojimai euro zonos kredito įstaigoms eurais	9	0	204 926 300
Įsipareigojimai kitiems euro zonos rezidentams eurais	10		
Kiti įsipareigojimai	10.1	1 024 000 000	1 056 000 000
Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams eurais	11	50 887 527 294	77 116 620 293
Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta	12		
Indėliai, likučiai ir kiti įsipareigojimai	12.1	0	406 665 121
Vidiniai Eurosistemos įsipareigojimai	13		
Įsipareigojimai, atitinkantys pervestas užsienio atsargas	13.1	40 307 572 893	40 307 572 893
Kiti įsipareigojimai	14		
Nebalansinių priemonių perkainojimo skirtumai	14.1	585 953 062	869 160 478
Sukauptos išlaidos ir būsimųjų laikotarpių pajamos	14.2	975 648 659	1 251 205 972
Kiti įvairūs įsipareigojimai	14.3	781 819 158	623 759 817
		2 343 420 879	2 744 126 267
Atidėjiniai	15	7 595 452 415	6 407 941 415
Perkainojimo sąskaitos	16	23 472 041 296	24 324 930 772
Kapitalas ir rezervai	17		
Kapitalas	17.1	7 650 458 669	6 484 283 669
Metų pelnas		998 030 635	728 136 234
Visi įsipareigojimai		207 285 933 156	230 871 284 674

2012 M. GRUODŽIO 31 D. PASIBAIGUSIŲ METŲ PELNO (NUOSTOLIO) ATASKAITA

	PASTABOS NR.	2012 (eurais)	2011 (eurais)
Palūkanų pajamos iš užsienio atsargų	24.1	228 883 700	290 220 291
Palūkanų pajamos iš eurų banknotų paskirstymo Euro sistemoje	24.2	633 084 427	856 392 005
Kitos palūkanų pajamos	24.4	10 917 006 128	8 331 260 026
<i>Palūkanų pajamos</i>		<i>11 778 974 255</i>	<i>9 477 872 322</i>
Atlygis pagal nacionalinių centrinių bankų pretenzijas dėl pervestų užsienio atsargų	24.3	(306 925 375)	(433 970 898)
Kitos palūkanų išlaidos	24.4	(9 182 641 280)	(7 044 498 398)
<i>Palūkanų išlaidos</i>		<i>(9 489 566 655)</i>	<i>(7 478 469 296)</i>
Grynosios palūkanų pajamos	24	2 289 407 600	1 999 403 026
Realizuotosios pajamos (išlaidos) iš finansinių operacijų	25	318 835 838	472 219 229
Finansinio turto ir pozicijų nurašymai	26	(4 180 784)	(157 457 283)
Pervedimai į atidėjinius užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms ir iš jų		(1 166 175 000)	(1 166 175 000)
Grynasis finansinių operacijų nurašymų ir atidėjinių rizikoms rezultatas		(851 519 946)	(851 413 054)
Grynosios komisinių ir kitų atlygių išlaidos	27	(2 127 108)	(1 980 780)
Pajamos iš nuosavybės vertybinių popierių ir dalyvavimo nuosavybės priemonėse	28	1 188 176	1 048 891
Kitos pajamos	29	21 938 157	23 122 157
Visos grynosios pajamos		1 458 886 879	1 170 180 240
Personalo išlaikymo išlaidos	30	(219 350 856)	(216 065 185)
Administracinės išlaidos	31	(220 422 011)	(208 017 979)
Materialiojo ir nematerialiojo ilgalaikio turto nusidėvėjimo išlaidos		(12 918 830)	(11 488 672)
Banknotų gamybos paslaugos	32	(8 164 547)	(6 472 170)
Metų pelnas		998 030 635	728 136 234

Frankfurtas prie Maino, 2013 m. vasario 13 d.

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

Mario Draghi
Pirmininkas

APSKAITOS POLITIKA¹

FINANSINIŲ ATASKAITŲ FORMA IR PATEIKIMAS

ECB finansinės ataskaitos parengtos siekiant teisingai parodyti ECB finansinę būklę ir jo veiklos rezultatus. Jos parengtos laikantis toliau aprašytos apskaitos politikos², kurią ECB valdančioji taryba laiko tinkama atsižvelgdama į centrinio banko veiklos pobūdį.

APSKAITOS PRINCIPAI

Vadovautasi šiais apskaitos principais: ekonominės realybės ir skaidrumo, atsargumo, įvykių po balanso pripažinimo, reikšmingumo, veiklos tęstinumo, kaupimo, nuoseklumo ir palyginamumo.

TURTO IR ĮSIPAREIGIJIMŲ PRIPAŽINIMAS

Turtas arba įsipareigojimai balanse pripažįstami tik tada, kai tikėtina, kad ECB gaus ar perleis visą susijusią būsimą ekonominę naudą, prisiims visų rūšių riziką ir gaus visus susijusius atlygius, ir kai turto kainą arba vertę ar įsipareigojimų sumą galima patikimai įvertinti.

APSKAITOS PAGRINDAS

Ataskaitos parengtos remiantis įsigijimo verte, pakoreguota pagal apyvartinių vertybinių popierių (išskyrus laikomus iki išpirkimo termino vertybinius popierius), aukso ir viso kito balansinio bei nebalansinio turto ir įsipareigojimų užsienio valiuta rinkos vertę. Finansinio turto ir įsipareigojimų sandoriai į apskaitą įtraukiami taikant atsiskaitymo dienos metodą.

Išskyrus neatidėliotinus vertybinių popierių sandorius, finansinių priemonių užsienio valiuta sandoriai parodomi nebalansinėse sąskaitose sandorio sudarymo dieną. Atsiskaitymo dieną įrašai nebalansinėse sąskaitose panaikinami, ir sandoriai parodomi balansinėse sąskaitose. Užsienio valiutos pirkimai ir pardavimai turi įtakos grynajai užsienio valiutos pozicijai sandorio sudarymo dieną ir tą pačią dieną apskaičiuojamos dėl pardavimų susidariusios realizuotosios pajamos. Su finansinėmis priemonėmis užsienio valiuta susijusios sukauptos palūkanos, premijos ir nuolaidos apskaičiuojamos ir į apskaitą įrašomos kasdien, šios sukauptos sumos kasdien daro įtaką ir užsienio valiutos pozicijai.

AUKSAS, TURTAS IR ĮSIPAREIGIJIMAI UŽSIENIO VALIUTA

Turtas ir įsipareigojimai užsienio valiuta perskaičiuojami į eurus pagal balanso dienos užsienio valiutos kursą. Pajamos ir išlaidos perskaičiuojamos pagal jų įrašymo į apskaitą dienos užsienio valiutos kursą. Turtas ir įsipareigojimai užsienio valiuta, įskaitant balansines ir nebalansines priemones, perkainojami atskirai pagal kiekvieną valiutą.

Turto ir įsipareigojimų užsienio valiuta perkainojimas pagal rinkos kainas apskaitoje parodomas atskirai nuo perkainojimo pagal valiutos kursą.

Auksas vertinamas metų pabaigoje buvusią rinkos kainą. Perkainojant auksą, atskirai neišskiriama aukso kainos ir užsienio valiutos kurso įtaka. Auksas perkainojamas pagal vienos Trojos uncijos

¹ ECB apskaitos politika išsamiai aptariama 2010 m. lapkričio 11 d. Sprendime ECB/2010/21, OL L 35, 2011 2 9, p. 1, su pakeitimais.

² Tokia politika atitinka ECBS statuto 26 straipsnio 4 dalies nuostatas. Pagal šio straipsnio nuostatas reikalaujama suderinto požiūrio į taisykles, reglamentuojančias Eurosistemos operacijų apskaitą ir finansinę atskaitomybę.

aukso kainą eurais, kuri 2012 m. gruodžio 31 d. pasibaigusiais metais perskaičiuota pagal euro ir JAV dolerio 2012 m. gruodžio 31 d. kursą.

Specialiosios skolinimosi teisės (SST) apibrėžiamos kaip valiutų krepšelis. Perkainojant ECB turimas SST, jų vertė apskaičiuota kaip keturių pagrindinių valiutų (JAV dolerio, euro, Japonijos jenos ir svoro sterlingų) kursų svertinė suma, perskaičiuota į eurus 2012 m. gruodžio 31 d.

VERTYBINIAI POPIERIAI

Apyvartiniai vertybiniai popieriai (išskyrus laikomus iki išpirkimo termino vertybinius popierius) ir panašūs aktyvai vertinami balanso dienos vidutinėmis rinkos kainomis arba taikant atitinkamą pajamingumo kreivę pagal kiekvieną vertybinį popierių atskirai. 2012 m. gruodžio 31 d. pasibaigusiais metams buvo naudojamos 2012 m. gruodžio 28 d. vidutinės rinkos kainos.

Iki išpirkimo termino laikomi apyvartiniai vertybiniai popieriai ir nelikvidūs nuosavybės vertybiniai popieriai vertinami įsigijimo verte, atsižvelgus į vertės sumažėjimą.

PAJAMŲ PRIPAŽINIMAS

Pajamos ir išlaidos pripažįstamos tuo laikotarpiu, kurį jos buvo uždirbtos arba patirtos³. Iš užsienio valiutos, aukso ir vertybinių popierių pardavimo gautos realizuotosios pajamos ir išlaidos yra įtrauktos į pelno (nuostolio) ataskaitą. Tokios realizuotosios pajamos ir išlaidos skaičiuojamos atsižvelgiant į atitinkamo turto vidurkinę kainą.

Nerealizuotasis prieaugis nėra pripažįstamas pajamomis, o pervedamas tiesiogiai į perkainojimo sąskaitą.

Nerealizuotieji nuostoliai metų pabaigoje įtraukiami į pelno (nuostolio) ataskaitą, jei jie viršija ankstesnį perkainojimo prieaugį, įrašytą į atitinkamą perkainojimo sąskaitą. Nerealizuotasis nuostolis, patirtas dėl atskiro vertybinio popieriaus, atskiros valiutos ar aukso, nedengiamas kitų vertybinių popierių, valiutų ar aukso nerealizuotuoju prieaugiu. Jei susidaręs nerealizuotasis nuostolis dėl kurio nors straipsnio buvo įtrauktas į pelno (nuostolio) ataskaitą, šio straipsnio vidurkinė kaina sumažinama iki buvusių metų pabaigoje valiutų kurso ir (arba) rinkos kainos.

Nuostoliai dėl vertės sumažėjimo įtraukiami į pelno (nuostolio) ataskaitą ir nėra panaikinami paskesniais metais, nebent vertė padidėja, o tą padidėjimą galima susieti su pastebimu įvykiu, įvykiu po to, kai vertės sumažėjimas buvo pirmą kartą įtrauktas į apskaitą.

Įsigytų vertybinių popierių, įskaitant laikomus iki išpirkimo termino vertybinius popierius, premijos ar nuolaidos apskaičiuojamos ir apskaitoje parodomos kaip palūkanų pajamų dalis ir amortizuojamos per laikotarpį, likusį iki vertybinių popierių išpirkimo.

GRĮŽTAMIEJI SANDORIAI

Grįžtamieji sandoriai yra operacijos, kurias atlikdamas ECB perka arba parduoda turtą sudarydamas atpirkimo sandorį arba vykdo įkaitu užtikrintas kredito operacijas.

³ Administracinėms sukaupitoms sumoms ir atidėjiniams sudaryti taikoma 100 000 eurų minimali riba.

Atpirkimo skolinimosi sandorių atveju vertybiniai popieriai parduodami už pinigines lėšas, kartu susitariant nustatytu laiku ateityje atpirkti juos iš sandorio šalies už sutartą kainą. Atpirkimo skolinimosi sandoriai parodyti kaip įkaitu užtikrintas indėlis balanso įsipareigojimų dalyje. Pagal toki susitarimą parduoti vertybiniai popieriai ir toliau rodomi ECB balanse.

Atpirkimo investavimo sandorių atveju vertybiniai popieriai įsigijami už pinigines lėšas, kartu susitariant nustatytu laiku ateityje parduoti juos sandorio šaliai už sutartą kainą. Atpirkimo investavimo sandoriai parodyti kaip įkaitu užtikrintos paskolos balanso turto dalyje, nerodant ECB turimų vertybinių popierių pokyčio.

Grižtamieji sandoriai (įskaitant vertybinių popierių skolinimo sandorius), sudaryti pagal automatizuotą vertybinių popierių skolinimo programą, balanse parodomi tik tada, jeigu į ECB sąskaitą pervedamas piniginis įkaitas. 2012 m. piniginių įkaitų, susijusių su tokiais sandoriais, ECB negavo.

NEBALANSINĖS PRIEMONĖS

Valiutos priemonės, būtent išankstiniai užsienio valiutų keitimo sandoriai, valiutų apskaitos sandorių išankstinės dalys ir kitos valiutos priemonės, pagal kurias viena valiuta keičiama į kitą valiutą tam tikrą dieną ateityje, įtraukiamos į grynąją užsienio valiutos poziciją, siekiant apskaičiuoti su operacijomis užsienio valiuta susijusias pajamas ir išlaidas.

Palūkanų normų priemonės perkainojamos atskirai pagal kiekvieną priemonę. Galiojančių palūkanų normų ateities sandorių kasdieniai kintamosios maržos pokyčiai rodomi pelno (nuostolio) ataskaitoje. Išankstinių vertybinių popierių sandorių ir palūkanų normų apskaitos sandorių vertinimas pagrįstas visuotinai priimtais vertinimo metodais, naudojant rinkoje galiojusias kainas, palūkanų normas ir diskonto normas, taikytinas laikotarpiui nuo atsiskaitymo pagal sandorį iki vertinimo dienos.

ĮVYKIAI PO BALANSO

Turto ir įsipareigojimų vertė tikslinama dėl įvykių, kurie pasireiškė laikotarpiu tarp metų balanso dienos ir dienos, kai Vykdomoji valdyba teikia ECB metines finansines ataskaitas tvirtinti Valdandčiąjai tarybai, jeigu tokie įvykiai daro reikšmingą įtaką turto ir įsipareigojimų būklei balanso dieną.

Svarbūs įvykiai po balanso, nedarantys įtakos turto ir įsipareigojimų būklei balanso dieną, atskleidžiami pastabose.

VIDINIAI ECBS LIKUČIAI / VIDINIAI EUROSISTEMOS LIKUČIAI

Vidiniai ECBS likučiai susidaro daugiausia dėl tarptautinių mokėjimų ES viduje, kurie vykdomi centrinio banko pinigais eurais. Didžiąją dalį šių operacijų inicijuoja privatūs subjektai (kredito įstaigos, bendrovės ir privatūs asmenys). Mokėjimai atliekami per sistemą TARGET2 – Transeuropinę automatizuotą realaus laiko atskirųjų atsiskaitymų skubių pervedimų sistemą. Dėl jų ES centrinių bankų sąskaitose, esančiose sistemoje TARGET2, susidaro abipusiai likučiai. Šie abipusiai likučiai kasdien yra dengiami tarpusavyje ir tada priskiriami ECB, kiekvienam NCB paliekant vieną grynąją poziciją tik ECB atžvilgiu. ECB apskaitos sistemoje ši pozicija rodo kiekvieno NCB grynąją pretenziją ar įsipareigojimą visai ECBS. Ir euro zonos nacionalinių

centrinių bankų vidiniai Eurosistemos likučiai, susidarę TARGET2 ECB atžvilgiu, ir kiti vidiniai Eurosistemos likučiai eurais (pvz., tarpinis pelno paskirstymas nacionaliniams centriniams bankams) ECB balanse atskleidžiami kaip atskira turto ar įsipareigojimų grynoji pozicija ir parodyti straipsnyje *Kitos vidinės Eurosistemos grynosios pretenzijos* arba *Kiti vidiniai Eurosistemos grynieji įsipareigojimai*. Ne euro zonos nacionalinių centrinių bankų vidiniai ECBS likučiai ECB atžvilgiu, atsiradę dėl jų dalyvavimo sistemoje TARGET2⁴, parodyti straipsnyje *Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams eurais*.

Vidiniai Eurosistemos likučiai, susidarę dėl eurų banknotų paskirstymo Eurosistemoje, kaip atskiras turtas grynąja jo verte įtraukti į straipsnį *Pretenzijos, susijusios su eurų banknotų paskirstymu Eurosistemoje* (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Banknotai apyvartoje*).

Vidiniai Eurosistemos likučiai, susidarę dėl prie Eurosistemos prisijungiančių nacionalinių centrinių bankų į ECB pervestų užsienio atsargų, išreikšti eurais ir parodyti straipsnyje *Įsipareigojimai, atitinkantys pervestas užsienio atsargas*.

ILGALAIKIAM TURTUI TAIKOMI REIKALAVIMAI

Ilgalaikis turtas, įskaitant nematerialųjį turtą, bet išskyrus žemę ir meno kūrinius, parodomas įsigijimo verte, sumažinta nusidėvėjimu. Nusidėvėjimas skaičiuojamas taikant tiesinį metodą per numatytą turto naudingo tarnavimo laikotarpį, pradedant kitu ketvirčiu po to, kai turtas perduodamas naudoti. Nustatyti tokie pagrindinių turto grupių naudingo tarnavimo laikotarpiai:

Kompiuteriai, susijusi kompiuterinė ir programinė įranga, transporto priemonės	4 metų
Techninė įranga	4 ar 10 metų
Baldai ir įranga statiniuose	10 metų

Su dabartinėmis ECB nuomojamomis patalpomis susijusių pastatų ir jų remonto kapitalizuotų išlaidų nusidėvėjimo laikotarpis pakoreguotas, siekiant užtikrinti, kad šis turtas būtų visiškai nusidėvėjęs iki tada, kai ECB išsikels į naujas patalpas. Žemė ir meno kūriniai vertinami įsigijimo verte.

Mažiau kaip 10 000 eurų kainuojantis ilgalaikis turtas nurašomas įsigijimo metais.

Pripažinimo kriterijus atitinkantis, bet dar nebaigtas statyti ar vystyti ilgalaikis turtas parodomas straipsnyje *Nebaigta statyba*. Į atitinkamo ilgalaikio turto straipsnį ši įsigijimo vertė perkeliama, kai turtas perduodamas naudoti. Naujų ECB patalpų nusidėvėjimui skaičiuoti jų įsigijimo vertė bus paskirstyta į atitinkamas dalis, kurios bus nudėvimos per nustatytą jų naudingo tarnavimo laikotarpį.

ECB PENSIJŲ PLANAS, KITOS IŠMOKOS TARNAUTOJAMS PASIBAIGUS JŲ DARBO SANTYKIAMS IR KITOS ILGALAIKĖS IŠMOKOS

ECB savo tarnautojams taiko apibrėžtų išmokų planą. Jis finansuojamas turtu, laikomu ilgalaikiame išmokų tarnautojams fonde.

⁴ 2012 m. gruodžio 31 d. sistemoje TARGET2 dalyvavo šie euro zonai nepriklausantys nacionaliniai centriniai bankai: *Българска народна банка* (Bulgarijos nacionalinis bankas), *Danmarks Nationalbank*, *Latvijas Banka*, Lietuvos bankas, *Narodowy Bank Polski* ir *Banca Națională a României*.

ECB ir jo tarnautojų privalomosios įmokos sudaro atitinkamai 18 ir 6 % bazinės algos. Tarnautojai gali savanoriškai mokėti papildomas įmokas pagal apibrėžtų išmokų planą, pagal kurį būtų galima teikti papildomų išmokų⁵.

Balansas

Balanse apibrėžtų išmokų plano įsipareigojimai pripažįstami šių įsipareigojimų dabartine verte balanso dieną, *atėmus* pensijų plano turto, skirto įsipareigojimams padengti, tikrąją vertę, pakoreguotą nepripažintu aktuariniu pelnu (nuostoliu).

Apibrėžtų išmokų įsipareigojimus kasmet apskaičiuoja nepriklausomi aktuarijai pagal planuojamo sąlyginio vieneto metodą. Dabartinė apibrėžtų išmokų įsipareigojimų vertė apskaičiuojama diskontuojant numatomus būsimuosius pinigų srautus, taikant balanso dieną galiojusias rinkos palūkanų normas, nustatytas pagal eurus išreikštų aukštos kokybės įmonių obligacijų, kurių išpirkimo terminas atitinka pensinių įsipareigojimų terminą, rinkos pajamingumą.

Aktuarinis pelnas (nuostolis) gali susidaryti dėl tikslinimų, kai tikrasis rezultatas skiriasi nuo ankstesnių aktuarinių prielaidų, ir aktuarinių prielaidų pokyčių.

Pelno (nuostolio) ataskaita

Grynąją sumą, parodytą pelno (nuostolio) ataskaitoje, sudaro:

- a) per metus susidariusios apibrėžtų išmokų einamosios dabartinės tarnybos išlaidos;
- b) palūkanos už apibrėžtų išmokų įsipareigojimus, apskaičiuotos naudojant diskonto normas;
- c) tikėtina pensijų plano turto, laikomo apibrėžtų išmokų įsipareigojimams padengti, grąža;
- d) bet koks aktuarinis pelnas (nuostolis), susidaręs dėl išmokų tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams, taikant 10 % vertės intervalo metodą; ir
- e) bet koks aktuarinis pelnas (nuostolis), susidaręs dėl kito ilgalaikio atlygio tarnautojams.

10 % vertės intervalo metodas

Grynasis sukauptas nepripažintas aktuarinis pelnas (nuostolis) dėl išmokų tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams, viršijantis didesnę iš šių dydžių: a) 10 % apibrėžtų išmokų įsipareigojimų dabartinės vertės ir b) 10 % plano turto, laikomo apibrėžtų išmokų įsipareigojimams padengti, tikrosios vertės, amortizuotos per tikėtiną likusią vidutinę plane dalyvaujančių tarnautojų darbingo amžiaus trukmę.

Įmokomis nepadengtos išmokos

ECB vykdomosios valdybos narių išmokoms pasibaigus jų darbo santykiams ir kitoms ilgalaikėms išmokoms taikomas įmokomis nepadengtų pensinių išmokų planas. Tarnautojų atveju įmokomis nepadengtų išmokų planas taikomas išmokoms pasibaigus tarnautojų darbo santykiams, išskyrus pensijas, ir kitoms ilgalaikėms išmokoms. Tikėtinos šių išmokų išlaidos kaupiamos Vykdomosios valdybos narių kadencijos (tarnautojų darbo pagal darbo sutartį) laikotarpiu, taikant apskaitos metodą, panašų į tą, kuris taikomas apibrėžtų išmokų pensijų planams. Aktuarinis pelnas (nuostolis) pripažįstamas pagal dalyje *Pelno (nuostolio) ataskaita* aprašytą tvarką.

⁵ Tarnautojas už sukauptas savanoriškų išmokų lėšas išėjimo į pensiją metu gali įsigyti papildomą pensiją. Nuo to momento ši pensija įtraukiama į apibrėžtų išmokų įsipareigojimus.

Kiekvienais metais šias sumas įvertina nepriklausomi aktuarijai, kurie apskaičiuoja, kokią įsipareigojimų sumą įrašyti į finansinę ataskaitą.

BANKNOTAI APYVARTOJE

ECB ir euro zonos nacionaliniai centriniai bankai, kurie kartu sudaro Eurosistemą, leidžia eurų banknotus⁶. Bendra apyvartoje cirkuliuojančių eurų banknotų vertė paskirstoma Eurosistemos centriniams bankams kiekvieno mėnesio paskutinę darbo dieną pagal banknotų paskirstymo raktą⁷.

ECB paskirta 8 % visų apyvartoje cirkuliuojančių eurų banknotų vertės, kuri balanse parodyta įsipareigojimų dalies straipsnyje *Banknotai apyvartoje*. ECB tenkančią dalį visoje eurų banknotų emisijoje užtikrina pretenzijų nacionaliniams centriniams bankams atitikmuo. Šios palūkanas uždirbančios pretenzijos⁸ parodytos postraipsnyje *Vidinės Eurosistemos pretenzijos*: pretenzijos, susijusios su eurų banknotų paskirstymu Eurosistemoje (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Vidiniai ECBS likučiai / vidiniai Eurosistemos likučiai*). Su šiomis pretenzijomis susijusios palūkanų pajamos parodomos pelno (nuostolio) ataskaitos straipsnyje *Palūkanų pajamos iš eurų banknotų paskirstymo Eurosistemoje*.

TARPINIS PELNO PASKIRSTYMAS

ECB pajamos iš eurų banknotų apyvartoje ir iš vertybinių popierių, įsigytų pagal vertybinių popierių rinkų programą, pripažįstamos mokėtinomis euro zonos nacionaliniams centriniams bankams tais finansiniais metais, kuriais buvo sukauptos. Jei ECB valdančioji taryba nenusprendžia kitaip, šias pajamas ECB paskirsto kitų metų sausio mėn. kaip tarpinį pelną⁹. Paskirstomos visos pajamos, nebent tų metų ECB grynasis pelnas yra mažesnis negu pajamos, gautos iš eurų banknotų apyvartoje ir iš vertybinių popierių, įsigytų pagal vertybinių popierių rinkų programą, arba Valdančioji taryba priima sprendimą šias pajamas pervesti į atidėjinius, susijusius su užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikomis. Valdančioji taryba taip pat gali nuspręsti sumažinti pajamas, gautas iš eurų banknotų apyvartoje, ECB patirtomis išlaidomis, susijusiomis su eurų banknotų išleidimu ir tvarkymu.

KITOS SRITYS

Atsižvelgdama į ECB, kaip centrinio banko, vaidmenį, ECB vykdomoji valdyba mano, kad pinigų srautų ataskaitos paskelbimas nesuteiktų finansinių ataskaitų skaitytojams papildomos svarbios informacijos.

Pagal ECBS statuto 27 straipsnį ir remiantis Valdančiosios tarybos rekomendacija, ES Taryba pritarė *PricewaterhouseCoopers Aktiengesellschaft Wirtschaftsprüfungsgesellschaft* paskyrimui ECB išorės auditoriumi penkeriems metams – iki 2012 finansinių metų pabaigos.

6 2010 m. gruodžio 13 d. Sprendimas ECB/2010/29 dėl eurų banknotų emisijos (nauja redakcija), OL L 35, 2011 2 9, p. 26.

7 Banknotų paskirstymo raktas – tai procentinės dalys, gautos atsižvelgiant į ECB dalį visoje eurų banknotų emisijoje ir taikant pasirašyto kapitalo raktą NCB daliai visoje eurų banknotų emisijoje.

8 2010 m. lapkričio 25 d. Sprendimas ECB/2010/23 dėl valstybių narių, kurių valiuta euro, nacionalinių centrinių bankų pinigų politikos pajamų paskirstymo (nauja redakcija), OL L 35, 2011 2 9, p. 17, su pakeitimais.

9 2010 m. lapkričio 25 d. Sprendimas ECB/2010/24 dėl tarpinio Europos centrinio banko pajamų iš apyvartoje esančių eurų banknotų ir pajamų, kylančių iš vertybinių popierių, nupirktų pagal vertybinių popierių rinkų programą, paskirstymo (nauja redakcija), OL L 6, 2011 1 11, p. 35, su pakeitimais.

PASTABOS DĖL BALANSO

I AUKSAS IR GAUTINAS AUKSAS

2012 m. gruodžio 31 d. ECB turėjo 16 142 871 unciją¹⁰ grynojo aukso (2011 m. – 16 142 871 unciją). 2012 m. su auksu susijusių sandorių sudaryta nebuvo. ECB turimo grynojo aukso vertė eurais padidėjo dėl pakilusios aukso kainos 2012 m. (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Auksas, turtas ir įsipareigojimai užsienio valiuta* ir 16 pastabą *Perkainojimo sąskaitos*).

2 PRETENZIJOS NE EURO ZONOS IR EURO ZONOS REZIDENTAMS UŽSIENIO VALIUTA

2.1 IŠ TVF GAUTINOS LĖŠOS

Šis turtas – tai 2012 m. gruodžio 31 d. ECB turėtos SST. Jis susidaro pagal dvišalį susitarimą su Tarptautiniu valiutos fondu (TVF) dėl SST pirkimo ir pardavimo. Pagal jį, TVF gali ECB vardu susitarti dėl SST pardavimo ar pirkimo už eurus, neperžengdamas nustatytos didžiausios ir mažiausios apimtys. SST apskaitoje traktuojamos kaip užsienio valiuta (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Auksas, turtas ir įsipareigojimai užsienio valiuta*).

2.2 LIKUČIAI BANKŲ SĄSKAITOSE IR INVESTICIJOS Į VERTYBINIUS POPIERIUS, IŠORĖS PASKOLOS IR KITAS IŠORĖS TURTAS BEI PRETENZIJOS EURO ZONOS REZIDENTAMS UŽSIENIO VALIUTA

Šiuos du straipsnius sudaro likučiai bankų sąskaitose ir paskolos užsienio valiuta bei investicijos į vertybinius popierius, išreikštus JAV doleriais ir Japonijos jenomis:

	2012 (eurais)	2011 (eurais)	Pokytis (eurais)
<i>Pretenzijos ne euro zonos rezidentams</i>			
Likučiai sąskaitose	1 503 909 190	967 861 820	536 047 370
Pinigų rinkos indėliai	345 932 462	598 657 080	(252 724 618)
Atpirkimo investavimo sandoriai	56 844 020	623 065 152	(566 221 132)
Investicijos į vertybinius popierius	38 763 272 753	38 573 796 435	189 476 318
Iš viso	40 669 958 425	40 763 380 487	(93 422 062)

	2012 (eurais)	2011 (eurais)	Pokytis (eurais)
<i>Pretenzijos euro zonos rezidentams</i>			
Likučiai sąskaitose	1 189 425	1 439 838	(250 413)
Pinigų rinkos indėliai	2 836 986 601	4 826 273 769	(1 989 287 168)
Iš viso	2 838 176 026	4 827 713 607	(1 989 537 581)

2012 m. sumos šiuose straipsniuose sumažėjo daugiausia dėl euro atžvilgiu atpigusio JAV dolerio ir Japonijos jenos.

¹⁰ Tai atitinka 502,1 tonas.

2012 m. gruodžio 31 d. ECB grynoji užsienio valiutos pozicija JAV doleriais ir Japonijos jenomis¹¹ buvo tokia:

	2012 (mln. valiutos vienetų)	2011 (mln. valiutos vienetų)
JAV doleriai	45 235	44 614
Japonijos jenos	1 046 552	1 041 238

3 PRETENZIJOS NE EURO ZONOS REZIDENTAMS EURO VALIUTA

3.1 LIKUČIAI BANKŲ SĄSKAITOSE, INVESTICIJOS Į VERTYBINIUS POPIERIUS IR PASKOLOS

2011 m. gruodžio 31 d. šį straipsnį sudarė pretenzija ne euro zonos centriniam bankui pagal jo susitarimą su ECB dėl atpirkimo sandorių. Pagal šį susitarimą ne euro zonos centrinis bankas už tinkamą įkaitą gali skolintis eurų likvidumo didinimo vidaus operacijoms paremti. 2012 m. gruodžio 31 d. nebuvo tokių galiojančių pretenzijų.

4 KITOS PRETENZIJOS EURO ZONOS KREDITO ĮSTAIGOMS EURAIS

2011 m. gruodžio 31 d. šį straipsnį daugiausia sudarė pretenzijos, susijusios su atpirkimo investavimo sandoriais, vykdomais pagal padengtų obligacijų skolinimo operacijas (žr. 9 pastabą *Kiti išsipareigojimai euro zonos kredito įstaigoms eurai*). 2012 m. gruodžio 31 d. nebuvo galiojančių susijusių pretenzijų.

2012 m. gruodžio 31 d. šį straipsnį sudarė likučiai sąskaitose įstaigoje, kuri yra euro zonos rezidentė.

5 EURO ZONOS REZIDENTŲ VERTYBINIAI POPIERIAI EURAIS

5.1 PINIGŲ POLITIKOS TIKSLAIS LAIKOMI VERTYBINIAI POPIERIAI

2012 m. gruodžio 31 d. šį straipsnį sudarė ECB įsigyti vertybiniai popieriai pagal dvi padengtų obligacijų pirkimo programas¹² ir vertybinių popierių rinkų programą¹³.

	2012 (eurais)	2011 (eurais)	Pokytis (eurais)
Pirmoji padengtų obligacijų pirkimo programa	4 426 521 354	4 814 370 827	(387 849 473)
Antroji padengtų obligacijų pirkimo programa	1 504 280 207	212 604 879	1 291 675 328
Vertybinių popierių rinkų programa	16 124 715 128	17 792 153 062	(1 667 437 934)
Iš viso	22 055 516 689	22 819 128 768	(763 612 079)

¹¹ Šias atsargas sudaro turtas, atėmus išsipareigojimus atitinkama užsienio valiuta, kuris yra užsienio valiutos perkainojimo objektas ir kuris įtrauktas į eilutes *Pretenzijos ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta*, *Pretenzijos euro zonos rezidentams užsienio valiuta*, *Sukauptos pajamos ir būsimųjų laikotarpių išlaidos*, *Išsipareigojimai ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta*, *Nebalansinių priemonių perkainojimo skirtumai (išsipareigojimų puseje) bei Sukauptos išlaidos ir būsimųjų laikotarpių pajamos*, taip pat atsižvelgiant į išankstinius užsienio valiutų keitimo sandorius ir valiutų apskaitimo sandorius užsienio valiuta, parodytus nebalansiniuose straipsniuose. Finansinių priemonių užsienio valiuta perkainojimo dėl kainos prieaugis neįtraukiamas.

¹² Kaip paskelbta 2009 m. birželio 4 d. ir 2011 m. spalio 6 d. ECB pranešimuose spaudai.

¹³ Kaip paskelbta 2010 m. gegužės 10 d. ECB pranešime spaudai apie priemones, skirtas rimtai įtampai finansų rinkose sumažinti.

Pirkimai pagal pirmąją padengtų obligacijų programą buvo visiškai baigti iki 2010 m. birželio pabaigos. 2012 m. šio straipsnio grynoji vertė daugiausia sumažėjo dėl išpirkimų.

Pagal 2011 m. spalio mėn. sudarytą antrąją padengtų obligacijų pirkimo programą ECB ir nacionaliniai centriniai bankai pirkė euro zonoje išleistas padengtas obligacijas eurais. Šios obligacijos buvo perkamos siekiant palengvinti finansavimo sąlygas kredito įstaigoms ir bendrovėms, taip pat paskatinti kredito įstaigas palaikyti ir plėsti skolinimą savo klientams. 2012 m. šio straipsnio grynoji vertė daugiausia padidėjo dėl pirkimų, vykdytų tais metais iki programos užbaigimo 2012 m. spalio 31 d.

Pagal 2010 m. gegužės mėn. pradėtą vertybinių popierių rinkos programą, ECB ir nacionaliniai centriniai bankai galėjo pirkti euro zonos vyriausybių bei privačius skolos vertybinius popierius, siekdami išspręsti tam tikrų netinkamai funkcionuojančių euro zonos skolos vertybinių popierių rinkos segmentų problemas ir atkurti tinkamą pinigų politikos poveikio mechanizmą. 2012 m. grynasis šio straipsnio sumažėjimas atsirado dėl išpirkimų, kurie viršijo pirkimus ir grynųjų nuolaidų amortizavimą tais metais. 2012 m. rugsėjo 6 d. Valdančioji taryba nusprendė pabaigti vertybinių popierių rinkų programą¹⁴.

Dalį ECB pagal vertybinių popierių rinkų programą įsigytų vertybinių popierių sudaro Graikijos Respublikos išleisti skolos vertybiniai popieriai. 2012 m. vasario mėn. Eurosistemos centriniai bankai pakeitė savo turimas pagal vertybinių popierių rinkų programą įsigytas Graikijos Vyriausybės obligacijas naujais Graikijos Respublikos išleistais vertybiniais popieriais. Įsigytų naujų vertybinių popierių savybės, tokios kaip nominaliosios vertės, atkarpos palūkanų normos, palūkanų mokėjimo datos ir išpirkimo datos, yra tokios pačios kaip ir pagal vertybinių popierių rinkų programą įsigytų vertybinių popierių. Nauji vertybiniai popieriai nebuvo įtraukti į tinkamų vertybinių popierių, kuriuos turėjo apimti restruktūrizacija vykstant privačiojo sektoriaus dalyvavimo iniciatyvą, sąrašą. Dėl to ECB nepatyrė jokių su turimomis Graikijos Vyriausybės obligacijomis susijusių realizuotųjų išlaidų.

Pagal vertybinių popierių rinkų programą ir padengtų obligacijų pirkimo programas įsigyti vertybiniai popieriai priskiriami iki išpirkimo termino laikomiems vertybiniais popieriams ir yra vertinami amortizuota įsigijimo verte, atsižvelgiant į vertės sumažėjimą (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį Vertybiniai popieriai). Kasmetiniai vertės sumažėjimo įvertinimo testai atlikti remiantis turima informacija ir tikėtinomis atgauti sumomis pagal metų pabaigos būklę.

2012 m. pabaigoje atlikus vertybinių popierių, įsigytų pagal vertybinių popierių rinkų programą, vertės sumažėjimo įvertinimo testą, Valdančioji taryba identifikavo du pagrindinius 2012 m. pasireiškusius vertės sumažėjimo veiksnius, susijusius su turimomis Graikijos Vyriausybės obligacijomis. Pirmasis buvo dalies Graikijos Respublikos skolos restruktūrizavimas 2012 m. kovo mėn. pagal privačiojo sektoriaus dalyvavimo iniciatyvą, o antrasis – skolos išpirkimo operacija, kurią 2012 m. gruodžio mėn. įvykdė Graikijos Vyriausybė. Valdančioji taryba laikėsi nuomonės, kad ECB turimų obligacijų vertė nesumažėjo pasireiškus šioms veiksnams, nes, remiantis 2012 m. gruodžio 31 d. turėta informacija, nebuvo jokių įrodymų apie numatomų būsimųjų pinigų srautų pokyčius. Todėl metų pabaigoje vertės sumažėjimo nuostolių dėl ECB turimų Graikijos Vyriausybės obligacijų, įsigytų pagal vertybinių popierių rinkų programą, į apskaitą įtraukta nebuvo. Be to, nebuvo įtraukta vertės sumažėjimo nuostolių dėl pagal vertybinių popierių rinkų programą įsigytų kitų vertybinių popierių.

14 Kaip paskelbta 2012 m. rugsėjo 6 d. ECB pranešime spaudai apie vienakrypčių pinigų politikos sandorių technines ypatybes.

Vertindama pagal abi padengtų obligacijų pirkimo programas įsigytų vertybinių popierių vertės sumažėjimo įvertinimo testą, Valdančioji taryba atsižvelgė į tai, kad 2012 m. restruktūrizuota nemažai emitentų. Tačiau šie restruktūrizavimai nepadarė įtakos numatomiems būsimiesiems pinigų srautams, kuriuos ECB turėtų gauti, todėl nebuvo įrašyta nuostolių dėl šių turimų vertybinių popierių vertės sumažėjimo.

Valdančioji taryba reguliariai įvertina finansinę riziką, susijusią su pagal vertybinių popierių rinkų programą ir abi padengtų obligacijų pirkimo programas įsigytais vertybiniais popieriais.

6 VIDINĖS EUROSISTEMOS PRETENZIJOS

6.1 PRETENZIJOS, SUSIJUSIOS SU EURŲ BANKNOTŲ PASKIRSTYMU EUROSISTEMOJE

Ši straipsnį sudaro ECB pretenzijos euro zonos nacionalinių centrinių bankų atžvilgiu dėl eurų banknotų paskirstymo Eurosistemoje (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį Banknotai apyvartoje). Atlyginimai už šias pretenzijas apskaičiuojami kasdien pagal naujausią žinomą ribinę palūkanų normą, taikytą Eurosistemos pagrindinių refinansavimo operacijų aukcionuose (žr. 24.2 pastabą *Palūkanų pajamos iš eurų banknotų paskirstymo Eurosistemoje*).

6.2 KITOS VIDINĖS EUROSISTEMOS GRYNOSIOS PRETENZIJOS

2012 m. ši straipsnį daugiausia sudarė euro zonos nacionalinių centrinių bankų likučiai ECB atžvilgiu sistemoje TARGET2 (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Vidiniai ECBS likučiai / vidiniai Eurosistemos likučiai*). Šios pozicijos grynoji vertė sumažėjo daugiausia dėl galiojančių kompensacinių apsikeitimo sandorių (*back-to-back swap transactions*), sudarytų su nacionaliniais centriniiais bankais vykdant likvidumo JAV doleriais didinimo operacijas, apimties sumažėjimo. Šio sumažėjimo poveikį iš dalies atsvėrė euro zonos rezidentų mokėjimų, atliktų ne euro zonos rezidentams per sistemą TARGET2, sumos (žr. 11 pastabą *Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams eurais*).

Atlyginimai už TARGET2 pozicijas, išskyrus likučius, susidariusius dėl kompensacinių apsikeitimo sandorių, sudarytų vykdant likvidumo JAV doleriais didinimo operacijas, apskaičiuojami kasdien, taikant turimą naujausią ribinę palūkanų normą, taikytą Eurosistemos pagrindinių refinansavimo operacijų aukcionuose.

Į šį straipsnį buvo įtraukta ir euro zonos nacionaliniams centriniams bankams mokėtina suma po tarpinio ECB pelno paskirstymo (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Tarpinis pelno paskirstymas*).

	2012 (eurais)	2011 (eurais)
Gautinos sumos iš euro zonos nacionalinių centrinių bankų, susijusios su sistema TARGET2	981 081 428 771	842 032 488 071
Mokėtinos sumos euro zonos nacionaliniams centriniams bankams, susijusios su sistema TARGET2	(955 833 285 908)	(791 987 384 417)
Mokėtinos sumos euro zonos nacionaliniams centriniams bankams po tarpinio ECB pelno paskirstymo	(574 627 292)	(652 000 000)
Kitos grynosios vidinės Eurosistemos pretenzijos	24 673 515 571	49 393 103 654

7 KITAS TURTAS

7.1 MATERIALUSIS IR NEMATERIALUSIS ILGALAIKIS TURTAS

2012 m. gruodžio 31 d. šis turtas apėmė tokius straipsnius:

	2012 (eurais)	2011 (eurais)	Pokytis (eurais)
Įsigijimo vertė			
Žemė ir pastatai	170 824 151	168 916 034	1 908 117
Kompiuteriai ir programinė įranga	64 633 290	187 324 734	(122 691 444)
Įrenginiai, baldai, įranga pastatuose ir transporto priemonės	13 926 711	30 891 846	(16 965 135)
Nebaigta statyba	529 636 881	339 020 767	190 616 114
Kitas ilgalaikis turtas	7 508 349	1 656 957	5 851 392
Iš viso įsigijimo vertės	786 529 382	727 810 338	58 719 044
Sukauptas nusidėvėjimas			
Žemė ir pastatai	(82 957 070)	(79 214 734)	(3 742 336)
Kompiuteriai ir programinė įranga	(51 687 755)	(177 313 517)	125 625 762
Įrenginiai, baldai, įranga pastatuose ir transporto priemonės	(13 274 149)	(29 730 082)	16 455 933
Kitas ilgalaikis turtas	(135 576)	(202 512)	66 936
Iš viso sukaupto nusidėvėjimo	(148 054 550)	(286 460 845)	138 406 295
Grynoji likutinė vertė	638 474 832	441 349 493	197 125 339

Straipsnis *Nebaigta statyba* 2012 m. daugiausia padidėjo dėl darbų, susijusių su ECB naujomis patalpomis.

Straipsnių *Kompiuteriai ir programinė įranga ir Įrenginiai, baldai, įranga pastatuose ir transporto priemonės* įsigijimo vertės ir sukaupto nusidėvėjimo sumažėjimas iš esmės buvo susiję su nenaudojamo nusidėvėjusio turto nurašymu 2012 m. pabaigoje.

Straipsnio *Kitas ilgalaikis turtas* padidėjimą daugiausia nulėmė 2012 m. sumokėtas mokestis už licenciją naudotis intelektinės nuosavybės teisėmis ir techninių charakteristikų, susijusių su antrąja eurų banknotų serija, praktine patirtimi (angl. *know-how*). Nusidėvėjusio ir nebenaudojamo kito ilgalaikio turto nurašymas 2012 m. taip pat turėjo įtakos šios grupės turto įsigijimo vertei ir sukauptam nusidėvėjimui.

7.2 KITAS FINANSINIS TURTAS

Šį straipsnį sudaro ECB nuosavų lėšų portfelis¹⁵, kuris yra tiesioginis ECB kapitalo ir rezervų atitikmuo, taip pat kitas finansinis turtas, apimantis ECB turimas 3 211 Tarptautinių atsiskaitymų banko (TAB) akcijų, kurios į apskaitą įtrauktos įsigijimo verte, – 41,8 mln. eurų.

15 Vykdyti atpirkimo skolinimosi sandoriai, susiję su nuosavų lėšų portfelio valdymu, įtraukti į straipsnį *Kiti įvairūs išpareigojimai* išpareigojimų pusėje (žr. 14.3 pastabą *Kiti įvairūs išpareigojimai*).

Šio straipsnio elementai yra tokie:

	2012 (eurais)	2011 (eurais)	Pokytis (eurais)
Likučiai sąskaitose eurais	5 193 816	4 934 974	258 842
Vertybiniai popieriai eurais	16 349 560 714	13 285 988 281	3 063 572 433
Atpirkimo investavimo sandoriai eurais	2 702 963 941	2 707 978 069	(5 014 128)
Kitas finansinis turtas	41 920 325	41 924 130	(3 805)
Iš viso	19 099 638 796	16 040 825 454	3 058 813 342

Grynasis šio straipsnio padidėjimas daugiausia susidarė dėl to, kad nuosavų lėšų portfelio investicijoms buvo priskirta a) 2012 m. iš euro zonos nacionalinių centrinių bankų gautos sumos, susijusios su 2010 m. padidinto ECB pasirašyto kapitalo trečiosios dalies apmokėjimu (žr. 17 pastabą *Kapitalas ir rezervai*) ir b) sumos, 2011 m. pervestos į atidėjinius užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms, atitinkmuo.

7.3 NEBALANSINIŲ PRIEMONIŲ PERKAINOJIMO SKIRTUMAI

Ši straipsnį daugiausia sudaro valiutų apsisikeitimo sandorių ir išankstinių valiutų keitimo sandorių, kurie galiojo 2012 m. gruodžio 31 d., perkainojimo skirtumai (žr. 21 pastabą *Valiutų apsisikeitimo sandoriai ir išankstiniai valiutų keitimo sandoriai*). Šie perkainojimo skirtumai atsiranda minėtų sandorių verte, perskaičiuotą į eurus pagal balanso dieną galiojusį užsienio valiutos kursą, palyginus su sandorių verte, perskaičiuota į eurus pagal tos pačios dienos atitinkamos valiutos vidurkinį kursą (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalis *Nebalansinės priemonės* bei *Auksas, turtas ir išipareigojimai užsienio valiuta*).

Į šį straipsnį taip pat įtrauktas galiojusių palūkanų normų apsisikeitimo sandorių perkainojimo prieaugis (žr. 20 pastabą *Palūkanų normų apsisikeitimo sandoriai*).

7.4 SUKAUPTOS PAJAMOS IR BŪSIMŲJŲ LAIKOTARPIŲ IŠLAIDOS

2012 m. į šį straipsnį įtrauktos sukauptos vertybinių popierių atkarpos palūkanos, įskaitant nupirktą atkarpą, kurių suma sudarė 792,7 mln. eurų (2011 m. – 816,8 mln. eurų) (žr. 2.2 pastabą *Likučiai bankų sąskaitose ir investicijos į vertybinius popierius, išorės paskolos ir kitas išorės turtas ir Pretenzijos euro zonos rezidentams užsienio valiuta*, 5 pastabą *Euro zonos rezidentų vertybiniai popieriai eurais* ir 7.2 pastabą *Kitas finansinis turtas*).

Į šį straipsnį buvo įtrauktos ir 650,4 mln. eurų vertės (2011 m. – 752,6 mln. eurų) sukauptos palūkanos už sistemos TARGET2 likučius, gautinos už 2012 m. paskutinį mėnesį iš euro zonos nacionalinių centrinių bankų, ir sukauptos 136,7 mln. eurų vertės (2011 m. – 230,6 mln. eurų) gautinos palūkanos už ECB pretenzijas, susijusias su paskutinio ketvirčio eurų banknotų paskirstymu Euro sistemoje (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Banknotai apyvartoje*).

Šiame straipsnyje taip pat parodytos kitos sukauptos pajamos, įskaitant už kitą finansinį turtą sukauptas palūkanų pajamas, ir įvairūs išankstiniai mokėjimai.

7.5 KITAS ĮVAIRUS TURTAS

Šis straipsnis daugiausia apėmė su valiutų apsisikeitimo sandoriais ir išankstiniais valiutų keitimo sandoriais, kurie galiojo 2012 m. gruodžio 31 d., susijusius teigiamus likučius (žr. 21 pastabą

Valiutų apskeitymo sandoriai ir išankstiniai valiutų keitymo sandoriai). Šie likučiai susidaro tokių sandorių verte, perskaičiuotą į eurus pagal balanso dieną galiojusį atitinkamos užsienio valiutos vidurkinį kursą, palyginus su jų pradinio pripažinimo apskaitoje verte eurai (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Nebalansinės priemonės*).

Į šį straipsnį taip pat įtraukta sukaupta suma pagal tarpinį ECB pelno paskirstymą (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį Tarpinis pelno paskirstymas ir 6.2 pastabą *Kitos vidinės Euro sistemos grynosios pretenzijos*).

Į šį straipsnį įtraukta ir pretenzija Vokietijos federalinei finansų ministerijai dėl atgautinų sumokėtų pridėtinės vertės ir kitų netiesioginių mokesčių. Tokie mokesčiai grąžinami vadovaujantis Protokolo dėl Europos Sąjungos privilegijų ir imunitetų, taikomo ECB pagal ECBS statuto 39 straipsnį, 3 straipsnyje nustatytais sąlygomis.

8 BANKNOTAI APYVARTOJE

Šiame straipsnyje parodyta visų apyvartoje cirkuliuojančių eurų banknotų ECB dalis (8 %) (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Banknotai apyvartoje*).

9 KITI ĮSIPAREIGOJIMAI EURO ZONOS KREDITO ĮSTAIGOMS EURAIS

2011 m. gruodžio 31 d. šis straipsnis apėmė įsipareigojimus, susidariusius pagal atpirkimo skolinimosi sandorius, vykdomus pagal padengtų obligacijų skolinimo operacijas. Šios skolinimo operacijos vykdomos per suderintų sumų atpirkimo skolinimosi sandorius, kurių metu pagal atpirkimo skolinimosi sandorius gautos sumos tuo pačiu metu yra visos investuojamos į atpirkimo investavimo sandorį su ta pačia sandorio šalimi (žr. 4 pastabą *Kitos pretenzijos euro zonos kredito įstaigoms eurai*). 2012 m. gruodžio 31 d. nebuvo galiojančių įsipareigojimų.

10 ĮSIPAREIGOJIMAI KITIEMS EURO ZONOS REZIDENTAMS EURAIS

10.1 KITI ĮSIPAREIGOJIMAI

Šis straipsnis apima Euro bankų asociacijos (EBA) narių indėlius, kurie naudojami kaip įkaitas, pateikiamas ECB vykdamas EBA mokėjimus per sistemą TARGET2.

11 ĮSIPAREIGOJIMAI NE EURO ZONOS REZIDENTAMS EURAIS

2012 m. gruodžio 31 d. į šį straipsnį įtraukta 44,0 mlrd. eurų (2011 m. – 13,0 mlrd. eurų). Šią sumą sudarė ne euro zonos nacionalinių centrinių bankų ir kitų centrinių bankų likučiai ECB, susidarę dėl per sistemą TARGET2 įvykdytų sandorių ar jų dalių.

Kita šio straipsnio 6,8 mlrd. eurų (2011 m. – 64,2 mlrd. eurų) dalis buvo susijusi su laikinu abipusio valiutos apskeitymo susitarimu su Federaline rezervų sistema. Vadovaudamasi šiuo susitarimu, Federalinė rezervų sistema per laikinąją apskeitymo operaciją galimybę ECB suteikia JAV dolerių, kuriais siekiama Euro sistemos sandorių šalims pasiūlyti trumpalaikį finansavimą JAV doleriais. ECB

tuo pat metu sudaro kompensacinius apskaitos sandorius (angl. *back-to-back swap transactions*) su euro zonos nacionaliniais centriniais bankais, kurie panaudoja suteiktas lėšas vykdydami likvidumą didinančias grįžtamųjų sandorių operacijas su Eurosistemos sandorių šalimis. Dėl kompensacinių apskaitos sandorių susidaro vidiniai Eurosistemos likučiai tarp ECB ir nacionalinių centrinių bankų. Dėl apskaitos sandorių, sudarytų su Federaline rezervų sistema ir euro zonos nacionaliniais centriniais bankais, susidaro ir nebalansinėse sąskaitose parodomos išankstinės pretenzijos bei įsipareigojimai (žr. 21 pastabą *Valiutų apskaitos sandoriai ir išankstiniai valiutų keitimo sandoriai*).

12 ĮSIPAREIGOJIMAI NE EURO ZONOS REZIDENTAMS UŽSIENIO VALIUTA

12.1 INDĖLIAI, LIKUČIAI IR KITI ĮSIPAREIGOJIMAI

2011 m. šis straipsnis apėmė įsipareigojimus, susidariusius pagal su ne euro zonos rezidentais sudarytus atpirkimo skolinimosi sandorius, susijusius su ECB užsienio valiutos atsargų valdymu. 2012 m. gruodžio 31 d. likučių nebuvo.

13 VIDINIAI EUROSISTEMOS ĮSIPAREIGOJIMAI

13.1 ĮSIPAREIGOJIMAI, ATITINKANTYS PERVERSTAS UŽSIENIO ATSARGAS

Šiame straipsnyje parodomi įsipareigojimai euro zonos nacionaliniams centriniais bankams, susidarę dėl jų į ECB pervedtų užsienio atsargų, jiems prisijungus prie Eurosistemos. 2012 m. nebuvo jokių pokyčių.

Atlygis už šiuos įsipareigojimus skaičiuojamas kasdien pagal naujausią žinomą ribinę palūkanų normą, taikomą Eurosistemos pagrindinių refinansavimo operacijų aukcionuose, koreguojant šį atlygį taip, kad aukso daliai tenkanti grąža būtų nulinė (žr. 24.3 pastabą *Atlygis pagal nacionalinių centrinių bankų pretenzijas dėl pervedtų užsienio atsargų*).

	Nuo 2011 m. sausio 1 d. (eurais)
<i>Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique</i>	1 397 303 847
<i>Deutsche Bundesbank</i>	10 909 120 274
<i>Eesti Pank</i>	103 115 678
<i>Banc Ceannais na hÉireann/Central Bank of Ireland</i>	639 835 662
<i>Bank of Greece</i>	1 131 910 591
<i>Banco de España</i>	4 783 645 755
<i>Banque de France</i>	8 192 338 995
<i>Banca d'Italia</i>	7 198 856 881
<i>Central Bank of Cyprus</i>	78 863 331
<i>Banque centrale du Luxembourg</i>	100 638 597
<i>Bank Ċentrali ta'Malta/Central Bank of Malta</i>	36 407 323
<i>De Nederlandsche Bank</i>	2 297 463 391
<i>Oesterreichische Nationalbank</i>	1 118 545 877
<i>Banco de Portugal</i>	1 008 344 597
<i>Banka Slovenije</i>	189 410 251
<i>Národná banka Slovenska</i>	399 443 638
<i>Suomen Pankki – Finlands Bank</i>	722 328 205
Iš viso	40 307 572 893

14 KITI ĮSIPAREIGIJIMAI

14.1 NEBALANSINIŲ PRIEMONIŲ PERKAINOJIMO SKIRTUMAI

Į šį straipsnį daugiausia įtraukta valiutų apskaitimo sandorių ir išankstinių valiutų keitimo sandorių, kurie galiojo 2012 m. gruodžio 31 d., pokyčiai dėl perkainojimo (žr. 21 pastabą *Valiutų apskaitimo sandoriai ir išankstiniai valiutų keitimo sandoriai*). Šie perkainojimo pokyčiai atsiranda minėtų sandorių vertę, perskaičiuotą į eurus pagal balanso dieną galiojusį užsienio valiutos kursą, palyginus su sandorių verte, perskaičiuota į eurus pagal tos pačios dienos atitinkamos valiutos vidurkinį kursą (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalis *Nebalansinės priemonės bei Auksas, turtas ir įsipareigojimai užsienio valiuta*).

Šiame straipsnyje parodomi ir galiojusių palūkanų normų apskaitimo sandorių perkainojimo nuostoliai (žr. 20 pastabą *Palūkanų normų apskaitimo sandoriai*).

14.2 SUKAUPTOS IŠLAIDOS IR BŪSIMŲJŲ LAIKOTARPIŲ PAJAMOS

2012 m. gruodžio 31 d. dvi pagrindines šio straipsnio eilutes sudarė sukauptos palūkanos už sistemos TARGET2 likučius, mokėtinos nacionaliniams centriniams bankams už 2012 m. paskutinį mėnesį (jos sudarė 641,1 mln. eurų, 2011 m. – 770,1 mln. eurų), ir sukauptos palūkanos, mokėtinos nacionaliniams centriniams bankams už visus 2012 m. pagal jų pretenzijas dėl į ECB pervestų užsienio atsargų (žr. 13 pastabą *Vidiniai Eurosistemos įsipareigojimai*) (jos sudarė 306,9 mln. eurų, 2011 m. – 434,0 mln. eurų). Šiame straipsnyje taip pat parodytos su finansinėmis priemonėmis susijusios sukauptos išlaidos ir kitos sukauptos išlaidos.

Į šį straipsnį įtrauktas ir Frankfurto miesto 15,3 mln. eurų įnašas ECB už valstybės saugomo *Grossmarkthalle* pastato išsaugojimą statant naują ECB pastatą. Šia suma bus sumažintos statybų išlaidos jau pradėjus eksploatuoti šį pastatą (žr. 7.1 pastabą *Materialusis ir nematerialusis ilgalaikis turtas*).

14.3 KITI ĮVAIRŪS ĮSIPAREIGIJIMAI

Į šį straipsnį buvo įtraukti 360,1 mln. eurų (2011 m. – 360,0 mln. eurų) vertės galiojantys atpirkimo skolinimosi sandoriai, sudaryti valdant ECB nuosavų lėšų portfelį (žr. 7.2 pastabą *Kitas finansinis turtas*).

Šis straipsnis taip pat apėmė su valiutų apskaitimo sandoriais ir išankstiniais valiutų keitimo sandoriais, kurie galiojo 2012 m. gruodžio 31 d., susijusius neigiamus likučius (žr. 21 pastabą *Valiutų apskaitimo sandoriai ir išankstiniai valiutų keitimo sandoriai*). Šie likučiai susidaro tokių sandorių vertę, perskaičiuotą į eurus pagal balanso dieną galiojusį atitinkamos užsienio valiutos vidurkinį kursą, palyginus su jų pradinio pripažinimo apskaitoje verte eurais (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Nebalansinės priemonės*).

Be to, į šį straipsnį buvo įtraukti 109,8 mln. eurų ECB grynųjų įsipareigojimų, susijusių su išmokomis savo darbuotojams ir Vykdomosios valdybos nariams pasibaigus jų darbo santykiams ir kitomis ilgalaikėmis išmokomis, kaip aprašyta toliau (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *ECB pensijų planas, kitos išmokos tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams ir kitos ilgalaikės išmokos*).

ECB PENSIJŲ PLANAS, KITOS IŠMOKOS TARNAUTOJAMS PASIBAIGUS JŲ DARBO SANTYKIAMS IR KITOS ILGALAIKĖS IŠMOKOS

Balanse pripažintos sumos, susijusios su išmokomis pasibaigus tarnautojų darbo santykiams ir su kitomis ilgalaikėmis išmokomis, buvo tokios:

	2012 personalas (mln. eurų)	2012 Vykdomoji valdyba (mln. eurų)	2012 iš viso (mln. eurų)	2011 personalas (mln. eurų)	2011 Vykdomoji valdyba (mln. eurų)	2011 iš viso (mln. eurų)
Dabartinė įsipareigojimų vertė	761,3	17,8	779,1	549,1	17,9	567,0
Tikroji pensijų plano turto vertė	(522,7)	–	(522,7)	(418,4)	–	(418,4)
Nepripažintas aktuarinis pelnas (nuostolis)	(144,5)	(2,1)	(146,6)	(35,6)	(0,5)	(36,1)
Balanse pripažinti įsipareigojimai	94,1	15,7	109,8	95,1	17,4	112,5

2012 m. dabartinė įsipareigojimų tarnautojams vertė sudarė 761,3 mln. eurų, iš jų 109,1 mln. eurų (2011 m. – 86,6 mln. eurų) sudarė įmokomis nepadengtų išmokų, susijusių su išmokomis pasibaigus darbo santykiams, išskyrus pensijas, ir su kitomis ilgalaikėmis išmokomis, vertė. Įmokomis nepadengtų išmokų planas taip pat taikomas išmokoms, mokamoms pasibaigus Vykdamosios valdybos narių darbo santykiams, ir kitoms jiems mokamoms ilgalaikėms išmokoms.

2012 m. pelno (nuostolio) ataskaitoje pripažintos sumos buvo tokios:

	2012 personalas (mln. eurų)	2012 Vykdomoji valdyba (mln. eurų)	2012 iš viso (mln. eurų)	2011 personalas (mln. eurų)	2011 Vykdomoji valdyba (mln. eurų)	2011 iš viso (mln. eurų)
Dabartinės tarnybos išlaidos	29,0	1,3	30,3	31,1	1,4	32,5
Įsipareigojimų palūkanos	24,5	0,9	25,4	24,2	0,8	25,0
Tikėtina pensijų plano turto grąža	(21,6)	–	(21,6)	(20,1)	–	(20,1)
Grynasis aktuarinis šiais metais pripažintas nuostolis (pelnas)	0,7	0	0,7	6,2	(0,6)	5,6
Iš viso įtraukta į <i>Personalo išlaidų išlaidas</i>	32,6	2,2	34,8	41,4	1,6	43,0

Įsipareigojimo dabartinės vertės pokyčiai 2012 m. buvo tokie:

	2012 personalas (mln. eurų)	2012 Vykdomoji valdyba (mln. eurų)	2012 iš viso (mln. eurų)	2011 personalas (mln. eurų)	2011 Vykdomoji valdyba (mln. eurų)	2011 iš viso (mln. eurų)
Įsipareigojimas laikotarpio pradžioje	549,1	17,9	567,0	539,6	15,9	555,5
Tarnybos išlaidos	29,0	1,3	30,3	31,1	1,4	32,5
Įsipareigojimų palūkanos	24,5	0,9	25,4	24,2	0,8	25,0
Pensijų plano dalyvių įmokos	16,5	0,1	16,6	16,3	0,2	16,5
Kiti gryniesi įsipareigojimų pokyčiai dėl pensijų plano dalyvių įmokų ¹⁾	8,9	0	8,9	(1,9)	0	(1,9)
Sumokėtos išmokos	(6,3)	(4,0)	(10,3)	(5,4)	(0,8)	(6,2)
Aktuarinis nuostolis (pelnas)	139,6	1,6	141,2	(54,8)	0,4	(54,4)
Įsipareigojimas laikotarpio pabaigoje	761,3	17,8	779,1	549,1	17,9	567,0

1) Šį straipsnį įtrauktos sumos yra lėšų, kurias sudarė pensijų plano dalyvių savanoriškos įmokos, grąža.

2011 m. apibrėžtų išmokų įsipareigojimų, susijusių su tarnautojais, aktuarinis pelnas sudarė 54,8 mln. eurų. Ši suma apėmė a) mažesnio, negu buvo tikėtasi, minimalių garantuotų išmokų vertės didėjimo poveikį; b) sumažintos tikėtinos kredituotos gražos iš fondų vienetų, turinčių kapitalo garantiją, kurie naudojami skaičiuojant būsimas pensijų išmokas, o atitinkamai ir apibrėžtų išmokų įsipareigojimų dabartinę vertę, poveikį ir c) mažesnio numatomo sveikatos draudimo plano premijų didėjimo poveikį.

2012 m. iš apibrėžtų išmokų įsipareigojimų, susijusių su tarnautojais, susidarė 139,6 mln. eurų aktuarinis nuostolis, visų pirma nulemtas diskonto normos sumažėjimo nuo 5,00 iki 3,50 %. Dėl to įsipareigojimo laikotarpio pabaigoje padidėjimas buvo tik iš dalies padengtas numanomu mažesniu garantuotų išmokų augimu, susijusiu su vieneto kainos pokyčiais, taip pat nuo 1,65 iki 1,40 % sumažintu ateityje numatomu pensijų augimu.

2012 m. sumokėtos išmokos apima kai kurių ECB jau nedarbinčių ECB vykdomosios valdybos narių pensijų sumą.

Su tarnautojais susijusio pensijų plano turto, įskaitant susidariusio iš savanoriškų įmokų, kurias moka programos dalyviai, tikrosios vertės pokyčiai 2012 m. buvo tokie:

	2012 (mln. eurų)	2011 (mln. eurų)
Tikroji pensijų plano turto vertė laikotarpio pradžioje	418,4	391,6
Tikėtina graža	21,6	20,1
Aktuarinis pelnas (nuostolis)	30,0	(25,0)
Darbdavio įmokos	33,6	22,7
Pensijų plano dalyvių įmokos	16,5	16,3
Sumokėtos išmokos	(6,3)	(5,4)
Kiti gryniesi turto pokyčiai dėl pensijų plano dalyvių įmokų	8,9	(1,9)
Tikroji pensijų plano turto vertė laikotarpio pabaigoje	522,7	418,4

Vadovaudamiesi Europos Centrinio Banko personalo įdarbinimo sąlygomis, ECB aktuarijai ECB pensijų plano ilgalaikės perspektyvos vertinimą atliko 2011 m. gruodžio 31 dieną. Po šio vertinimo, atsižvelgdama į aktuarijų patarimą, 2012 m. rugpjūčio 2 d. Valdančioji taryba patvirtino papildomą 10,3 mln. eurų metinę įmoką, mokėtiną dvylika metų pradedant 2012 m. Šis sprendimas bus peržiūrėtas 2014 m. 2012 m. ECB sumokėtos didesnės įmokos daugiausia rodė tai, kad tais metais buvo sumokėta papildoma įmoka.

2012 m. aktuarinis pelnas iš plano turto buvo susijęs su didesne, negu buvo tikėtasi, fondų vienetų graža tais metais.

Rengdami šioje pastaboje minimus vertinimus, aktuarijai rėmėsi prielaidomis, kurias Vykdomoji valdyba priėmė apskaitai tvarkyti ir informacijai atskleisti. Toliau pateiktos pagrindinės prielaidos, kuriomis remiasi aktuarijai apskaičiuodami išmokų plano įsipareigojimą:

	2012 %	2011 %
Diskonto norma	3,50	5,00
Tikėtina pensijų plano turto graža ¹⁾	4,50	6,00
Darbo užmokesčio padidėjimas ateityje ²⁾	2,00	2,00
Pensijų padidėjimas ateityje ³⁾	1,40	1,65

1) Šiomis prielaidomis remtasi apskaičiuojant ECB apibrėžtų išmokų įsipareigojimus, finansuojamus turto, turinčiu kapitalo garantiją, ir tikėtiną plano turto gražą ateinančiais metais.
2) Be to, numatytos galimo individualaus darbo užmokesčio padidėjimo iki 1,8 % per metus išmokos, atsižvelgiant į pensijų plano dalyvių amžių.
3) Pagal ECB pensijų plano taisykles, pensijos bus didinamos kiekvienais metais. Jeigu ECB tarnautojų darbo užmokestis pakilo mažiau, negu padidėjo kainos, bet koks pensijų padidėjimas atitiks darbo užmokesčio pakėlimą. Jeigu darbo užmokestis padidinamas daugiau, negu padidėjo kainos, pagal tą padidinimą bus nustatomas pensijų padidinimas, jeigu ECB pensijų plano finansinė būklė bus tam tinkama.

15 ATIDĖJINIAI

Į šį straipsnį įtraukti atidėjiniai užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito bei aukso kainos rizikoms ir kiti įvairūs atidėjiniai.

Atidėjiniai užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms bus naudojami tiek, kiek Valdančioji taryba manys esant būtina padengti būsimiems realizuotiems ir nerealizuotiems nuostoliams, ypač perkainojimo nuostoliams, kurių nedengia perkainojimo sąskaitos. Šių atidėjinių dydis ir nuolatinio papildymo poreikis kiekvienais metais peržiūrimi remiantis ECB minėtų rūšių rizikos įvertinimu. Vertinant atsižvelgiama į įvairius veiksnius, įskaitant rizikingo turto apimtį, per einamuosius finansinius metus pasireiškusių riziką, numatomus rezultatus kitais metais, rizikos įvertinimą, apimančią rizikingo turto vertės pokyčio rizikos (*Values at Risk*) reguliarų skaičiavimą. Atidėjiniai kartu su bet kokio dydžio suma bendrajame atsargų fonde negali viršyti euro zonos nacionalinių centrinių bankų apmokėto ECB kapitalo vertės.

2011 m. gruodžio 31 d. atidėjiniai užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms sudarė 6 363 107 289 eurus. Atsižvelgdama į savo vertinimo rezultatus, Valdančioji taryba nusprendė 2012 m. gruodžio 31 d. į atidėjinius pervesti 1 166 175 000 eurų sumą. Dėl šio pervedimo 2012 m. ECB grynasis pelnas sumažėjo iki 998 030 635 eurų, o atidėjinių suma padidėjo iki 7 529 282 289 eurų. 2012 m. padidėjus ECB apmokėtam kapitalui (žr. 17 pastabą *Kapitalas ir rezervai*), ši suma atitiko euro zonos nacionalinių centrinių bankų apmokėto ECB kapitalo vertę 2012 m. gruodžio 31 d.

16 PERKAINOJIMO SĄSKAITOS

Šiose sąskaitose parodomi perkainojimo likučiai, susidarantys iš turto, įsipareigojimų ir nebalansinių priemonių nerealizuotojo prieaugio (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Pajamų pripažinimas, Auksas, turtas ir įsipareigojimai užsienio valiuta, Vertybiniai popieriai ir Nebalansinės priemonės*).

	2012 (eurais)	2011 (eurais)	Pokytis (eurais)
Auksas	16 433 862 811	15 718 491 496	715 371 315
Užsienio valiuta	6 053 396 675	7 975 683 173	(1 922 286 498)
Vertybiniiai popieriai ir kitos priemonės	984 781 810	630 756 103	354 025 707
Iš viso	23 472 041 296	24 324 930 772	(852 889 476)

Perkainojimui metų pabaigoje buvo taikomi tokie užsienio valiutų kursai:

Užsienio valiutų kursai	2012	2011
JAV dolerio ir euro	1,3194	1,2939
Japonijos jenos ir euro	113,61	100,20
Euro ir SST	1,1657	1,1867
Euro už Trojos unciją grynojo aukso	1 261,179	1 216,864

17 KAPITALAS IR REZERVAI

17.1 KAPITALAS

Nuo 2010 m. gruodžio 29 d. ECB padidino savo pasirašytą kapitalą 5 mlrd. eurų – iki 10 760 652 403 eurų¹⁶. Be to, Valdančioji taryba nusprendė, kad euro zonos nacionaliniai centriniai bankai papildomas kapitalo įmokas, susijusias su šiuo padidėjimu, turėtų sumokėti mokėdami tris lygias dalis kasmet¹⁷. Pirmoji ir antroji dalys sumokėtos atitinkamai 2010 m. gruodžio 29 d. ir 2011 m. gruodžio 28 d. Paskutinė 1 166 175 000 eurų dydžio dalis sumokėta 2012 m. gruodžio 27 d.

2012 m. ECB kapitalo raktas ir pasirašytas kapitalas nepasikeitė. Euro zonos nacionaliniams centriniams bankams sumokėjus paskutinę jų kapitalo įmokų dalį, ECB apmokėtas kapitalas padidėjo iki 7 650 458 669 eurų, kaip parodyta šioje lentelėje¹⁸:

	Kapitalo raktas (%)	Pasirašytas kapitalas (eurais)	Apmokėtas kapitalas 2012 (eurais)	Apmokėtas kapitalas 2011 (eurais)
<i>Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique</i>	2,4256	261 010 385	261 010 385	220 583 718
<i>Deutsche Bundesbank</i>	18,9373	2 037 777 027	2 037 777 027	1 722 155 361
<i>Eesti Pank</i>	0,1790	19 261 568	19 261 568	16 278 234
<i>Banc Ceannais na hÉireann / Central Bank of Ireland</i>	1,1107	119 518 566	119 518 566	101 006 900
<i>Bank of Greece</i>	1,9649	211 436 059	211 436 059	178 687 726
<i>Banco de España</i>	8,3040	893 564 576	893 564 576	755 164 576
<i>Banque de France</i>	14,2212	1 530 293 899	1 530 293 899	1 293 273 899
<i>Banca d'Italia</i>	12,4966	1 344 715 688	1 344 715 688	1 136 439 021
<i>Central Bank of Cyprus</i>	0,1369	14 731 333	14 731 333	12 449 666
<i>Banque centrale du Luxembourg</i>	0,1747	18 798 860	18 798 860	15 887 193
<i>Bank Ċentrali ta' Malta / Central Bank of Malta</i>	0,0632	6 800 732	6 800 732	5 747 399
<i>De Nederlandsche Bank</i>	3,9882	429 156 339	429 156 339	362 686 339
<i>Oesterreichische Nationalbank</i>	1,9417	208 939 588	208 939 588	176 577 921

¹⁶ 2010 m. gruodžio 13 d. Sprendimas ECB/2010/26 dėl Europos centrinio banko kapitalo padidinimo, OL L 11, 2011 1 15, p. 53.

¹⁷ 2010 m. gruodžio 13 d. Sprendimas ECB/2010/27 dėl Europos centrinio banko kapitalo padidinimo apmokėjimo, kurį atlieka valstybių narių, kurių valiuta yra euro, nacionaliniai centriniai bankai, OL L 11, 2011 1 15, p. 54 ir 2010 m. gruodžio 31 d. Sprendimas ECB/2010/34 dėl *Eesti Pank* atliekamų kapitalo apmokėjimų, užsienio atsargų pervedimų ir įnašų į Europos centrinio banko atsargas ir atidėjimus, OL L 11, 2011 1 15, p. 58.

¹⁸ Kai kurios sumos suapvalintos iki artimiausio euro sveiko skaičiaus. Dėl šio suapvalinimo bendros ir tarpinės sumos lentelėje gali nesutapti.

	Kapitalo raktas (%)	Pasirašytas kapitalas (eurais)	Apmokėtas kapitalas 2012 (eurais)	Apmokėtas kapitalas 2011 (eurais)
<i>Banco de Portugal</i>	1,7504	188 354 460	188 354 460	159 181 126
<i>Banka Slovenije</i>	0,3288	35 381 025	35 381 025	29 901 025
<i>Národná banka Slovenska</i>	0,6934	74 614 364	74 614 364	63 057 697
<i>Suomen Pankki – Finlands Bank</i>	1,2539	134 927 820	134 927 820	114 029 487
Tarpinė euro zonos nacionalinių centrinių bankų suma	69,9705	7 529 282 289	7 529 282 289	6 363 107 289
<i>Българска народна банка (Bulgarijos nacionalinis bankas)</i>	0,8686	93 467 027	3 505 014	3 505 014
<i>Česká národní banka</i>	1,4472	155 728 162	5 839 806	5 839 806
<i>Danmarks Nationalbank</i>	1,4835	159 634 278	5 986 285	5 986 285
<i>Latvijas Banka</i>	0,2837	30 527 971	1 144 799	1 144 799
<i>Lietuvos bankas</i>	0,4256	45 797 337	1 717 400	1 717 400
<i>Magyar Nemzeti Bank</i>	1,3856	149 099 600	5 591 235	5 591 235
<i>Narodowy Bank Polski</i>	4,8954	526 776 978	19 754 137	19 754 137
<i>Banca Națională a României</i>	2,4645	265 196 278	9 944 860	9 944 860
<i>Sveriges Riksbank</i>	2,2582	242 997 053	9 112 389	9 112 389
<i>Bank of England</i>	14,5172	1 562 145 431	58 580 454	58 580 454
Tarpinė ne euro zonos nacionalinių centrinių bankų suma	30,0295	3 231 370 113	121 176 379	121 176 379
Iš viso	100,0000	10 760 652 403	7 650 458 669	6 484 283 669

Ne euro zonos nacionaliniai centriniai bankai turi apmokėti 3,75 % savo dalies ECB pasirašytame kapitale kaip įnašą, skirtą prisidėti prie ECB veiklos išlaidų. 2012 m. pabaigoje ši įmoka sudarė 121 176 379 eurus. Ne euro zonos nacionaliniai centriniai bankai neturi teisės gauti jokios skirstomojo ECB pelno dalies ir nėra įsipareigoję padengti jokių ECB nuostolių.

NEBALANSINĖS PRIEMONĖS

18 AUTOMATIZUOTA VERTYBINIŲ POPIERIŲ SKOLINIMO PROGRAMA

Valdydamas nuosavas lėšas, ECB yra sudaręs automatizuotos vertybinių popierių skolinimo programos susitarimą, pagal kurį paskirtas agentas ECB vardu sudaro vertybinių popierių skolinimo sandorius su daugeliu sandorio šalių, kurias ECB įvardija kaip tinkamas. Pagal šį susitarimą 2012 m. gruodžio 31 d. galiojančių grįžtamųjų sandorių vertė buvo 1,3 mlrd. eurų (2011 m. – 1,2 mlrd. eurų).

19 PALŪKANŲ NORMŲ ATEITIES SANDORIAI

2012 m. gruodžio 31 d. galiojo šie sandoriai užsienio valiuta, parodyti pagal metų pabaigos rinkos kainas:

Palūkanų normų ateities sandoriai užsienio valiuta	2012 kontrakto vertė (eurais)	2011 kontrakto vertė (eurais)	Pokytis (eurais)
Pretenzijos	2 460 891 314	1 651 132 236	809 759 078
Įsipareigojimai	6 245 269 283	1 728 229 838	4 517 039 445

Šie sandoriai sudaryti valdant ECB užsienio atsargas.

20 PALŪKANŲ NORMŲ APSIKEITIMO SANDORIAI

2012 m. gruodžio 31 d. galiojusių palūkanų normų apskeitimo sandorių vertė sudarė 355,1 mln. eurų (2011 m. – 225,7 mln. eurų) pagal metų pabaigos rinkos kainas. Šie sandoriai sudaryti valdant ECB užsienio atsargas.

21 VALIUTŲ APSIKEITIMO SANDORIAI IR IŠANKSTINIAI VALIUTŲ KEITIMO SANDORIAI

UŽSIENIO ATSARGŲ VALDYMAS

2012 m. valiutų apskeitimo sandoriai ir išankstiniai valiutų keitimo sandoriai buvo sudaryti valdant ECB užsienio atsargas. 2012 m. gruodžio 31 d. su šiais išankstiniais sandoriais susijusios pretenzijos ir įsipareigojimai metų pabaigos rinkos kursu sudarė:

Valiutų apskeitimo sandoriai ir išankstiniai valiutų keitimo sandoriai	2012 (eurais)	2011 (eurais)	Pokytis (eurais)
Pretenzijos	2 110 145 191	2 304 007 744	(193 862 553)
Įsipareigojimai	1 947 015 270	2 309 882 385	(362 867 115)

LIKVIDUMĄ DIDINANČIOS OPERACIJOS

2012 m. gruodžio 31 d. galiojo JAV doleriais išreikštos išankstinės pretenzijos nacionaliniams centriniams bankams ir išankstiniai įsipareigojimai Federalinei rezervų sistemai, susiję su likvidumo JAV doleriais didinimu Eurosistemos sandorio šalims (žr. 11 pastabą *Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams eurais*).

22 SKOLINIMOSI IR SKOLINIMO OPERACIJŲ ADMINISTRAVIMAS

ECB yra atsakingas už ES skolinimosi ir skolinimo operacijų administravimą pagal vidutinės trukmės finansinės paramos mechanizmą. 2012 m. ECB įvykdė mokėjimus, susijusius su ES paskolomis, pagal šią schemą suteiktomis Latvijai, Vengrijai ir Rumunijai.

Atsižvelgiant į valstybių narių, kurių valiuta yra euro¹⁹, ir *Kreditanstalt für Wiederaufbau*²⁰ (kaip paskolos davėjų), Graikijos Respublikos (kaip paskolos gavėjo) ir Graikijos banko (kaip paskolos gavėjo agento) susitarimą dėl paskolos programos, ECB atsakingas už visų susijusių paskolos davėjų ir paskolos gavėjo vardu vykdomų mokėjimų atlikimą.

Be to, ECB vykdo operacinę veiklą administruojant paskolas, suteiktas pagal Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonę (EFPSP) ir Europos finansinio stabilumo fondo (EFSF) vardu. 2012 m. ECB įvykdė mokėjimus, susijusius su paskolomis, suteiktomis Airijai ir Portugalijai pagal EFPSP schemą, ir su paskolomis, suteiktomis Airijai, Portugalijai ir Graikijai pagal EFSF schemą.

19 Išskyrus Graikijos Respubliką ir Vokietijos Federacinę Respubliką.

20 Veikianti viešųjų interesų labui, privalanti vykdyti Vokietijos Federacinės Respublikos nurodymus ir turinti jos garantiją.

Be to, ECB administruoja mokėjimus, susijusius su neseniai sukurtu Europos stabilumo mechanizmu (ESM) įstatiniu akciniu kapitalu ir paramos stabilumui užtikrinti operacijomis²¹. 2012 m. ECB įvykdė valstybių narių, kurių valiuta yra euro, mokėjimus, susijusius su ESM įstatiniu akciniu kapitalu.

23 NAGRINĖJAMOS BYLOS

Document Security Systems Inc. (DSSI) Europos Bendrijų pirmosios instancijos teismui²² pateikė ieškinį ECB dėl žalos atlyginimo. Jame teigiama, kad ECB pažeidė DSSI patentą²³ vykdant eurų banknotų gamybą. Pirmosios instancijos teismas atmetė DSSI ieškinį ECB dėl žalos atlyginimo²⁴. Dabar ECB teikia ieškinius šiam patentui panaikinti vienoje nacionalinėje jurisdikcijoje, o visose kitose jurisdikcijose šis patentas jau panaikintas. Be to, ECB yra tvirtai įsitikinęs, kad jis joku būdu nepažeidė patento, todėl taip pat pradės gynybą prieš bet kokį ieškinį dėl žalos, DSSI pateiktą kompetentingam nacionaliniam teismui.

Pirmosios instancijos teismui atmetus DSSI ieškinį ECB dėl žalos atlyginimo, taip pat ECB iki šiol laimėjus ieškinius dėl DSSI patento nacionalinių dalių panaikinimo tam tikrose nacionalinėse jurisdikcijose, ECB tebėra įsitikinęs, kad mokėjimų DSSI tikimybė tebėra labai menka. ECB aktyviai stebi tebesitęsiančio bylinėjimosi įvykius.

21 Europos stabilumo mechanizmo steigimo sutartis įsigaliojo 2012 m. rugsėjo 27 d.

22 2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, Pirmosios instancijos teismas pavadintas Bendroju Teismu.

23 DSSI Europos patentas Nr. 0455 750 B1.

24 2007 m. rugsėjo 5 d. Pirmosios instancijos teismo nutartis, byla T-295/05. Paskelbta www.curia.europa.eu.

PASTABOS DĖL PELNO (NUOSTOLIO) ATASKAITOS

24 GRYNOSIOS PALŪKANŲ PAJAMOS

24.1 PALŪKANŲ PAJAMOS IŠ UŽSIENIO ATSARGŲ

Šiame straipsnyje parodomos palūkanų pajamos, grynosios palūkanų išlaidos, susijusios su ECB užsienio atsargomis:

	2012 (eurais)	2011 (eurais)	Pokytis (eurais)
Palūkanų pajamos už sąskaitų likučius	726 972	2 088 888	(1 361 916)
Palūkanų pajamos iš pinigų rinkos indėlių	16 294 022	18 279 491	(1 985 469)
Palūkanų pajamos iš atpirkimo investavimo sandorių	1 881 260	1 479 020	402 240
Grynosios palūkanų pajamos iš vertybinių popierių	197 474 767	254 699 342	(57 224 575)
Grynosios palūkanų pajamos iš palūkanų normų apsikeitimo sandorių	2 096 989	6 284 214	(4 187 225)
Grynosios palūkanų pajamos iš išankstinių valiutų apsikeitimo sandorių ir valiutų keitimo sandorių	10 581 922	7 686 740	2 895 182
Iš viso palūkanų pajamų iš užsienio atsargų	229 055 932	290 517 695	(61 461 763)
Palūkanų išlaidos už sąskaitų likučius	(24 240)	(6 126)	(18 114)
Grynosios palūkanų išlaidos iš atpirkimo skolinimosi sandorių	(147 992)	(291 278)	143 286
Grynosios palūkanų pajamos iš užsienio atsargų	228 883 700	290 220 291	(61 336 591)

Grynosios palūkanų pajamos 2012 m. daugiausia sumažėjo dėl to, kad gauta mažiau palūkanų pajamų iš JAV dolerių portfelio.

24.2 PALŪKANŲ PAJAMOS IŠ EURŲ BANKNOTŲ PASKIRSTYMO EUROSISTEMOJE

Šis straipsnis apima palūkanų pajamas, susijusias su ECB dalimi visoje eurų banknotų emisijoje (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Banknotai apyvartoje* ir 6.1 pastabą *Pretenzijos, susijusios su eurų banknotų paskirstymu Euro sistemoje*). 2012 m. šios pajamos daugiausia sumažėjo dėl to, kad vidutinė pagrindinė refinansavimo norma buvo mažesnė negu 2011 m.

24.3 ATLYGIS PAGAL NACIONALINIŲ CENTRINIŲ BANKŲ PRETENZIJAS DĖL PERVESTŲ UŽSIENIO ATSARGŲ

Šiame straipsnyje parodytas euro zonos nacionaliniams centriniams bankams sumokėtas atlygis pagal jų pretenzijas ECB atžvilgiu dėl pagal ECBS statuto 30 straipsnio 1 dalį pervestų užsienio atsargų (žr. 13 pastabą *Vidiniai Euro sistemos įsipareigojimai*). 2012 m. šis atlygis daugiausia sumažėjo dėl to, kad vidutinė pagrindinė refinansavimo norma buvo mažesnė negu 2011 m.

24.4 KITOS PALŪKANŲ PAJAMOS IR KITOS PALŪKANŲ IŠLAIDOS

2012 m. šiuose straipsniuose buvo parodytos 8,8 mlrd. eurų palūkanų pajamos (2011 m. – 6,6 mlrd. eurų) ir 8,9 mlrd. eurų palūkanų išlaidos (2011 m. – 6,9 mlrd. eurų) už likučius sistemoje TARGET2 (žr. 6.2 pastabą *Kitos vidinės Euro sistemos grynosios pretenzijos* ir 11 pastabą *Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams eurais*).

Juose taip pat parodytos 1 107,7 mln. eurų grynosios pajamos (2011 m. – 1 002,8 mln. eurų) iš pagal vertybinių popierių rinkų programą ECB įsigytų vertybinių popierių ir 209,4 mln. eurų grynosios pajamos (2011 m. – 165,7 mln. eurų) iš pagal padengtų obligacijų pirkimo programas įsigytų vertybinių popierių, įskaitant grynąsias pajamas iš susijusių vertybinių popierių skolinimo

sandorių. Be to, šiame straipsnyje parodytos palūkanų pajamos ir išlaidos, susijusios su kitu turtu ir išsipareigojimais eurai, taip pat palūkanų pajamos ir išlaidos, susidariusios dėl likvidumo didinimo JAV doleriais operacijų.

25 REALIZUOTOSIOS PAJAMOS (IŠLAIDOS) IŠ FINANSINIŲ OPERACIJŲ

2012 m. iš finansinių operacijų gautos tokios grynosios realizuotosios pajamos:

	2012 (eurais)	2011 (eurais)	Pokytis (eurais)
Grynosios realizuotosios pajamos dėl kainos pokyčio	317 311 647	260 059 727	57 251 920
Grynosios realizuotosios pajamos dėl užsienio valiutos kurso ir aukso kainos pokyčio	1 524 191	212 159 502	(210 635 311)
Grynosios realizuotosios pajamos iš finansinių operacijų	318 835 838	472 219 229	(153 383 391)

Grynosios realizuotosios pajamos dėl kainos pokyčio apėmė realizuotąsias pajamas iš operacijų vertybiniais popieriais, palūkanų normų ateities sandorių ir palūkanų normų apsikeitimo sandorių.

2011 m. grynosios realizuotosios pajamos dėl užsienio valiutos kurso ir aukso kainos pokyčio gautos daugiausia dėl Japonijos jenų operacijų ECB dalyvaujant 2011 m. kovo 18 d. atliktoje bendroje tarptautinėje intervencijoje į užsienio valiutų rinkas.

26 FINANSINIO TURTO IR POZICIJŲ NURAŠYMAI

2012 m. finansinio turto ir pozicijų nurašymai buvo tokie:

	2012 (eurais)	2011 (eurais)	Pokytis (eurais)
Nerealizuotasis vertybinių popierių perkainojimo nuostolis	(1 737 805)	(155 240 641)	153 502 836
Nerealizuotasis palūkanų normų apsikeitimo sandorių perkainojimo nuostolis	(2 442 218)	(2 216 642)	(225 576)
Nerealizuotasis valiutų kursų nuostolis	(761)	0	(761)
Iš viso nerealizuotųjų nuostolių	(4 180 784)	(157 457 283)	153 276 499

2012 m. ECB nuosavų lėšų portfelyje laikomų vertybinių popierių bendras rinkos kainos padidėjimas lėmė gerokai mažesnius nurašymus negu 2011 m.

27 GRYNOSIOS KOMISINIŲ IR KITŲ ATLYGIŲ IŠLAIDOS

	2012 (eurais)	2011 (eurais)	Pokytis (eurais)
Komisinių ir kitų atlygių pajamos	90 314	77 858	12 456
Komisinių ir kitų atlygių išlaidos	(2 217 422)	(2 058 638)	(158 784)
Grynosios komisinių ir kitų atlygių išlaidos	(2 127 108)	(1 980 780)	(146 328)

2012 m. pajamos, parodytos šiame straipsnyje, gautos iš kredito įstaigoms skirtų baudų už privalomųjų atsargų reikalavimų nevykdymą. Išlaidos susijusios su atlygiais, mokamais už sąskaitų likučius, ir palūkanų normų ateities sandorius (žr. 19 pastabą *Palūkanų normų ateities sandoriai*).

28 PAJAMOS IŠ NUOSAVYBĖS VERTYBINIŲ POPIERIŲ IR DALYVAVIMO NUOSAVYBĖS PRIEMONĖSE

Į šį straipsnį įtraukti dividendai, gauti už ECB turimas TAB akcijas (žr. 7.2 pastabą *Kitas finansinis turtas*).

29 KITOS PAJAMOS

Kitos 2012 m. gautos įvairios pajamos daugiausia susidarė iš euro zonos nacionalinių centrinių bankų sukauptų įmokų, skirtų ECB išlaidoms, patirtoms dėl reikšmingo rinkos infrastruktūros projekto, padengti.

30 PERSONALO IŠLAIKYMO IŠLAIDOS

Į šį straipsnį įtrauktas darbo užmokestis, išmokos, tarnautojų draudimas ir kitos įvairios išlaidos sudarė 184,6 mln. eurų (2011 m. – 173,1 mln. eurų). Be to, į šį straipsnį įtraukta ir 34,8 mln. eurų (2011 m. – 43,0 mln. eurų) įmokų į ECB pensijų planą, kitos išmokos tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams ir kitos ilgalaikės išmokos (žr. 14.3 pastabą *Kiti įvairūs įsipareigojimai*). Su naujų ECB patalpų statybomis susijusios personalo išlaikymo išlaidos, sudarančios 1,3 mln. eurų (2011 m. – 1,3 mln. eurų), buvo kapitalizuotos ir į šį straipsnį neįtrauktos.

Darbo užmokestis ir išmokos, įskaitant vadovaujamas pareigas einančių tarnautojų darbo užmokesčio priedus, iš esmės nustatyti pagal Europos Sąjungos darbo užmokesčio sistemą ir yra su ja palyginami.

Vykdomosios valdybos nariai gauna bazinę algą ir papildomas išmokas už gyvenamąją vietą ir atstovavimą. Pirmininkui vietoj išmokos už gyvenamąją vietą suteikiama ECB priklausanti oficiali rezidencija. Vadovaujantis Europos Centrinio Banko personalo įdarbinimo sąlygomis, Vykdomosios valdybos nariai turi teisę gauti namų ūkio, vaiko ir mokslo išmokas atsižvelgiant į asmenines aplinkybes. Iš bazinės algos išskaitomas mokestis, mokamas Europos Sąjungos naudai, taip pat daromi atskaitymai pensijai, sveikatos draudimui ir draudimui nuo nelaimingų atsitikimų. Papildomos išmokos neapmokestinamos ir iš jų nedaromi atskaitymai pensijai.

Vykdomosios valdybos nariams 2012 m. išmokėta bazinė alga buvo tokia²⁵:

	2012 (eurais)	2011 (eurais)
<i>Jean-Claude Trichet (pirmininkas iki 2011 m. spalio mėn.)</i>	–	309 290
Mario Draghi (pirmininkas nuo 2011 m. lapkričio mėn.)	374 124	61 858
Vitor Constâncio (pirmininko pavaduotojas)	320 688	318 132
<i>Gertrude Tumpel-Gugerell (Vykdomosios valdybos narė iki 2011 m. gegužės mėn.)</i>	–	110 460

25 Yves Mersch pradėjo eiti pareigas 2012 m. gruodžio 15 d. Darbo užmokestis už laikotarpį iki 2012 m. pabaigos jam sumokėtas 2013 m. sausio mėn. ir įtrauktas į 2013 finansinių metų personalo išlaikymo išlaidas.

	2012 (eurais)	2011 (eurais)
<i>José Manuel González-Páramo (Vykdamosios valdybos narys iki 2012 m. gegužės mėn.)</i>	111 345	265 104
<i>Lorenzo Bini Smaghi (Vykdamosios valdybos narys iki 2011 m. gruodžio mėn.)</i>	–	265 104
<i>Jürgen Stark (Vykdamosios valdybos narys iki 2011 m. gruodžio mėn.)</i>	–	265 104
Peter Praet (Vykdamosios valdybos narys nuo 2011 m. birželio mėn.)	267 228	154 644
Jörg Asmussen (Vykdamosios valdybos narys nuo 2012 m. sausio mėn.)	267 228	–
Benoît Cœuré (Vykdamosios valdybos narys nuo 2012 m. sausio mėn.)	267 228	–
Iš viso	1 607 841	1 749 696

Vykdomosios valdybos nariams išmokėtos išmokos ir už juos sumokėtos įmokos pagal ECB sveikatos draudimo ir draudimo nuo nelaimingų atsitikimų planus sudarė 509 842 eurus (2011 m. – 646 154 eurus).

Be to, išmokos Vykdomosios valdybos nariams, susijusios su jų paskyrimu dirbti ECB ar pasitraukimu iš pareigų ECB, sudarė 133 437 eurus (2011 m. – 159 594 eurus). Šios išmokos parodomos pelno (nuostolio) ataskaitos straipsnyje *Administracinės išlaidos*.

Buvusiems Vykdomosios valdybos nariams mokamos išeitinės išmokos už ribotą laikotarpį po jų kadencijos pabaigos. 2012 m. šios išmokos, taip pat išmokos, susijusios su šeima, ir išmokos pagal ECB sveikatos draudimo ir draudimo nuo nelaimingų atsitikimų planus buvusiems nariams sudarė 1 183 285 eurus (2011 m. – 479 665 eurus). Buvusiems Vykdomosios valdybos nariams ar su jais susijusiems asmenims išmokėtos pensijos, įskaitant susijusias išmokas, ir įmokos į sveikatos draudimo ir draudimo nuo nelaimingų atsitikimų planus sudarė 324 830 eurų (2011 m. – 321 929 eurus). Išeidami iš ECB du Valdybos nariai, Lorenzo Bini Smaghi ir José Manuel González-Páramo, vietoj teisės ateityje gauti pensiją kas mėnesį pasirinko galimybę, kaip numatyta personalo įdarbinimo sąlygose, gauti vienkartinę išmoką (abi išmokos sudaro 2 461 469 eurus). Buvusiems Vykdomosios valdybos nariams visos sumokėtos išmokos parodomos dalyje *Sumokėtos išmokos*. Dėl to sumažėja ECB apibrėžtų išmokų įsipareigojimai Vykdomosios valdybos nariams išmokų pasibaigus jų darbo santykiams atžvilgiu (žr. 14.3 pastabą *Kiti įvairūs įsipareigojimai*).

2012 m. pabaigoje ECB faktiškai visą darbo dieną dirbo 1 638 tarnautojai²⁶, iš jų 158 ėjo vadovaujamas pareigas. 2012 m. tarnautojų skaičius keitėsi taip:

	2012	2011
Bendras tarnautojų skaičius sausio 1 d.	1 609	1 607
Nauji tarnautojai / sutarties statuso pasikeitimas	370	313
Atsistatydinimai / darbo sutarties pabaiga	(341)	(299)
Grynasis padidėjimas (sumažėjimas) dėl darbo ne visą dieną	0	(12)
Bendras tarnautojų skaičius gruodžio 31 d.	1 638	1 609
Vidutinis tarnautojų skaičius	1 615	1 601

26 Neįtraukti nemokamų atostogų išėję tarnautojai. Į šį skaičių įtraukti tarnautojai, dirbantys pagal nuolatines, terminuotas arba trumpalaikes darbo sutartis, ECB absolventų programos dalyviai ir tarnautojai, išėję motinystės ar ilgų nedarbingumo dėl ligos atostogų.

31 ADMINISTRACINĖS IŠLAIDOS

Jos apima visas kitas einamąsias išlaidas, susijusias su patalpų nuoma ir priežiūra, nekapitalizuotinas prekes ir įrangą, atlygį specialistams, kitas paslaugas ir pirkimus bei su personalu susijusias išlaidas, įskaitant įdarbinimą, persikėlimo į kitą vietą, įsikūrimo, mokymo ir persikraustymo išlaidas.

32 BANKNOTŲ GAMYBOS PASLAUGOS

Šios išlaidos susidarė dėl tarpvalstybinio eurų banknotų pervežimo tarp banknotų spaustuvių ir nacionalinių centrinių bankų, pristatant naujus banknotus, ir banknotų pervežimo tarp nacionalinių centrinių bankų, kompensuojant jų trūkumą perteklinėmis atsargomis. Šias išlaidas centralizuotai padengia ECB.

PricewaterhouseCoopers Aktiengesellschaft Wirtschaftsprüfungsgesellschaft
Friedrich-Ebert-Anlage 35-37, 60327 Frankfurt am Main

President and Governing Council
of the European Central Bank
Frankfurt am Main

PricewaterhouseCoopers
Aktiengesellschaft
Wirtschaftsprüfungsgesellschaft

Friedrich-Ebert-Anlage 35-37
60327 Frankfurt am Main
Postanschrift:
60060 Frankfurt am Main
www.pwc.de

Tel.: +49 69 9585-3691
Fax: +49 69 9585-913023
muriel.atton@de.pwc.com

13 February 2013

Independent auditor's report

We have audited the accompanying annual accounts of the European Central Bank, which comprise the balance sheet as at 31 December 2012, the profit and loss account for the year then ended, and a summary of significant accounting policies and other explanatory notes (the "Annual Accounts").

The responsibility of the European Central Bank's Executive Board for the Annual Accounts

The Executive Board is responsible for the preparation and fair presentation of these Annual Accounts in accordance with the principles established by the Governing Council, which are set out in Decision ECB/2010/21 on the annual accounts of the European Central Bank, as amended, and for such internal control as the Executive Board determines is necessary to enable the preparation of the Annual Accounts that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

Auditor's responsibility

Our responsibility is to express an opinion on these Annual Accounts based on our audit. We conducted our audit in accordance with International Standards on Auditing. Those standards require that we comply with ethical requirements and plan and perform the audit to obtain reasonable assurance about whether the Annual Accounts are free from material misstatement.

An audit involves performing procedures to obtain audit evidence about the amounts and disclosures in the Annual Accounts. The procedures selected depend on the auditor's judgement, including the assessment of the risks of material misstatement of the Annual Accounts, whether due to fraud or error. In making those risk assessments, the auditor considers internal control relevant to the entity's preparation and fair presentation of the Annual Accounts in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the entity's internal control. An audit also includes evaluating the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates made by the Executive Board, as well as evaluating the overall presentation of the Annual Accounts.

We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion.

Opinion

In our opinion, the Annual Accounts give a true and fair view of the financial position of the European Central Bank as of 31 December 2012, and of the results of its operations for the year then ended in accordance with the principles established by the Governing Council, which are set out in Decision ECB/2010/21 on the annual accounts of the European Central Bank, as amended.

Yours sincerely,

PricewaterhouseCoopers
Aktiengesellschaft
Wirtschaftsprüfungsgesellschaft

Jens Roennberg
Wirtschaftsprüfer

ppa. Atton
ppa. Muriel Atton
Wirtschaftsprüfer

**Šį dokumentą ECB pateikia kaip ECB išorės auditoriaus išvados neoficialų vertimą.
Jei yra neatitikimų, vadovaujamosi PWC pasirašyta versija anglų k.**

Europos Centrinio Banko
pirmininkui ir Valdančiajai tarybai
Frankfurtas prie Maino

2013 m. vasario 13 d.

Nepriklausomo auditoriaus išvada

Mes atlikome Europos Centrinio Banko metinių finansinių ataskaitų, kurias sudaro 2012 m. gruodžio 31 d. balansas, tuo pačiu metu pasibaigusiu metų pelno (nuostolio) ataskaita, apskaitos politikos santrauka ir kitos aiškinamosios pastabos (metinės finansinės ataskaitos), auditą.

Europos Centrinio Banko vykdomosios valdybos atsakomybė už metines finansines ataskaitas

Vykdomoji valdyba atsakinga už šių metinių finansinių ataskaitų parengimą ir sąžiningą pateikimą, laikantis Valdančiosios tarybos nustatytų principų, išdėstytų Sprendime ECB/2010/21 dėl Europos centrinio banko metinės atskaitomybės, su pakeitimais, ir už tokią vidaus kontrolę, kokią Vykdomoji valdyba mano esant būtina rengiant metines finansines ataskaitas, kuriose nebūtų reikšmingų netikslumų, galinčių pasitaikyti dėl sukčiavimo ar klaidos.

Auditoriaus atsakomybė

Mūsų pareiga – remiantis atliktu auditu, pareikšti nuomonę apie šias metines finansines ataskaitas. Mes atlikome auditą pagal tarptautinius audito standartus. Šiuose standartuose nurodyta laikytis etikos reikalavimų, auditą planuoti ir atlikti siekiant deramai įsitikinti, ar metinėse finansinėse ataskaitose nėra reikšmingų netikslumų.

Atliekant auditą vykdomos procedūros siekiant gauti audito rezultatus apie metinėse finansinėse ataskaitose pateiktus skaičius ir paaiškinimus. Pasirinktos procedūros priklauso nuo auditoriaus sprendimo, įskaitant reikšmingų netikslumų metinėse finansinėse ataskaitose (dėl sukčiavimo ar klaidos), rizikos įvertinimą. Vertindamas riziką, auditorius atsižvelgia į vidaus kontrolę, susijusią su subjekto metinių finansinių ataskaitų rengimu ir sąžiningu pateikimu, kad, atsižvelgęs į esamas aplinkybes, galėtų parinkti tinkamas audito procedūras, o ne tam, kad pareikštų nuomonę apie subjekto vidaus kontrolės veiksmingumą. Auditas taip pat apima taikytos apskaitos politikos tinkamumo ir Vykdomosios valdybos atliktų apskaitinių įvertinimų pagrįstumo bei bendro metinių finansinių ataskaitų pateikimo įvertinimą.

Manome, kad mūsų gauti audito rezultatai yra pakankami ir pagrįsti, todėl jais remdamiesi galime pareikšti savo nuomonę.

Nuomonė

Mūsų nuomone, metinės finansinės ataskaitos pateikia tikrą ir teisingą Europos Centrinio Banko 2012 m. gruodžio 31 d. finansinės padėties ir tada pasibaigusiu metų veiklos rezultatų vaizdą pagal Valdančiosios tarybos nustatytus principus, išdėstytus Sprendime ECB/2010/21 dėl Europos centrinio banko metinės atskaitomybės, su pakeitimais.

Pagarbiai

*PricewaterhouseCoopers
Aktiengesellschaft
Wirtschaftsprüfungsgesellschaft*

Jens Roennberg
Wirtschaftsprüfer

ppa. Muriel Atton
Wirtschaftsprüfer

PASTABA DĖL PELNO (NUOSTOLIO) PASKIRSTYMO

Ši pastaba nėra ECB 2012 m. finansinių ataskaitų dalis.

Pagal ECBS statuto 33 straipsnį, ECB grynasis pelnas skirstomas tokia seka:

- a) suma, kurią turi nustatyti Valdančioji taryba ir kuri negali būti didesnė nei 20 % grynojo pelno, pervedama į bendrąjį atsargų fondą, kuris negali sudaryti daugiau nei 100 % kapitalo;
- b) likęs grynasis pelnas paskirstomas ECB dalininkams proporcingai jų apmokėtoms dalims.

Jeigu ECB patiria nuostolį, jį galima padengti iš ECB bendrojo atsargų fondo, o prireikus, Valdančiosios tarybos sprendimu, iš atitinkamų finansinių metų pinigų politikos pajamų proporcingai ir neviršijant nacionaliniams centriniams bankams pagal ECBS statuto 32 straipsnio 5 dalį paskirstytų sumų¹.

Po pervedimo į atidėjinius rizikoms ECB 2012 m. grynasis pelnas sudarė 998,0 mln. eurų. Valdančiosios tarybos sprendimu, 2013 m. sausio 31 d. euro zonos nacionaliniams centriniams bankams atliktas tarpinis pelno paskirstymas (574,6 mln. eurų). Valdančioji taryba taip pat nusprendė neatlikti pavidimo į bendrąjį atsargų fondą, o paskirstyti 2012 m. pelno likusią 423,4 mln. eurų dalį euro zonos nacionaliniams centriniams bankams. Pelnas nacionaliniams centriniams bankams paskirstytas proporcingai jų apmokėjimui ECB pasirašyto kapitalo daliai.

Ne euro zonos nacionaliniai centriniai bankai neturi teisės gauti jokios ECB pelno dalies ir nėra įsipareigoję padengti jokių ECB nuostolių.

	2012 (eurais)	2011 (eurais)
Metų pelnas	998 030 635	728 136 234
Tarpinis pelno paskirstymas	(574 627 292)	(652 000 000)
Metų pelnas po tarpinio pelno paskirstymo	423 403 343	76 136 234
Likusio pelno paskirstymas nacionaliniams centriniams bankams	(423 403 343)	(76 136 234)
Iš viso	0	0

¹ Pagal ECBS statuto 32 straipsnio 5 dalį, nacionalinių centrinių bankų pinigų politikos pajamų suma paskirstoma nacionaliniams centriniams bankams proporcingai jų apmokėjimui ECB kapitalo daliai.

EUROSISTEMOS KONSOLIDUOTAS BALANSAS 2012 M. GRUODŽIO 31 D.

(MLN. EURŲ)¹

TURTAS	2012 M. GRUODŽIO 31 D.	2011 M. GRUODŽIO 31 D. ²
1 Auksas ir gautinas auksas	438 686	423 458
2 Pretenzijos ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta	250 771	244 623
2.1 Iš TVF gautinos lėšos	86 980	85 655
2.2 Likučiai bankų sąskaitose ir investicijos į vertybinius popierius, išorės paskolos ir kitas išorės turtas	163 791	158 968
3 Pretenzijos euro zonos rezidentams užsienio valiuta	32 727	98 226
4 Pretenzijos ne euro zonos rezidentams eurais	19 069	25 355
4.1 Likučiai bankų sąskaitose, investicijos į vertybinius popierius ir paskolos	19 069	25 355
4.2 Pretenzijos, atsirandančios dėl kredito galimybės pagal VKM II	0	0
5 Su pinigų politikos operacijomis susijęs skolinimas euro zonos kredito įstaigoms eurais	1 126 019	863 568
5.1 Pagrindinės refinansavimo operacijos	89 661	144 755
5.2 Ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos	1 035 771	703 894
5.3 Koreguojamosios grįžtamosios operacijos	0	0
5.4 Struktūrinės grįžtamosios operacijos	0	0
5.5 Ribinė skolinimosi galimybė	587	14 823
5.6 Kreditai, susiję su įkaito vertės išlaikymo prievole	0	97
6 Kitos pretenzijos euro zonos kredito įstaigoms eurais	202 764	176 490
7 Euro zonos rezidentų vertybiniai popieriai eurais	586 133	618 764
7.1 Pinigų politikos tikslais laikomi vertybiniai popieriai	277 153	273 854
7.2 Kiti vertybiniai popieriai	308 979	344 910
8 Valdžios skola eurais	29 961	33 926
9 Kitas turtas	276 582	248 860
Visas turtas	2 962 712	2 733 270

1 Bendros ir tarpinės sumos gali nesutapti dėl apvalinimo.

2 2011 m. gruodžio 31 d. lyginamieji duomenys perskaičiuoti, kad būtų įtrauktas 2012 m. balandžio 20 d. pasibaigusią savaitę atliktas apskaitos duomenų perklasifikavimas, siekiant suderinti duomenis (6 straipsnis turto dalyje) apie likvidumo pagalbą kritiniais atvejais (angl. *Emergency Liquidity Assistance – ELA*), kurią Eurosistemos centriniai bankai teikia vietos kredito įstaigoms (taip pat žr. pranešimą spaudai, paskelbtą kartu su 2012 m. balandžio 20 d. Eurosistemos konsoliduota savaitine finansine ataskaita).

ĮSIPAREIGOJIMAI
**2012 M. 2011 M.
GRUODŽIO 31 D. GRUODŽIO 31 D.**

1 Banknotai apyvartoje	912 592	888 676
2 Su pinigų politikos operacijomis susiję įsipareigojimai euro zonos kredito įstaigoms eurai	925 386	849 477
2.1 Einamosios sąskaitos (įskaitant privalomųjų atsargų sistemą)	447 112	223 539
2.2 Indėlių galimybė	280 219	413 882
2.3 Terminuotieji indėliai	197 559	211 000
2.4 Koreguojamosios grįžtamosios operacijos	0	0
2.5 Indėliai, susiję su įkaito vertės išlaikymo prievole	496	1 056
3 Kiti įsipareigojimai euro zonos kredito įstaigoms eurai	6 688	2 423
4 Išleisti skolos sertifikatai	0	0
5 Įsipareigojimai kitiems euro zonos rezidentams eurai	135 655	79 726
5.1 Valdžiai	95 341	65 590
5.2 Kiti įsipareigojimai	40 314	14 137
6 Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams eurai	184 484	156 876
7 Įsipareigojimai euro zonos rezidentams užsienio valiuta	3 629	4 546
8 Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta	6 226	9 027
8.1 Indėliai, likučiai ir kiti įsipareigojimai	6 226	9 027
8.2 Įsipareigojimai, atsirandantys dėl kredito galimybės pagal VKM II	0	0
9 TVF suteiktų specialiųjų skolinimosi teisių atitikmuo	54 952	55 942
10 Kiti įsipareigojimai	237 605	209 646
11 Perkainojimo sąskaitos	407 373	394 013
12 Kapitalas ir rezervai	88 122	82 918
Visi įsipareigojimai	2 962 712	2 733 270

Du palyginti siaurus dangoraižio bokštus jungia jungiamosios platformos ir plieniniai sutvirtinimai atriume. Platformos ir plieno konstrukcijos atriume baigtos statyti 2012 m. lapkričio ir gruodžio mėn.

2013 m. pavasarį bus baigti fasado darbai, uždengtas atriumas, pabaigtos techninių patalpų plieninės konstrukcijos ir ant dviejų dalių biurų bokšto stogo iškelta antena.

Per praėjusius dvejus intensyvių statybos darbų metus COOP HIMMELB(L)AU vizija tapo realybe. Architektas Wolf Prix ir jo komanda norėjo sukurti naują ir unikalų objektą, kuriame derėtų sena ir nauja. Ši jo vizija tapo tikrove Europos Centriniam Bankui.

PRIEDAI

I ECB PRIIMTI TEISINIAI DOKUMENTAI

Lentelėje išvardyti 2012 m. ECB priimti teisiniai dokumentai, kuriuos galima rasti paspaudus „Legal Framework“ nuorodą ECB interneto svetainėje.

a) ECB teisinės priemonės, išskyrus nuomones	
Numeris	Pavadinimas
ECB/2012/1	2012 m. vasario 10 d. Europos Centrinio Banko rekomendacija, skirta Europos Sąjungos Tarybai dėl <i>Bank of Greece</i> išorės auditoriaus (OL C 48, 2012 2 18, p. 1)
ECB/2012/2	2012 m. vasario 27 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo panaikinamas Sprendimas ECB/2010/3 dėl laikinų priemonių dėl Graikijos Vyriausybės išleistų arba garantuotų antrinę rinką turinčių skolos priemonių tinkamumo (OL L 59, 2012 3 1, p. 36)
ECB/2012/3	2012 m. kovo 5 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl Graikijos Respublikos išleistų arba visapusiškai garantuotų antrinę rinką turinčių skolos priemonių tinkamumo Graikijos Respublikos skolos mainų pasiūlymo kontekste (OL L 77, 2012 3 16, p. 19)
ECB/2012/4	2012 m. kovo 21 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas ECB/2011/25 dėl papildomų laikinų priemonių, susijusių su Eurosistemos refinansavimo operacijomis ir įkaito tinkamumu (OL L 91, 2012 3 29, p. 27)
ECB/2012/5	2012 m. kovo 23 d. Europos Centrinio Banko rekomendacija, skirta Europos Sąjungos Tarybai dėl <i>Banque de France</i> išorės auditorių (OL C 93, 2012 3 30, p. 1)
ECB/2012/6	2012 m. kovo 29 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl TARGET2-Securities valdybos sudarymo ir Sprendimo ECB/2009/6 panaikinimo (OL L 117, 2012 5 1, p. 13)
ECB/2012/7	2012 m. balandžio 26 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas ECB/2010/22 dėl eurų banknotų gamintojams taikomos kokybės akreditacijos procedūros (OL L 126, 2012 5 15, p. 13)
ECB/2012/8	2012 m. balandžio 26 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas ECB/2011/8 dėl eurų banknotų gamybai taikomų aplinkos apsaugos bei sveikatos ir saugumo akreditacijos procedūrų (OL L 126, 2012 5 15, p. 14)
ECB/2012/9	2012 m. birželio 1 d. Europos Centrinio Banko rekomendacija, skirta Europos Sąjungos Tarybai dėl <i>Banka Slovenije</i> išorės auditoriaus (OL C 161, 2012 6 7, p. 1)
ECB/2012/10	2012 m. birželio 19 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas ECB/2007/5, nustatantis pirkimų taisykles (OL L 178, 2012 7 10, p. 14)

Numeris	Pavadinimas
ECB/2012/11	2012 m. birželio 28 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas ECB/2011/25 dėl papildomų laikinų priemonių, susijusių su Eurosistemos refinansavimo operacijomis ir įkaito tinkamumu (OL L 175, 2012 7 5, p. 17)
ECB/2012/12	2012 m. liepos 3 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas ECB/2011/25 dėl papildomų laikinų priemonių, susijusių su Eurosistemos refinansavimo operacijomis ir įkaito tinkamumu (OL L 186, 2012 7 14, p. 38)
ECB/2012/13	2012 m. liepos 18 d. Europos Centrinio Banko gairės dėl TARGET2-Securities (nauja redakcija) (OL L 215, 2012 8 11, p. 19)
ECB/2012/14	2012 m. liepos 18 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo panaikinamas Sprendimas ECB/2012/3 dėl Graikijos Respublikos išleistų arba visapusiškai garantuotų antrinę rinką turinčių skolos priemonių tinkamumo Graikijos Respublikos skolos mainų pasiūlymo kontekste (OL L 199, 2012 7 26, p. 26)
ECB/2012/15	2012 m. liepos 17 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl įgaliojimų suteikti, atnaujinti ar pratęsti akreditacijas perdavimo (OL L 209, 2012 8 4, p. 17)
ECB/2012/16	2012 m. liepos 20 d. Europos Centrinio Banko gairės dėl keitimosi duomenimis apie grynujų pinigų paslaugas (OL L 245, 2012 9 11, p. 3)
ECB/2012/17	2012 m. rugpjūčio 2 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kurio panaikinamas Sprendimas ECB/2011/25 dėl papildomų laikinų priemonių, susijusių su Eurosistemos refinansavimo operacijomis ir įkaito tinkamumu (OL L 218, 2012 8 15, p. 19)
ECB/2012/18	2012 m. rugpjūčio 2 d. Europos Centrinio Banko gairės dėl papildomų laikinų priemonių, susijusių su Eurosistemos refinansavimo operacijomis ir įkaito tinkamumu, ir kuriomis iš dalies keičiamos Gairės ECB/2007/9 (OL L 218, 2012 8 15, p. 20)
ECB/2012/19	2012 m. rugsėjo 7 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas ECB/2010/14 dėl eurų banknotų autentiškumo ir tinkamumo apyvartai tikrinimo bei pakartotinio išleidimo į apyvartą (OL L 253, 2012 9 20, p. 19)
ECB/2012/20	2012 m. rugsėjo 14 d. Europos Centrinio Banko rekomendacija Europos Sąjungos Tarybai dėl <i>Banc Ceannais na hÉireann / Central Bank of Ireland</i> išorės auditoriaus (OL C 286, 2012 9 22, p. 1)
ECB/2012/21	2012 m. rugsėjo 26 d. Europos Centrinio Banko gairės dėl centrinės vertybinių popierių duomenų bazės duomenų kokybės valdymo sistemos (OL L 307, 2012 11 7, p. 89)
ECB/2012/22	2012 m. rugsėjo 26 d. Europos Centrinio Banko rekomendacija dėl centrinės vertybinių popierių duomenų bazės duomenų kokybės valdymo sistemos (OL C 339, 2012 11 7, p. 1)

Numeris	Pavadinimas
ECB/2012/23	2012 m. spalio 10 d. Europos Centrinio Banko gairės, kuriomis iš dalies keičiamos Gairės ECB/2012/18 dėl papildomų laikinų priemonių, susijusių su Eurosistemos refinansavimo operacijomis ir įkaito tinkamumu (OL L 284, 2012 10 17, p. 14)
ECB/2012/24	2012 m. spalio 17 d. Europos Centrinio Banko reglamentas (ES) dėl turimų vertybinių popierių statistikos (OL L 305, 2012 11 1, p. 6)
ECB/2012/25	2012 m. lapkričio 26 d. Europos Centrinio Banko gairės, kuriomis iš dalies keičiamos Gairės ECB/2011/14 dėl Eurosistemos pinigų politikos priemonių ir procedūrų (OL L 348, 2012 12 18, p. 30)
ECB/2012/26	2012 m. lapkričio 29 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl monetų emisijos apimties 2013 metais patvirtinimo (OL L 334, 2012 12 6, p. 50)
ECB/2012/27	2012 m. gruodžio 5 d. Europos Centrinio Banko gairės dėl Transeuropinės automatizuotos realaus laiko atskirųjų atsiskaitymų skubių pervedimų sistemos (TARGET2) (nauja redakcija) (OL L 30, 2013 1 30, p. 1)
ECB/2012/28	2012 m. gruodžio 7 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas ECB/2009/4 dėl leidžiančių nukrypti nuostatų, kurios gali būti taikomos pagal Reglamentą (EB) Nr. 958/2007 dėl investicinių fondų turto ir įsipareigojimų statistikos (ECB/2007/8) (OL L 9, 2013 1 15, p. 11)
ECB/2012/29	2012 m. gruodžio 10 d. Europos Centrinio Banko gairės, kuriomis iš dalies keičiamos Gairės ECB/2010/20 dėl Europos centrinių bankų sistemos apskaitos ir finansinės atskaitomybės teisinio pagrindo (OL L 356, 2012 12 22, p. 94)
ECB/2012/30	2012 m. gruodžio 10 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas ECB/2010/21 dėl Europos Centrinio Banko metinės atskaitomybės (OL L 356, 2012 12 22, p. 93)
ECB/2012/31	2012 m. gruodžio 11 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas ECB/2007/7 dėl TARGET2-ECB sąlygų (OL L 13, 2013 1 17, p. 8)
ECB/2012/32	2012 m. gruodžio 19 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl laikinų priemonių dėl Graikijos Respublikos išleistų arba visapusiškai garantuotų antrinę rinką turinčių skolos priemonių tinkamumo (OL L 359, 2012 12 29, p. 74)
ECB/2012/33	2012 m. gruodžio 19 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas ECB/2010/24 dėl tarpinio Europos Centrinio Banko pajamų iš apyvartoje esančių eurų banknotų ir pajamų, kylančių iš vertybinių popierių, nupirktų pagal vertybinių popierių rinkų programą, paskirstymo (OL L 13, 2013 1 17, p. 12)
ECB/2012/34	2012 m. gruodžio 19 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl taisyklių, susijusių su užsienio valiuta išreikšto įkaito tinkamumu, laikinų pakeitimų (OL L 14, 2013 1 18, p. 22)

b) Po Europos institucijos konsultavimosi pateiktos ECB nuomonės

Numeris	Iniciatorius ir tema
CON/2012/5	Europos Sąjungos Taryba – Pasiūlymas dėl direktyvos dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros ir dėl pasiūlymo dėl reglamento dėl rizikos ribojimo reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms (OL C 105, 2012 4 11, p. 1)
CON/2012/10	Europos Sąjungos Taryba – Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2004/109/EB dėl informacijos apie emitentus, kurių vertybiniais popieriais leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, skaidrumo reikalavimų suderinimo ir Komisijos direktyva 2007/14/EB (OL C 93, 2012 3 30, p. 2)
CON/2012/17	Europos Sąjungos Taryba – Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma mainų, pagalbos ir mokymo programa, skirta apsaugai nuo eurų padirbinėjimo (programa „Pericles 2020“) (OL C 137, 2012 5 12, p. 7)
CON/2012/18	Europos Sąjungos Taryba – Pasiūlymas dėl euro zonos ekonomikos valdysenos stiprinimo (OL C 141, 2012 5 17, p. 7)
CON/2012/21	Europos Sąjungos Taryba – Nuomonė dėl i) pasiūlymo dėl direktyvos dėl finansinių priemonių rinkų, kuria panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/39/EB; ii) pasiūlymo dėl reglamento dėl finansinių priemonių rinkų, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ERIR) dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, pagrindinių sandorio šalių ir sandorių duomenų saugyklų; iii) pasiūlymo dėl direktyvos dėl baudžiamųjų sankcijų už prekybą vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija ir už manipuliavimą rinka ir iv) pasiūlymo dėl reglamento dėl prekybos vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija ir manipuliavimo rinka (piktnaudžiavimo rinka) (OL C 161, 2012 6 7, p. 3)
CON/2012/24	Europos Sąjungos Taryba – Nuomonė dėl pasiūlymo dėl reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų, ir pasiūlymo dėl direktyvos, kuria dėl per didelio kliovimosi kredito reitingais iš dalies keičiama Direktyva 2009/65/EB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su kolektyvinio investavimo į perleidžiamus vertybinius popierius subjektais (KIPVPS), derinimo ir Direktyva 2011/61/ES dėl alternatyvaus investavimo fondų valdytojų (OL C 167, 2012 6 13, p. 2)
CON/2012/32	Europos Sąjungos Taryba – Nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos rizikos kapitalo fondų ir dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos socialinio verslumo fondų (OL C 175, 2012 6 19, p. 11)
CON/2012/42	Europos Komisija – Komisijos deleguotojo reglamento, kuriuo papildomos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/61/ES nuostatos dėl išimčių, bendrųjų veiklos sąlygų, depozitoriumų, finansinio svarto ir priežiūros (OL C 47, 2013 2 19, p. 1)

Numeris	Iniciatorius ir tema
CON/2012/56	Europos Vadovų Taryba – Nuomonė dėl Tarybos rekomendacijos dėl ECB vykdomosios valdybos nario skyrimo (OL C 218, 2012 7 24, p. 3)
CON/2012/62	Europos Sąjungos Taryba – Nuomonė dėl pasiūlymo dėl reglamento dėl vertybinių popierių atsiskaitymo gerinimo Europos Sąjungoje ir centrinių vertybinių popierių depozitoriumų (OL C 310, 2012 10 13, p. 12)
CON/2012/77	Europos Komisija – Nuomonė dėl pasiūlymo dėl Komisijos reglamento (EB) Nr. 2214/96 dėl suderintų vartotojų kainų indeksų (SVKI): SVKI subindeksų perdavimas ir platinimas, dėl suderintų vartotojų kainų indeksų, taikant pastovius mokesčių tarifus, nustatymo ir nuomonė dėl pasiūlymo dėl Komisijos reglamento, kuriuo nustatomos išsamios Tarybos reglamento (EB) Nr. 2494/95 nuostatų dėl SVKI suderintų vartotojų kainų indeksų įgyvendinimo taisyklės, dėl savininko reikmėms naudojamo būsto kainų indeksų (<i>dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje</i>)
CON/2012/84	Europos Sąjungos Taryba – Nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 223/2009 dėl Europos statistikos (OL C 374, 2012 12 4, p. 2)
CON/2012/95	Komisija – Nuomonė dėl įvairių Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos Komisijai pateiktų techninių reguliavimo ir įgyvendinimo standartų projektų, kurie turi būti patvirtinti Komisijai priimant deleguotuosius ir įgyvendinimo reglamentus, kuriais papildomas 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012 dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, pagrindinių sandorio šalių ir sandorių duomenų saugyklų (OL C 60, 2013 3 1, p. 1)
CON/2012/96	Taryba – Pasiūlymas dėl Tarybos reglamento, kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedamos specialios užduotys, susijusios su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika, ir pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010, kuriuo įsteigiama Europos priežiūros institucija (Europos bankininkystės institucija), nuostatos (OL C 30, 2013 2 1, p. 6)
CON/2012/99	Taryba – Nuomonė dėl pasiūlymo dėl direktyvos, kuria nustatoma kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistema (OL C 39, 2013 2 12, p. 1)
CON/2012/103	Taryba ir Europos Parlamentas – Nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl investicinių produktų pagrindinės informacijos dokumentų (<i>dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje</i>)

c) Po valstybės narės konsultavimosi pateiktos ECB nuomonės

Numeris	Iniciatorius ir tema
CON/2012/1	Kipras – Nuomonė dėl viešojo sektoriaus tarnautojų atlyginimų
CON/2012/2	Vokietija – Nuomonė dėl finansų rinkos stabilizavimo priemonių
CON/2012/3	Liuksemburgas – Nuomonė dėl nematerialių vertybinių popierių
CON/2012/4	Italija – Nuomonė dėl Italijos bankų įsipareigojimų garantijų sistemos ir liros banknotų keitimosi
CON/2012/6	Airija – Nuomonė dėl viešojo sektoriaus pensijų reformų
CON/2012/7	Rumunija – Nuomonė dėl privalomųjų atsargų režimo
CON/2012/8	Graikija – Nuomonė dėl nematerialiųjų vertybinių popierių sandorių stebėsenos sistemos
CON/2012/9	Italija – Nuomonė dėl <i>Banca d'Italia</i> laikomose sąskaitose esančių išdo lėšų tvarkymo ir kitų sandorio šalių parinkimo atitinkamoms operacijoms
CON/2012/11	Ispanija – Nuomonė dėl Ispanijos finansų sektoriaus reorganizavimo
CON/2012/12	Graikija – Nuomonė dėl Graikijos valstybės išleistiems arba garantuotiems vertybiniais popieriais taikomų taisyklių
CON/2012/13	Ispanija – Nuomonė dėl valstybės garantijų
CON/2012/14	Graikija – Nuomonė dėl Graikijos kredito įstaigų rekapitalizavimo ir problemų sprendimo priemonių
CON/2012/15	Graikija – Nuomonė dėl euro apsaugos nuo padirbinėjimo ir eurų monetų autentiškumo nustatymo
CON/2012/16	Latvija – Nuomonė dėl minimaliųjų privalomųjų atsargų reikalavimų
CON/2012/19	Latvija – Nuomonė dėl <i>Latvijas Banka</i> valdančiosios tarybos narių skyrimo
CON/2012/20	Italija – Nuomonė dėl Italijos dalyvavimo Tarptautinio valiutos fondo programose sprendžiant finansinę krizę
CON/2012/22	Slovėnija – Nuomonė dėl indėlių garantijų sistemos
CON/2012/23	Portugalija – Nuomonė dėl su rekapitalizavimu susijusių įgyvendinimo priemonių
CON/2012/25	Graikija – Nuomonė dėl kredito įstaigų rekapitalizavimo ir problemų sprendimo priemonių Graikijoje
CON/2012/26	Vengrija – Nuomonė dėl <i>Magyar Nemzeti Bank</i> įstatymo dalinių pakeitimų
CON/2012/27	Vengrija – Nuomonė dėl hipotekos užsienio valiuta ir paskolos sutarčių dėl gyvenamosios paskirties nuosavybės
CON/2012/28	Belgija – Nuomonė dėl Belgijos padengtų obligacijų ir priemonių, skirtų palengvinti kredito reikalavimų mobilizavimą

Numeris	Iniciatorius ir tema
CON/2012/29	Bulgarija – Nuomonė dėl valstybės fondo valstybės pensijų sistemos stabilumui užtikrinti
CON/2012/30	Danija – Nuomonė dėl indėlių garantijų fondo ir bankų problemų sprendimo tvarkos
CON/2012/31	Graikija – Nuomonė dėl <i>Bank of Greece</i> statuto
CON/2012/33	Ispanija – Nuomonė dėl mokėjimų grynaisiais pinigais ribojimo
CON/2012/34	Vokietija – Nuomonė dėl apsaugos nuo pinigų padirbinėjimo ir apyvartoje esančių pinigų kokybės
CON/2012/35	Belgija – Nuomonė dėl su priežiūra susijusių veiklos išlaidų
CON/2012/36	Lietuva – Nuomonė dėl atsiskaitymų grynaisiais pinigais ribojimo
CON/2012/37	Danija – Nuomonė dėl mokėjimų grynaisiais pinigais ribojimo
CON/2012/38	Italija – Nuomonė dėl mažmeninių mokėjimo paslaugų ir sistemų priežiūros
CON/2012/39	Graikija – Nuomonė dėl kredito įstaigų rekapitalizavimo ir problemų sprendimo priemonių Graikijoje
CON/2012/40	Graikija – Nuomonė dėl susitarimų dėl skolos su pernelyg išsiskolinusiais fiziniiais asmenimis
CON/2012/41	Lenkija – Nuomonė dėl pagrindinių sandorių šalių veiklos teisinio pagrindo nustatymo
CON/2012/43	Vengrija – Nuomonė dėl <i>Magyar Nemzeti Bank</i> įstatymo
CON/2012/44	Čekija – Nuomonė dėl <i>Česká národní banka</i> įstatymo
CON/2012/45	Vengrija – Nuomonė dėl Vengrijos kvotos Tarptautiniame valiutos fonde padidinimo
CON/2012/46	Ispanija – Nuomonė dėl nekilnojamojo turto reorganizavimo ir pardavimo finansų sektoriuje
CON/2012/47	Slovėnija – Nuomonė dėl vėluojančių mokėjimų prevencijos
CON/2012/48	Slovėnija – Nuomonė dėl bankų rekapitalizavimo
CON/2012/49	Vengrija – Nuomonė dėl <i>Magyar Nemzeti Bank</i>
CON/2012/50	Kipras – Nuomonė dėl <i>Cyprus Popular Bank</i> rekapitalizavimo
CON/2012/51	Kipras – Nuomonė dėl nuo 2002 m. iki 2007 m. <i>Central Bank of Cyprus</i> įstatymų
CON/2012/52	Airija – Nuomonė dėl naujų priemonių, stiprinančių priežiūrą ir finansinio reglamentavimo vykdymą
CON/2012/53	Slovakija – Nuomonė dėl bankų mokesčių ir įmokų į indėlių garantijų sistemą

Numeris	Iniciatorius ir tema
CON/2012/54	Švedija – Nuomonė dėl tam tikrų senų banknotų, kurie nebebus teisėta mokėjimo priemonė
CON/2012/55	Vokietija – Nuomonė dėl finansų priežiūros stiprinimo ir finansų stabilumo komiteto įsteigimo
CON/2012/57	Slovėnija – Nuomonė dėl Slovėnijos valstybės kontroliuojančiosios (holdingo) bendrovės
CON/2012/58	Lenkija – Nuomonė dėl bankų stabilizavimo fondo
CON/2012/59	Vengrija – Nuomonė dėl finansinių sandorių mokesčio
CON/2012/60	Ispanija – Nuomonė dėl valstybės garantijų
CON/2012/61	Italija – Nuomonė dėl draudimo ir pensijų draudimo priežiūros reformos
CON/2012/63	Lietuva – Nuomonė dėl stabilizuojančios biudžeto politikos ir valstybės išdo atsargų sunkmečiui sąskaitos Lietuvos banke atidarymo
CON/2012/64	Italija – Nuomonė dėl <i>Banca Monte dei Paschi di Siena</i> rekapitalizavimo
CON/2012/65	Austrija – Nuomonė dėl Austrijos kvotos padidinimo Tarptautiniame valiutos fonde
CON/2012/66	Vokietija – Nuomonė dėl užsienio prekybos atskaitomybės reikalavimų
CON/2012/67	Austrija – Nuomonė dėl atskaitomybės reikalavimų tarptautiniams paslaugų sandoriams
CON/2012/68	Airija – Nuomonė dėl kredito unijų
CON/2012/69	Liuksemburgas – Nuomonė dėl <i>Banque centrale du Luxembourg</i> kapitalo padidinimo
CON/2012/70	Airija – Nuomonė dėl su fizinių asmenų bankrotu susijusių priemonių
CON/2012/71	Slovėnija – Nuomonė dėl bankų stabilumo stiprinimo
CON/2012/72	Lenkija – Nuomonė dėl mokėjimų paslaugų konsoliduotos teisinės sistemos
CON/2012/73	Latvija – Nuomonė dėl euro įvedimui reikalingų pasirengimų ir teisės aktų pakeitimų
CON/2012/74	Airija – Nuomonė dėl naujų kredito registro priemonių Airijoje
CON/2012/75	Ispanija – Nuomonė dėl Europos finansinės pagalbos
CON/2012/76	Airija – Nuomonė dėl informacijos laisvės
CON/2012/78	Rumunija – Nuomonė dėl atviros rinkos operacijų ir nuolatinių galimybių
CON/2012/79	Bulgarija – Nuomonė dėl fiskalinių taisyklių ir biudžetinių organizacijų bankų sąskaitų tvarkymo ir mokėjimų vykdymo
CON/2012/80	Latvija – Nuomonė dėl <i>Latvijas Banka</i> įstatymo dalinių pakeitimų

Numeris	Iniciatorius ir tema
CON/2012/81	Belgija – Nuomonė dėl pelno paskirstymo tarp <i>Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique</i> ir Belgijos valstybės
CON/2012/82	Vokietija – Nuomonė dėl grynujų pinigų tikrinimo
CON/2012/83	Slovakija – Nuomonė dėl mokėjimų grynaisiais pinigais apribojimų
CON/2012/85	Kipras – Nuomonė dėl vyriausybės garantijų kredito įstaigoms
CON/2012/86	Portugalija – Nuomonė dėl <i>Banco de Portugal</i> darbuotojų atlyginimo ir biudžeto
CON/2012/87	Latvija – Nuomonė dėl bendros valiutos rašybos latvių kalba
CON/2012/88	Vokietija – Nuomonė dėl finansų rinkos stabilizavimo priemonių
CON/2012/89	Ispanija – Nuomonė dėl eurų banknotų ir monetų bei <i>Banco de España</i> statuto dalinių pakeitimų
CON/2012/90	Graikija – Nuomonė dėl kredito įstaigų rekapitalizavimo sistemos dalinių pakeitimų
CON/2012/91	Lenkija – Nuomonė dėl bankams skirto stabilizavimo fondo
CON/2012/92	Vokietija – Nuomonė dėl padengtų obligacijų (<i>Pfandbriefe</i>)
CON/2012/93	Slovėnija – Nuomonė dėl finansinių paslaugų mokesčio ir dėl banko balanso vertės mokesčio
CON/2012/94	Vengrija – Nuomonė dėl Finansinių sandorių mokesčio įstatymo dalinių pakeitimų
CON/2012/97	Latvija – Nuomonė dėl euro įvedimo
CON/2012/98	Airija – Nuomonė dėl valstybės garantijos kredito įstaigų tinkamiems išsipareigojimams išplėtimo
CON/2012/100	Belgija – Nuomonė dėl valstybės garantijos tam tikriems <i>Dexia SA</i> dukterinių įmonių išsipareigojimams
CON/2012/101	Slovėnija – Nuomonė dėl bankų įstatymo
CON/2012/102	Rumunija – Nuomonė dėl tam tikrų paskolų suteikimo sąlygų
CON/2012/104	Danija – Nuomonė dėl finansų srities teisės aktų
CON/2012/105	Lietuva – Nuomonė dėl Sutarties dėl stabilumo, koordinavimo ir valdysenos ekonominėje ir pinigų sąjungoje įgyvendinimo
CON/2012/106	Prancūzija – Nuomonė dėl bankų ir finansinio stabilumo
CON/2012/107	Vokietija – Nuomonė dėl dažnų trumpalaikio pobūdžio prekybos sandorių
CON/2012/108	Ispanija – Nuomonė dėl turto valdymo bendrovių
CON/2012/109	Italija – Nuomonė dėl <i>Banca Monte dei Paschi di Siena</i> kapitalo apsaugos priemonių sukūrimo

Numeris	Iniciatorius ir tema
CON/2012/110	Lietuva – Nuomonė dėl kredito įstaigų privalomųjų atsargų reikalavimų
CON/2012/111	Airija – Nuomonė dėl naujų kreditų registro priemonių Airijoje

2 EUROSISTEMOS PINIGŲ POLITIKOS PRIEMONIŲ CHRONOLOGIJA

2012 M. SAUSIO 12 D., VASARIO 9 D., KOVO 8 D., BALANDŽIO 4 D. IR GEGUŽĖS 3 D.

ECB valdančioji taryba nusprendžia, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma, palūkanų normos už naudojimąsi ribine skolinimosi galimybe ir indėlių galimybe nepakis ir bus atitinkamai 1,00 %, 1,75 % ir 0,25 %.

2012 M. BIRŽELIO 6 D.

ECB valdančioji taryba nusprendžia, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma, palūkanų normos už naudojimąsi ribine skolinimosi galimybe ir indėlių galimybe nepakis ir bus atitinkamai 1,00 %, 1,75 % ir 0,25 %.

Be to, ji priima sprendimą dėl konkurso procedūrų ir metodų, kuriuos taikys savo refinansavimo operacijose iki 2013 m. sausio 15 d., t. y. nusprendžia toliau taikyti fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūrą paskirstant visą sumą.

Be to, Valdančioji taryba nusprendžia iki 2012 m. pabaigos įvykdyti 3 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas kaip fiksuotųjų palūkanų aukcionus paskirstant visą sumą.

2012 M. LIEPOS 5 D.

ECB valdančioji taryba nusprendžia, kad pagrindinių Eurosistemos refinansavimo operacijų palūkanų norma bus sumažinta 25 baziniais punktais – iki 0,75 %, pradedant operacija, už kurią bus atsiskaitoma 2012 m. liepos 11 d. Ji taip pat nusprendžia palūkanų normas už naudojimąsi tiek ribinio skolinimosi, tiek indėlių galimybėmis sumažinti 25 baziniais punktais – atitinkamai iki 1,50 ir 0,00 %, šiam sprendimui įsigaliojant 2012 m. liepos 11 d.

2012 M. RUGPJŪČIO 2 D.

ECB valdančioji taryba nusprendžia, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma, palūkanų normos už naudojimąsi ribine skolinimosi galimybe ir indėlių galimybe nepakis ir bus atitinkamai 0,75 %, 1,50 % ir 0,00 %.

Ji taip pat nusprendžia dėl priemonių, susijusių su dideliais euro zonos šalių obligacijų rinkų veiklos sutrikimais kainų nustatymo procese. Ypač pabrėžtina tai, kad, atsižvelgdama į savo įgaliojimus palaikyti kainų stabilumą vidutiniu laikotarpiu ir nepriklausomybę nustatant pinigų politiką, Valdančioji taryba nusprendžia, kad gali pradėti vykdyti vienakryptes atvirosios rinkos operacijas tokio dydžio, kokio pakaktų savo tikslui pasiekti.

2012 M. RUGSĖJO 6 D.

ECB valdančioji taryba nusprendžia, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma, palūkanų normos už naudojimąsi ribine skolinimosi galimybe ir indėlių galimybe nepakis ir bus atitinkamai 0,75 %, 1,50 % ir 0,00 %.

Ji taip pat nusprendžia dėl metodų pradėti vykdyti vienakrypčius pinigų politikos sandorius (VPPS) antrinėse euro zonos šalių vyriausybės obligacijų rinkose. Be to, paskelbusi savo sprendimą dėl VPPS, Valdančioji taryba praneša, kad nedelsiant užbaigiama vertybinių popierių rinkų programa (VPRP). Ji nusprendžia, kad vykdam VPRP padarytos likvidumo injekcijos bus toliau mažinamos, kaip tai buvo daroma anksčiau, ir kad VPRP portfelyje turimi vertybiniai popieriai bus laikomi iki jų termino.

2012 M. SPALIO 4 D. IR LAPKRIČIO 8 D.

ECB valdančioji taryba nusprendžia, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma, palūkanų normos už naudojimąsi ribine skolinimosi galimybe ir indėlių galimybe nepakis ir bus atitinkamai 0,75 %, 1,50 % ir 0,00 %.

2012 M. GRUODŽIO 6 D.

ECB valdančioji taryba nusprendžia, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma, palūkanų normos už naudojimąsi ribine skolinimosi galimybe ir indėlių galimybe nepakis ir bus atitinkamai 0,75 %, 1,50 % ir 0,00%.

Be to, ji priima sprendimą dėl konkurso procedūrų ir metodų, kuriuos taikys savo refinansavimo operacijose iki 2013 m. liepos 9 d., t. y. nusprendžia toliau taikyti fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūrą paskirstant visą sumą.

2013 M. SAUSIO 10 D., VASARIO 7 D. IR KOVO 7 D.

ECB valdančioji taryba nusprendžia, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma, palūkanų normos už naudojimąsi ribine skolinimosi galimybe ir indėlių galimybe nepakis ir bus atitinkamai 0,75 %, 1,50 % ir 0,00 %.

3 ECB KOMUNIKACIJOS, SUSIJUSIOS SU LIKVIDUMO TEIKIMU, APŽVALGA¹

Daugiau informacijos apie 2012 m. Eurosistemos vykdytas likvidumo didinimo operacijas žr. ECB interneto svetainės skyriuje „Open market operations“.

LIKVIDUMO EURAIS TEIKIMAS

2012 M. VASARIO 9 D.

ECB patvirtina septyniems nacionaliniams bankams, pateikusiems atitinkamus pasiūlymus, konkrečius šalies tinkamumo kriterijus ir rizikos kontrolės priemones, skirtas laikinai priimti papildomiems kredito reikalavimams kaip užstatui Eurosistemos kredito operacijose.

2012 M. VASARIO 28 D.

ECB paskelbia laikinai sustabdantis Graikijos Respublikos išleistų arba visapusiškai garantuotų antrinę rinką turinčių skolos priemonių tinkamumą jas naudoti kaip įkaitą Eurosistemos pinigų politikos operacijose dėl privačiojo sektoriaus įsikišimo.

2012 M. KOVO 8 D.

ECB paskelbia, kad Graikijos Respublikos išleistos arba visapusiškai garantuotos antrinę rinką turinčios skolos priemonės vėl bus priimamos kaip įkaitas atliekant Eurosistemos kredito operacijas, netaikant įkaito tinkamumui minimalios kredito reitingo ribinės vertės.

2012 M. BIRŽELIO 6 D.

ECB paskelbia išsamią informaciją apie refinansavimo operacijas, kurios bus vykdomos nuo liepos 11 d. iki 2013 m. sausio 15 d.

2012 M. BIRŽELIO 22 D.

ECB imasi tolesnių priemonių padidinti kitų sandorių šalių įkaitą.

2012 M. LIEPOS 6 D.

ECB paskelbia, kaip įgyvendinami duomenų apie paskolas ataskaitų reikalavimai turtu užtikrintiems vertybiniais popieriais.

2012 M. LIEPOS 20 D.

ECB paskelbia sustabdantis Graikijos Respublikos išleistų arba visapusiškai garantuotų antrinę rinką turinčių skolos priemonių tinkamumą jas naudoti kaip įkaitą Eurosistemos pinigų politikos operacijose.

2012 M. RUGSĖJO 6 D.

ECB paskelbia nutraukianti vertybinių popierių rinkų programą ir vienakrypčių pinigų politikos sandorių techninius požymius.

ECB priima sprendimą dėl papildomų priemonių, siekdamas išsaugoti sandorių šalių įkaitus, kad jos toliau galėtų vykdyti Eurosistemos likvidumo didinimo operacijas.

2012 M. SPALIO 31 D.

ECB paskelbia, kad antroji padengtų obligacijų pirkimo programa baigėsi, kaip numatyta.

¹ Datos – atitinkamo pranešimo paskelbimo datos.

2012 M. LAPKRIČIO 27 D.

ECB paskelbia apie duomenų apie kiekvieną paskolą pateikimo terminų, paskelbtų 2012 m. liepos 6 d., pakeitimą turto užtikrintiems vertybiniais popieriais.

2012 M. GRUODŽIO 6 D.

ECB paskelbia išsamią informaciją apie refinansavimo operacijas, kurios bus vykdomos nuo 2013 m. sausio 16 d. iki liepos 9 d.

ECB paskelbia, kad toliau vykdys Eurosistemos pagrindines refinansavimo operacijas kaip fiksuotųjų palūkanų normų konkursus, paskirstant visą sumą, tol, kol tai bus reikalinga, bet ne trumpiau kaip iki 2013 m. šeštojo atsargų laikotarpio pabaigos 2013 m. liepos 9 d.

ECB paskelbia, kad trijų mėnesių ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos (ITRO), kurių suma bus paskirstyta 2013 m. sausio 30 d.–birželio 26 d., bus atliktos kaip fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūros paskirstant visą sumą. Bus nustatytos vidutinės šių trijų mėnesių pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų normos atitinkamos ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos laikotarpiu.

2012 M. GRUODŽIO 19 D.

ECB paskelbia, kad Graikijos Respublikos išleisti ar garantuoti antrinę rinką turintys skolos vertybiniai popieriai, kurie atitinka visus kitus tinkamumo kriterijus, vėl taps tinkamu įkaitu vykdant Eurosistemos kredito operacijas, jiems taikant specialų vertės mažinimą.

LIKVIDUMO KITOMIS VALIUTOMIS TEIKIMAS IR SUTARTYS SU KITAIŠ CENTRINIAIS BANKAIS

2012 M. RUGSĖJO 12 D.

ECB paskelbia, kad pratęsia apsikeitimo sandorių galimybės sutartį su *Bank of England* iki 2013 m. rugsėjo 30 d.

2012 M. GRUODŽIO 13 D.

ECB kartu su *Bank of England*, Federaline rezervų sistema, Kanados banku ir Šveicarijos nacionaliniu banku paskelbia, kad pratęsia iki 2014 m. vasario 1 d. esamų laikinų susitarimų dėl likvidumo JAV doleriais apsikeitimo sandorių trukmę.

ECB kartu su *Bank of England*, Federaline rezervų sistema, Kanados banku ir Šveicarijos nacionaliniu banku paskelbia, kad pratęsia laikinų susitarimų dėl dvišalių likvidumo apsikeitimo sandorių trukmę iki 2014 m. vasario 1 d.

4 ECB RENGiami LEIDINIAI

ECB rengia nemažai leidinių, kuriuose pateikia informaciją apie savo pagrindinę veiklą: pinigų politiką, statistiką, mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemas, finansų stabilumą ir priežiūrą, tarptautinį ir Europos bendradarbiavimą bei teisinius klausimus. Šie leidiniai yra tokie:

TEISĖS AKTŲ STATUSO LEIDINIAI

- Metų ataskaita
- Pranešimas apie konvergenciją
- Mėnesinis biuletenis

TIRIAMIEJI STRAIPSNIAI

- Teisinių darbo straipsnių serija
- Nereguliarių straipsnių serija
- Tyrimų biuletenis
- Darbo straipsnių serija

KITI IR SUSIJĘ SU UŽDUOTIMIS LEIDINIAI

- Pinigų analizės tobulinimas
- Finansinė integracija Europoje
- Finansinio stabilumo apžvalga
- Statistikos žinynas
- Europos Centrinis Bankas: istorija, vaidmuo ir funkcijos
- Tarptautinis euro vaidmuo
- Pinigų politikos įgyvendinimas euro zonoje („Bendrieji dokumentai“)
- ECB pinigų politika
- Mokėjimo sistema

ECB taip pat skelbia lankstinukus ir informacinę medžiagą įvairiomis temomis: eurų banknotai ir monetos, seminarų ir konferencijų pranešimai.

Visas ECB ir Europos pinigų instituto, ECB pirmtako 1994–1998 m., paskelbtų dokumentų (PDF formatu) sąrašas pateiktas ECB interneto svetainėje (<http://www.ecb.europa.eu/pub/>). Kalbų kodai rodo kalbas, kuriomis pateikiamas kiekvienas dokumentas.

Jeigu nenurodyta kitaip, spausdintų publikacijų galima gauti arba užsisakyti nemokamai, jei yra atsargų, kreipiantis el. paštu info@ecb.europa.eu.

5 ŽODYNAS

Žodyne pateikiami kai kurie Metų ataskaitoje vartojami terminai. Išsamesnis ir smulkesnis žodynas pateikiamas ECB interneto svetainėje.

akcijos (equities) – nuosavybės vertybiniai popieriai, kuriais išreiškiama nuosavybės bendrovėje dalis. Tai akcijos, kuriomis prekiaujama vertybinių popierių biržose (kotiruojamosios akcijos), nekotiruojamosios ir kitokios akcijos. Paprastai už akcijas gaunamos pajamos yra dividendai.

atpirkimo sandoris (repurchase agreement) – pinigų skolinimosi procesas, kai turto (paprastai pastoviųjų pajamų vertybinių popierių) pardavimas derinamas su vėlesniu to paties turto atpirkimu tam tikrą dieną truputį didesne nurodyta kaina (ji rodo skolinimosi palūkanų normą).

atsargų bazė (reserve base) – kredito įstaigos atitinkamuose balanso straipsniuose (tam tikruose įsipareigojimuose), naudojamuose jos **privalomoms atsargoms** apskaičiuoti, parodomų dydžių suma.

atsiskaitymo rizika (settlement risk) – rizika, kad atsiskaitymas pervedimo sistema bus atliktas ne taip, kaip tikėtasi, paprastai dėl to, kad šalis nesilaiko vieno ar kelių atsiskaitymo įsipareigojimų. Šią riziką konkrečiai sudaro operacinė rizika, **kredito rizika** ir likvidumo rizika.

atvirosios rinkos operacija (open market operation) – centrinio banko iniciatyva finansų rinkoje atlikta operacija. Atsižvelgiant į tikslus, reguliarumą ir tvarką, **Eurosistemos** atvirosios rinkos operacijas galima suskirstyti į keturias kategorijas: **pagrindinės refinansavimo operacijos, ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos, koreguojamosios operacijos** ir struktūrinės operacijos. Iš jose taikomų priemonių **grižtamieji sandoriai** yra pagrindinė Eurosistemos atvirosios rinkos priemonė, ją galima taikyti atliekant visų keturių kategorijų operacijas. Be to, atliekant struktūrines operacijas, galima išleisti skolos sertifikatus ir sudaryti vienakrypčius sandorius, o atliekant koreguojamąsias operacijas, galima sudaryti vienakrypčius sandorius, valiutų apsikaitimo sandorius ir pritraukti terminuotuosius indėlius.

automatiniu būdu atliekami mokėjimai (ABAM) (straight-through processing (STP)) – automatinis sandorių ir (arba) mokėjimų pervedimų apdorojimas nuo pradžios iki pabaigos, įskaitant, kai reikia, automatinę instrukcijų sukūrimą, suderinimą, patvirtinimą, tarpuskaitą ir atsiskaitymą.

bankų sąjunga (banking union) – viena iš sudedamųjų baigiamojo **ekonominės ir pinigų sąjungos** kūrimo etapo dalių, apimanti integruotos finansų sistemos su bendru teisės aktų rinkiniu, **bendro priežiūros mechanizmo**, bendros indėlių apsaugos sistemos ir bendro bankų pertvarkos mechanizmo sukūrimą.

bendrasis vidaus produktas (BVP) (gross domestic product (GDP)) – ekonominės veiklos rodiklis, būtent ekonomikos visų pagamintų prekių ir paslaugų vertė, atėmus tarpinį vartojimą, pridėjus gaminiamis ir importui taikomus grynuosius mokesčius per apibrėžtą laikotarpį. BVP galima skaidyti pagal produkcijos, išlaidų arba pajamų sudedamąsias dalis. Pagrindiniai išlaidų suvestiniai rodikliai, sudarantys BVP, yra namų ūkių galutinis vartojimas, valdžios sektoriaus galutinis vartojimas, bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas, atsargų pokyčiai, prekių ir paslaugų importas ir eksportas (įskaitant prekybą euro zonoje).

bendras priežiūros mechanizmas (Single Supervisory Mechanism) – mechanizmas, kuriuo suvienijama ECB ir nacionalinių kompetentingų institucijų veikla vykdant priežiūros užduotis,

kurios bus priskirtos ECB. Už veiksmingą ir nuoseklų šio mechanizmo, kuris bus dalis **bankų sąjungos**, funkcionavimą bus atsakingas ECB.

Bendroji taryba (General Council) – vienas iš ECB sprendimus priimančių organų. Ją sudaro ECB pirmininkas, pirmininko pavaduotojas ir visų **Europos centrinių bankų sistemos** nacionalinių centrinių bankų valdytojai.

BVP defliatorius (GDP deflator) – **bendrasis vidaus produktas (BVP)**, išreikštas galiojančiomis kainomis (nominalusis BVP), padalytas iš BVP, išreikšto palyginamosiomis kainomis (realusis BVP). Taip pat vadinamas numanomu BVP kainų defliatoriumi.

centrinė valdžia (central government) – **Europos sąskaitų sistemoje 1995** apibrėžta valdžia, išskyrus regioninę valdžią ir vietos valdžią. Taip pat žr. **valdžios sektorius**.

centrinis vertybinių popierių depozitoriumas (CVPD) (central securities depository (CSD)) – subjektas, kuris i) leidžia vertybinių popierių sandorius apdoroti ir pagal juos atsiskaityti darant įrašus apskaitoje, ii) teikia pasaulio paslaugas (pvz., administruoja bendrovių veiksmus ir išpirkimus) ir iii) atlieka aktyvų vaidmenį užtikrinant vertybinių popierių išleidimo vientisumą. Vertybiniai popieriai gali būti laikomi fizine (bet nemobilia) ir nematerialia forma (kaip elektroninės apskaitos įrašai).

ECOFIN taryba (ECOFIN Council) – terminas, kuriuo dažnai vadinama **ES Taryba**, susidedanti iš ekonomikos ir finansų ministrų.

Ekonomikos ir finansų komitetas (Economic and Financial Committee (EFC)) – komitetas, padedantis **ECOFIN tarybai** ir Europos Komisijai pasirengti savo darbui. Jis stebi ekonominę ir finansinę valstybių narių bei ES padėtį ir prisideda atliekant biudžeto priežiūrą.

ekonominė analizė (economic analysis) – viena iš ECB sistemos priemonių, taikomų siekiant atlikti išsamią rizikos **kainų stabilumui** analizę, kuria remdamasi **Valdančioji taryba** priima atitinkamus pinigų politikos sprendimus. Atliekant ekonominę analizę, dėmesys dažniausiai kreipiamas į einamuosius ekonomikos ir finansų pokyčius, numanomą vidutinės trukmės riziką kainų stabilumui, vertinant pagal to laikotarpio prekių, paslaugų ir rinkos veiksnių sąveikos prognozes. Deramas dėmesys skiriamas poreikiui nustatyti ekonomiką veikiančių sukrėtimų pobūdį, jų poveikį išlaidoms ir kainoms bei trumpalaikėms šio poveikio išplitimo ekonomikoje perspektyvoms. Taip pat žr. **pinigų analizė**.

Ekonominė ir pinigų sąjunga (EPS) (Economic and Monetary Union (EMU)) – procesas, kurio rezultatas buvo bendrosios valiutos – euro valiutos – sukūrimas, pradėta vykdyti bendra **euro zonos** pinigų politika ir koordinuoti ES valstybių narių ekonominė politika. Šis procesas, kaip numatyta **Sutartyje**, vyko trimis etapais. Trečiasis, paskutinis etapas prasidėjo 1999 m. sausio 1 d., perdavus pinigų politikos kompetenciją ECB ir įvedus euro valiutą. 2002 m. sausio 1 d. į apyvartą išleidus grynuosius eurus buvo baigtas EPS kūrimo procesas.

EONIA (euro vienos nakties palūkanų vidurkio indeksas) (EONIA (euro overnight index average)) – euro tarpbankinių vienos nakties sandorių rinkoje vyraujančių faktinių palūkanų normų matas – euro valiuta išreikštų neužtikrintų vienos nakties skolinimo sandorių, apie kuriuos praneša atitinkamų bankų specialistų grupė, palūkanų normų svertinis vidurkis.

EURIBOR (euro tarpbankinio skolinimo palūkanų norma) (EURIBOR (euro interbank offered

rate) – palūkanų norma, už kurią aukštą kredito reitingą turintis bankas pasirengęs paskolinti lėšų euro valiuta kitam aukštą kredito reitingą turinčiam bankui, duomenis apie šią normą teikia grupė bankų; tarpbankinių indėlių ji apskaičiuojama kiekvieną dieną įvairaus, iki 12 mėn., termino.

euro efektyvusis kursas (EEK, nominalusis / realusis) (*effective exchange rate (EER) of the euro (nominal/real)*) – dvišalių euro kursų svertinis vidurkis **euro zonos** svarbiausių prekybos partnerių valiutų atžvilgiu. ECB skelbia nominaliojo EEK indeksą dviejų prekybos partnerių grupių valiutų atžvilgiu: EEK20 (įeina dešimt ne euro zonos ES valstybių narių ir dešimt pagrindinių prekybos partnerių už ES ribų) ir EEK40 (įeina EEK20 ir dar 20 šalių). Taikomi svoriai parodo kiekvienos prekybos partnerės dalį euro zonos prekyboje ir nulemia konkurenciją trečiojoje rinkose. Realieji EEK – tai nominalieji EEK, padalyti iš užsienio ir vidaus kainų ar sąnaudų santykio svertinio vidurkio. Tai yra kainų ir sąnaudų konkurencingumo matai.

Euro grupė (*Eurogroup*) – ES valstybių narių, įsivedusių euro valiutą, ekonomikos ir finansų ministrų neformalus susitikimas. Jos statusas nustatytas **Sutarties** 137 straipsnyje ir Protokole Nr. 14. Europos Komisija ir ECB reguliariai kviečiami dalyvauti šiuose susitikimuose.

Eurosistemos kredito vertinimo sistema (*EKVS*) (*Eurosystem credit assessment framework (ECAFF)*) – procedūros, taisyklės ir metodai, užtikrinantys Eurosistemos reikalavimo dėl griežtų kredito standartų taikymo visam tinkamam turtui laikymąsi.

euro zona (*euro area*) – zona, apimanti ES valstybes nares, įteisinusias euro kaip bendrąją valiutą ir vykdančias bendrą pinigų politiką, už kurią atsakinga ECB **valdančioji taryba**. Šiuo metu į šią zoną įeina Belgija, Vokietija, Estija, Airija, Graikija, Ispanija, Prancūzija, Italija, Kipras, Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Austrija, Portugalija, Slovėnija, Slovakija ir Suomija.

Europos centrinių bankų sistema (*ECBS*) (*European System of Central Banks (ESCB)*) – sistema, kurią sudaro ECB ir visų 27 valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai, t. y., be **Eurosistemos** narių, į ją įeina dar euro neįsivedusių valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai. ECBS valdo ECB **Valdančioji taryba**, **Vykdomoji valdyba** ir **Bendroji taryba**, trečiasis ECB sprendimus priimančias organas.

Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonė (*EFPS*) (*European Financial Stabilisation Mechanism (EFSM)*) – ES priemonė, apibrėžta pagal **Sutarties** 122 straipsnio 2 dalį, kurią taikydama Europos Komisija gali pritraukti iki 60 mlrd. eurų, kad ES galėtų skolinti ES valstybėms narėms, kurios susiduria su nepaprastomis sąlygomis arba kurioms jos gresia ir kurių jos negali kontroliuoti. EFPS skolinimui taikomos griežtos sąlygos atsižvelgiant į ES ir TVF programas.

Europos finansinio stabilumo fondas (*EFSS*) (*European Financial Stability Facility (EFSF)*) – ribotos atsakomybės akcinė bendrovė, kurią įsteigė **euro zonos** šalys tarpvalstybiniu pagrindu, siekdamos suteikti paskolų euro zonos šalims, patiriančioms finansinių sunkumų. Tokiai finansinei paramai taikomos griežtos sąlygos atsižvelgiant į bendras ES ir TVF programas. EFSF faktinis skolinimo pajėgumas yra 440 mlrd. eurų, o jo teikiamos paskolos finansuojamos leidžiant **skolos vertybinius popierius**, kuriuos proporcingai garantuoja euro zonos valstybės.

Europos finansų priežiūros institucijų sistema (*EFPI*) (*European System of Financial Supervision (ESFS)*) – grupė institucijų, atsakingų už ES finansų sistemos priežiūros užtikrinimą.

Ji susideda iš **Europos sisteminės rizikos valdybos**, trijų Europos priežiūros institucijų, Europos priežiūros institucijų jungtinio komiteto ir ES valstybių narių nacionalinių priežiūros institucijų.

Europos pinigų institutas (EPI) (European Monetary Institute (EMI)) – antrojo **ekonominės ir pinigų sąjungos** etapo pradžioje (1994 m. sausio 1 d.) laikinai įkurtas institutas, panaikintas, kai 1998 m. birželio 1 d. įkurtas ECB.

Europos Sąjungos Taryba (ES Taryba) (Council of the European Union (EU Council)) – ES institucija, kurią sudaro ES valstybių narių vyriausybės atstovai, paprastai – už svarstomus klausimus atsakingi ministrai, ir atitinkamas Europos komisaras. Taip pat žr. **ECOFIN taryba**.

Europos sąskaitų sistema 1995 (ESS95) (European System of Accounts (ESA 95)) – išsami ir integruota makroekonominių sąskaitų sistema, pagrįsta tarptautiniu mastu priimtų statistikos sąvokų, apibrėžimų, klasifikacijų ir apskaitos taisyklių rinkiniu, kuria siekiama, kad ES valstybių narių ekonomikų kokybiniai apibrėžimai būtų suderinti. ESS95 – pasaulyje taikomos Nacionalinių sąskaitų sistemos 1993 (NSS93) ES versija.

Europos sisteminės rizikos valdyba (ESRV) (European Systemic Risk Board (ESRB)) – nepriklausomas ES organas, atsakingas už makrolygio rizikos ribojimo priežiūrą ES. Ji prisideda prie **finansiniam stabilumui** kylančios **sisteminės rizikos**, kuri atsiranda dėl pokyčių finansų sistemoje, prevencijos arba švelninimo ir atsižvelgia į makroekonominius pokyčius siekdama, kad būtų išvengta plačiai išplitusių finansinių sukrėtimų.

Europos stabilumo mechanizmas (ESM) (European Stability Mechanism (ESM)) – tarpvyriausybė organizacija, kurią **euro zonos** valstybės įsteigė vadovaudamosi Europos stabilumo mechanizmo steigimo sutartimi. Tai nuolatinis euro zonos krizės valdymo mechanizmas, išleidžiantis skolos priemones paskoloms finansuoti ir teikiantis kitokią finansinę pagalbą euro zonos šalims. ESM pradėjo veikti 2012 m. spalio 8 d. Jis įsteigtas vietoj **Europos finansinio stabilumo fondo** ir **Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonės**, jo faktinis skolinimo pajėgumas – 500 mlrd. eurų. ESM skolina taikydamas griežtas sąlygas.

Europos Vadovų Taryba (European Council) – ES institucija, kurią sudaro ES valstybių narių valstybių arba vyriausybės vadovai ir, kaip nebalsuojantys nariai, Europos Komisijos pirmininkas ir Europos Vadovų Tarybos pirmininkas. Ji suteikia ES reikiamą paskatą jos plėtrai ir apibrėžia bendras politines kryptis bei prioritetus. Teisėkūros funkcijų nevykdo.

Eurosistema (Eurosystem) – pagrindinė **euro zonos** bankų sistema. Ją sudaro ECB ir euro valiutą įsivedusių ES valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai.

finansinis stabilumas (financial stability) – padėtis, kai finansų sistema, apimanti finansinius tarpininkus, rinkas ir rinkos infrastruktūrą, gali įveikti sukrėtimus ir finansinių disbalansų padarinius, taip mažindama tikimybę, kad sutriks finansinio tarpininkavimo procesas tiek, kad pakenktų santaupų paskirstymo pelningų investicijų galimybės procesui.

grįžtamasis sandoris (reverse transaction) – operacija, kurią atlikdamas centrinis bankas perka arba parduoda turtą sudarydamas **atpirkimo sandorį** arba vykdo **įkaitu** užtikrintas kredito operacijas.

įkaitas (collateral) – (pvz., **kredito įstaigų** centriniams bankams) užstatytas ar kitaip perduotas turtas, kuris yra skolų gražinimo garantija, taip pat (pvz., kredito įstaigų) parduodamo turto (pvz., centriniams bankams) atpirkimo pagal **atpirkimo sandorius** garantija.

ilgesnės trukmės refinansavimo operacija (longer-term refinancing operation) – kredito operacija, kurios terminas – nuo 1 savaitės, **Eurosistemos** atliekama **grįžtamųjų sandorių** būdu. Reguliarių mėnesinių operacijų terminas yra 3 mėn. 2007 m. rugpjūčio mėn. prasidėjus finansų rinkos neramumams buvo vykdomos papildomos operacijos, kurių terminas – nuo vieno **laikymo laikotarpio** iki 36 mėn., o dažnis – skirtingas.

indėlių galimybė (deposit facility) – viena iš **Eurosistemos** teikiamų **nuolatinių galimybių**, kurią **kitos sandorių šalys** gali naudoti vienos nakties indėliams padėti NCB. Už tokius indėlius mokama iš anksto nustatyta palūkanų norma (taip pat žr. **pagrindinės ECB palūkanų normos**).

kainų stabilumas (price stability) – pagrindinis **Eurosistemos** tikslas – palaikyti kainų stabilumą. **Valdančioji taryba** kainų stabilumą apibrėžia kaip **euro zonos suderinto vartotojų kainų indekso** vidutinį metinį didėjimą ne daugiau kaip 2 %. Valdančioji taryba taip pat paskelbė, kad, siekdama kainų stabilumo, ji siekia palaikyti mažesnę nei 2 %, bet jai artimą infliaciją vidutiniu laikotarpiu.

kita sandorio šalis (counterparty) – kita finansinio sandorio (pvz., bet kurio sandorio su centriniu banku) šalis.

kiti finansų tarpininkai (KFT) (other financial intermediaries (OFIs)) – bendrovės arba kvazibendrovės (išskyrus draudimo bendroves ar pensijų fondus), kurios daugiausia užsiima finansiniu tarpininkavimu prisiimdamos išsipareigojimus kitokia forma nei valiuta, indėliai ir (arba) artimi indėlių pakaitai iš institucinių vienetų, išskyrus **PFI**. KFT paprastai užsiima ilgalaikiu finansavimu ir tai gali būti bendrovės, užsiimančios finansine išperkamoja nuoma, finansų specialiosios paskirties bendrovės, sukurtos kaip vertybiniais popieriais paversto turto turėtojos, finansų kontroliuojančiosios bendrovės, vertybinių popierių ir išvestinių priemonių makleriai (užsiimantys maklerio veikla savo sąskaita), rizikos kapitalo įmonės ir kapitalo vystymo bendrovės.

koreguojamoji operacija (fine-tuning operation) – **Eurosistemos atvirosios rinkos operacija**, atliekama siekiant valdyti netikėtus likvidumo svyravimus rinkoje. Koreguojamosios operacijos dažnumas ir terminas nėra standartizuoti.

korespondentinės centrinės bankininkystės modelis (KCBM) (correspondent central banking model (CCBM)) – **Europos centrinių bankų sistemos** sukurtas mechanizmas, skirtas **kitoms sandorių šalims** įgalinti naudotis tinkamu **įkaitu** tarp valstybių. Dalyvaujanti KCBM, nacionaliniai centriniai bankai vienas kito atžvilgiu veikia kaip investicijų saugotojai. Tai reiškia, kad administruodamas vertybinius popierius, kiekvienas NCB turi atidaręs vertybinių popierių sąskaitą kiekvienam kitam NCB ir ECB.

kredito įstaiga (credit institution) – verčiasi indėlių ar kitų gražintinų lėšų priėmimu iš gyventojų ir jų skolinimu savo naudai.

kredito rizika (credit risk) – rizika, kad **kita sandorio šalis** neatsiskaitys už visą išsipareigojimo sumą suejus atsiskaitymo terminui arba kada nors vėliau. Kredito riziką sudaro investicijų pakeitimo

sąnaudų rizika ir pagrindinė rizika. Ji taip pat apima finansinių sunkumų turinčio atsiskaitymų banko riziką.

laikymo laikotarpis (*maintenance period*) – laikotarpis, per kurį apskaičiuojama, kaip **kredito įstaigos** vykdo **privalomųjų atsargų reikalavimus**. Laikymo laikotarpiai prasideda pirmosios **pagrindinės refinansavimo operacijos** po **Valdančiosios tarybos** posėdžio, kuriame iš anksto numatoma įvertinti mėnesio pinigų politikos poziciją, atsiskaitymo dieną. Ne mažiau kaip prieš tris mėnesius iki metų pradžios ECB paskelbia privalomųjų atsargų laikymo laikotarpių kalendorių.

Lisabonos sutartis (*Treaty of Lisbon (Lisbon Treaty)*) – šia sutartimi iš dalies pakeičiamos dvi pagrindinės ES sutartys: Europos Sąjungos sutartis ir Europos Bendrijos steigimo sutartis. Pastarosios Sutarties pavadinimas pakeistas, ji pavadinta **Sutartimi** dėl Europos Sąjungos veikimo. Lisabonos sutartis pasirašyta 2007 m. gruodžio 13 d., įsigaliojo 2009 m. gruodžio 1 d.

minimali siūloma palūkanų norma (*minimum bid rate*) – mažiausios palūkanos, kurias gali siūlyti **kitos sandorių šalys** kintamųjų palūkanų konkursuose.

mokėjimų balansas (*balance of payments (b. o. p.)*) – statistinė ataskaita, kurioje pateikiami duomenys apie konkretaus laikotarpio šalies ekonominius sandorius su kitomis šalimis. Į ją įtraukiami sandoriai, susiję su prekėmis, paslaugomis ir pajamomis, finansinėmis pretenzijomis kitoms šalims, išsipareigojimais kitoms šalims, ir sandoriai (kaip antai atleidimas nuo skolos), klasifikuojami kaip pervedimai.

nestandartinės priemonės (*non-standard measures*) – **Valdančiosios tarybos** taikomos priemonės, kuriomis siekiama palaikyti su palūkanų normomis susijusių sprendimų veiksmingumą ir jų perdavimą platesnei **euro zonos** ekonomikai sutrikus padėčiai tam tikruose finansų rinkų segmentuose ir finansų sistemoje.

numanomas kintamumas (*implied volatility*) – turto, pavyzdžiui, obligacijų ir akcijų kainų tikėtino kintamumo matas (standartinis nuokrypis). Jį galima išvesti iš turto kainos, termino pabaigos dienos ir pasirinkimo sandorio įvykdymo kainos, taip pat iš nerizikingos gražos normos, taikant pasirinkimo sandorių kainų nustatymo modelį, kaip antai *Black-Scholes* modelį.

nuolatinė galimybė (*standing facility*) – centrinio banko kredito galimybė, kuria savo iniciatyva gali naudotis **kitos sandorių šalys**. **Eurosistema** siūlo dvi vienos nakties nuolatinės galimybes – **ribinio skolinimosi galimybę** ir **indėlių galimybę**.

P1 (M1) – siaurasis pinigų junginys. Jis apima pinigų apyvartoje ir vienadienius indėlius, laikomus **PFI** ir **centrinės valdžios įstaigose** (pvz., pašto skyriuose arba išde).

P2 (M2) – tarpinis pinigų junginys. Jis apima **P1**, išpėjamojo laikotarpio iki 3 mėn. imtinai indėlius (trumpalaikius taupomuosius indėlius) ir sutarto termino iki 2 m. imtinai indėlius (trumpalaikius terminuotuosius indėlius), laikomus **PFI** ir **centrinės valdžios įstaigose**.

P3 (M3) – platusis pinigų junginys. Jis apima **P2** ir rinkos priemones – **atpirkimo sandorius, pinigų rinkos** fondų akcijas (vienetus) bei **PFI** išleistus **skolos vertybinius popierius**, kurių terminas yra iki 2 m. imtinai.

padengtų obligacijų pirkimo programa (POPP) (covered bond purchase programme (CBPP)) – ECB programa, pradėta vykdyti **Valdančiajai tarybai** 2009 m. gegužės 7 d. priėmus sprendimą pirkti **euro zonoje** išleistas eurais išreikštas padengtas obligacijas, siekiant paremti konkretų finansų rinkų segmentą, kuris yra svarbus finansuojant bankus ir kurį ypač paveikė finansų krizė. Pagal šią programą vykdomų pirkimų nominalioji vertė buvo 60 mlrd. eurų, iki 2010 m. birželio 30 d. jie buvo visiškai įvykdyti 2011 m. spalio 6 d. Valdančioji taryba nusprendė pradėti vykdyti antrąją padengtų obligacijų pirkimo programą (POPP2). Pagal šią programą numatyta, kad **Eurosistema** gali pirkti euro zonoje išleistų eurais išreikštų padengtų obligacijų, kurių numatoma nominalioji vertė – 40 mlrd. eurų. 16 418 mlrd. eurų nominaliosios vertės pirkimai pirminėse ir antrinėse rinkose įvykdyti laikotarpiu nuo 2011 m. lapkričio mėn. iki 2012 m. spalio mėn.

pagrindinė refinansavimo operacija (main refinancing operation) – reguliari **atvirosios rinkos operacija**, kurią **Eurosistema** vykdo **grįžtamųjų sandorių** būdu. Šios operacijos atliekamos vykdant savaitinių standartinių konkursų procedūrą, jų terminas paprastai yra 1 savaitė.

pagrindinė sandorio šalis (PSŠ) (central counterparty (CCP)) – subjektas, kuris tarpininkauja **kitoms sandorių šalims** sudarant sandorius vienoje ar keliuose finansų rinkose, kiekvieno pardavėjo atžvilgiu veikdamas kaip pirkėjas, o kiekvieno pirkėjo atžvilgiu – kaip pardavėjas, taip garantuodamas nebaigtų sandorių įvykdymą.

pagrindinės ECB palūkanų normos (key ECB interest rates) – **Valdančiosios tarybos** nustatytos palūkanų normos. Tai **pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma, ribinio skolinimosi** palūkanų norma ir palūkanų norma naudojantis **indėlių galimybe**.

pakeitimas vertybiniais popieriais (securitisation) – finansinio turto, kaip antai paskolų nekilnojamajam turtui įsigyti, sujungimas į bendrą fondą ir jo tolesnis pardavimas specialiosios paskirties įmonei, kuri išleidžia pastoviųjų pajamų vertybinius popierius, skirtus investuotojams parduoti. Šių vertybinių popierių pagrindinė suma ir palūkanos priklauso nuo pinigų srautų, gaunamų iš atitinkamo finansinio turto bendro fondo.

pamatinė P3 augimo vertė (reference value for M3 growth) – metinis **P3** augimo tempas vidutiniu laikotarpiu, atitinkantis **kainų stabilumo** palaikymo tikslą. Šiuo metu pamatinė P3 metinio augimo vertė yra 4½%.

perviršinio deficito procedūra (excessive deficit procedure) – **Sutarties** 126 straipsnyje suformuluotoje nuostatoje, konkrečiau apibūdintoje Protokole Nr. 12, dėl perviršinio deficito procedūros numatyta, kad ES valstybės narės privalo laikytis biudžeto drausmės, apibrėžti kriterijai, pagal kuriuos biudžeto pozicija laikoma perviršinio deficito pozicija, ir nustatyti veiksmai, kurių reikia imtis, jei nustatoma, kad biudžeto balanso ir valdžios sektoriaus **skolos** reikalavimai neįvykdyti. 126 straipsnį papildė 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl per didelio deficito reguliavimo tvarkos – vienos iš **Stabilumo ir augimo pakto** sudedamųjų dalių – įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo.

PFI (pinigų finansinės institucijos) (MFIs (monetary financial institutions)) – finansinės institucijos, kurios kartu sudaro **euro zonos** pinigus leidžiantį sektorių. Tai **Eurosistema, kredito įstaigos** rezidentės (kaip apibrėžta ES teisėje) ir visos kitos finansinės institucijos rezidentės, kurios verčiasi priimdamos indėlius ir (arba) indėliams artimus pakaitus iš subjektų, kurie nėra PFI, ir savo sąskaita (bent ekonominiu požiūriu) teikdamos paskolas ir (arba) investuodamos į vertybinius

popierius. Pastarąją grupę daugiausia sudaro **pinigų rinkos** fondai, t. y. fondai, kurie investuoja į trumpalaikes ir mažos rizikos priemones, kurių terminas paprastai yra 1 m. ar trumpesnis.

pinigų analizė (monetary analysis) – viena iš ECB sistemos priemonių, kurią taikant siekiama atlikti išsamią rizikos **kainų stabilumui** analizę, ja remdamasi **Valdančioji taryba** priima atitinkamus pinigų politikos sprendimus. Remiantis pinigų analize galima įvertinti vidutinio laikotarpio ir ilgalaikės infliacijos tendencijas atsižvelgiant į glaudų pinigų ir kainų ryšį ilguoju laikotarpiu. Atliekant pinigų analizę, atsižvelgiama į daugelio pinigų rodiklių, įskaitant **P3**, jo sudedamąsias dalis ir atitikmenis, ypač kreditą ir įvairias perteklinio likvidumo priemones, raidą. Taip pat žr. **ekonominė analizė**.

pinigų politikos pajamos (monetary income) – iš **Eurosistemos** pinigų politikos vykdymo nacionalinių centrinių bankų sukauptos pajamos. Jos gaunamos iš **Valdančiosios tarybos** gairėse nurodyto turto, atitinkančio banknotus apyvartoję ir indėlių įsipareigojimus **kredito įstaigoms**.

pinigų rinka (money market) – rinka, kurioje gaunamos, investuojamos trumpalaikės lėšos ir jomis prekiaujama, paprastai taikant iki 1 m. imtinai pirminio termino priemones.

prekyba be tarpininkų (over-the-counter (OTC) trading) – prekyba nereguliuojamose rinkose. Rinkose be tarpininkų, pavyzdžiui, nebiržinių išvestinių priemonių rinkose, dalyviai vienas su kitu prekiauja tiesiogiai, dažniausiai telefonu arba naudodami kompiuterinį ryšį.

privalomųjų atsargų reikalavimas (reserve requirement) – minimali atsargų suma, kurią **kredito įstaiga** privalo laikyti **Eurosistemoje** iš anksto nustatyto atsargų **laikymo laikotarpiu**. Kaip laikomasi šio reikalavimo, nustatoma pagal kiekvienos dienos atsargų vidurkį atsargų sąskaitose per laikymo laikotarpį.

prognozės (projections) – keturis kartus per metus atliekamo tyrimo, kuriuo siekiama numatyti galimus **euro zonos** makroekonomikos pokyčius ateityje, rezultatai. **Eurosistemos** personalo parengtos prognozės skelbiamos birželio ir gruodžio mėn., o ECB personalo – kovo ir rugsėjo mėn. Šios prognozės – sudedamoji ECB pinigų politikos strategijos **ekonominės analizės** dalis, todėl yra viena iš keleto veiklų, kuriomis prisidedama prie **Valdančiosios tarybos** atliekamo rizikos **kainų stabilumui** vertinimo.

realaus laiko atskirųjų atsiskaitymų sistema (RLAA) (real-time gross settlement (RTGS) system) – atsiskaitymų sistema, kurioje apdorojimas ir atsiskaitymai vykdomi atskirais pavedimais realiu laiku (taip pat žr. **TARGET**).

ribinio skolinimosi galimybė (marginal lending facility) – **Eurosistemos nuolatinė galimybė**, kuria **kitos sandorių šalys** gali naudotis vienos nakties paskolai gauti iš NCB už iš anksto nustatytą palūkanų normą ir užtikrinimui tinkamą turtą. Taip pat žr. **pagrindinės ECB palūkanų normos**.

rinkos rizika (market risk) – rizika, kad bus patirta nuostolių (ir balansiniuose, ir nebalansiniuose straipsniuose) dėl rinkos kainų pokyčių.

sisteminė rizika (systemic risk) – rizika, kad, vienam sistemos dalyviui neįvykdžius įsipareigojimų, jų laiku neįvykdys ir kiti sistemos dalyviai. Dėl tokio įsipareigojimų neįvykdymo gali kilti didelių

likvidumo ar kredito problemų, kurios gali kelti pavojų finansų sistemos stabilumui ar pasitikėjimui ja. Tokį negalėjamą įvykdyti išpareigojimų gali lemti operacinės ar finansinės problemos.

skolos vertybinis popierius (*debt security*) – išleidėjo (skolininko) pasižadėjimas atlikti vieną ar daugiau mokėjimų turėtoji (skolintoji) tiksliai nustatytais dienomis ateityje. Paprastai yra nustatyta tiksli jų palūkanų norma (atkarpa) ir (arba) jie parduodami už diskontuotą sumą, kuri grąžinama pasibaigus terminui.

Stabilumo ir augimo paktas (*Stability and Growth Pact*) – Stabilumo ir augimo pakto tikslas – padėti išsaugoti gerą valdžios finansų poziciją ES valstybėse narėse siekiant gerinti **kainų stabilumo** sąlygas ir skatinant spartų, tvarų, užimtumo didinimui palankų augimą. Šiuo tikslu Pakte numatyta, kad valstybės narės turi nustatyti vidutinio laikotarpio biudžeto tikslus. Jame taip pat numatytos konkrečios **perviršinio deficito procedūros** detalės. Paktą sudaro **Europos Vadovų Tarybos** nutarimas dėl Stabilumo ir augimo pakto, kuris 1997 m. birželio 17 d. priimtas Amsterdame aukščiausiojo lygio susitikime, ir trys Tarybos reglamentai: i) 1997 m. liepos 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo, ii) 1997 m. liepos 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo ir iii) 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1173/2011 dėl veiksmingo biudžeto priežiūros vykdymo užtikrinimo euro zonoje. Stabilumo ir augimo paktą papildė **ECOFIN tarybos** pranešimas „Stabilumo ir augimo pakto įgyvendinimo tobulinimas“, kurį 2005 m. kovo 22–23 d. patvirtino Europos Vadovų Taryba Briuselyje. Jį taip pat papildė elgesio kodeksas „Stabilumo ir augimo pakto įgyvendinimo sąlygos bei stabilumo ir konvergencijos programų formos ir turinio gairės“, ECOFIN tarybos patvirtintas 2005 m. spalio 11 d.

strategija „Europa 2020“ (*Europe 2020 Strategy*) – ES užimtumo, spartaus, tvaraus ir plataus masto augimo strategija. Ją 2010 m. birželio mėn. patvirtino **Europos Vadovų Taryba**. Ji pagrįsta Lisabonos strategija ir ja norima suteikti ES valstybėms narėms nuoseklų struktūrinių reformų, kuriomis siekiama didinti potencialų augimą ir mobilizuoti ES politiką bei priemones, modelį.

suderintas vartotojų kainų indeksas (SVKI) (*Harmonised Index of Consumer Prices (HICP)*) – Eurostato sudarytas vartotojų kainų raidos matas, suderintas visoms ES valstybėms narėms.

Sutartis (*Treaty*) – jei nenurodyta kitaip, visos nuorodos šioje ataskaitoje į Sutartį reiškia Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, o nuorodos į straipsnių numerius rodo nuo 2009 m. gruodžio 1 d. galiojančią numeraciją.

Sutartys (*Treaties*) – jei nenurodyta kitaip, visos nuorodos šioje ataskaitoje į Sutartis reiškia **Sutartį** dėl Europos Sąjungos veikimo ir Europos Sąjungos sutartį.

TARGET (Transeuropinė automatizuota realaus laiko atskirųjų atsiskaitymų skubių pervedimų sistema) (*Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system*) – Eurosistemos realaus laiko atskirųjų atsiskaitymų (RLAA) eurais sistema. 2008 m. gegužės mėn. pirmosios kartos TARGET sistemą pakeitė **TARGET2**.

TARGET2 – antrosios kartos **TARGET** sistema. Ji skirta atsiskaitymams eurais naudojant centrinio banko pinigus ir bendrą IT platformą, į kurią siunčiami visi mokėjimų nurodymai.

TARGET2-Securities (T2S) – bendra techninė **Eurosistemos** platforma, leidžianti **centriniam vertybinių popierių depozitoriumams** ir nacionaliniams centriniam bankams teikti pagrindinio, neapriboto sienų ir neutralaus vertybinių popierių atsiskaitymo paslaugas centrinio banko pinigais Europoje.

tiesioginės investicijos (direct investment) – tarpvalstybinės investicijos, kuriomis siekiama ilgam laikui įsigyti kitoje šalyje reziduojančios įmonės dalį (dažniausiai tai – ne mažiau kaip 10 % paprastųjų akcijų arba balsavimo teisių įsigijimas). Apima akcinį kapitalą, reinvesticijas ir kitą kapitalą, susijusį su bendrovių tarpusavio operacijomis.

Valdančioji taryba (Governing Council) – aukščiausiasis ECB sprendimus priimančias organas. Jį sudaro visi ECB **vykdomosios valdybos** nariai ir euro valiutą įsivedusių šalių nacionalinių centrinių bankų valdytojai.

valdžios sektoriaus deficitas (deficit (general government)) – **valdžios sektoriaus** grynasis skolinimasis, t. y. visų vyriausybės pajamų ir visų vyriausybės išlaidų skirtumas.

valdžios sektoriaus deficito ir skolos santykio koregavimas (deficit-debt adjustment (general government)) – **valdžios sektoriaus** biudžeto balanso (**deficito** arba perviršio) ir **skolos** pokyčio skirtumas.

valdžios sektoriaus deficito rodiklis (deficit ratio (general government)) – **deficito** ir **bendrojo vidaus produkto** santykis galiojančiomis rinkos kainomis. Jam taikomas vienas iš fiskalinių kriterijų, išdėstytas **Sutarties** 126 straipsnio 2 dalyje, kurioje apibrėžtas perviršinio deficito buvimas (taip pat žr. **perviršinio deficito procedūra**). Jis vadinamas ir biudžeto deficito rodikliu arba fiskalinio deficito rodikliu.

valdžios sektoriaus skola (debt (general government)) – visa bendroji skola (grynieji pinigai, indėliai, paskolos ir **skolos vertybiniai popieriai**) nominaliąja verte metų pabaigoje, konsoliduota tarp **valdžios sektorių** ir juose.

valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis (debt-to-GDP ratio (general government)) – **skolos** ir **bendrojo vidaus produkto** santykis galiojančiomis rinkos kainomis. Jam taikomas vienas iš fiskalinių kriterijų, išdėstytų **Sutarties** 126 straipsnio 2 dalyje, kurioje apibrėžiamas perviršinio deficito buvimas.

valdžios sektorius (general government) – **Europos sąskaitų sistemoje 1995** apibrėžtas sektorius, kurį sudaro vienetai rezidentai, pirmiausia užsiimantys gamyba ne rinkos prekių ir paslaugų, skirtų individualiam ar kolektyviniam vartojimui, ir (arba) nacionalinių pajamų ir turto persikirstymu. Tai centrinė, regioninė, vietos valdžia ir socialinės apsaugos fondai. Valstybei priklausantys vienetai, kurie vykdo komercinę veiklą, pavyzdžiui, valstybės įmonės, nepriskiriamos prie valdžios sektoriaus.

vertybinių popierių atsiskaitymo sistema (VPAS) (securities settlement system (SSS)) – sistema, kuria galima pervesti vertybinius popierius nemokestiniu būdu arba už mokestį (taikant vienalaikio vertybinių popierių ir lėšų pervedimo principą).

vertybinių popierių rinkų programa (VPRP) (Securities Markets Programme (SMP)) – ECB programa, skirta intervencijoms **euro zonos** viešų ir privačių **skolos vertybinių popierių** rinkose,

kuria siekiama užtikrinti gylį ir likvidumą sutrikusiuose rinkos segmentuose, turint tikslą atkurti tinkamą pinigų politikos poveikio mechanizmą. 2012 m. rugsėjo 6 d. paskelbus techninius **vienakrypčių pinigų politikos sandorių** požymius, VPRP buvo baigta.

vienakrypčiai pinigų politikos sandoriai (*outright monetary transactions*) – sandoriai, kuriais siekiama užtikrinti tinkamą pinigų politikos perdavimą, palaikyti vienodą euro zonos pinigų politiką ir kurie sudaromi perkant euro zonos vyriausybės obligacijas antrinėje rinkoje laikantis griežtų ir veiksmingų sąlygų.

Vykdomoji valdyba (*Executive Board*) – vienas iš sprendimus priimančių ECB organų. Jį sudaro ECB pirmininkas, pirmininko pavaduotojas ir keturi kiti nariai, kuriuos kvalifikuota balsų dauguma skiria **Europos Vadovų Taryba** pagal **Europos Sąjungos Tarybos** rekomendaciją po to, kai ši pasikonsultuoja su Europos Parlamentu ir ECB.

VKM II (antrasis valiutų kurso mechanizmas) (*ERM II (exchange rate mechanism II)*) – valiutų kurso sistema, kuri yra **euro zonos** šalių ir ne euro zonos ES valstybių narių bendradarbiavimo valiutų kurso politikos srityje pagrindas. VKM II yra daugiašalis susitarimas, pagal kurį taikomi fiksuoti, bet koreguojami centriniai kursai ir standartinės $\pm 15\%$ svyravimo ribos. Sprendimai dėl centrinių kursų ir siauresnių svyravimo ribų priimami bendru atitinkamos ES valstybės narės, euro zonos šalių, ECB ir kitų ES valstybių narių, dalyvaujančių mechanizme, susitarimu. Visi VKM II dalyviai, įskaitant ECB, turi teisę pradėti konfidencialią procedūrą, skirtą centriniams kursams pakeisti (centrinių kursų koregavimas).

ISSN 1830-2890

9 771830 289002